

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXVI

10²⁰²⁴

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář, JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Michal Ježek

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXVI

Číslo 10/2024 vychází 22. 1. 2025

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.);
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH	5
č. 40	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2024, sp. zn. 4 Tdo 555/2024	6
č. 41	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2024, sp. zn. 5 Tdo 315/2024	13
č. 42	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2024, sp. zn. 7 Tdo 380/2024	22
č. 43	
Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 7. 12. 2023, sp. zn. 4 To 551/2023	34
č. 44	
Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2024, sp. zn. 15 Tdo 960/2023	37
č. 45	
Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2024, sp. zn. 15 Tdo 50/2024	74
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	115
č. 94	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2024, sp. zn. 24 Cdo 3430/2023	116
č. 95	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2023, sp. zn. 29 Cdo 2602/2023	125
č. 96	
Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2024, sp. zn. 31 Cdo 3810/2023	141
č. 97	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2024, sp. zn. 26 Cdo 3535/2022	145
č. 98	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2024, sp. zn. 23 Cdo 1666/2023	155
č. 99	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2024, sp. zn. 25 Cdo 2797/2023	170
č. 100	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2023, sp. zn. 25 Cdo 1630/2023	173
č. 101	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2023, sen. zn. 27 ICdo 65/2023	178
č. 102	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2023, sen. zn. 29 ICdo 88/2023	188
č. 103	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2023, sen. zn. 29 NSČR 190/2022	204

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 40

Změnou důvodu dovolání ve smyslu § 265f odst. 2 tr. ř., nepřipustnou po uplynutí dovolací lhůty, je nejen uplatnění dalšího dovolacího důvodu, ale i doplnění dovolací argumentace ve smyslu vznesení jiných, dalších námitek, byť obsahově podřaditelných pod dovolací důvod uplatněný v zákonem stanovené lhůtě.

Dovolání

§ 265f odst. 2 tr. ř.

č. 40

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2024, sp. zn. [4 Tdo 555/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:4.TDO.555.2024.1

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání, které podal obviněný Z. P. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 2. 2024, sp. zn. 67 To 18/2024, jenž rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 50 T 114/2023.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 13. 11. 2023, sp. zn. 50 T 114/2023, byl obviněný Z. P. uznán vinným přečinem poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, kterého se podle skutkové věty výroku o vině daného rozsudku dopustil tím, že dne 6. 2. 2023 v době okolo 7:00 hod. v Praze XY, na ulici XY, před křižovatkou s ul. XY, ve směru do centra hl. m. Prahy, jako řidič vozidla tov. zn. Peugeot 407, reg. zn. XY, zastavil před jedoucím vozidlem tov. zn. BMW 320D, reg. zn. XY, v důsledku uvedeného manévru a světelného znamení na křižovatce byl řidič tohoto vozidla nucen zastavit, poté z vozidla vystoupil, a s úmyslem konfrontovat řidiče vozidla BMW ohledně předchozího způsobu jeho jízdy přistoupil k přední části zastaveného vozidla BMW, a poté, co se vozidlo obviněného následně snažil řidič vozidla BMW objet, udeřil rukou sevřenou v pěst do víka motorového prostoru vozidla BMW v místě nad levým předním světlem v úrovni levého předního kola v místě výztuhy, čímž došlo k promáčknutí víka motorového prostoru na dvou místech, čímž poškozenému majiteli vozidla BMW spol. B. C., s. r. o., způsobil škodu poškozením ve výši 51 991 Kč.

2. Za uvedené jednání byl obviněný odsouzen podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 67 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku k peněžitému trestu ve výměře 100 denních sazeb, přičemž denní sazba činí 350 Kč, tj. celkem 35 000 Kč. Podle § 68 odst. 5 tr. zákoníku bylo stanoveno, že peněžitý trest bude zaplacen ve 14 splátkách po 2 500 Kč měsíčně, s tím, že výhoda splátek peněžitého trestu odpadá, pokud nebude dílčí splátka zaplacená včas.

3. Proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 13. 11. 2023, sp. zn. 50 T 114/2023, podal obviněný odvolání, o kterém rozhodl Městský soud v Praze usnesením ze dne 13. 2. 2024, sp. zn. 67 To 18/2024, tak, že odvolání podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 2. 2024, sp. zn. 67 To 18/2024, podal následně obviněný prostřednictvím obhájkyň dovolání opírající se o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) a m) tr. ř. V dovolání obviněný uvedl, že řidič vozidla BMW do něj najel a ohrozil ho, takže nemůže vyloučit, že se kapoty vozidla dotknul. Dále uvedl, že orgány činné v trestním řízení umožnily zničení jediného a zásadního důkazu a neprovedly rekonstrukci nebo vyšetřovací pokus. V této souvislosti obsáhle citoval nálezy Ústavního soudu ve věci sp. zn. [I. ÚS 1095/15](#) a rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věcech sp. zn. [8 Tdo 1208/2022](#), sp. zn. [8 Tdo 545/2014](#) a sp. zn. [8 Tdo 1352/2014](#). Rovněž hodnotil fotodokumentaci poškození vozidla založenou ve spise. Podle dovolatele došlo k porušení zásady *in dubio pro reo* a poukázal na rozpornost výpovědí ohledně okolnosti, zda svědek V. svým vozidlem do něho najel.

5. Dále obviněný vytkl, že došlo k použití procesně nepoužitelného důkazu. Soud podle jeho názoru přihlédl k podání vysvětlení, ve kterém obviněný uvedl, že nemůže vyloučit, zda do kapoty praštil či nikoli. Obviněný přitom nikdy nedal souhlas se čtením podaného vysvětlení, přičemž v přípravném řízení odmítl vypovídat.

6. Z uvedených důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 13. 11. 2023, sp. zn. 50 T 114/2023, z důvodů výše uvedených a aby ho zprostil obžaloby.

7. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství využil svého práva a k dovolání obviněného se vyjádřil. Ve svém vyjádření stručně shrnul dosavadní průběh trestního řízení a dále uvedl, že o zjevný rozpor skutkových zjištění s provedenými důkazy se jedná v případě, že skutková zjištění nemají na provedené důkazy žádnou obsahovou návaznost, nevyplývají z nich při žádném logicky přípustném způsobu jejich hodnocení nebo jsou dokonce pravým opakem skutečného obsahu provedených důkazů. Takovouto vadu dovolatel nevytýká, pouze provádí vlastní hodnocení pořízené fotodokumentace poškození vozidla a zejména předkládá vlastní skutkovou verzi, podle které vozidlo BMW nepoškodil a podle které do něho naopak svědek V. s tímto vozidlem najel. Dovolatelem zmiňovanou zásadu presumpce nevinny nelze vykládat tak, že v případě jakéhokoli rozporu výpovědi obviněného s jiným důkazem, např. svědeckou výpovědí, by soud byl povinen vycházet z výpovědi obviněného, a existenci extrémního rozporu skutkových zjištění s provedenými důkazy nelze dovozovat z toho, že soudy hodnotí důkazy jiným způsobem, než jaký by odpovídal představám obviněného o správném způsobu hodnocení důkazů.

8. Podstatná část námitek dovolatele se týká skutečnosti, že nebyla zajištěna poškozená kapota předmětného motorového vozidla a že následně nebyla provedena rekonstrukce nebo vyšetřovací pokus. Výše uvedená námitka dovolatele se však týká postupu orgánů Policie České republiky v přípravném řízení a takovouto námitku nelze v rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst.1 písm. g) tr. ř. uplatňovat.

9. Je skutečností, že v odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně (bod 18) i odvolacího soudu (bod 8) je zmíněna výpověď obviněného z přípravného řízení, která byla učiněna formou vysvětlení zachyceného v úředním záznamu o podaném vysvětlení, který může být jako důkaz v řízení před soudem použit pouze za podmínek § 211 odst. 6 tr. ř. a který v předmětné trestní věci jako důkaz v hlavním líčení vůbec proveden nebyl. Soudy neměly neprocesní výpověď obviněného v rámci svých hodnotících úvah vůbec zmiňovat, nelze však konstatovat, že rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, by byla založena na procesně nepoužitelných důkazech. Jedině takováto procesní vada by při tom naplňovala dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

10. Závěrem svého vyjádření proto státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

III.

Přípustnost a důvodnost dovolání

11. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání obviněného je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř.], bylo podáno osobou oprávněnou prostřednictvím obhájce, tedy podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. a v souladu s § 265d odst. 2 tr. ř., přičemž lhůta k podání dovolání byla ve smyslu § 265e tr. ř. zachována.

12. Protože dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda námitky vznesené obviněným naplňují jím uplatněné zákonem stanovené dovolací důvody, jejichž existence je současně nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

13. Ve smyslu ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. je dovolání mimořádným opravným prostředkem určeným k nápravě výslovně uvedených procesních a hmotněprávních vad, ale nikoli k revizi skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně ani k přezkoumávání jimi provedeného dokazování. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3, § 263 odst. 6, 7 tr. ř.). Tím je naplněno základní právo obviněného dosáhnout přezkoumání věci ve dvoustupňovém řízení ve smyslu čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Dovolací soud není obecnou třetí instancí zaměřenou na přezkoumání všech rozhodnutí soudů druhého stupně a samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění nemůže posuzovat už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy, aniž by je mohl podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám provádět (srov. omezený rozsah dokazování v dovolacím řízení podle § 265r odst. 7 tr. ř.). Pokud by zákonodárce zamýšlel povolát Nejvyšší soud jako třetí stupeň plného přezkumu, nepředepisoval by katalog dovolacích důvodů. Už samo chápání dovolání jako mimořádného opravného prostředku ospravedlňuje restriktivní pojetí dovolacích důvodů Nejvyšším soudem (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 73/03](#)). Nejvyšší soud je vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich odůvodněním (§ 265f odst. 1 tr. ř.) a není povolán k revizi napadeného rozsudku z vlastní iniciativy. Právně fundovanou argumentaci má přitom zajistit povinné zastoupení odsouzeného obhájcem – advokátem (§ 265d odst. 2 tr. ř.).

14. Z hlediska vlastního rozhodování dovolacího soudu je nutné připomenout, že zákonnost rozhodnutí soudů nižších stupňů napadených dovoláním posuzuje Nejvyšší soud pouze na podkladě námitek uplatněných dovolatelem v jeho mimořádném opravném prostředku, a nikoli s přihlédnutím k tomu, co následně uplatní v tzv. replice (sepsané po uplynutí zákonné lhůty k podání dovolání), v níž má možnost reagovat na argumenty protistrany (ve věci posuzované státním zástupcem) v jejím vyjádření k dovolání.

15. Příkladem lze uvést, že Ústavní soud již v usnesení ze dne 29. 10. 2020, sp. zn. [II. ÚS 635/20](#), k postupu Nejvyššího soudu týkajícího se jeho přístupu k obsáhlé replice zaslané nově zvolenou obhájkyň stěžovatele po uplynutí lhůty k podání dovolání zdůraznil, že „... v odůvodnění se pak k obsahu repliky podrobněji nevyjadřoval, neboť jej vyhodnotil jako doplnění dovolání po uplynutí zákonné lhůty. Takovému postupu nelze ani z pohledu zachování ústavně zaručených práv stěžovatele nic vytknout, neboť plně vyhovuje zákonnému rámci přezkumu v režimu mimořádných opravných prostředků“.

16. Lze dodat, že – a plyne to i z odkazovaného rozhodnutí – nepřipustnou, po uplynutí dovolací lhůty provedenou změnou důvodu dovolání, se tedy míní nejen změna dovolacího důvodu, tj. záměna či doplnění některé alternativy obsažené ve výčtu § 265b tr. ř., ale též i změna dovolací argumentace ve smyslu vznesení jiných, dalších námitek obsahově podřaditelných pod dovolací důvod uplatněný v zákonem stanovené lhůtě (což se samozřejmě týká i námitek dalších, pod takový důvod nepodřaditelných).

17. Dovolatel proto nemůže (a to i při zachování rozsahu výroků dovoláním napadených a dovolacích důvodů, o něž svůj mimořádný opravný prostředek opírá) po uplynutí lhůty upravené v § 265e tr. ř. rozšiřovat svou argumentaci o námitky v dovolání podaném v zákonné lhůtě neuvedené. To platí ohledně jakéhokoli podání adresovaného soudu, tedy nejen ohledně podání označeného jako doplnění dovolání, ale rovněž i stran námitek obsažených v tzv. replice. Jak již bylo zmíněno, z hlediska vlastního vyhodnocení důvodnosti podaného dovolání jsou veškeré námitky vznesené po lhůtě stanovené v § 265e tr. ř. irelevantní.

18. Uvedené skutečnosti zmiňuje dovolací soud proto, aby vyložil, z jakých důvodů se nevěnoval při posouzení důvodnosti dovolání těm výhradám, které obviněný uplatnil nad rámec námitek snesených v odůvodnění svého mimořádného opravného prostředku.

19. Pokud jde o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ten je naplněn tehdy, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy.

20. O důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. pak jde v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

21. Na podkladě obviněným uplatněných dovolacích důvodů a uvedených východisek mezi dovolacího přezkumu pak mohl Nejvyšší soud přistoupit k posouzení jednotlivých dovolacích námitek obviněného.

22. Nejvyšší soud v první řadě konstatuje, že námitky obviněného týkající se nezajištění poškozené kapoty poškozeného motorového vozidla a neprovedení rekonstrukce nebo vyšetřovacího pokusu, a dále, že rozhodná skutková zjištění byla založena na procesně nepoužitelných důkazech, lze formálně podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Soustředěny jsou čistě do oblasti dokazování (skutkové), neboť obviněný poukazuje na to, že důkaz použitý proti němu je procesně nepoužitelný, a dále na to, že soudy nižších stupňů neprovedly důležitý důkaz v podobě rekonstrukce nebo vyšetřovacího pokusu.

23. Nejvyšší soud v posuzované věci žádný, natož pak zjevný rozpor mezi obsahem provedených důkazů a učiněnými skutkovými zjištěními neshledal. Rovněž tak nezjistil, že by při rozhodování o vině obviněného byly brány v potaz jakékoli procesně nepoužitelné důkazy, nebo že by nebyly nedůvodně provedeny podstatné důkazy navržené obviněným. Není zde proto žádný důvod do závěrů soudů nižších stupňů zasahovat.

č. 40

24. V této souvislosti je namístě připomenout část dovolací argumentace obviněného, v níž zpochybňoval skutková zjištění učiněná soudem prvního stupně a akceptovaná i soudem odvolacím, s nimiž se neztotožnil a předkládal svoji verzi skutkového děje. Nesouhlasil zejména s hodnocením pořízené fotodokumentace vozidla a výpovědi poškozeného V., přičemž uvedené důkazy interpretoval a hodnotil odlišně od soudu prvního stupně. Takto formulované námitky by bylo možné do jisté míry pod uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. podřadit, nicméně jim nelze přiznat opodstatnění. Nejvyšší soud zde především připomíná, že citovaný dovolací důvod byl do trestního řádu vložen novelou provedenou zákonem č. 220/2021 Sb. Je zřejmé, že jeho vymezení úzce navazuje na soudní praxi vymezená pochybení, která byla součástí extenzivního výkladu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021, spočívající v možnosti dovodit jeho naplnění zejména ve stavu opomenutých důkazů, dále v případech, kdy důkaz, resp. jeho obsah, není získán procesně přípustným způsobem, a konečně třetí oblast zahrnovala případy zásadního nesouladu mezi skutkovým zjištěním a skutečnostmi, jež vyplývají z provedených důkazů a v důsledku toho pak i konečným hmotněprávním posouzením. Takový nesoulad bylo nicméně namístě dovodit toliko v případech závažných pochybení, zejména pokud skutková zjištění neměla vůbec žádnou obsahovou vazbu na provedené důkazy, případně nevyplývala z důkazů při žádném z logických způsobů jejich hodnocení, anebo pokud zjištění byla pravým opakem toho, co bylo obsahem dokazování apod. (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2012, sp. zn. [11 Tdo 1494/2011](#), nálezy Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2004, sp. zn. [III. ÚS 177/04](#), ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 570/03](#), aj.).

25. Žádná taková situace však ve věci obviněného nenastala. Soudy činné dříve ve věci se dostatečně pečlivě zabíraly provedenými důkazy, které řádně hodnotily zejména podle § 2 odst. 6 tr. ř. a dovodily průběh skutkového děje tak, jak je popsán výše, s tím, že jeho konečný popis je uveden v rozsudku soudu prvního stupně, který potvrdil i soud odvolací. Spolehlivou oporou skutkových zjištění uvedených ve výroku o vině je svědecká výpověď poškozeného, který podrobně, bez jakýchkoli rozporů a celkově přesvědčivě popsal situaci, kdy obviněný pěstí udeřil do víka motorového vozidla. Svědecká výpověď koresponduje s tím, co vyplývá z protokolu o ohledání věci, a dále byla podporována svědeckou výpovědí svědků M. H. a F. P. a listinnými důkazy.

26. Oba soudy činné dříve ve věci v odůvodnění svých rozhodnutích posuzované jednání rozvedly, k čemuž lze odkázat zejména na bod 18 odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně a body 8 až 11 odůvodnění usnesení odvolacího soudu. Z bodu 18 odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně vyplývá, že soudem konstatovaná shoda výpovědi svědka V. s výpovědí obviněného se týkala pouze okolnosti, že osobou, která se se svědkem dostala do konfliktu, byl právě dovolatel, přičemž soud výslovně konstatoval, že obviněný na rozdíl od svědka tvrdí, že se vozidla nedotkl. Dovolatel se tedy domáhá pouze toho, aby soud tento důkaz hodnotil jiným způsobem. Nelze tedy dovodit, že by rozhodná skutková zjištění učiněná soudem prvního stupně, která jsou určující pro naplnění znaků předmětného trestného činu, byla ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů, tedy že by skutková zjištění nevyplývala z provedených důkazů či snad měla být jejich opakem apod., ale naopak jsou jimi zjevně podložena.

27. Pokud obviněný dále naznačil porušení zásady *in dubio pro reo*, je třeba uvést následující. Zásada *in dubio pro reo* vyplývá z principu presumpce nevinny (§ 2 odst. 2 tr. ř.). Tato námitka nemůže zvolený dovolací důvod založit, protože směřuje výlučně do skutkových zjištění soudů nižších stupňů a potažmo proti způsobu hodnocení provedených důkazů. Je tomu tak proto, že pravidlo *in dubio pro reo* vyplývá ze zásady presumpce nevinny zakotvené v čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a § 2 odst. 2 tr. ř. a má tedy vztah pouze ke zjištění skutkového stavu věci na základě provedeného dokazování, a to bez důvodných pochybností (§ 2 odst. 5 tr. ř.), kdy platí „v pochybnostech ve prospěch obviněného“. Je tudíž zjevné, že pravidlo má procesní charakter, týká se jen otázek skutkových a jako takové není způsobitelné naplnit obviněným zvolený (avšak ani žádný jiný) dovolací důvod. Nejvyšší soud dosud nepřipouští, aby bylo dodržení této zásady zkoumáno v dovolacím řízení (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2015, sp. zn. [11 Tdo 1569/2014](#), a na to navazující usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. [4 Tdo 467/2016](#), dále např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. [5 Tdo 595/2018](#)).

28. Pravidlo *in dubio pro reo* totiž znamená, že není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny důvodné pochybnosti ve vztahu ke skutku či osobě pachatele, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. [I. ÚS 733/01](#)). Platí tedy, že jakkoli vysoký stupeň podezření sám o sobě není s to vytvořit zákonný podklad pro odsuzující výrok (náleží Ústavního soudu ze dne 13. 5. 1998, sp. zn. [IV. ÚS 36/98](#)). Jinak vyjádřeno, trestní řízení vyžaduje v tomto ohledu ten nejvyšší možný stupeň jistoty, který lze od lidského poznání požadovat, alespoň na úrovni obecného pravidla „prokázání mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost“ (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 260/05](#), ze dne 12. 1. 2009, sp. zn. [II. ÚS 1975/08](#), ze dne 8. 8. 2013, sp. zn. [II. ÚS 2142/11](#), aj.). Současně je třeba zdůraznit, že existence rozporů mezi důkazy ale sama o sobě neznamená, že by nebylo možné uznat obviněného vinným předmětným trestným činem a že by jakékoli rozpory mezi důkazy musely nutně vést k uplatnění pravidla *in dubio pro reo*, tj. k rozhodnutí v pochybnostech ve prospěch obviněného. I přes rozpory mezi důkazy může soud podle konkrétní důkazní situace dospět ke spolehlivému závěru o spáchání trestného činu obviněným. Rozhodnout ve prospěch obviněného lze jen za předpokladu, jestliže existující rozpory jsou tak zásadní, že vina obviněného není nepochybná ani po pečlivém vyhodnocení všech důkazů, přičemž v úvahu již nepřichází provedení dalších důkazů. O naznačenou situaci se v dané věci nejednalo, přičemž v tomto

směru je třeba odkázat na odůvodnění rozhodnutí soudů nižších stupňů, se kterým se Nejvyšší soud ztotožnil.

29. Co se týká opomenutých důkazů, tedy neprovedení rekonstrukce nebo vyšetřovacího pokusu, lze souhlasit s názorem státního zástupce, že se uvedené týká postupu orgánů Policie České republiky v přípravném řízení, přičemž takovou námitku nelze v rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. uplatňovat. Navíc z bodu 18 odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně i z argumentace dovolatele vyplývá, že v době konání hlavního líčení již předmětná část vozidla fyzicky neexistovala a jakékoli dokazování v tomto směru bylo neproveditelné. Povinností soudu je zdůvodnit svůj postup, pokud sám odmítne provést navrhované důkazy, což také soud prvního stupně s ohledem na neproveditelnost důkazů učinil. Vzhledem k tomu, že své rozhodnutí dostatečně odůvodnil, nelze tento důkaz považovat za opomenutý.

č. 40

30. K další námitce obviněného o nepoužitelnosti jeho výpovědi z přípravného řízení, Nejvyšší soud uvádí následující. Soudům obou stupňů nutno vytknout, že v odůvodnění svých rozhodnutí nepřipustně konfrontovaly skutková zjištění s výpovědí obviněného z přípravného řízení, která byla učiněna formou vysvětlení zachyceného v úředním záznamu o podaném vysvětlení (soud prvního stupně v bodu 18 rozsudku a odvolací soud v bodu 8 usnesení), který může být jako důkaz v řízení před soudem použit pouze za podmínek § 211 odst. 6 tr. ř. a který v předmětné trestní věci jako důkaz v hlavním líčení vůbec proveden nebyl. Soudy v rámci svých hodnotících úvah sice neměly neprocesní výpověď obviněného zmiňovat, to ovšem nic nemění na skutečnosti, že soud prvního stupně, s jehož skutkovými závěry se odvolací soud v celém rozsahu ztotožnil, k této výpovědi nepřihlížel a skutkové závěry učinil na podkladě jiných důkazů. Nelze proto shledat důvodnou ani námitku obviněného, že rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech.

31. Nejvyšší soud konstatuje, že k naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. nedošlo.

32. Pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. pak dovolatel nepřihlížel žádnou ze svých dovolacích námitek a Nejvyšší soud je nucen uvést, že argumentace obsažená v jeho opravném prostředku jeho vymezení neodpovídá.

IV. Závěrečné shrnutí

33. Nejvyšší soud proto s ohledem na výše uvedené rozhodl tak, že dovolání obviněného odmítl jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. O odmítnutí dovolání bylo rozhodnuto v neveřejném zasedání v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

č. 41

Při uplatnění principu zákazu *reformationis in peius* podle § 259 odst. 4 tr. ř. se přihlíží k celkové přísnosti trestu uloženého soudem prvního stupně, a to i kdyby byl takový trest uložen v rozporu se zákonem. Náprava vad nezákonně uloženého trestu odvolacím soudem může spočívat i ve vypuštění jednoho druhu trestu (např. obecně prospěšných prací), který není možné uložit vedle jiného současně ukládaného druhu trestu (např. odnětí svobody), a to i při současném významném zvýšení jeho výměry, pokud se z hlediska celkové přísnosti trestu takovým nově uloženým trestem postavení pachatele nezhorší.

Zákaz reformace in peius, Trest

§ 259 odst. 4 tr. ř.

č. 41

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2024, sp. zn. [5 Tdo 315/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:5.TDO.315.2024.1

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání, které podal obviněný M. H. proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 11. 2023, sp. zn. 6 To 256/2023, jenž rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Okresního soudu v Sokolově pod sp. zn. 6 T 67/2023.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Sokolově ze dne 2. 10. 2023, sp. zn. 6 T 67/2023, byl obviněný M. H. (dále jen obviněný či dovolatel) uznán vinným přečinem ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1, 2 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“), za nějž mu byl uložen jednak podle § 274 odst. 2, § 62 odst. 1 a § 63 odst. 1 tr. zákoníku trest obecně prospěšných prací ve výměře 200 hodin, jednak podle § 274 odst. 2 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 4 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 24 měsíců, jednak podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu 24 měsíců a současně s ním podle § 73 odst. 3 tr. zákoníku povinnost podrobit se terapeutickému programu podle zákona upravujícího provoz na pozemních komunikacích. Uvedeného trestného činu se obviněný podle rozsudku soudu prvního stupně dopustil (zjednodušeně uvedeno) tím, že v XY dne 7. 5. 2023 ve 22:30 hodin po předchozím požití alkoholických nápojů, když měl v krvi 2,69 g/kg alkoholu, řídil osobní automobil, pro podnapilost nepřizpůsobil rychlost vozidla podmínkám a stavu komunikace, vyjel z vozovky a narazil do skalního masivu, přičemž utrpěl lehká poranění a na vozidle způsobil škodu ve výši 12 126 Kč.

2. Proti výroku o trestu v rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný odvolání, o němž rozhodl ve veřejném zasedání Krajský soud v Plzni svým rozsudkem ze dne

22. 11. 2023, sp. zn. 6 To 256/2023, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek ve výroku o trestu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. sám znovu rozhodl následovně. Obviněnému za uvedený trestný čin uložil jednak podle § 274 odst. 2 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 8 měsíců, jehož výkon podle § 84, § 81 odst. 1 a § 85 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 2 roků za současného vyslovení dohledu a za současného uložení povinnosti podle § 85 odst. 3 a § 48 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy, jednak podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu 2 roků.

II.

Dovolání obviněného

č. 41

3. Proti shora uvedenému rozsudku odvolacího soudu podal obviněný M. H. prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř.

4. Svým dovoláním namítal, že došlo k porušení zásady zákazu *reformationis in peius*, neboť mu byl odvolacím soudem uložen přísnější trest než soudem prvního stupně, ačkoli bylo odvolání podáno pouze v jeho prospěch.

5. Odvolací soud totiž zpřísnil výměru podmíněného trestu odnětí svobody ze 4 na 8 měsíců, navíc nad ním vyslovil dohled, který soudem prvního stupně vysloven nebyl. Pochybení spatřoval i v tom, že mu odvolací soud uložil povinnost podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy, v jehož průběhu by měl spolupracovat s probačním úředníkem, ačkoli soud prvního stupně je ve svém rozsudku neuvedl. Soud prvního stupně uložil obviněnému pouze povinnost podrobit se terapeutickému programu podle zákona o silničním provozu, ale učinil tak podle dosud neúčinného ustanovení trestního zákoníku (účinnosti nabylo až dne 1. 4. 2024), tedy nezákonně. Pokud mu tedy odvolací soud uložil povinnost podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy, zpřísnil mu tím vlastně trest původní, neboť mu nebyla uložena rozsudkem soudu prvního stupně a k povinnosti podrobit se terapeutickému programu podle dosud neúčinné úpravy nelze přihlížet.

6. Podle přesvědčení dovolatele by se zásada zákazu *reformationis in peius* měla posuzovat v rámci každého uloženého trestu zvlášť (míněno zjevně druhu trestu – pozn. Nejvyššího soudu), proto nelze zpřísnění některého z uložených (druhů) trestů vyvážit snížením či zrušením jiného (druhu) trestu. Stejně tak nelze podle obviněného zpřísnit trest (resp. konkrétní jeho druh) přidáním další povinnosti, pokud tuto povinnost neuložil již soud prvního stupně.

7. Závěrem odkázal na nález Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. [III. ÚS 525/15](#), ze kterého plyne, že odvolací soud, omezen zásadou zákazu *reformationis in peius*, by v případě zpřísnění alespoň jednoho z uložených (druhů) trestů měl náležitě odůvodnit, proč k této změně došlo a uvést konkrétní dopady tohoto trestu do života pachatele.

8. Ze všech shora uvedených důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu projednání a rozhodnutí.

III.**Vyjádření k dovolání**

9. Dovolání obviněného bylo zasláno k vyjádření nejvyššímu státnímu zástupci, který se k němu vyjádřil prostřednictvím státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství.

10. Státní zástupkyně nejprve zopakovala dosavadní průběh řízení a obsah dovolání obviněného. Následně uvedla, že zásadu zákazu *reformationis in peius* je třeba chápat jako garanci svobody odvolacího práva a v důsledku toho i práva na obhajobu, proto je nutno vykládat ji co nejdříve. Podle ní je třeba pro posouzení otázky, zda došlo ke zpřísnění trestu, posuzovat celý výrok o trestu, přičemž pokud nebude zhoršeno postavení obviněného, může dojít i k uložení trestu nového, musí se však zohlednit, jak změnu vnímá sám obviněný.

11. Podle státní zástupkyně v této trestní věci nedošlo k rozhodnutí odvolacího soudu v neprospěch obviněného, neboť zrušení trestu obecně prospěšných prací bylo změnou, která výrazně změnila postavení obviněného v jeho prospěch. Pokud by obviněný nevykonával trest obecně prospěšných prací, hrozila by mu přeměna tohoto trestu na nepodmíněný trest odnětí svobody v délce 200 dní, což je doba delší než 4 měsíce, o které byl navýšen podmíněný trest odnětí svobody. Dále uvedla, že také nelze uvažovat o zpřísnění, pokud odvolací soud uložil obviněnému povinnost absolvovat vhodný program sociálního výcviku a převýchovy, neboť tato povinnost odpovídá povinnosti podrobit se terapeutickému výcviku uložené soudem prvního stupně podle doposud neúčinné právní úpravy.

12. Závěrem doplnila, že změna výroku o trestu nepředstavuje takovou změnu, která by postavení obviněného zhoršovala, naopak pro takový závěr chybí reálný podklad. Postavení dovolatele totiž zůstalo v zásadě stejné.

13. Ze shora uvedených důvodů státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné a učinil tak v neveřejném zasedání v souladu s § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. Zároveň vyslovila souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání i pro případ jiných rozhodnutí. [§ 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.].

14. Vyjádření státní zástupkyně bylo zasláno obviněnému k případné replice, který tohoto práva nevyužil.

IV.**Posouzení přípustnosti a důvodnosti dovolání****a) Obecná východiska**

15. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání odvolacího řízení a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům.

16. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů v § 265b odst. 1 a 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno.

Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu také svým obsahem odpovídaly.

17. Obviněný uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., podle něž lze dovolání podat, jestliže byl obviněnému uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně za trestný čin, jímž byl uznán vinným. Pokud však byl uložen přípustný druh trestu ve výměře spadající do rámce zákonné trestní sazby, nelze cestou dovolání namítat nepřiměřenost trestu, a to ani s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. (k tomu viz rozhodnutí č. [22/2003](#) Sb. rozh. tr.). Nejvyššímu soudu zásadně nepřísluší dále posuzovat, zda byl uložen trest mírný nebo naopak příliš přísný. Opačný názor by byl v rozporu s povahou dovolání jako mimořádného opravného prostředku a činil by z dovolání v podstatě jen další odvolání. Námitku porušení pravidel pro výběr druhu trestu a jeho výměry podle § 39 až § 42 tr. zákoníku tak nelze podřadit pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., avšak ani pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Otázka přiměřenosti trestu je sice záležitostí týkající se použití hmotného práva, avšak přesto není možné tuto otázku podřazovat pod ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., a to ani pokud jde o tu jeho variantu, podle které je dovolacím důvodem „jiné nesprávné hmotněprávní posouzení“ (míněno jiné, než je právní posouzení skutku). Vyplývá to ze vzájemného poměru dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. a dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. Oba dovolací důvody mají hmotněprávní povahu, přičemž dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je koncipován jako obecný hmotněprávní důvod, zatímco v § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. je zvláštní důvod vztahující se jen k výroku o trestu. Z toho logicky vyplývá, že samotný výrok o uložení trestu může být zásadně napadán pouze s poukazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., pod něž nelze subsumovat nepřiměřenost uloženého trestu. Připustit námitky ohledně přiměřenosti trestu jako dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. by znamenalo popření smyslu ustanovení § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., které by se stalo nefunkčním, nemělo by valný význam, neboť jakékoliv porušení hmotněprávních norem, a to včetně uložení nepřípustného druhu trestu či trestu ve výměře mimo zákonnou trestní sazbu, by bylo vždy jiným nesprávným hmotněprávním posouzením ve smyslu § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Proto námitka pouhé nepřiměřenosti uloženého peněžitého trestu je námitkou neodpovídající uplatněnému, ale ani žádnému jinému dovolacímu důvodu.

18. Jde-li ovšem o námitku porušení zásady zákazu *reformationis in peius*, jde o princip procesněprávní, který by vůbec neměl shora zmíněným hmotněprávním dovolacím důvodům odpovídat. Je přitom ovšem třeba zohlednit též judikaturu Ústavního soudu vztahující k tomuto principu jako širší součásti ústavně chráněného práva na spravedlivý proces, kterému musí poskytovat ochranu i Nejvyšší soud, který nestojí vně soustavy obecných soudů a je tudíž povolán i k ochraně základních lidských práv a svobod. Podle rozhodnutí č. [44/2014](#) Sb. rozh. tr. zákaz *reformationis in peius*, který se při rozhodování podle § 259 odst. 4 a § 264 odst. 2 tr. ř. v odvolacím řízení vztahuje jen k osobě obviněného (obžalovaného), nepřipouští z hlediska celkového posouzení žádnou změnu v neprospěch takové osoby, přitom změna k horšímu tak nemůže nastat ve skutkových zjištěních, v použité právní kvalifikaci, v druhu a výměře trestu, v ochranném opatření i v náhradě škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Týká-li se (podle vznesené námitky) uvedený princip výroku o trestu, jako tomu bylo v nyní projednávaném případě, je limit vytvořen původně uloženým trestem, proti němuž opravným prostředkem (odvoláním) brojil toliko obviněný. Zároveň je

ale třeba připomenout, že na trest je třeba i při takovém posuzování nahlížet jako na celek, jde o jeden trest, třebaže bylo uloženo více druhů trestů vedle sebe [nejde-li ovšem o tzv. patrový rozsudek, který obsahuje důvodně více trestů (např. jednak trest souhrnný a jednak trest úhrnný) jako trestů samostatných, ohledně každého z nich by platil v odvolacím řízení zákaz *reformace in peius* – srov. rozhodnutí č. [24/1966-II.](#) Sb. rozh. tr.].

b) K uplatněným námitkám obviněného

19. Obviněný svým dovoláním namítal, že došlo k porušení zásady zákazu *reformationis in peius*. Podle něj mu odvolací soud uložil přísnější trest než soud prvního stupně, ačkoli odvolání bylo podáno pouze v jeho prospěch. Pochybení odvolacího soudu, která vedla k uložení přísnějšího trestu, namítal hned několik – nepřípustné zdvojnásobení délky podmíněného trestu odnětí svobody, přidání dohledu probačního úředníka, přidání přiměřené povinnosti.

20. Jde-li o konkrétní druhy trestů a jejich výměry, jak byly uloženy soudy nižších stupňů v této věci, lze odkázat na úvodní pasáž tohoto usnesení o rozhodnutích soudů nižších stupňů.

21. K námitkám obviněného lze také uvést, že je vyvrátil již soud druhého stupně, který si zjevně byl dobře vědom zákazu zhoršit postavení obviněného v odvolacím řízení, jak vyplývá z ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř. Na odůvodnění jeho rozsudku proto lze plně odkázat. Stejně tak Nejvyšší soud souhlasí i s názorem obsaženým ve vyjádření státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství, jak byl prezentován shora, takže i na tuto argumentaci může odkázat. Tuto správnou argumentaci, kterou byla vyvrácena opodstatněnost námitek obviněného, tak může dále jen stručně doplnit a rozvést.

22. Předně lze připomenout, že obviněný svým dovoláním namítal porušení zásady zákazu *reformationis in peius* (tedy zákazu zhoršení postavení obviněného), která pro řízení o odvolání jako řádném opravném prostředku je zakotvena v § 259 odst. 4 tr. ř. Toto ustanovení v současně platném a účinném znění zní: „V neprospěch obžalovaného může odvolací soud změnit napadený rozsudek jen na podkladě odvolání státního zástupce, jež bylo podáno v neprospěch obžalovaného; ve výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení tak může učinit též na podkladě odvolání poškozeného, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení.“ V tomto rozsahu je zmíněná zásada v našem právním řádu pro řízení o odvolání obsažena od 1. 1. 1994, a to od novelizace trestního řádu provedené zákonem č. 292/1993 Sb. (mezi lety 1994 a 2001 v § 259 odst. 3 tr. ř.; později byly s ohledem na další změny jen v roce 2011 doplněny další nároky poškozeného). Protože bude odkazováno i na starší judikaturu, lze připomenout i původní (užší) vymezení této zásady, jak ji obsahoval trestní řád v období od 1. 1. 1962 do 31. 12. 1993 v § 259 odst. 4 tr. ř., které tehdy znělo: „Uložit obžalovanému přísnější trest, než jaký mu uložil soud prvního stupně, může odvolací soud jen na podkladě odvolání prokurátora, jež bylo podáno v neprospěch obžalovaného.“

23. Obecně lze k výhradám obviněného uvést, že obviněný vycházel ze dvou základních a nesprávných tezí. Předně měl nesprávně za to, že každý druh trestu se posuzuje samostatně a nikoli, že trest se posuzuje jako celek (viz již shora zmíněná rozhodnutí č. [24/1966-II.](#), č. [I/1967](#), č. [44/2014](#) Sb. rozh. tr. a mnohá další). Dále vycházel zjevně z nesprávného předpokladu (aniž by to explicitně uvedl), že nejzazší mezi je jen takový trest, který byl soudem

prvního stupně uložen v souladu se zákonem, a že nelze přihlížet k takovým výrokům, které jsou v rozporu se zákonem. Takovou námitku obviněný uplatnil v této věci v tom směru, že lze přihlížet jen k výroku o podmíněném trestu odnětí svobody, který byl uložen v souladu se zákonem, nikoli však již k trestu obecně prospěšných prací, který nelze uložit vedle zmíněného podmíněného trestu odnětí svobody, podobně jako nelze vůbec přihlížet k povinnosti absolvovat terapeutický program, byl-li uložen podle doposud neúčinné právní úpravy. Jakékoliv vyvažování nezákonně vybraných druhů trestů či ve spojitosti s nimi stanovených povinností zjevně považuje obviněný za nepřipustné.

24. Takto ovšem zmíněná procesní zásada zákazu *reformationis in peius* koncipována není. Jde jen o ochranu práva obviněného jako tzv. slabší strany (v rámci tzv. *favor defensionis* – viz např. Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Leges, 2023, s. 265, s. 679 a další) podat opravný prostředek proti rozhodnutí, především jde o to, aby mu v jeho svobodném rozhodování o využití tohoto opravného prostředku nebránila obava, že jeho postavení bude v takovém případě zhoršeno (ať již z důvodu případné odplaty za „opovážlivost“ opravný prostředek podat, nebo jen z důvodu zjištění dalších pochybení učiněných orgánem nižšího stupně při rozhodnutí ve prospěch obviněného). K tomu lze odkázat například na náleží Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2006, sp. zn. [I. ÚS 670/05](#), který byl uveřejněn pod č. 88/2006 ve sv. 41 na str. 127 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu (dále jen „SbNU“). Na takové pojetí zmíněné zásady obviněného již upozorňoval jak odvolací soud, tak i státní zástupce ve svém vyjádření, s nímž souhlasí i Nejvyšší soud.

25. Nejzazší mezi při podání odvolání pouze ve prospěch obviněného tak je v případě výroku o trestu celý takový výrok učiněný soudem prvního stupně, nikoli jen obviněným vybrané části, a to i kdyby došlo při jeho vyslovení k porušení zákona (třeba jen ohledně některých druhů trestů). Zmíněným zákazem zhoršení postavení obviněného (*reformationis in peius*) je totiž chráněno jen právo podat a disponovat s opravným prostředkem. Kdyby obviněný (a ani státní zástupce) opravný prostředek (odvolání) nepodal, nabyl by i výrok o trestu (přes porušení zákona v neprospěch obviněného) právní moci a vykonatelnosti. Případnou nezákonnost by bylo možno v takovém případě zhojit jen na podkladě podání mimořádného opravného prostředku, kterým by vlastně mohla být jen stížnost pro porušení zákona, pokud by ji ovšem ministr spravedlnosti podal a pokud by zároveň byly splněny podmínky § 266 odst. 2 tr. ř. (jestliže by trest byl ve zjevném nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu nebo k poměrům pachatele nebo jestliže uložený druh trestu by byl v zřejmém rozporu s účelem trestu). Dovolání by v takovém případě nepřicházelo v úvahu (ve věci by nerozhodoval soud druhého stupně), to samé platí i o obnově řízení (neobjevila se nová skutečnost nebo důkaz).

26. Pokud by navíc měla platit zmíněná teze obviněného, z níž zjevně při podání dovolání vycházel (aniž by to výslovně uvedl), že nelze přihlížet k takovému výroku o trestu, který by byl nezákonný, probíraný princip zákazu *reformationis in peius* vyplývající v odvolacím řízení z § 259 odst. 4 tr. ř. by se v některých případech nemohl vůbec uplatnit. Zejména by takový absurdní důsledek platil, byl-li by celý výrok o trestu v rozporu se zákonem (např. byl by uložen jediný trest obecně prospěšných prací ve výměře nad horní hranici zákonné trestní sazby, což zákon nepřipouští – např. ve výměře 400 hodin; nebo by byl za daný trestný čin uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští – např. trest obecně prospěšných prací ve výměře 300 hodin za zločin). Takový výklad aplikován na jiné případy by tak měl zcela absurdní

a zákonodárcem nezamýšlené důsledky (*argumentum ad absurdum*), a již jen proto se nemůže uplatnit.

27. Jak již bylo též shora naznačeno, na uložený trest, k němuž se vztahuje zákaz změny k horšímu ve smyslu § 259 odst. 4 tr. ř. (viz rozhodnutí č. [24/1966-II.](#) Sb. rozh. tr.), je třeba nahlížet jako na celek a při posuzování, zda došlo či nedošlo ke zhoršení postavení obviněného, je třeba poměřovat dříve a nově ukládaný trest jako celek. Tak například již z rozhodnutí č. [1/1978-II.](#) Sb. rozh. tr. vyplývá, že přísnějším trestem ve smyslu § 259 odst. 4 tr. ř. je takový trest, který v době jeho uložení zhoršuje postavení obviněného vzhledem k trestu uloženému rozsudkem soudu prvního stupně, a proto není v rozporu se zákazem *reformace in peius* (§ 259 odst. 4 tr. ř.), jestliže odvolací soud uloží obviněnému trest propadnutí věci, který napadeným rozsudkem uložen nebyl, když současně podstatně zmírní nepodmíněný trest odnětí svobody uložený soudem prvního stupně, takže tresty uložené odvolacím soudem ve svém souhrnu nezhoršují postavení obviněného a nejsou přísnější než trest uložený soudem prvního stupně. Přístup, že se posuzuje celkové zhoršení postavení obviněného oproti trestu uloženému soudem prvního stupně, vyplývá i z rozhodnutí č. [I/1967](#) Sb. rozh. tr. (rozhodnutí pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 9. 1966, sp. zn. [Pls 8/66](#)), jímž se porovnávaly sankce, které bylo možno uložit podle tehdy účinné právní úpravy (tak nepodmíněný trest odnětí svobody je vždy přísnější než trest nápravného opatření, a to kdyby bylo ve výměře více než dvojnásobné, stejně tak i kratší nepodmíněný trest odnětí svobody je přísnější než delší trest odnětí svobody podmíněně odložený na zkušební dobu). Je nutno upozornit, že tehdejší ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř. obsahující zákaz *reformationis in peius* se vztahovalo toliko k výroku o trestu – obžalovanému nesměl být uložen „trest přísnější“, než jaký byl uložen soudem prvního stupně, pokud nebylo podáno odvolání prokurátorem v neprospěch obžalovaného. Přitom právě pojem „přísnější trest“ byl odlišován od pojmu „přísnější druh trestu“, což vedlo k závěru, že je třeba posuzovat celkové zhoršení postavení obžalovaného v porovnání s trestem uloženým soudem prvního stupně. Podobně k tomu přistupuje i recentní aplikační praxe (viz například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2016, sp. zn. [6 Tdo 223/2016](#)).

28. Z podobných východisek vychází i Ústavní soud. Tak například Ústavní soud v nálezu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. [III. ÚS 525/15](#), který byl uveřejněn pod č. 210/2016 ve sv. 83 na s. 341 SbNU, jednak připomněl, že požadavek na respektování principu zákazu *reformationis in peius* je součástí pravidel trestání chráněných i předpisy ústavněprávní úrovně (zejména čl. 1 odst. 1 a čl. 95 odst. 1 Ústavy České republiky a čl. 8 odst. 2 a čl. 39 Listiny základních práv a svobod), jeho uplatnění je součástí požadavku řádně vedeného a zakončeného trestního řízení před obecným soudem podle čl. 36 odst. 1 a 4 Listiny základních práv a svobod. Zpřísní-li proto soud vyššího stupně, jsa omezen zásadou zákazu *reformationis in peius*, alespoň jeden z uložených trestů, je třeba, aby z odůvodnění takového rozhodnutí byly zřejmé důvody pro takovou změnu. Odvolací soud musí odůvodnit změny, které oproti přezkoumávanému rozhodnutí ve vztahu k budoucímu postavení odsouzeného provádí, neboť právě odvolací soud (nikoli odsouzený) je tím, kdo o možném zhoršení rozhoduje. Jinými slovy se umožňuje zstříhat některý z druhů trestů, nicméně je třeba takový postup náležitě odůvodnit, aby nebylo pochyb, že k porušení uvedeného zákazu nedošlo. Opakovaně též Ústavní soud judikoval, že tzv. posledním arbitrem toho, co je či není ku prospěchu obviněného, je obviněný sám (tak např. náleží Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2006, sp. zn. [I. ÚS 670/05](#), který byl uveřejněn pod č. 88/2006 ve sv. 41 na str. 127 SbNU, nebo náleží Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2007, sp. zn. [I. ÚS 1947/07](#), který byl uveřejněn pod č. 135/2007 ve sv. 46 na str. 271 SbNU). Nemůže

ovšem jít o ryze subjektivní náhled pomíjející navíc účelově některé druhy trestů a povinnosti uložené soudem prvního stupně.

29. První z hlavních výhrad obviněného proti postupu soudu druhého stupně spočívala v tom, že odvolací soud zpřísnil výměru podmíněného trestu odnětí svobody ze 4 na 8 měsíců (při ponechání délky zkušební doby), a navíc nad ním vyslovil dohled, který soudem prvního stupně vysloven nebyl. Kromě toho odvolací soud navíc oproti soudu prvního stupně mu uložil též povinnost účastnit se vhodného programu sociálního výcviku a převýchovy. Uvedené prodloužení výměry trestu odnětí svobody za současného vyslovení dohledu, a navíc s uložením zmíněné přiměřené povinnosti, považoval obviněný za nezákonné, neboť se tím mělo zhoršit jeho postavení. Obviněný přitom vůbec neuvažoval o tom, že by šlo o vyvážení vypuštění současně nepřipustně uloženého trestu obecně prospěšných prací a nesprávného uložení povinnosti podrobit se terapeutickému programu podle zákona o silničním provozu, vycházel z toho, že posledně zmíněný druh trestu, jakož i povinnost podrobit se terapeutickému programu, byly uloženy nezákonně, a proto k nim nelze přihlížet (viz k tomu shora).

č. 41

30. Námitky obviněného považuje Nejvyšší soud za zjevně neopodstatněné, neboť odvolací soud zásadu zákazu *reformatio in peius* neporušil. Jak již bylo opakovaně uvedeno, na trest je třeba nahlížet jako na celek, zostření jednoho druhu trestu je možno vyvážit zmírněním jiného druhu trestu, je-li to náležitě zdůvodněno. Také je třeba vycházet z toho, jaký trest (třebaže zčásti v rozporu se zákonem) byl uložen soudem prvního stupně. Je tak sice pravdou, že obviněnému byla zvýšena výměra podmíněného trestu odnětí svobody ze 4 na 8 měsíců, nicméně byl vypuštěn trest obecně prospěšných prací ve výměře 200 hodin, a to z důvodu nepřipustnosti kombinace uvedených dvou druhů trestů vedle sebe (§ 53 odst. 2 tr. zákoníku). Je třeba upozornit, že v případě nevykonání nebo jiného porušení podmínek výkonu trestu obecně prospěšných prací (včetně nevedení řádného života) by mu hrozila přeměna tohoto druhu trestu v nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 200 dnů (tj. přibližně v délce 6,5 měsíce), což je více než 4 měsíce, o které byl prodloužen podmíněný trest odnětí svobody. Kromě toho při objektivním celkovém náhledu na přísnost trestů uložených soudy prvního a druhého stupně lze vnímat jako mírnější (příznivější) trest uložený odvolacím soudem i proto, že v tomto případě postačí vedení řádného života k osvědčení po dobu 2 let, nemusí během nich vykonat žádné práce, jen dodržet povinnosti plynoucí ze stanoveného dohledu ve smyslu § 50 tr. zákoníku (např. v pravidelných intervalech se dostavit k probačnímu úředníkovi). Naproti tomu v případě trestu uloženého rozsudkem soudu prvního stupně, aby nemusel vykonat trest odnětí svobody, by musel nejen po dobu 2 let vést řádný život, ale též vykonat právě uvedených 200 hodin obecně prospěšných prací, tj. v přepočtu na běžnou osmihodinovou pracovní dobu odpracovat celých 25 dnů s takovou směnou, tj. prakticky odpracovat více než 1 měsíc zdarma ve prospěch poskytovatele obecně prospěšných prací (srov. § 62 odst. 3 tr. zákoníku; ve skutečnosti se ale tento trest vykonává ve významně menším denním rozsahu, což navyšuje počet dnů, kdy je touto povinností odsouzený zatěžován). To je zcela nepochybně mnohem významnější a více zatěžující aktivita, než se podrobit dohledu probačního úředníka s povinností k němu docházet, spolupracovat s ním a jej informovat, jak vyplývá z § 50 tr. zákoníku. Kdyby obviněný navíc řádný život nevedl, hrozil by mu v případě trestu uloženého soudem prvního stupně výkon trestu odnětí svobody v délce přesahující 10,5 měsíce, zatímco v případě trestu uloženého odvolacím soudem jen v trvání 8 měsíců (za předpokladu, že by prozatím nestihl odpracovat ani jednu hodinu obecně

prospěšných prací). Jinými slovy ve svém souhrnu je odvolacím soudem uložený trest v naznačeném ohledu výrazně příznivější.

31. Na tom všem nemůže nic změnit ani současně uložená přiměřená povinnost podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy, která navíc vlastně koresponduje s povinností podrobit se terapeutickému programu podle zákona o silničním provozu, jež byla soudem prvního stupně nesprávně uložena obviněnému podle tehdy ještě neúčinné právní úpravy obsažené v § 73 odst. 3 tr. zákoníku (změna provedená zákonem č. 220/2021 Sb. v důsledku přijetí zákona č. 150/2023 Sb. nabyla účinnosti až dnem 1. 4. 2024). Není ovšem ani pravdou, že by povinnost absolvovat terapeutický program byla zcela nevykonatelnou, a tedy i nemožnou, kdyby obviněný nepodal odvolání, protože podle zmíněné nové právní úpravy by bylo možno postupovat právě od 1. 4. 2024 (srov. čl. XV zákona č. 220/2021 Sb. ve znění zákona č. 150/2023 Sb.), tedy bylo by možno ji splnit ještě v průběhu výkonu trestu zákazu činnosti. Navíc tyto terapeutické programy úspěšně probíhaly i před nabytím účinnosti uvedené novelizace trestních předpisů a zákona o silničním provozu jako pilotní programy pod záštitou Centra dopravního výzkumu, v.v.i., takže je bylo možno absolvovat i předtím. Navíc účastník je povinen si účast v tomto terapeutickém programu uhradit z vlastních prostředků (cena je stanovena na 11 000 Kč bez daně z přidané hodnoty – srov. § 5 vyhlášky č. 208/2023 Sb., o terapeutických programech pro řidiče). I v tomto ohledu tak nedošlo ke zpřísnění, ale naopak ke zmírnění trestu, který byl obviněnému uložen, protože povinnost absolvovat drahý, z vlastních zdrojů placený terapeutický program pro řidiče byla nahrazena přiměřenou povinností podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy, který je hrazen státem.

32. S ohledem na výše uvedené lze proto konstatovat, že odvolací soud v celkovém náhledu obviněnému neuložil trest přísnější oproti tomu, který obviněnému uložil soud prvního stupně, protože zpřísnění výměry jednoho druhu trestu bylo vyváжено vypuštěním jiného druhu trestu, který by navíc konkrétním způsobem citelněji zasáhl obvyklý způsob života obviněného. Rovněž nelze přehlédnout ani zjevnou snahu odvolacího soudu o napravení více vad, které v rozporu se zákonem učinil soud prvního stupně (nepřípustnou kombinací druhů trestů a postupem podle doposud neúčinné právní úpravy), při současné snaze uložit trest téměř stejně přísný, jak byl uložen soudem prvního stupně.

33. Ze všech uvedených důvodů proto Nejvyšší soud shledal námitku obviněného, že odvolací soud porušil ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř. a uložil obviněnému trest v rozporu se zásadou zákazu *reformationis in peius*, za zjevně neopodstatněnou.

V.

Závěrečné shrnutí

34. Vzhledem ke všem shora zmíněným důvodům Nejvyšší soud dovolání obviněného M. H. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné. Protože Nejvyšší soud rozhodl o odmítnutí dovolání podle § 265i tr. ř., mohl tak učinit v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

č. 42

I. Záznamy pořízené při sledování osob a věcí povoleném podle § 158d odst. 2, 3 tr. ř. pro určitý prostor mohou být zákonným důkazem, i pokud jsou jimi zachyceny zvuky či děje proběhlé v jiném (přílehlém) prostoru, na který se povolení formálně nevztahovalo. Je však nutno posoudit, zda pořízením záznamů nedošlo k obcházení ustanovení § 158d odst. 2, 3 tr. ř. o povolení sledování.

Operativně pátrací prostředky, Sledování

§ 158d odst. 2, 3 tr. ř.

č. 42

II. Závažnou újmou podle § 329 odst. 1 tr. zákoníku je taková újma, která se vyznačuje vyšší intenzitou (závažností) zásahu do nemajetkové sféry poškozeného. Nemůže tedy jít jen o zanedbatelný a pomíjivý účinek na poškozeného nebo o vyvolání přechodného subjektivně nepříjemného pocitu. Při dostatečné intenzitě zásahu může být takovou újmou například újma na zdraví, morální újma, poškození v rodinném životě, v zaměstnání, zhoršení postavení poškozeného ve společnosti, snížení šancí na služební postup, újma spojená se zahájením trestního stíhání poškozeného, zhoršení procesního postavení v řízení apod.

Subsidiarita trestní represe, Zneužití pravomoci úřední osoby

§ 12 odst. 2, § 329 odst. 1 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2024, sp. zn. [7 Tdo 380/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:7.TDO.380.2024.1

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněných L. B., J. S. a D. H. proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 20. 9. 2023, sp. zn. 31 To 95/2023, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Jablonci nad Nisou pod sp. zn. 14 T 70/2021, podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. ohledně obviněných L. B., J. S. a D. H. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 20. 9. 2023, sp. zn. 31 To 95/2023, a rozsudek Okresního soudu v Jablonci nad Nisou ze dne 30. 1. 2023, sp. zn. 14 T 70/2021, a dále podle § 265k odst. 2 tr. ř. s přiměřeným užitím ustanovení § 261 tr. ř. usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 20. 9. 2023, sp. zn. 31 To 95/2023, a rozsudek Okresního soudu v Jablonci nad Nisou ze dne 30. 1. 2023, sp. zn. 14 T 70/2021, zrušil i ohledně obviněného J. K.; podle § 265k odst. 2 tr. ř. pak zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Jablonci nad Nisou přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižší stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Jablonci nad Nisou (dále jen „okresní soud“) ze dne 30. 1. 2023, sp. zn. 14 T 70/2021, byli obvinění J. K., L. B., J. S. a D. H., příslušníci Vězeňské služby České republiky, kteří byli ve Věznici XY zařazeni k dozorčí službě na oddělení výkonu kázeňských trestů, uznáni vinnými

- obviněný J. K. zločinem zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a), c), odst. 2 písm. e) tr. zákoníku a přečinem porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby podle § 390 odst. 1 tr. zákoníku (body 1 až 5 výroku o vině),

- obviněný L. B. návodem ke zločinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 24 odst. 1 písm. b), § 329 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. e) tr. zákoníku a k přečinu porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby podle § 24 odst. 1 písm. b), § 390 odst. 1 tr. zákoníku (bod 4 výroku o vině),

- obvinění L. B., J. S. a D. H. zločinem zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. e) tr. zákoníku a přečinem porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby podle § 390 odst. 1 tr. zákoníku (bod 6 výroku o vině).

2. Za tyto trestné činy byli odsouzeni podle § 329 odst. 2 tr. zákoníku a § 43 odst. 1 tr. zákoníku každý z obviněných k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tří let s tím, že výkon trestu odnětí svobody byl u každého z nich podmíněně odložen a zkušební doba byla stanovena u obviněného J. K. na pět let, u obviněného L. B. na čtyři roky, u obviněného J. S. na tři roky a u obviněného D. H. na tři roky. Dále byl každému z obviněných uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu povolání nebo zaměstnání, jehož součástí je samostatná rozhodovací pravomoc v rámci všech orgánů veřejné moci, a to obviněnému J. K. na šest let, obviněnému L. B. na pět let, obviněnému J. S. na tři roky a D. H. na tři roky.

3. Výrokem podle § 229 odst. 1 tr. ř. byl poškozený L. K. s uplatněným nárokem na náhradu škody směřujícím proti obviněnému J. K. odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních.

4. Obviněný L. B. se měl dopustit návodu k zločinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 24 odst. 1 písm. b), § 329 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. e) tr. zákoníku a k přečinu porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby podle § 24 odst. 1 písm. b), § 390 odst. 1 tr. zákoníku podle zjištění okresního soudu v podstatě tím, že dne 14. 6. 2020 kolem 18:00 hodin při výkonu dozorčí služby na dozorčím stanovišti č. XY v uzavřeném oddílu v kanceláři dozorců při předávání dozorčího stanoviště řekl obviněnému J. K., aby odsouzenému L. K. (vykonávajícímu kázeňský trest) nedával matraci a aby do knížky napsal, že ji odsouzený nechtěl, čímž nabádal obviněného J. K., aby odsouzenému na dobu určenou k spánku od 20:30 hodin do 04:30 hodin nevydal matraci a aby do knihy předání a převzetí služby na dozorčím stanovišti zapsal, že odsouzený matraci odmítl, a na základě toho obviněný J. K. v úmyslu potrestat odsouzeného L. K. za jednání, které považoval za nevhodné, toto učinil, nevydal mu matraci určenou k spánku, do knihy předání a převzetí služby na dozorčím stanovišti nepravdivě zapsal, že odsouzený L. K. matraci odmítl, odsouzený proto musel spát na betonové konstrukci bez matrace, tím mu obviněný J. K. nedovoleným způsobem snížil právními předpisy zaručený nárok, neboť spaní na betonové konstrukci je výrazně méně pohodlné než na matraci, využil

toho, že odsouzený L. K. neměl jinou možnost, jak si matraci opatřit, a byl odkázán pouze na obviněného J. K.

5. Obvinění L. B., J. S. a D. H. se měli dopustit zločinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. e) tr. zákoníku a přečinu porušení povinnosti dozorců nebo jiné služby podle § 390 odst. 1 tr. zákoníku podle zjištění okresního soudu v podstatě tím, že dne 14. 6. 2020 kolem 11:45 hodin po předchozí společné domluvě v kanceláři dozorců na dozorcím stanovišti č. XY v uzavřeném oddílu v úmyslu svévolně potrestat odsouzeného L. K. za jeho předchozí chování na cele a vůči dozorcům a zajistit si klidný průběh další služby zneužili situace a závislosti odsouzeného na dozorcích při výkonu kázeňského trestu, společně vstoupili do cely č. XY, kde nejprve obviněný J. S. vyzval odsouzeného L. K., aby šel dozadu a lehl si na zem, následně obviněný L. B. přistoupil k odsouzenému, uchopil ho rukou v rukavici za ústa, silně mu tlačil prsty na čelist a dásně tak, že odsouzený nařikal, při tom ho obviněný L. B. verbálně napadal, že je mrdka, že mu rozmlátí hubu a jestli tomu rozumí, to vše za přítomnosti obviněných J. S. a D. H., kteří společně s obviněným L. B. vytvořili proti odsouzenému fyzickou převahu s cílem vyvolat v odsouzeném strach a zajistit si pro případ potřeby důkazní převahu, následně své jednání ukončili a celu společně opustili.

6. Součástí skutkové části výroku o vině je výčet zákonných ustanovení, ustanovení Listiny základních práv a svobod a ustanovení interních předpisů vězeňské služby, která obvinění porušili zjištěným jednáním.

7. Odvolání obviněných J. K., L. B., J. S. a D. H., podaná proti všem výrokům, byla usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci (dále jen „krajský soud“) ze dne 20. 9. 2023, sp. zn. 31 To 95/2023, podle § 256 tr. ř. zamítnuta.

II.

Dovolání obviněných a vyjádření k nim

8. Obvinění L. B., J. S. a D. H. podali dovolání proti usnesení krajského soudu. Každý z nich napadl výrok, jímž bylo zamítnuto jeho odvolání.

9. Obviněný L. B. podal dovolání z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. g), h), m) tr. ř. Namítl, že skutek, jímž byl uznán vinným v bodě 6 výroku o vině, byl prokazován nezákonným prostorovým odposlechem. V tomto ohledu poukázal na to, že odposlech byl povolen v jiné trestní věci a že povolení se vztahovalo pouze na prostor kanceláře dozorců. Uvedl, že skutková zjištění soudů se opírala o odposlech toho, co se dělo na chodbě a v cele, a zdůraznil, že na tyto prostory se povolení nevztahovalo. Vytkl nesprávnost právního posouzení skutků, jimiž byl uznán vinným, což spojoval s námitkami týkajícími se aplikace zásady subsidiarity trestní represe, jak je zakotvena v § 12 odst. 2 tr. zákoníku. V tomto směru uvedl, že z jeho strany nešlo o žádné systematické protiprávní jednání ani o akt pomsty, ale o to, že byl frustrován chováním poškozeného. Uchopení poškozeného za ústa prezentoval jako součást osobní prohlídky provedené v souladu s interními předpisy. Vyjádřil názor, že pokud by jeho jednání mělo být považováno za excesivní výkon pravomoci, bylo možno na posuzovanou věc aplikovat prostředky kázeňského postihu. Uplatněné námitky shrnul v závěr, že věc měla být podle § 222 odst. 2 tr. ř. postoupena příslušnému služebnímu funkcionáři s tím, že nejde o trestný čin, ale mohlo by jít o kázeňský přestupek. Obviněný L. B. se dovoláním domáhal toho, aby Nejvyšší soud ohledně něho zrušil napadené usnesení

krajského soudu i rozsudek okresního soudu, aby zrušil také další obsahově navazující rozhodnutí a aby přikázal okresnímu soudu věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

10. Obvinění J. S. a D. H. shodně uplatnili důvody dovolání uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř. Poukázali na to, že poškozený byl problémovým a kázeňsky několikrát trestaným vězňem, který měl problémy jak ve vztahu k ostatním vězňům, tak ve vztahu k dozorcům, zejména pro své vulgární a vůči spoluvězňům i násilné chování. Často zneužíval tzv. přivolávací tlačítko, které z nudy bezdůvodně mačkal i několikrát denně, apod. Jeho svědeckou výpověď označili za osamocenou, nejasnou a nevěrohodnou. Namítli, že výpověď mohl učinit pod vlivem nabídky Generální inspekce bezpečnostních sborů, že bude přemístěn do jiné věznice, kterou si vybere, pokud usvědčí příslušníky vězeňské služby. Proti zmíněné charakteristice osoby poškozeného postavili svou bezúhonnost a výborné služební posudky. Vytkli, že pokud byla skutková zjištění soudů založena na prostorovém odposlechu, stalo se tak v rozporu se zákonem, protože povolení ke sledování, které navíc bylo vydáno v jiné trestní věci, se vztahovalo jen na kancelář dozorců, ale použité technické prostředky nepřipustně zachycovaly i projevy, k nimž došlo mimo prostor kanceláře. To podle nich představuje protiprávní zásah do jejich soukromí chráněného ustanovením čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Kromě toho obviněný D. H. uvedl, že kritického dne v kanceláři, na kterou se vztahovalo povolení, vůbec nebyl, takže nebyl přítomen žádné dohodě dozorců. Ve vztahu k právnímu posouzení skutku obvinění namítli, že jím nebyly naplněny znaky žádného z trestných činů, jimiž byli uznáni vinnými. Zdůraznili, že i podle závěru krajského soudu bylo prokázáno pouze fyzické napadení poškozeného ze strany obviněného L. B. a že nebyly prokázány žádné jejich konkrétní aktivity. Uvedli, že neměli úmysl způsobit poškozenému škodu nebo jinou závažnou újmu a že mu nic takového ani nezpůsobili. Dodali, že poškozený nebyl v postavení, které by odůvodňovalo aplikaci ustanovení § 329 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, neboť na dozorcích nebyl nijak závislý a nebyl v žádné tísní. Obvinění J. S. a D. H. se dovoláními domáhali toho, aby Nejvyšší soud ohledně nich zrušil rozhodnutí obou soudů a aby přikázal okresnímu soudu věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

11. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření uvedl, že tu není žádný rozpor mezi skutkovými zjištěními soudů a provedeným dokazováním. Použití výsledků, které přineslo soudcem povolené sledování prostoru kanceláře dozorcího stanoviště, označil za opodstatněné s tím, že bylo v souladu se zákonem (§ 158d odst. 1, 3, 10 tr. ř.). Ztotožnil se také s právním posouzením zjištěných skutků v rozhodnutích soudů. Svévolné fyzické potrestání poškozeného (bod 6 výroku o vině) označil za akt, při kterém obvinění J. S., D. H. a L. B. konali se společným úmyslem zasáhnout do tělesné integrity poškozeného, jehož závislost na dozorcích se odvíjela od umístění na uzavřené oddělení věznice z titulu výkonu kázeňského trestu a od toho, že se protiprávnímu jednání obviněných nemohl fakticky bránit. Z hlediska ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku poukázal na to, že společenskou škodlivost posuzovaných činů nic významně nesnižovalo, že se nejednalo o žádný hraniční případ mezi trestným činem a kázeňským přestupkem a že trestnost posuzovaných činů musí být nazírána tak, že nepřekročitelným mezníkem je potřeba respektování základních práv odsouzených osob, neboť jinak se sklouzává ke špatnému zacházení s nimi. Státní zástupce navrhl, aby dovolání obviněných byla podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnuta jako zjevně neopodstatněná.

III.

Přípustnost a důvodnost dovolání

12. Nejvyšší soud shledal, že dovolání jsou přípustná podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., byla podána obviněnými jako oprávněnými osobami podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř., prostřednictvím obhájců podle § 265d odst. 2 tr. ř., ve lhůtě a na místě podle § 265e tr. ř., s obsahovými náležitostmi podle § 265f odst. 1 tr. ř. a nelze je odmítnout podle § 265i odst. 1 tr. ř. Poté Nejvyšší soud podle § 265i odst. 3, 4, 5 tr. ř. přezkoumal napadené usnesení i předcházející řízení v části týkající se obviněných L. B., J. S. a D. H. a shledal, že dovolání jsou důvodná z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. a v případě obviněného L. B. i z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř.

K důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

13. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy.

14. Skutková zjištění, která soudy vyvodily z provedených důkazů a která považovaly za naplnění znaků trestných činů, jimiž uznaly obviněné vinnými, nejsou v žádném zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů.

15. Pokud jde o skutek spočívající v tom, že poškozenému nebyla vydána matrace (bod 4 výroku o vině), jsou zjištění soudů v obsahové shodě nejen se svědeckou výpovědí poškozeného, ale i s výpověďmi obviněných J. K. a L. B. a také s tím, co vyplývá z videozáznamu zachycujícího rozhovor obou obviněných a pořízeného v rámci sledování osob a věcí podle § 158d odst. 1 tr. ř.

16. Zjištění soudů ohledně skutku spočívajícího ve fyzickém napadení poškozeného (bod 6 výroku o vině) jsou v obsahové shodě se svědeckou výpovědí poškozeného, který popsal, jak byl dozorcem uchopen za ústa. V otázce, který z dozorců, resp. který z obviněných ho takto uchopil, byla jeho výpověď nejistá, ale zjištění, že ho za ústa uchopil obviněný L. B., vyplývá z videozáznamů pořízených v rámci sledování osob a věcí podle § 158d odst. 1 tr. ř. Na nich je zachycena konverzace obviněného L. B. s obviněným J. S., která předcházela samotnému napadení. Při ní obviněný L. B. uvedl, že poškozeného chytí za ústa, která mu zmáčkne, případně za ohryzek. Posléze je na dalším videozáznamu zachycena konverzace obou obviněných po jejich návratu z cely, kde byl poškozený, do kanceláře dozorců. Při této konverzaci obviněný L. B. mimo jiné popisoval obviněnému J. S., jak poškozeného chytil „za držku“. Zjištění, že obviněný J. S. po vstupu do cely vyzval poškozeného, aby šel dozadu a lehl si na zem, je v souladu s tím, co ve své výpovědi uvedl sám obviněný. Přítomnost obviněného D. H. je patrna z videozáznamu pořízeného v rámci sledování osob a věcí podle § 158d odst. 1 tr. ř. Na něm je zachycena konverzace obviněných L. B. a J. S., kteří mezi sebou výslovně hovořili o přibrání obviněného D. H. k zamýšlenému útoku na poškozeného a telefonem ho sháněli. Z konverzace obviněných L. B. a J. S. je patrna, že obviněného D. H. přivolali, aby měli „o svědka navíc“. Následně je na videozáznamu zachycen i příchod obviněného D. H. a jeho zapojení do přípravy útoku na poškozeného včetně jeho výzvy adresované obviněným L. B. a J. S., aby poškozeného nebouchali a jen přimáčkli k zemi.

17. Rozhodná skutková zjištění nejsou založena na procesně nepoužitelných důkazech, jimiž měly být podle námitek obviněných záznamy pořízené v rámci sledování osob a věcí podle § 158d odst. 1 tr. ř.

18. Sledování bylo povoleno podle § 158d odst. 3 tr. ř. soudcem, a to v jiné trestní věci v tom smyslu, že šlo o podezření z nezákonného jednání jiných příslušníků vězeňské služby, než jsou obvinění L. B., J. S. a D. H., vůči jinému vězni, než je poškozený L. K. Věcně šlo o podezření z obdobné trestné činnosti, pro kterou bylo posléze zahájeno trestní stíhání obviněných L. B., J. S. a D. H. Záznamy pořízené při sledování byly použitelné v trestní věci těchto obviněných s ohledem na ustanovení § 158d odst. 10 tr. ř., neboť byla splněna podmínka, že proti obviněným bylo vedeno trestní řízení o úmyslném trestném činu. I když ustanovení § 158d odst. 10 tr. ř. upravuje použitelnost pořízených záznamů v jiné trestní věci s odkazem na sledování provedené „za podmínek uvedených v odstavci 2“ a sledování bylo povoleno podle odstavce 3, nijak z toho nevyplývá nepoužitelnost pořízených záznamů. Ustanovení § 158d odst. 2 tr. ř. a § 158d odst. 3 tr. ř. neupravují dva různé a odlišné instituty, ale obě ustanovení upravují jeden a tentýž institut sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, přičemž obecně k takovému sledování stačí povolení státního zástupce, avšak má-li být sledováním zasahováno technickými prostředky do ústavně garantovaných práv zmíněných v § 158d odst. 3 tr. ř., je nutné povolení soudce. Vztah obou ustanovení je takový, že ustanovení § 158d odst. 3 tr. ř. pouze stanoví přísnější podmínky pro sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy a kterým má být zasahováno do zmíněných ústavně garantovaných práv technickými prostředky. Jinak jsou i v ustanovení § 158d odst. 3 tr. ř. zahrnuty podmínky uvedené v § 158d odst. 2 tr. ř., neboť v obou ustanoveních jde o sledování, při kterém mají být pořizovány záznamy. Pokud je v § 158d odst. 10 tr. ř. zmíněn odstavec 2, má to ten význam, že se tím míní sledování, při kterém byly pořízeny záznamy, a to bez ohledu na okolnost, zda sledování povolil státní zástupce nebo soudce. Bylo by ostatně nelogické, aby podle § 158d odst. 10 tr. ř. byly pořízené záznamy použitelné v jiné trestní věci, jen když sledování povolil státní zástupce, a nebyly použitelné, když sledování povolil za přísnějších podmínek soudce.

19. Tato otázka ostatně již byla v judikatuře Nejvyššího soudu řešena (viz usnesení ze dne 25. 8. 2020, sp. zn. [8 Tdo 647/2020](#), a usnesení ze dne 1. 9. 2020, sp. zn. [7 Tdo 865/2020](#), na která lze v podrobnostech odkázat) a pod č. [1/2021](#) Sb. rozh. tr. byly publikovány následující právní věty:

20. Ustanovení § 158d odst. 3 tr. ř. neupravuje zvláštní, speciální institut v podobě sledování uskutečněného na základě předchozího povolení soudce, ale pouze klade náročnější podmínky na povolovací proces sledování, při kterém mají být pořizovány záznamy ve smyslu § 158d odst. 2 tr. ř. v případech, kdy má být sledováním zasazeno do vyjmenovaných základních lidských práv a svobod (přičemž může jít o práva či svobody i jiné než sledované osoby). Účelem ustanovení § 158d odst. 10 tr. ř. není nic jiného než s odkazem na ustanovení § 158d odst. 2 tr. ř. zdůraznit, že v jiné věci lze použít za předpokladů zde uvedených jako důkazní prostředek záznam pořízený při sledování a připojený protokol.

21. Záznamy o sledování osob a věcí uvedené v § 158d odst. 2 tr. ř. a připojené protokoly tedy lze použít jako důkazní prostředky i v jiné trestní věci, než je ta, v níž bylo povoleno sledování, je-li i v této věci vedeno řízení o úmyslném trestném činu nebo souhlasí-li s tím osoba,

do jejíž práv a svobod bylo sledováním zasahováno (§ 158d odst. 10 tr. ř.). To platí jak v případech, kdy bylo sledování povoleno státním zástupcem (§ 158d odst. 2 tr. ř.), tak i tehdy, kdy bylo sledování povoleno soudcem (§ 158d odst. 3 tr. ř.). V případech sledování povoleného soudcem, při němž se zasahuje do nedotknutelnosti obydlí nebo jiných práv uvedených v § 158d odst. 3 tr. ř., je však třeba přípustnost takového důkazního prostředku v jiné věci posuzovat s ohledem na zásadu proporcionality a s respektem k právu na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí ve smyslu čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Přitom je nutno zejména přihlídnout k intenzitě zásahu do práv uvedených v § 158d odst. 3 tr. ř. a k závažnosti trestného činu, o němž se vede řízení v jiné trestní věci.

22. V posuzované věci důkazní použití záznamů o sledování zásadě proporcionality neodporuje, neboť sledování bylo povoleno v objektu kanceláře, kde byly prováděny služební úkony vězeňské služby (a kde je míra chráněného soukromí podstatně nižší než v obydlích chráněných právem na domovní svobodu), přičemž vyšlo najevo protiprávní jednání, které druhově odpovídá nezákonnému jednání, pro které bylo sledování povoleno.

23. Sledování bylo soudcem povoleno co do sledovaného prostoru tak, že se vztahovalo na prostor dozorčího pracoviště č. 22/1 uzavřeného oddělení, oddělení výkonu kázeňských trestů. To prakticky znamenalo, že sledovaným prostorem byla kancelář dozorců. Přitom odposlechovým zařízením, jímž byl sledován prostor kanceláře dozorců, byly zachyceny také zvuky, které pocházely odjinud, konkrétně z chodby a cely. Formálně vzato, chodba ani cela nebyly sledovaným prostorem, avšak v kanceláři, která byla sledovaným prostorem, byly slyšitelné zvuky pocházející z chodby a cely. Krajský soud přílehlavě vysvětlil, že sledovací zařízení bylo umístěno v souladu s povolením soudce v kanceláři dozorců, snímalo pouze prostor této kanceláře a zaznamenalo jen to, co bylo slyšitelné v této kanceláři. V návaznosti na to krajský soud správně poukázal na to, že pokud v kanceláři byly slyšitelné zvuky pocházející odjinud, nejedná se o nezákonné sledování jiného prostoru. K tomu lze dodat, že tu je zjevná funkční spojitost kanceláře dozorců na straně jedné a přilehlých prostor, tj. chodby a cely, na straně druhé, neboť v souhrnu šlo o místo výkonu služby dozorců. Přitom účelem sledování bylo získat poznatky právě o výkonu služby dozorců. Rozhodně se tu nejednalo o zneužití sledovacího zařízení k tomu, aby byl účelově sledován primárně jiný prostor, než na který se vztahuje povolení. Typickým příkladem takového zneužití může být situace, kdy je zájem sledovat prostor soukromého bytu, ale není k tomu zákonný důvod, proto je formálně opatřeno povolení ke sledování prostoru chodby domu a na chodbě je umístěno technické zařízení umožňující zaznamenávat zvuky z bytu. V posuzované věci nešlo o nic srovnatelného s uvedeným příkladem.

24. V obecné rovině lze uzavřít, že není vyloučeno použití záznamů pořízených při sledování osob a věcí povolených podle § 158d odst. 2, 3 tr. ř. pro určitý prostor, jestliže jimi jsou – za použití technických prostředků přiměřených účelu sledování – zachyceny zvuky či děje proběhlé v jiném (přílehlém) prostoru, na který se povolení formálně nevztahovalo. Je však nutno respektovat zásadu proporcionality a zkoumat, zda pořízením záznamů nedošlo k obcházení ustanovení § 158d odst. 2, 3 tr. ř. o povolení sledování.

25. Otázka použitelnosti pořízených záznamů, pokud jsou na nich zachyceny zvuky slyšitelné ve sledované kanceláři dozorců, ale pocházející z prostoru mimo tuto kancelář, nemá v posuzované věci zásadní význam. Skutková zjištění soudů totiž mají dostatečnou oporu již

v těch záznamech, na nichž je zachyceno dění v prostoru samotné kanceláře dozorců, a to ve spojení se svědeckou výpovědí poškozeného, kterou podporují a se kterou obsahově korespondují. Tato zjištění jsou těmi záznamy, na kterých byly zachyceny zvuky slyšitelné ve sledovaném prostoru kanceláře dozorců, ale pocházející odjinud (z chodby, příp. z cely), v podstatě jen dotvrzována.

26. To, že by ve vztahu k rozhodným skutkovým zjištěním nebyly provedeny nějaké navrhované důkazy, obvinění nenamítali.

27. Z hlediska ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. jsou dovolání obviněných nedůvodná.

K důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

28. Podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

č. 42

29. Správnost právního posouzení skutků, jimiž byli uznáni vinnými, zpochybnili obviněný L. B. námitkami odkazujícími na subsidiaritu trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku a na to, že uchopení poškozeného za ústa bylo součástí osobní prohlídky provedené v souladu s interními předpisy, a obvinění J. S. a D. H. námitkami odkazujícími na nedostatek subjektivní stránky trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby, jak je vymezena v § 329 odst. 1 tr. zákoníku.

30. Podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní následky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.

31. Citované ustanovení představuje materiální korektiv formálního pojetí trestného činu, které znamená, že trestným činem je zásadně každý čin vykazující jeho zákonné znaky. Dále citované ustanovení vyjadřuje zásadu subsidiarity trestní represe, resp. zásadu, že trestní represe je krajním prostředkem ochrany dotčených zájmů (*ultima ratio*). Zároveň je citované ustanovení také interpretačním vodítkem, které je třeba uplatňovat při výkladu zákonných znaků trestných činů, tak aby pod formální znaky trestných činů nebyly zbytečně zahrnovány méně závažné skutkové okolnosti, zejména v případech, kdy se formální znaky trestného činu překrývají s formálními znaky jiných deliktů, tj. přestupků, kázeňských přestupků, kázeňských provinění apod.

32. Trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí úřední osoba, která v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou závažnou újmu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch a) vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu, b) překročí svou pravomoc, nebo c) nesplní povinnost vyplývající z její pravomoci.

33. Subjektivní stránka trestného činu tu spočívá ve vadném výkonu pravomoci některým ze způsobů uvedených v § 329 odst. 1 tr. zákoníku. K naplnění subjektivní stránky trestného činu se vyžaduje nejen úmyslné zavinění podle § 15 odst. 1 tr. zákoníku, ale zároveň musí být jednání úřední osoby neseno zvláštní pohnutkou, která má podle citovaného ustanovení

celkem čtyři možné alternativy. Pokud taková pohnutka chybí, nejde o trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 tr. zákoníku, a to bez ohledu na postavení úřední osoby, význam její pravomoci, závažnost jednání, jímž porušila své povinnosti, a způsobený následek.

34. V posuzované věci byli obvinění uznáni vinnými trestným činem zneužití pravomoci úřední osoby s tím, že podle tzv. právní věty výroku o vině jednali „v úmyslu způsobit jinému jinou závažnou újmu“ (míněno jinou, než je škoda).

35. V tzv. právní větě výroku o vině obviněného L. B. návodem k trestnému činu zneužití pravomoci úřední osoby je uvedeno, že obviněný „vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin spočívající v tom, aby jako úřední osoba nesplnil povinnost vyplývající z její pravomoci“, přičemž úmysl pachatele, vůči němuž návod směřoval, tu jako zákonný znak trestného činu není vyjádřen vůbec. Pro úplnost je nutno zmínit rozpor v tom, že právní věta je po objektivní stránce trestného činu konstruována jako návod k trestnému činu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku (nesplnění povinnosti vyplývající z pravomoci), zatímco použitým zákonným ustanovením se stalo ustanovení § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku (výkon pravomoci odporující jinému právnímu předpisu).

36. Jinou závažnou újmu ve smyslu § 329 odst. 1 tr. zákoníku se rozumí co do povahy jiná újma, než je újma na majetku, a co do intenzity zásahu do nemajetkové sféry poškozeného újma závažná. Tím je vyjádřeno, že k spáchání trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby nestačí úmysl pachatele způsobit jinému jakoukoli újmu, ale musí jít o újmu závažnou. Ta se od prosté či běžné újmy liší vyšší intenzitou zásahu do nemajetkové sféry poškozeného. Nutno dodat, že ačkoli zákon v § 329 odst. 1 tr. zákoníku nestanoví žádnou hranici škody, je zřejmé, že ani v případě úmyslu směřujícího ke způsobení majetkové újmy (škody) se nemůže jednat o škodu zcela zanedbatelnou, což plyne už z toho, že naroveň jsou postaveny znaky škoda a jiná závažná újma.

37. Za splnění podmínky závažnosti může být újmu uvedenou v § 329 odst. 1 tr. zákoníku například újma na zdraví, morální újma, poškození v rodinném životě, v zaměstnání, snížení šancí na služební postup, újma spojená se zahájením trestního stíhání poškozeného, zhoršení procesního postavení v řízení, zhoršení postavení poškozeného ve společnosti. Závažnou újmu není například jen vyvolání přechodného subjektivně nepříjemného pocitu. Závažná újma je tedy újmu vyšší intenzity, která zasahuje poškozeného, nemůže tedy jít jen o zanedbatelný či jen malý a pomíjivý dopad na poškozeného.

38. Závažnost újmy, k níž ve smyslu § 329 odst. 1 tr. zákoníku směřoval úmysl pachatele, je třeba vždy posuzovat v konkrétních souvislostech a s přihlédnutím k její zamýšlené intenzitě, délce trvání a individuálním dopadům na konkrétního poškozeného, ale i k okolnostem a motivům, za jakých pachatel v úmyslu újmu způsobit jednal. Při interpretaci tohoto zákonného znaku je třeba mít na paměti zásadu subsidiarity trestní represe.

39. Soudy považovaly za jinou závažnou újmu na straně poškozeného L. K., který byl ve výkonu trestu odnětí svobody a nacházel se v oddělení výkonu kázeňských trestů, jednak to, že musel v noci ze 14. 6. na 15. 6. 2020 spát bez matrace (bod 4 výroku o vině), a jednak to, že dne 14. 6. 2020 byl bolestivě uchopen rukou za ústa se silným tlačáním na čelist a dásně (bod 6 výroku o vině). Obojí je možno považovat za újmu, nikoli však za závažnou újmu.

40. Následek nevydání matrace okresní soud ve výroku o vině popsal tak, že „spaní na betonové konstrukci je výrazně méně pohodlné než na matraci“. Tím je vyjádřeno, že obviněný byl při spaní bez matrace vystaven určitému diskomfortu, tedy nepohodlí, které pro něho jistě bylo nepříjemné, ale nemohlo dosáhnout takové míry, aby bylo podřaditelné pod zákonný znak „závažná újma“, zvláště když šlo o ojedinělý případ vztahující se k jedné noci, a nikoli o odepření matrace natrvalo, opakovaně či na delší dobu. Uchopení za ústa se silným tlakem na čelist a dásně bylo pro obviněného nepochybně nepříjemné a bolestivé, ale bylo jednorázové, trvalo velmi krátce, rychle pominulo a zůstalo bez dalších následků. I když je jasné, že šlo u obviněného o újmu, nedosahovala tato újma takového stupně, aby ji bylo možné považovat za újmu naplňující zákonný znak „závažná újma“.

41. Jednání obviněných bylo svévolným a nepřipustným potrestáním poškozeného, jímž obvinění porušili ustanovení Listiny základních práv a svobod, zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážní České republiky, zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, a ustanovení interních předpisů vězeňské služby, jak je uvedeno ve výroku o vině. Ze strany obviněných ale nešlo o nějaké typicky šikanózní jednání, ke kterému by se uchýlili vyloženě bezdůvodně, jen pro vlastní potěšení, z holé zlomyslnosti apod. Obvinění byli k nezákonnému jednání vůči poškozenému vyprovokováni jeho nepřístojným chováním, které bylo výrazně vybočující i z obvyklého chování vězňů potrestaných umístěním na předmětné oddělení a které konstatovaly oba soudy. Okresní soud poukázal na to, že poškozený byl velmi problémovým odsouzeným, mnohokrát byl umístěn na oddělení výkonu kázeňských trestů, obdržel velké množství kázeňských trestů za chování v rozporu s předpisy upravujícími výkon trestu odnětí svobody, neustále se dožadoval pozornosti dozorců, neváhal zneužívat signální hlásku, čemuž neměli dozorcí jak zabránit, atd. Krajský soud se s tím ztotožnil a také charakterizoval poškozeného jako problémového a obtížně zvladatelného odsouzeného.

42. Jestliže se povaha a míra újmy, kterou poškozený utrpěl v důsledku jednání obviněných, uváží také v uvedených souvislostech charakterizujících ho jako obtížně zvladatelného vězně, vyplývá z toho závěr, že nešlo o „závažnou újmu“ ve smyslu § 329 odst. 1 tr. zákoníku a že obvinění nespáchali trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby, resp. obviněný L. B. též návod k tomuto trestnému činu. Pro naplnění subjektivní stránky tohoto trestného činu je podstatné, jaký úmysl obvinění měli, a nikoli jaký následek skutečně nastal. Z okolností případu však je zřejmé, že v dané věci obvinění měli úmysl způsobit ten následek, který nastal, a nikoli jiný následek, který by se případně dal považovat za „závažnou újmu“.

43. Trestného činu porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby podle § 390 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo v dozorčí nebo jiné službě, byť i z nedbalosti, poruší předpisy nebo pravidla této služby. Toto ustanovení se podle § 399 tr. zákoníku vztahuje i na příslušníky bezpečnostního sboru, jakým je Vězeňská služba České republiky zřízená podle § 1 odst. 1 zákona č. 555/1992 Sb.

44. Z ustanovení § 390 odst. 1 tr. zákoníku je zřejmé, že formální znaky uvedeného trestného činu lze naplnit jakýmkoli zaviněným porušením jakéhokoli předpisu či pravidla dozorčí nebo jiné služby. K subjektivní stránce trestného činu je nutno pro úplnost poznamenat, že v § 390 odst. 1 tr. zákoníku jsou zakotveny dvě různé skutkové podstaty, a to úmyslného trestného

činu porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby podle § 390 odst. 1 tr. zákoníku a trestného činu porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby z nedbalosti podle § 390 odst. 1 tr. zákoníku. Ve výroku odsuzujícího rozsudku je třeba jednoznačně vyjádřit, o jaký z těchto trestných činů jde. V daném případě není forma zavinění u obviněných v tzv. právní větě výroku o vině vyjádřena, takže z výroku nelze zjistit, zda soudy vůbec přičítaly obviněným zavinění a v jaké formě, tj. úmysl či nedbalost.

45. Způsob, jímž jsou vymezeny znaky trestného činu porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby podle § 390 odst. 1 tr. zákoníku, má zjevnou návaznost na to, jak jsou v § 50 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, vymezeny znaky kázeňského přestupku příslušníka bezpečnostního sboru. Podle tohoto ustanovení kázeňským přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje služební povinnost, ale nejde o trestný čin nebo o jednání, které má znaky přestupku. Povinnosti, které obvinění podle výroku o vině porušili při výkonu dozorčí služby posuzovaným jednáním, jsou zároveň služebními povinnostmi ve smyslu znaků kázeňského přestupku.

46. Za tohoto stavu lze jako trestný čin posoudit jen takové jednání, které se vyznačuje vyšším stupněm společenské škodlivosti. Musí jít o jednání, které má povahu závažného porušení povinností spojených s výkonem služby a které ohrožuje její účel. Posuzované jednání obviněných je nepřijatelné a neomluvitelné, jak zdůraznily oba soudy, avšak nebylo projevem nějakého apriorně záporného vztahu obviněných k výkonu služebních povinností, naopak bylo jen ojedinělým excesem z jinak řádně vykonávané služby, a to excesem, k němuž se obvinění nechali vyprovokovat chováním poškozeného jako obtížně zvladatelného vězně. Obvinění měli až do doby posuzovaného činu velmi dobré služební hodnocení, neměli žádný kázeňský postih, své povinnosti jinak plnili řádně a posuzovaným jednáním nijak vážně neohrozili samotný účel dozorčí služby. Souhrn těchto okolností ukazuje na to, že společenská škodlivost činu obviněných nedosahuje takového stupně, jaký se vyžaduje u trestného činu, a že je přiměřeně vyjádřena právním posouzením skutku jako kázeňského přestupku.

47. Námitky obviněného L. B. v tom smyslu, že uchopení poškozeného za ústa bylo součástí osobní prohlídky, nemohl Nejvyšší soud akceptovat. Krajský soud v napadeném usnesení přesvědčivě vysvětlil, že se o žádnou osobní prohlídku nejednalo, neboť k ní nebyl reálný důvod, celé jednání obviněných proti poškozenému trvalo jen asi 30 vteřin a bylo omezeno pouze na to, že byl uchopen za ústa, aniž byly činěny další úkony, které jinak jsou součástí osobní prohlídky, a o provedení osobní prohlídky neexistuje žádný písemný záznam, který by jinak musel být pořízen. Jednání obviněných nebylo řádnou osobní prohlídkou, ale aktem protiprávního napadení poškozeného, jímž obvinění porušili své služební povinnosti.

48. Vzhledem k tomu, že jednání obviněných nebylo trestným činem, ale kázeňským přestupkem, jsou dovolání obviněných podaná s odkazem na ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. důvodná.

K důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř.

49. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř., který uplatnil obviněný L. B., byl v dané věci použitelný ve variantě, podle které lze dovolání podat, jestliže bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku, přestože v řízení předcházejícím takovému rozhodnutí byl dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až l).

50. V uvedené variantě je dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. vázán na některý jiný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. Z této vázanosti vyplývá, že pokud je dovolání obviněného L. B. důvodné z hlediska ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., pak je důvodné také z hlediska ustanovení § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř.

IV. Závěrečné shrnutí

51. Z důvodů, které byly vyloženy v předcházejících částech tohoto usnesení, Nejvyšší soud ohledně obviněných L. B., J. S. a D. H. zrušil napadené usnesení krajského soudu a dále rozsudek okresního soudu jako součást řízení předcházejícího napadenému usnesení.

52. Důvod, z něhož Nejvyšší soud rozhodl ve prospěch obviněného L. B. ohledně návodu ke zločinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 24 odst. 1 písm. b), § 329 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. e) tr. zákoníku a k přečinu porušení dozorcí nebo jiné služby podle § 24 odst. 1 písm. b), § 390 odst. 1 tr. zákoníku (bod 4 výroku o vině), prospívá také obviněnému J. K., který nepodal dovolání. Nejvyšší soud proto zrušil napadené usnesení krajského soudu a rozsudek okresního soudu i ohledně obviněného J. K., a to v celém jeho se týkajícím rozsahu, neboť útok uvedený v bodě 4 výroku o vině je dílčí částí pokračujícího skutku, jímž byl obviněný J. K. uznán vinným v bodech 1–5 výroku o vině.

53. Po zrušení napadeného usnesení krajského soudu a rozsudku okresního soudu Nejvyšší soud zrušil také všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která tím pozbyla podkladu.

54. Nejvyšší soud přikázal okresnímu soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Okresní soud je při novém projednání a rozhodnutí věci vázán právním názorem, který v tomto usnesení vyslovil Nejvyšší soud (§ 265s odst. 1 tr. ř.).

55. Vzhledem k výraznějšímu časovému odstupu od vyhlášení napadeného usnesení, k němuž došlo dne 20. 9. 2023, pokládá Nejvyšší soud za vhodné konstatovat, že věc mu byla s dovoláními obviněných předložena dne 24. 4. 2024. V řízení před Nejvyšším soudem tedy nedošlo k průtahům.

č. 43

Úkon právní služby lze posoudit jako mimořádně obtížný ve smyslu § 12 odst. 1 advokátního tarifu i proto, že zastupovaný trpí duševní poruchou, avšak jen pokud je v jejím důsledku jednání se zastupovaným obzvlášť nesnadné z důvodu jeho agresivity, paranoidních či výjimečně obtěžujících projevů apod.

Advokátní tarif, Odměna advokáta

§ 12 odst. 1 advokátního tarifu

č. 43

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 7. 12. 2023, sp. zn. [4 To 551/2023](#), ECLI:CZ:KSCB:2023:4.TO.551.2023.1

Krajský soud v Českých Budějovicích podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl stížnost Mgr. K. V. proti usnesení Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. 11. 2023, sp. zn. 8 Nt 601/2023.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným usnesením byla obhájkyni D. Z. Mgr. K. V. přiznána odměna za úkony právní služby vykonané na podkladě soudního ustanovení pro zastoupení jmenovaného včetně paušálních náhrad v celkové výši 10 500 Kč. Co do výše 5 250 Kč představující mj. obhájkyní požadované navýšení odměny za tři úkony právní služby na dvojnásobek byl její návrh zamítnut.

II.

Stížnost

2. Včas podanou stížností se Mgr. K. V. domáhá zrušení výše označeného usnesení a vydání rozhodnutí nového, jímž by jí za úkony právní služby pro klienta D. Z. vykonané ve dnech 13. 3. 2023, 30. 3. 2023 a 27. 4. 2023 byla přiznána odměna navýšená na dvojnásobek. Své podání odůvodnila stěžovatelka tím, že v posuzované věci zastupovala osobu trpící duševním onemocněním. V důsledku tohoto klientova stavu vyžadoval výkon jeho obhajoby, a to v případech, kdy byl úkon právní služby spojen s osobním kontaktem se zastoupeným, zvýšené úsilí. V návaznosti na uvedené stěžovatelka poznamenává, že D. Z. byl v řízení, v němž bylo z podnětu státního zástupce rozhodováno o jeho ochranné ambulantní psychiatrické léčbě a dále o zabrání zajištěných mu věcí, aktivní a vzhledem k jeho osobnosti bylo vysvětlení mu obsahu podaného návrhu a procesního postupu zvýšeně náročné.

III.**Přípustnost a důvodnost stížnosti**

3. Podle § 147 odst. 1 tr. ř. při rozhodování o stížnosti přezkoumá nadřízený orgán správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž může stěžovatel tento opravný prostředek podat, přezkoumá dále také řízení, které vydání napadeného usnesení předcházelo.

4. Napadené usnesení bylo vydáno v řízení, jež netrpí žádnou procesní vadou. Senát stížnostního soudu po přezkumu dané věci shledává, že obhájkyň Mgr. K. V. ustanovené soudem pro zastupování D. Z., jehož trestní stíhání pro přečiny nebezpečné vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku a poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku bylo pro nepřičetnost jmenovaného vyloučeno, odměna za vykonané úkony právní služby oprávněně náleží. Okresní soud správně stanovil výši odměny za úkon právní služby částkou 1 500 Kč. Oprávněný shledal také požadavek obhájkyň požadující odměnu za vykonaných šest úkonů právní služby. Podle § 11 odst. 2 písm. d) vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „advokátní tarif“), okresní soud správně určil výši odměny ve výši jedné poloviny za obhájkyň vyhotovené odůvodnění D. Z. podané stížnosti. Toto rozhodnutí Mgr. K. V. podanou stížností nezpochybňuje.

5. Sporuje-li stěžovatelka hodnotící závěry okresního soudu, který jí nepřiznal dvojnásobek odměny za tři úkony právní služby, při nichž byla se zastupovaným v osobním kontaktu, patří se k její argumentaci uvést následné:

6. Podle § 12 odst. 1 advokátního tarifu u úkonů právní služby mimořádně obtížných, zejména je-li k nim třeba použití cizího práva nebo cizího jazyka, nebo u úkonů právní služby časově náročných může advokát zvýšit mimosmluvní odměnu až na trojnásobek.

7. Citovaná norma popisuje úkony mimořádně obtížné toliko demonstrativním výčtem. Odpovídá skutečnosti, že D. Z., jehož Mgr. K. V. zastupovala na podkladě soudem jí daného pověření v trestním řízení, v němž bylo rozhodováno o návrhu státního zástupce na uložení ochranné ambulantní psychiatrické léčby a zabrání zajištěných věcí, trpí tzv. Aspergerovým syndromem. Podle závěrů znaleckého posudku D. Z. nemá na své onemocnění náhled a z psychiatrického hlediska byl znalkyň, která stav jeho duševního zdraví posuzovala, označen za osobu, u níž hrozí recidiva kriminálního jednání. Současně se z posudku podává, že v době vyšetření, které bylo znalkyň provedeno dne 21. 11. 2022, byl již D. Z. po předchozí návštěvě psychiatrické ordinace zaléčen. Úkony trestního řízení byly obhájkyň vykonány ve dnech 13. 3. 2023 a 30. 3. 2023, a to společnou účastí se zastupovaným v soudním řízení u veřejného zasedání. Z protokolu o tomto úkonu vyhotoveného se nepodává, že by se D. Z. v průběhu veřejného zasedání choval nějakým excesivním způsobem vyžadujícím ze strany soudu či obhájkyň nějakých mimořádných opatření. Ve vztahu k dále vykázanému úkonu (porady s D. Z. přesahující jednu hodinu konané dne 27. 4. 2023), obhájkyň nedokládá, že by tento byl vykonán nějakým extrémním či zatěžujícím způsobem.

8. Ani ze stěžovatelčina vyjádření se nepodává, že by konání D. Z. vůči obhájkyň bylo možné označit za nepřiměřeně obtěžující, tedy že by ji jmenovaný neúměrně kontaktoval či trval na nějakých paranoidních požadavcích. Nelze tak uzavřít, že by se vztah D. Z. s jeho obhájkyň vymykal náročnosti obhajoby, kterou advokát musí zvládat kupř. s osobami trpícími

poruchami osobnosti, jsoucími disociálními či majícími agresivní projevy. Ani v takových případech, kdy je dán předpoklad završení trestního stíhání takové osoby sankcí odnětí svobody mnohdy delšího trvání ve spojení s některým z ochranných opatření, zpravidla nejsou shledávány důvody pro kvalifikaci úkonů právní služby takovým osobám advokáty poskytovaných jako úkony mimořádně obtížné. Kontakt takových osob s obhájci přitom není nikterak neobvyklou praxí.

9. Skutečnost, že D. Z. byl v procesu, v němž bylo rozhodováno o tom, zda mu bude či nebude uloženo ochranné ambulantní psychiatrické léčení a zabránění jeho věci, aktivní a obhájkyňě mu s vyšší mírou trpělivosti musela vysvětlovat procesní postupy, navýšení její odměny neopravňuje. Stížnost Mgr. K. V. proto není shledána opodstatněnou; podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. je proto rozhodnuto o jejím zamítnutí.

č. 44

Trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku lze spáchat i prostřednictvím soudu, který může být uveden v omyl.

Podvod, Uvedení v omyl

§ 209 odst. 1 tr. zákoníku

Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2024, sp. zn. [15 Tdo 960/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:15.TDO.960.2023.1

č. 44

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 tr. ř. odmítl dovolání obviněného L. F. podané proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 17. 1. 2023, sp. zn. 7 To 189/2022, v trestní věci vedeného u Okresního soudu Plzeň-město pod sp. zn. 2 T 14/2017.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů a jim předcházející průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 23. 5. 2022, sp. zn. 2 T 14/2017, byl obviněný L. F. (dále též jen „obviněný“ nebo „dovolatel“) uznán vinným zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“), za nějž mu byl podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání 30 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 roků. Dále mu byl podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu v obchodních korporacích na dobu 3 roků (správně mělo být užit odkazu na § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku, resp. nyní jde o § 73 odst. 1, 4 tr. zákoníku – poznámka Nejvyššího soudu). Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému rovněž uložena povinnost zaplatit poškozené obchodní společnosti F. S., s. r. o. (dále též jen „poškozená“), jako náhradu škody částku ve výši 1 290 000 Kč (se zbytkem svého nároku byla poškozená podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních).

2. Následně na podkladě odvolání obviněného Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 17. 1. 2023, sp. zn. 7 To 189/2022, podle § 258 odst. 1 písm. b), e) tr. ř. zrušil napadený rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu a sám podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že (při úpravě popisu skutku) znovu uznal obviněného vinným zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, za nějž mu podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku uložil trest odnětí svobody v trvání 30 měsíců, jehož výkon mu podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 3 roků. Ve shodě se soudem prvního stupně rozhodl také o uplatněném nároku na náhradu škody.

3. Obviněný se dopustil zločinu podvodu podle závěrů soudů nižších stupňů (zjednodušeně uvedeno) následovně. V Plzni na přesně nezjištěném místě v blíže neurčené době,

pravděpodobně v březnu 2014, nejpozději však v srpnu 2014, v úmyslu se obohatit, uzavřel jako kupující s již odsouzeným P. J. jako prodávajícím kupní smlouvu o převodu nemovitostí, ačkoliv P. J., který vystupoval jako jednatel obchodní společnosti F. S., s. r. o., již dne 6. 1. 2014 zaniklo oprávnění jednat za tuto obchodní společnost, čehož si byl obviněný L. F. dobře vědom. Proto kupní smlouvu nepravdivě datovali ke dni 3. 1. 2014, kdy byl P. J. jednatelem uvedené společnosti. Předmětem koupě byla budova č. p. XY na pozemku parc. č. XY a budova bez čísla popisného a čísla evidenčního na pozemku parc. č. XY, v katastrálním území XY, obec XY. Kupní cena byla ve smlouvě deklarována na částku 2 000 000 Kč a měla být uhrazena zápočtem vzájemných pohledávek, k nimž ale nebyl právní důvod. Obviněný nechal notářsky ověřit podpisy tzv. legalizací ke dni 1. 10. 2014 a uvedenou padělanou smlouvu dne 3. 10. 2014 předložil společně s návrhem na zápis vlastnického práva do katastru nemovitostí Katastrálnímu úřadu XY (z téhož dne 3. 10. 2014), který P. J. vědomě podepsal v části označené „I. Údaje o účastnících řízení – právnických osobách“ jako jednatel obchodní společnosti F. S., s. r. o., ač jím v době sepsání a podání návrhu nebyl a neměl ani žádné jiné oprávnění za uvedenou obchodní společnost jednat. Toho si byl dobře vědom i obviněný L. F., přesto tento návrh na vklad spolupodepsal v části „I. Údaje o účastnících řízení – fyzických osobách“ ve snaze dosáhnout toho, aby byl zapsán jako vlastník uvedených nemovitostí. Katastrální úřad pro Plzeňský kraj, katastrální pracoviště XY (dále též jen „katastrální úřad“), k němuž byl návrh podán, však svým rozhodnutím ze dne 29. 10. 2014, č. j. XY, uvedený návrh na vklad zamítl. Obviněný poté dne 25. 11. 2014 podal proti tomuto rozhodnutí katastrálního úřadu žalobu ke Krajskému soudu v Plzni, který o ní rozhodl rozsudkem ze dne 4. 3. 2015, sp. zn. 19 C 207/2014, tak, že povolil vklad vlastnického práva obviněného k uvedeným nemovitostem. Proti rozsudku podala poškozená odvolání, o němž rozhodl Vrchní soud v Praze svým rozsudkem ze dne 5. 11. 2015, sp. zn. 4 Co 124/2015, jímž potvrdil citovaný rozsudek Krajského soudu v Plzni. Tím byla poškozené obchodní společnosti F. S., s. r. o., způsobena škoda ve výši nejméně 1 290 000 Kč. Uvedený popis skutku užitý soudem prvního stupně (bod 1. tohoto usnesení) pak odvolací soud svým rozsudkem (bod 2. tohoto usnesení) pozměnil tak, že Krajský soud v Plzni ve věci vedené pod sp. zn. 19 C 207/2014 rozhodl na základě předložené kupní smlouvy, o které se mylně domníval, že byla uzavřena skutečně dne 3. 1. 2014, tedy v den, kdy byl P. J. ještě jednatelem obchodní společnosti F. S., s. r. o.

4. Na úvod je třeba dále poznamenat, že shora citované rozsudky soudů nižších stupňů nejsou prvními meritorními rozhodnutími učiněnými v této trestní věci. Původně byl totiž obviněný shledán vinným zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. c) tr. zákoníku rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 19. 8. 2020, sp. zn. 2 T 14/2017, který nabyl právní moci ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. 7 To 386/2020. Spolu s obviněným L. F. byl tímto rozsudkem odsouzen též spoluobviněný P. J. Proti uvedenému rozsudku soudu druhého stupně ale podal obviněný L. F. dovolání, z jehož podnětu Nejvyšší soud svým usnesením ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. [5 Tdo 1195/2021](#), podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil ohledně obviněného L. F. jak rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. 7 To 386/2020, tak i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu Plzeň město ze dne 19. 8. 2020, sp. zn. 2 T 14/2017, jakož i všechna další obsahově navazující rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu Plzeň-město, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Nejvyšší soud vytkl soudům nižších stupňů, že nevěnovaly náležitou pozornost otázce, kdo vlastně měl být obviněným uveden v omyl, což nebylo ani náležitě vyjádřeno v popisu skutku. Upozornil, že uveden v omyl podle dosavadních zjištění

nebyl katastrální úřad, jak snad soudy nižších stupňů naznačovaly, protože k zápisu změny osoby vlastníka došlo až pravomocným povolením vkladu vlastnického práva obviněného do katastru nemovitostí, tedy až rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 4. 3. 2015, sp. zn. 19 C 207/2014, kterým bylo nahrazeno rozhodnutí Katastrálního úřadu pro Plzeňský kraj, katastrální pracoviště XY, ze dne 29. 10. 2014, č. j. XY, a který byl potvrzen rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 11. 2015, sp. zn. 4 Co 124/2015. Soudy nižších stupňů rozhodující v tomto trestním řízení jednoznačně neoznačily subjekt, který měl být jednáním obviněných uveden v omyl. Pro případ, že by jím měl být soud, bylo třeba se též vypořádat s otázkou, nakolik jej bylo možné uvést v omyl (ve spojitosti s tím bylo třeba se vypořádat s dosavadní judikaturou).

II.

Dovolání obviněného

5. Obviněný L. F. podal proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 17. 1. 2023, sp. zn. 7 To 189/2022, prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. Obviněný na úvod obsáhle zrekapituloval průběh dosavadního trestního řízení, včetně kasačního rozhodnutí Nejvyššího soudu (usnesení ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. [5 Tdo 1195/2021](#)), které podle něj soud prvního stupně zcela ignoroval, když ani z jeho druhého odsuzujícího rozsudku není z jeho skutkové věty zřejmé, koho a jak měl uvést v omyl.

6. Odvolací soud pak podle obviněného pochybil, pokud nerozhodl podle principu *in dubio pro reo* a nezprostil obviněného obžaloby. Podle obviněného totiž skutkové zjištění, že kupní smlouva nevznikla dne 3. 1. 2014, nemá oporu v důkazech, dokonce je v přímém rozporu se svědeckými výpověďmi manželky obviněného K. F. a jeho synovce P. F. Dosavadní řízení je zatíženo důkazní nouzí, protože zde není jediný jasný důkaz k prokázání viny obviněného.

7. Dále obviněný (stejně jako v předchozím dovolacím řízení) namítl, že rozhodnutí odvolacího soudu je v rozporu s dosavadní judikaturou Nejvyššího soudu, podle níž nelze soud, který rozhodoval o vkladu vlastnického práva, považovat za subjekt, který by mohl být uveden v omyl. K tomu odkázal zejména na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. [11 Tdo 229/2004](#), uveřejněné pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr. Naplnění zákonného znaku skutkové podstaty trestného činu podvodu spočívajícího v „uvedení někoho v omyl“ nelze spatřovat v tom, že obviněný podal k soudu žalobu, která obsahuje vědomě nepravdivá tvrzení. Soud rozhodující v občanskoprávním řízení o takových podáních totiž nelze pokládat za subjekt, který by mohl být tímto způsobem uváděn v omyl. Tento názor podle obviněného byl akceptován i v navazující judikatuře, například v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. [4 Tz 2/2010](#), podle něhož uvedené závěry lze vztáhnout i na řízení nesporné. Soud, ať již v řízení sporném či nesporném, je totiž povinen zjišťovat skutkový stav věci bez důvodných pochybností, je tak místem nalézání práva, což z povahy věci vylučuje možnost zařadit jej mezi osoby, které mohou být uvedeny v omyl pachatelem trestného činu. Obviněný připomněl také stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. [Tpin 305/2010](#), uveřejněné pod č. 51/2011 Sb. rozh. tr., podle něž je v dědickém řízení osobou, která je uváděna v omyl nebo jejíhož omylu pachatel využívá, jiný účastník řízení, skutečný dědic (dědicové), nikoli tedy soud, u kterého se vede řízení o dědictví. Ani v tomto případě tedy nebyl zpochybněn názor, že soud není subjektem, který by mohl být v civilním řízení uveden v omyl.

8. Obviněný v dovolání dále namítl, že v projednávané věci nelze předchodzí řízení o vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí přirovnávat k rejstříkovému řízení, jak to učinil nepřiléhavě odvolací soud. V posuzovaném případě totiž Krajský soud v Plzni a Vrchní soud v Praze přímo konstitutivním způsobem založily vlastnický vztah obviněného k převáděným nemovitostem, neboť vlastnické právo k nemovitostem se nabývá vkladem do katastru nemovitostí.

9. Obviněný také upozornil, že rozsudek Krajského soudu v Plzni, kterým byl povolen vklad vlastnického práva obviněného do katastru nemovitostí, napadla poškozená obchodní společnost F. S., s. r. o., odvoláním, a to dokonce i s poukazem na to, že příslušná kupní smlouva je pokusem o podvod, protože ji P. J. podepsal až v době, kdy již nebyl jednatelem obchodní společnosti F. S., s. r. o., o jejíž nemovitosti šlo. Vrchní soud v Praze přesto ve svém rozsudku ze dne 5. 11. 2015, sp. zn. 4 Co 124/2015, potvrdil rozsudek Krajského soudu v Plzni s odůvodněním, že uznání podpisu P. J. na dané kupní smlouvě za vlastní až v době, kdy již nebyl jednatelem společnosti, není rozhodné pro posouzení otázky platnosti smlouvy. Námitka obchodní společnosti F. S., s. r. o., že kupní smlouva je výsledkem pokusu o podvod, tedy podle obviněného před vrchním soudem neobstála.

10. Ve svém dovolání obviněný rovněž namítl, že uzavřením kupní smlouvy se spoluobviněným P. J. dne 3. 1. 2014 došlo jen k naplnění smlouvy o budoucí kupní smlouvě, kterou dříve uzavřel s J. M. Jinak by se mohl obviněný domáhat naplnění této budoucí smlouvy i v rámci soudního řízení.

11. Navíc sjednaným převodem nemovitostí podle obviněného nemohl být nikdo poškozen, když sama obchodní společnost F. S., s. r. o., byla účastníkem smluv a po celou dobu byla srozuměna s převodem nemovitostí.

12. Obviněný poukázal na argumentaci odvolacího soudu pod bodem 56. odůvodnění jeho rozsudku, kde se pasivní přístup poškozené obchodní společnosti F. S., s. r. o., vykládá k jeho tíži, ačkoliv je obviněný přesvědčen, že by k takovému rozhodnutí došlo i v případě, kdyby byla poškozená aktivnější. Jestliže byla trestní odpovědnost obviněného dovozena v důsledku pasivity poškozené obchodní společnosti v předchozím občanskoprávním řízení, bylo podle názoru obviněného trestní řízení nepřípustné a v rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe.

13. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 17. 1. 2023, sp. zn. 7 To 189/2022, a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

III.

Vyjádření k dovolání obviněného

14. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněného L. F. prostřednictvím státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jejího názoru odvolací soud respektoval procesní postup vyplývající z předchozího rozhodnutí dovolacího soudu. Jediná vada dřívějšího odsuzujícího rozsudku zrušeného Nejvyšším soudem byla napravena, aniž by jakkoliv vyžadovala další doplnění důkazního stavu věci. Pokud jde o ostatní námitky, které již obviněný uplatnil i ve svém prvním dovolání v této trestní věci, podle státní zástupkyně se k nim

už Nejvyšší soud vyjádřil ve svém předchozím usnesení ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. [5 Tdo 1195/2021](#), v němž je vyhodnotil jako neodpovídající dovolacím důvodům nebo jako nedůvodné. Státní zástupkyně nesouhlasila ani s námitkou, že by použití prostředků trestního práva v tomto případě kolidovalo se zásadou subsidiarity trestní represe, konkrétně z důvodu pasivního postoje poškozené obchodní společnosti v souvisejícím občanskoprávním řízení. V této souvislosti odkázala na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. [3 Tdo 82/2012](#), podle kterého stát nemůže rezignovat na svou roli při ochraně oprávněných zájmů fyzických a právnických osob s odkazem na primární existenci institutů občanského práva či jiných právních odvětví (např. správního nebo obchodního práva), jimiž lze zajistit práva poškozené osoby, došlo-li ke spáchání trestného činu, jehož skutková podstata byla beze zbytku ve všech znacích naplněna. Z uvedených důvodů státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. dovolání obviněného odmítl jako zjevně neopodstatněné.

IV.

Postoupení věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu

15. Trestní věci obviněného L. F. se původně zabýval senát č. 5 trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „senát č. 5“), jemuž byla věc přidělena k rozhodnutí podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu. Tento senát svým usnesením ze dne 26. 7. 2023, sp. zn. [5 Tdo 481/2023](#), rozhodl podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o sodech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, o postoupení věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát trestního kolegia“ nebo „velký senát“). Senát č. 5 totiž dospěl k závěru, že odvolací soud v této trestní věci založil odsouzení obviněného L. F. na právním názoru, že trestného činu podvodu se lze dopustit i uvedením soudu v omyl, v důsledku něhož soud nesprávně rozhodne v civilním soudním řízení a je tak na jedné straně způsobena škoda na cizím majetku a na straně druhé obohacení jiného. Takové posouzení ovšem doposud zapovídala dosavadní judikatura, zejména je takový názor v rozporu se závěry vyslovenými v již shora uvedeném usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. [11 Tdo 229/2004](#), uveřejněném pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr. Tento názor původně vztažený jen na sporná civilní řízení, jenž byl rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. [4 Tz 2/2010](#), rozšířen i na řízení nesporná, byl potvrzen i ve stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. [Tpin 305/2010](#), uveřejněném pod č. 51/2011 Sb. rozh. tr.

16. Senát č. 5 pak obsáhle pod body 18. až 27. zdůvodnil svůj názor, proč by soud neměl být vyjmut ze skupiny subjektů, které lze uvést v omyl. Navázal tím na své dřívější usnesení ze dne 18. 4. 2019, sp. zn. [5 Tdo 533/2018](#), kterým postoupil věc velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu k posouzení téže otázky. Ovšem v uvedené věci vzal obviněný své dovolání zpět dříve, než stihl velký senát ve věci rozhodnout, a proto tehdy nedošlo k vyřešení sporu o výklad jednoho ze znaků objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 tr. zákoníku, konkrétně pojmu „někoho“, jehož lze uvést v omyl. Ve zbytku lze odkázat jak na usnesení senátu č. 5, jímž byla tato trestní věc postoupena velkému senátu trestního kolegia, tak i na další pasáže odůvodnění tohoto rozhodnutí velkého senátu, protože senátem č. 5 předloženou argumentaci jako správnou akceptoval i velký senát trestního kolegia a použil ji v tomto rozhodnutí.

V.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

17. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti dovolacích námitek obviněného ve vztahu k uplatněnému dovolacímu důvodu.

18. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů podle § 265b odst. 1 písm. a) až m) tr. ř., resp. § 265b odst. 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby mu námitky dovolatele také svým obsahem odpovídaly. Obviněný L. F. uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř.

19. Obecně lze konstatovat, že dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Tento dovolací důvod je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplňuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod tudíž nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

20. V tomto duchu a naznačeném směru musí být vykládán i dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který byl do trestního řádu doplněn jeho novelizací provedenou zákonem č. 220/2021 Sb., s účinností od 1. 1. 2022. Šlo především o reakci na rozvinutou judikaturu zejména Ústavního soudu, přičemž ani po této novele Nejvyšší soud obecně nepřezkoumává proces dokazování a na jeho základě učiněná skutková zjištění. Podstatou citovaného dovolacího důvodu jsou totiž jen zásadní vady týkající se skutkových okolností významných pro rozhodnutí, které jsou určující pro naplnění znaků trestného činu. Tyto vady spočívají v tom, že skutková zjištění, o něž se opírají vydaná rozhodnutí, jsou ve zjevném (tj. extrémním) nesouladu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných (tj. absolutně neúčinných) důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny

navrhované podstatné důkazy (případ důkazů opomenutých). Tento extrémní nesoulad ovšem není založen jen tím, že z různých verzí skutkového děje se soudy nižších stupňů přiklonily k verzi uvedené v obžalobě, pokud svůj postup přesvědčivě zdůvodnily (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2014, sp. zn. [III. ÚS 888/14](#)). Tvrzení nedostatků skutkových zjištění, která nelze oddělovat od nesprávné právní kvalifikace, samo o sobě nezakládá důvod pro zásah dovolacího soudu, jak uznal i Ústavní soud ve stanovisku ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#).

b) K vlastním námitkám obviněného

21. Jak bylo uvedeno, obviněný L. F. napadl svým dovoláním rozsudek odvolacího soudu, kterým byl zrušen rozsudek soudu prvního stupně a obviněný byl (s úpravou popisu skutku) znovu uznán vinným týměž zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku. Obviněný zčásti zpochybňoval skutková zjištění soudů nižších stupňů, že kupní smlouva týkající se nemovitostí byla antedatována a byla uzavřena až v době, kdy již P. J. nebyl oprávněn jednat za prodávajícího, tj. obchodní společnost F. S., s. r. o., neboť tato smlouva byla vytvořena až po 6. 1. 2014 (pravděpodobně v březnu 2014, nejpozději však v srpnu 2014). Pro takový závěr soudu prvního stupně podle obviněného nebyly v řízení provedeny důkazy, resp. provedené důkazy podle obviněného svědčí o opaku. V této spojitosti obviněný zpochybňoval především výpověď P. J., kterou podle něj soudy nižších stupňů neadekvátně vyhodnotily. Podle obviněného nebyly klíčové skutkové okolnosti náležitě prokázány, byla porušena zásada presumpce neviny a z ní vyplývající princip *in dubio pro reo*. Rozhodnutí tak podle něj stojí na pochybných důkazech a výpovědích nevěrohodných svědků. Další zásadní a zevrubně rozvedená námitka obviněného se již týkala otázky, zda mohl být v omyl uveden soud, konkrétně Krajský soud v Plzni, resp. posléze Vrchní soud v Praze, které rozhodly o povolení vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí.

22. Nejprve je třeba upozornit, jak již bylo naznačeno shora v pasáži o obecných východiscích, že Nejvyšší soud v řízení o dovolání vychází ze skutkového stavu zjištěného soudy nižších stupňů a že sám zásadně neprovádí dokazování (viz § 265r odst. 7 tr. ř.). Dokazování je doménou především soudu prvního stupně s možnou korekcí v řízení před soudem druhého stupně jako soudem odvolacím, nikoli však v řízení o dovolání. Dokazování je ovládáno zásadami, které se ho týkají, a to zásadou vyhledávací, bezprostřednosti a ústnosti, volného hodnocení důkazů a presumpcí neviny. Hodnotit důkazy tak může jen ten soud, který je také v souladu s principem bezprostřednosti a ústnosti provedl, protože jen díky tomu může spolehlivě vyhodnotit konkrétní důkazní prostředek a získat z něj relevantní poznatky. Zásada bezprostřednosti ve spojitosti se zásadou ústnosti zde hraje významnou roli, protože soud je přímo ovlivněn nejen samotným obsahem důkazního prostředku, ale i jeho nositelem (pramenem důkazu). Jen takový způsob dokazování může hodnotícímu orgánu poskytnout jasný obraz o dokazované skutečnosti a umožní vynést rozhodnutí pod bezprostředním dojmem z provedených důkazů. I odborná literatura (např. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Leges, 2023, s. 188 a násl.; JELÍNEK, J., ŘÍHA, J. Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů. 5. vydání. Praha: Leges, 2023, s. 43 a násl.; podobně FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2024, s. 84 a násl.) uznává, že nejlepší cestou pro správné rozhodnutí je zhodnocení skutkových okolností na podkladě bezprostředního dojmu z přímého vnímání v osobním kontaktu. Před dovolacím soudem se ale dokazování zásadně neprovádí, proto je

také zcela důvodná koncepce dovolání jako mimořádného opravného prostředku, jímž mají být napravovány jen zásadní vady právního posouzení, případně úzce vymezený okruh vad procesních majících povahu zmatečných důvodů, pro které nemůže napadené pravomocné rozhodnutí obstát. Mezi takové vady ovšem zásadně nepatří vady dokazování, při němž dochází k utváření závěrů o skutkovém ději, jenž je kladen obviněným za vinu. Tato východiska se nezměnila ani zařazením dalšího dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

23. Nejvyšší soud se s ohledem na shora vymezený okruh námitek obviněného týkajících se skutkového stavu (zejména že smlouva o koupi nemovitých věcí byla skutečně uzavřena do dne 6. 1. 2014, takže k jejímu sjednání a podpisu byl P. J. oprávněn) a hodnocení důkazů vyplývajících z provedených důkazních prostředků zabýval některými skutkovými otázkami a hodnocením důkazů soudy nižších stupňů ve vztahu k právnímu posouzení jednání, jímž byl obviněný uznán vinným. V daném případě však dovolací soud neshledal takový nesoulad, natožpak extrémní, který by odpovídal důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Lze tak shrnout, že soudy nižších stupňů se řádně zabývaly věcí obviněného, provedly v potřebném rozsahu dokazování, na jehož základě mohly učinit skutkové závěry, které našly odraz v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku soudu prvního i druhého stupně. Samotná skutečnost, že se soudy nižších stupňů z různých verzí skutkového děje přiklonily k verzi uvedené v obžalobě a podpořené jednou skupinou důkazů, které nebyly nijak deformovány, přičemž tento svůj postup přesvědčivě zdůvodnily, nemůže založit existenci citovaného dovolacího důvodu.

24. Proto jen nad rámec uvedeného (jako *obiter dictum*), aniž by přezkoumával skutkový stav, jak jej uzavřely soudy nižších stupňů, ani jimi provedené hodnocení důkazů, Nejvyšší soud zdůrazňuje, že námitky obviněného vztahující se ke skutkovým otázkám a procesu dokazování jsou jen jeho pouhou polemikou se soudy nižších stupňů. Nejvyšší soud, který sám dokazování neprovádí, tak může vycházet pouze z obsahu trestního spisu a argumentace užitá soudy nižších stupňů. V tomto ohledu lze odkázat na příslušné pasáže v rozsudcích soudů prvního i druhého stupně, a to v odůvodnění rozsudku odvolacího soudu pod body 28. až 45., zejména pak v bodě 40., v rozsudku soudu prvního stupně pak především v bodě 34. jeho odůvodnění, v nichž se soudy nižších stupňů zevrubně vypořádaly s námitkami obviněného a uzavřely, že obviněný a P. J. sjednali smlouvu a podepsali ji až po rozhodném datu 6. 1. 2014, kdy již druhý jmenovaný pozbyl funkci jednatele poškozené obchodní společnosti, a tím i oprávnění jednat za ni. Soudy nižších stupňů důvodně vycházely z objektivně zjištěných okolností jejich dalšího postupu, který by nedával smysl, pokud by v tu dobu již existovala platná smlouva o převodu nemovitostí (mimo jiné se poukazuje na vydírání svědka, aby podepsal smlouvu o převodu nemovitosti, za což byl dokonce odsouzen rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 2. 6. 2016, sp. zn. 19 T 17/2016, dále se poukazuje na výpovědi dalších svědků, zejména M. S., jakož i na časově následující požadavek na vyhotovení kupní smlouvy v kanceláři M. Z.). Plně s tím koresponduje i notářsky provedené ověřování pravosti podpisů na inkriminované kupní smlouvě falešně datované ke dni 3. 1. 2014, které proběhlo až dne 1. 10. 2014, tj. po téměř 9 měsících. Vyhodnocení důkazů ze strany soudů nižších stupňů se tak jeví jako logické a rozhodně není nijak zjevně excesivní. O tzv. zjevný rozpor mezi obsahem provedených důkazů a skutkovými závěry nejde v případě, že soudy vyjdou z jedné skupiny důkazů podporujících verzi přednesenou státním zástupcem coby veřejným žalobcem, zatímco neuvěří druhé skupině důkazů, které předloží v řízení strana obhajoby.

25. Další námitka obviněného byla založena na polemice se soudy nižších stupňů o tom, kdo byl, resp. mohl být jednáním obviněného uveden v omyl, a tedy zda jednáním popsaným ve skutkové větě výroku rozsudku soudu druhého stupně vůbec mohl naplnit znaky skutkové podstaty trestného činu podvodu, který mu byl kladen za vinu. Obviněný odkázal především na rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr., podle nějž takovým subjektem nemůže být soud. Z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně (viz zejména body 35. až 37.) vyplývá, že osobou uvedenou v omyl má být soud, konkrétně Krajský soud v Plzni, který rozhodoval ve věci vedené pod sp. zn. 19 C 207/2014 o žalobě obviněného proti rozhodnutí katastrálního úřadu, jenž zamítl návrh na vklad vlastnického práva obviněného k nemovitostem na základě antedatované kupní smlouvy (viz k tomu pasáže shora o rozhodnutích soudů nižších stupňů). Tento závěr však nepromítl do popisu skutku (ač na to byl předtím dovolacím soudem upozorněn), ani jej nijak blíže nerozvedl, zejména neuvedl, proč na daný případ nechce aplikovat závěry z rozhodnutí publikovaného pod č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. Nicméně v odůvodnění svého rozsudku uvedl, že po prostudování blíže neoznačené judikatury má za to, že „v daném případě s ohledem na charakter řízení je soud osobou, kterou je možné uvést v omyl“. Odvolací soud proto napadený rozsudek v celém rozsahu zrušil a sám ve věci znovu rozhodl, přičemž upravil popis skutku tak, aby dostal povinností předtím uloženým Nejvyšším soudem. V rozsudku tedy výslovně uvedl, že Krajský soud v Plzni měl mylně za to, že kupní smlouva byla řádně uzavřena dne 3. 1. 2014, neboli jednáním obviněného byl v omyl uveden soud (viz k tomu též bod 48. odůvodnění tohoto rozsudku). Odvolací soud pak svůj závěr, proč je podle něj možno soud uvést v omyl a spáchat tak trestný čin podvodu, blíže rozvedl v bodech 52. až 57. odůvodnění svého rozsudku, dovolával se přitom především argumentace obsažené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2019, sp. zn. [5 Tdo 533/2018](#). Nesouhlas obviněného s takovým závěrem je pak základem jeho dovolací argumentace a bude vypořádán níže.

c) Obecně k trestnému činu podvodu

26. Obecně lze k trestnému činu podvodu, jehož úprava je obsažena v § 209 tr. zákoníku, uvést následující. Objektem trestného činu podvodu je cizí majetek. Objektivní stránka skutkové podstaty trestného činu podvodu spočívá v tom, že pachatel jiného uvede v omyl, jeho omylu využije nebo mu zamlčí podstatné skutečnosti, v důsledku čehož je jiným provedena majetková dispozice, čímž vznikne na cizím majetku škoda v požadované výši a dojde zároveň k obohacení další osoby, zpravidla pachatele. V případě trestného činu podvodu se tak uvádí, že zde vlastně mohou vystupovat 4 osoby, a to: 1. pachatel (jako osoba klamající, využívající omyl či zamlčující podstatné skutečnosti), 2. osoba jednající v omylu (oklamaná), 3. osoba poškozená a 4. osoba obohacená (viz k tomu rozhodnutí č. [5/2002-I](#). Sb. rozh. tr.), z nichž nyní mohou být všechny i právnické osoby (a to včetně pachatele s ohledem na § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů). Má-li být trestný čin podvodu spáchán s využitím omylu (nebo neznalosti všech podstatných skutečností) právnické osoby, musí jednat v omylu (resp. s uvedenou neznalostí) fyzická osoba, která je nebo by byla v dané věci oprávněna učinit příslušný právní úkon spojený s majetkovou dispozicí jménem právnické osoby nebo v jejím zastoupení (tak i např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. [8 Tdo 541/2016](#)). Zpravidla bývá pachatel zároveň osobou obohacenou, zatímco jednající v omylu bývá zároveň poškozeným, nezbytné to ale není.

27. V daném konkrétním případě bylo obviněnému kladeno za vinu, že se dopustil zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku tím, že sebe obohatil tím, že uvedl někoho v omyl, a způsobil tak na cizím majetku značnou škodu. Z více shora popsaných alternativních znaků tzv. složité skutkové podstaty trestného činu podvodu tak byly vybrány následující varianty – obviněný měl uvést v omyl jiného („někoho“), měl tak způsobil na cizím majetku škodu a zároveň tím obohatit sebe. Jinými slovy obviněný měl být jednak osobou uvádějící jiného v omyl (1), jednak osobou obohacenou (4), přičemž osobou poškozenou byla poškozená obchodní společnost F. S., s. r. o., (3) a osobou uvedenou v omyl (2) soud, konkrétně Krajský soud v Plzni rozhodující ve věci vedené pod sp. zn. 19 C 207/2014, v níž pak o odvolání rozhodoval Vrchní soud v Praze pod sp. zn. 4 Co 124/2015. Zde je pak třeba doplnit, že shora uvedenou skupinu 4 osob lze doplnit vlastně o 5. osobu, neboť označenou 2. skupinu lze ještě rozdělit na dvě, a sice na subjekt uvedený v omyl a jednající v omylu, tj. zde označený soud (2A), a na subjekt činící v důsledku takového omylu majetkovou dispozici (2B), tj. zde osoba neúspěšná ve sporu v civilním řízení (neboť tato osoba uvedena v omyl není a nemůže být, je s realitou dobře seznámena, jen musí plnit v důsledku pravomocného a vykonatelného rozhodnutí soudu založeného na omylu). To platí pochopitelně za předpokladu, že bude vůbec připuštěn názor, že podvodným jednáním pachatele lze uvést v omyl soud. Jinými slovy jde o případ tzv. procesního podvodu (tzv. Prozessbetrug), který je speciálním případem tzv. trojstranného podvodu (tzv. Dreiecksbetrug), jak jsou prezentovány i v zahraniční nauce (viz k tomu níže). Při tomto typu podvodného jednání se v omyl neuvádí osoba, jež má provést majetkovou dispozici, ale osoba od ní odlišná, která je způsobilá založit vynutitelnou povinnost k plnění od osoby, jež je plně znalá věci. Při takové konstelaci podvodu je vlastně mýlící se osoba (při tzv. procesním podvodu soudce či soud) pouhým živým nástrojem klamajícího pachatele (zvýhodněné strany sporu), disponuje přitom nárokem poškozené strany sporu, jež je pak nucena pravomocným a vykonatelným rozhodnutím k plnění, na které pachatel nemá (podle hmotného práva) nárok (anebo případně naopak v důsledku omylu dojde k nedůvodnému zamítnutí nároku, který je jinak oprávněný).

28. Klíčovou otázkou tak je, zda je vůbec možno uvést soud v omyl, či nikoli (jak vyplývá z již několikrát uvedeného rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr.). Tomuto stěžejnímu problému bude dále věnována pozornost.

d) K možnosti uvést soud v omyl

1. Recentní judikatura

29. Je tak třeba se zabývat otázkou, zda je vůbec možno uvést soud v omyl, případně v jakých typech řízení, a zda jsou mezi nimi nějaké odlišnosti. V moderní době (za existence České republiky) se k této otázce vyjádřil Nejvyšší soud především v již několikrát zmíněném usnesení ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. [11 Tdo 229/2004](#), které bylo uveřejněno pod č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. s touto právní větou: „Naplnění zákonného znaku skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. spočívajícího v ‚uvedení někoho v omyl‘ nelze spatřovat v tom, že obviněný podal k soudu žalobu, která obsahuje vědomě nepravdivá tvrzení, popřípadě, že podal návrh na vydání směnečného platebního rozkazu, který se opírá o padělanou směnku. Soud rozhodující v občanskoprávním řízení o takových podáních totiž nelze pokládat za subjekt, který by mohl být tímto způsobem uváděn v omyl.“. Přestože byla zmíněná věc posuzována za účinnosti předcházející právní úpravy, jsou přijaté závěry

použitelné i po nabytí účinnosti trestního zákoníku (dne 1. 1. 2010) vzhledem k tomu, že nová právní úprava je v podstatných rysech stejná (jak bude ještě dále naznačeno). V uvedené věci Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek soudu druhého stupně a přikázal mu věc znovu projednat a rozhodnout. Šlo o případ podání návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu, k němuž byla připojena padělaná směnka vlastní (listina označená jako „směnka bez protestu“, vyhotovená obviněným na tzv. hlavičkovém papíru předtím bílém podepsaném žalovaným). Toto jednání posoudily soudy nižších stupňů jako pokus trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 a § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších změn (dále též jen „tr. zák.“). Nejvyšší soud své kasační rozhodnutí postavil mimo jiné na tom, že oklamaným měl být soud, který ovšem nečinil žádnou majetkovou dispozici, tu měl učinit až poškozený, jenž však v žádném ohledu nebyl klamán. Dalším argumentem bylo, že soud v civilním řízení sporném nelze vůbec uvést omyl, že podání civilní žaloby k soudu za užití vědomě nepravdivých tvrzení není způsobilé založit odpovědnost za podvod. Přitom se senát č. 11 dovolával historické soudní judikatury z období tzv. první republiky, konkrétně pak odkazoval na rozhodnutí č. 393/1921 tzv. Vážného sbírky rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech trestních z let 1919 až 1948 (dále ve zkratce jen „Vážného sbírka“). Má tomu tak být podle senátu č. 11 proto, že žalovaný má v civilním řízení možnost bránit se nároku, může vyvracet skutečnosti neodpovídající tvrzení žalobce a civilní soud je povinen věc náležitě objasnit. Vyřčený názor považoval senát č. 11 za použitelný též v řízení o vydání směnečného platebního rozkazu podle § 175 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ve zkratce „o. s. ř.“), v jehož průběhu musí soud z vlastní povinnosti zkoumat předložené listiny (směnku) z hlediska jejich formálních zákonných náležitostí, tj. zda není důvod pochybovat o pravosti směnky. Pouze za předpokladu, že jsou splněny všechny formální zákonné předpoklady, vydá soud směnečný platební rozkaz, v němž žalovanému uloží, aby do tří dnů od doručení rozhodnutí zaplatil požadovanou částku a náklady řízení, nebo aby ve stejné lhůtě podal námítky, v nichž musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá (např. i to, že předložená směnka nebyla listinou platnou). Včas podané a odůvodněné námítky sice směnečný platební rozkaz neruší, ale odkládají jeho právní moc a vykonatelnost. Soud v dalším řízení rozhodne, zda směnečný platební rozkaz ponechá v platnosti, anebo zda jej zruší a v jakém rozsahu. Pokud jej zruší, projedná věc ve sporném řízení. Stejně postupuje i tehdy, pokud po podání žaloby zjistí, že nebyly splněny formální předpoklady pro vydání směnečného platebního rozkazu (např. proto, že je důvod k pochybnostem o pravosti směnky). S ohledem na zásady, jež ovládají civilní sporné řízení, zejména tedy zásadu projednací (§ 120 o. s. ř.) a zásadu zjišťování skutkového stavu bez důvodných pochybností (§ 120 odst. 3 o. s. ř., § 132 a § 153 odst. 1 o. s. ř.), je soud místem nalézání práva, z čehož Nejvyšší soud dovodil, že je vyloučeno, aby byl obecný soud ve sporném civilním řízení subjektem, který by mohl být uveden v omyl pachatelem trestného činu podvodu. Opačná interpretace by totiž podle uvedeného rozhodnutí měla vést k podezření ze spáchání trestného činu podvodu vždy, pokud by účastník civilního sporného řízení neunesl břemeno tvrzení, jež by bylo způsobilé vést k rozhodnutí o povinnosti žalovaného plnit žalobci, což by se v konečném důsledku promítlo do základních práv účastníků soudního řízení ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny. Tento názor s částečně obměňovanou a doplňovanou argumentací pak zastával Nejvyšší soud i v pozdější aplikační praxi, jako např. ve svém usnesení ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. [6 Tdo 1437/2013](#).

30. Z další navazující judikatury významné pro rozhodnutí této věci a týkající se řešené otázky, který subjekt může být uveden v omyl, je třeba zmínit především usnesení Nejvyššího soudu

ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. [3 Tdo 709/2010](#), které bylo uveřejněno pod č. 10/2012 Sb. rozh. tr. (ovšem jeho právní věty se zabývají jen procesními otázkami). V tomto rozhodnutí, kterým bylo odmítnuto dovolání obviněného, zjednodušeně uvedeno Nejvyšší soud mimo jiné připustil, že uvést v omyl je možno i katastrální úřad. V této věci došlo k odsouzení dvou obviněných (otce a syna) pro pokus trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 a § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák., který byl spatřován v podání návrhu ke katastrálnímu úřadu na povolení vkladu do katastru nemovitostí doloženého listinou označenou za kupní smlouvu k nemovitostem, k jejichž převodu z právnické osoby na syna nebyl oprávněn otec vystupující na základě plné moci ke správě nemovitostí udělené vlastníkem nemovitosti (právnickou osobou). K dokonání trestného činu nedošlo z důvodu účinné obrany skutečného vlastníka (navrhl přerušování řízení o vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí, podal žalobu o neplatnost kupní smlouvy, příslušný katastrální úřad nakonec nevyhověl návrhu na vklad do katastru nemovitostí). V tomto trestním řízení byla uplatněna obrana, že ani katastrální úřad (podobně jako soud) nelze uvést v omyl. Tento názor ovšem Nejvyšší soud (ve shodě se soudy nižších stupňů) neakceptoval s odůvodněním, že řízení o vkladu do katastru nemovitostí není ovládáno stejnými zásadami jako občanskoprávní řízení sporné, tedy zásadou projednací při zachování zásady zjišťování skutkového stavu bez důvodných pochybností. Řízení u katastrálního úřadu totiž má povahu správního řízení, které má charakter neveřejný a písemný a v jehož rámci správní orgán pravidelně vychází zejména z písemných podkladů předložených navrhovatelem. Argumentaci doplnil dále tím, že katastrální úřad, u něhož probíhají správní řízení, není místem nalézání práva, a proto jej lze uvést v omyl ve smyslu § 209 tr. zákoníku.

31. Posledně citovaným rozhodnutím (pod sp. zn. [3 Tdo 709/2010](#)) tak Nejvyšší soud, aniž by se jich výslovně dovolával, navázal na právní závěry vyjádřené ve svém dřívějším usnesení ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. [8 Tdo 42/2004](#). Toto rozhodnutí (které předcházelo rozhodnutí publikovanému pod č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr.) bylo uveřejněno pod č. T 685. v sešitě 4 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha, 2004, s těmito právními větami (římským číslováním bylo nahrazeno členění do nečíslovaných odstavců): „Naplnění skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák. není vyloučeno v případech, kdy osoba, která byla pachatelem uvedena v omyl, je odlišná od osoby, k jejíž škodě pachatel sebe nebo jiného obohatil (srov. rozhodnutí pod č. [5/2002-I](#). Sb. rozh. tr.). Za „uvedení v omyl“ ve smyslu § 250 tr. zák. lze považovat jednání obviněného spočívající v tom, že doručil příslušnému katastrálnímu úřadu spolu s návrhem na vklad vlastnického práva kupní smlouvu, o níž věděl, že „prodávající“ ji vůbec neuzavřel, ani se nezúčastnil ověření podpisů na ní, pokud katastrální úřad, kterému o skutečné povaze předložených podkladů nebylo nic známo, za těchto okolností povolil vklad vlastnického práva. Tím, kdo byl uveden v omyl, je v takovém případě příslušný katastrální úřad, takže případné zjištění konkrétní fyzické osoby (zaměstnance), která rozhodovala o návrhu na vklad vlastnického práva, není z hlediska naplnění tohoto znaku skutkové podstaty trestného činu podvodu nezbytné. Je-li povolení vkladu vlastnického práva k nemovitosti na podkladě rozhodnutí katastrálního úřadu nezbytnou podmínkou k nabytí tohoto práva (§ 133 odst. 2 tehdy účinného občanského zákoníku – zákona č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů), pak za situace, že katastrální úřad byl v řízení o povolení vkladu uveden v omyl, v důsledku něhož vklad vlastnického práva povolil, poškozenému vznikla škoda ke dni, kdy byl návrh na vklad doručen katastrálnímu úřadu. Tím je také dána příčinná souvislost mezi jednáním osoby, která byla uvedena v omyl, a vznikem škody.“. V dané věci Nejvyšší soud odmítl

dovolání obviněného, jenž byl uznán vinným trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák., který byl (zjednodušeně uvedeno) spatřován v podání návrhu na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí, k němuž obviněný doložil padělanou kupní smlouvu mezi obchodními společnostmi s ověřenými podpisy jednatele kupujícího a nedávno zemřelého jednatele prodávajícího, a na základě toho katastrální úřad zapsal vlastnické právo nabyvateli ve smyslu předložené padělané kupní smlouvy.

32. Názor, že lze uvést v omyl katastrální úřad, a spáchat tak trestný čin podvodu (popřípadě jeho pokus, nedošlo-li k zápisu vlastnického práva), pak byl zastáván i v další navazující judikatuře. Lze odkázat například na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2012, sp. zn. [7 Tdo 1338/2012](#), ze dne 18. 2. 2014, sp. zn. [4 Tdo 106/2014](#), nebo ze dne 11. 2. 2015, sp. zn. [3 Tdo 68/2015](#).

33. Podobně Nejvyšší soud připustil možnost uvést v omyl jiný správní úřad, a sice Energetický regulační úřad (dále též jen „ERÚ“). Tak předně Nejvyšší soud v usnesení ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. [4 Tdo 968/2016](#), uvedl, že řízení o vydání licence vedené Energetickým regulačním úřadem má charakter zásadně neveřejného písemného řízení, v němž správní orgán vychází zejména z písemných podkladů toho, kdo podal žádost o udělení předmětné licence, i proto lze v takovém řízení uvést tento úřad v omyl, a spáchat tak trestný čin podvodu, na čemž nemůže nic změnit ani možnost správního orgánu opatřit si při pochybnostech další podklady pro vydávání licencí pro fotovoltaická zařízení, například ohledáním na místě. I v tomto rozhodnutí tak Nejvyšší soud odmítl přiměřené použití rozhodnutí pod č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr., jehož se obviněný dovolával, naopak shledal podobnost s řízením před katastrálním úřadem a souhlasil s argumentací uvedenou ve shora citovaném usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. [3 Tdo 709/2010](#). Možnost uvést ERÚ v omyl pak akceptoval Nejvyšší soud i v řadě dalších rozhodnutí – např. v usnesení ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. [6 Tdo 791/2017](#), usnesení ze dne 20. 7. 2017, sp. zn. [6 Tdo 792/2017](#), nebo v usneseních ze dne 13. 5. 2020, sp. zn. [7 Tdo 327/2020](#), a ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. [3 Tdo 432/2019](#), která byla uveřejněna pod č. 30/2021 Sb. rozh. tr., a to s právní větou týkající se otázky, zda a od kdy je možno vyvozovat trestní odpovědnost právnické osoby, která provozuje fotovoltaickou elektrárnu a účtuje výkupní ceny energie, ač k podvodnému vylákání licence k jejímu provozu došlo před nabytím účinnosti zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

34. Další významná část judikatury týkající se podvodného jednání se vztahovala k dědickému řízení a k tomu, kdo je vlastně uváděn v omyl v takovém řízení – zda jde o soud, o notáře jako soudního komisaře nebo o dědice jako účastníky řízení. Předně je třeba zmínit rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. [3 Tdo 1247/2009](#), v němž byl zaujat názor, že předložením nepravé závěti v dědickém řízení ve snaze docílit, aby ji ostatní účastníci řízení respektovali jako domnělý projev poslední vůle zůstavitele a v tomto omylu neuplatňovali svá zákonná dědická práva, jsou primárně uváděni v omyl tito účastníci řízení (již tím dochází k naplnění znaku uvedení jiného v omyl, a proto má být lhostejné, zda je v omyl uváděn i notář či soud). V uvedeném řízení dva obvinění poskytli svědectví (podepsali listinu) o své přítomnosti při sepsání závěti, podle níž měl veškerý majetek zůstavitele připadnout obviněné – manželce zůstavitele, ačkoli všem bylo známo, že závěť zůstavitel nepodepsal. Obviněná manželka zůstavitele, která tuto padělanou závěť předložila notáři v probíhajícím dědickém řízení, chtěla na úkor rodičů zůstavitele získat i tu část majetku zůstavitele, na kterou připadal

jejich dědický podíl a na kterou oni měli zákonný nárok, a to ve výši jedné poloviny dědictví (necelé 2 miliony Kč). Obviněná přitom měla v úmyslu v rodičích zůstavitele vyvolat dojem, že oni nejsou oprávněnými účastníky dědického řízení. Nejvyšší soud zaujal právní názor (odlišný od soudů nižších stupňů), že se pachatel v rámci dědického řízení tvrzením nepravdivých skutečností s cílem se obohatit z dědictví na úkor dalších dědiců může dopustit trestného činu podvodu. Za osobu uvedenou v omyl je třeba v takovém případě považovat nikoli soud či notáře, ale již samotné dědice jako účastníky řízení. Toto rozhodnutí akceptoval i Ústavní soud, který svým usnesením ze dne 11. 8. 2010, sp. zn. [I. ÚS 994/10](#), odmítl ústavní stížnost.

35. Jiný názor ovšem zaujal Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. [4 Tz 2/2010](#), v němž s poukazem na závěry obsažené v rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. byl učiněn závěr, že uplatněním byť i neexistující pohledávky v civilním řízení nemůže být naplněna skutková podstata trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák., neboť soud nelze zařadit do okruhu subjektů, které by mohly být jednáním pachatele uvedeny v omyl. Tento názor byl vztažen na případ, v němž obviněný v dědickém řízení vůči notáři jako soudní komisaři přihlásil do pasiv dědictví fiktivní pohledávku za zůstavitelem (ve výši 10 milionů Kč).

36. Z podnětu nejvyšší státní zástupkyně s ohledem na určitou vzájemnou rozpornost dvou shora uvedených rozhodnutí Nejvyššího soudu navrhl předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu zaujetí stanoviska, které bylo přijato dne 16. 6. 2011 pod sp. zn. [Tpin 305/2010](#) a publikováno pod č. 51/2011 Sb. rozh. tr. Trestní kolegium se přiklonilo k prvně uvedené argumentaci, že v řízení o dědictví jsou úmyslným uvedením nepravdivých údajů (o tom, že je někdo dědicem, nebo o výši jeho dědického nároku) s cílem obohatit se z majetku zůstavitele ke škodě jiného (skutečného) dědice klamáni ostatní dědicové jako účastníci takového řízení. Argumentace uvedeného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. [3 Tdo 1247/2009](#), a následně i stanoviska byla založena na specifické povaze dědického řízení oproti civilnímu spornému řízení. Podle ní účastník civilního řízení sporného ví, jaké činil dispozice se svým majetkem, a proto ani ohledně nich nemůže být uveden druhým účastníkem řízení v omyl, naproti tomu v řízení o dědictví nemohou mít účastníci řízení úplnou znalost majetkových dispozic učiněných zůstavitelem za jeho života, obvykle nemají ani znalost obsahu a podmínek závěti, kterou mohl zůstavitel sepsat v jejich nepřítomnosti. Oprávněný dědic tak má jen omezené možnosti eliminovat svůj omyl a prověřit si všechny rozhodné skutečnosti, od nichž se odvíjí jeho dědické právo nebo jeho rozsah, zejména pokud mu pachatel podvodně zabránil stát se účastníkem řízení o dědictví nebo uplatnit svá práva. Trestní kolegium proto vyslovilo závěr, že v dědickém řízení lze uvést v omyl jeho účastníky (nikoli tedy soud či notáře jako soudního komisaře). Neužije se proto v takových případech závěr vyplývající z rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr., na němž tehdy trestní kolegium (přes návrhy některých připomínkových míst) nechtělo nic měnit, jak vyplývá z poslední věty odůvodnění stanoviska.

37. Z následující judikatury ve spojitosti s projednávanou věcí je vhodné upozornit ještě na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2015, sp. zn. [8 Tdo 293/2015](#), jímž bylo odmítnuto dovolání obviněné podané proti odsuzujícímu rozsudku odvolacího soudu, kterým byla odsouzena za rozsáhlá podvodná jednání. V daném případě šlo do určité míry o kombinaci shora označených případů, neboť obviněná uváděla v omyl primárně katastrální úřad, ale činila tak na úkor dědiců, když se na základě padělaných smluv domáhala vkladu

vlastnického práva ve prospěch označené právnické osoby, jež měla nemovitosti získat od nedávno zemřelých osob, činila tak v úmyslu, aby uvedené nemovitosti nebyly zahrnuty do dědického řízení po zemřelých vlastnících a jako jejich vlastník byla určena označená právnická osoba. Ani v tomto případě Nejvyšší soud nepochyboval, že jednání obviněné neslo charakteristické prvky trestného činu podvodu, který byl dílem dokonán a dílem zůstal ve stadiu pokusu, a to v závislosti na tom, zda ke vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí došlo či nikoli.

38. Z další navazující judikatury lze zmínit ještě usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. [8 Tdo 1051/2017](#), které bylo uveřejněno pod č. 30/2018 Sb. rozh. tr., ovšem s právní větou, která nemá úzký vztah k probíranému tématu a kterou bylo potvrzeno, že ustanovení o podvodu nemá blanketní ani odkazovací skutkovou podstatu a naplnění jeho znaků není podmíněno porušením konkrétního zákona, jehož uvedení v popisu skutku ale neškodí. V uvedené věci byli podle rozhodnutí oklamáni služebně nadřízení příslušníka tehdejší Inspekce ministra vnitra ohledně místa bydliště a jeho změny přeřazením na jinou pozici, což bylo příčinou nedůvodného vyplácení náhrad za žití odloučeně od rodiny a za zvýšení jízdních výdajů. I v tomto případě odkázal Nejvyšší soud na rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. (byť názor tam uvedený v daném případě nenašel uplatnění). Zároveň ale Nejvyšší soud považoval za nedůvodnou námitku, že si nadřízení mohli zjistit správné informace a že si mohli také lépe nastudovat právní předpisy, při jejichž řádném užití by žádné náhrady nemohli proplácet, a to s tímto odůvodněním: „... možnost podvedené osoby, aby si sama zjistila skutečný stav věci, bez dalšího nevyklučuje, aby její jednání bylo ovlivněno jednáním pachatele trestného činu podvodu podle § 209 tr. zákoníku, který podvedeného uvede v omyl, využije jeho omylu nebo mu zamlčí podstatné skutečnosti. O podvodné jednání jde tudíž i v případě, jestliže podvedený je schopen zjistit nebo ověřit si skutečný stav rozhodných okolností, avšak je ovlivněn působením pachatele ve formě podání nepravdivých informací nebo zamlčení podstatných informací, takže si je v důsledku pachatelova jednání neověří buď vůbec, nebo tak neučiní včas.“ Nejvyšší soud se přitom dovolával jiného svého staršího usnesení ze dne 6. 11. 2003, sp. zn. [5 Tdo 1256/2003](#) (v němž šlo o podvodné vylákání zálohy ve výši 150 000 Kč na kupní cenu nemovitosti v ceně 500 000 Kč při současném zamlčení existence zástavního práva váznoucího na téže nemovitosti, což mohl poškozený bez potíží zjistit).

39. Z výše uvedených úvah vyplývá, že senáty Nejvyššího soudu doposud vycházely z názoru, že v občanskoprávním řízení (bez dalšího rozlišení) nelze soud „uvést v omyl“, a tím naplnit zákonný znak skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 tr. zákoníku (případně předtím podle § 250 tr. zák.), na rozdíl od řízení před správními orgány, neboť jde o řízení založené na odlišných procesních principech a omezených možnostech jeho účastníků či jiných osob bránit se proti předkládaným falešným či padělaným listinám.

2. Přehodnocení dosavadního přístupu

40. Po přezkoumání předložené věci se velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu přiklonil k názoru senátu č. 5, že je nadále neudržitelný názor vycházející z rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr., že je nemožné soud uvést v omyl. Již v části dřívější judikatury jsou patrné tendence tento obecný závěr revidovat, popřípadě jej alespoň pro některé typy řízení neuplatnit. Mnohá rozhodnutí na něj navazující se vůči prvně uvedenému více či méně vymezovala tak, aby jeho podstata sice nebyla narušena, ale zároveň jej určitým způsobem

zmírnila, či zúžila použitelnost vysloveného závěru ve snaze zamezit neblahým důsledkům z něj vycházejícím i na další reálně nastalé situace. Možností sice je stále zužovat dosah uvedeného rozhodnutí, a to postupně tím způsobem, že by se nakonec vztahovalo např. výlučně na sporné civilní řízení (bylo-li by to uznáno za oprávněné), zatímco by se postupně přijímal názor, že se uvedené rozhodnutí na jiné různé typy civilního soudního řízení (zejména nesporné) nevztahuje.

41. Velký senát souhlasí s názorem senátu č. 5, že by se znovu měla posoudit celá situace a argumentace ve prospěch názoru uvedeného v rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr., jakož i proti němu, která dosud nezazněla či nebyla zvážena, a přitom byly náležitě zohledněny i další výkladové metody, zejména historická a mezinárodně srovnávací, které před zaujetím názoru v uvedeném rozhodnutí nebyly užity buď vůbec či řádně, ale i metoda jazykového či logického výkladu.

č. 44

A. Jazykový výklad a historické souvislosti a srovnání

42. Předně je třeba uvést, že stanovisko, podle něhož je možno omezovat okruh osob, které lze uvést v omyl, nenalézá v textu zákona vůbec žádnou oporu. Omezení subjektů uváděných pachatelem podvodu v omyl je ve zjevném rozporu s klíčovou a primární metodou jazykového výkladu s jeho pravidly morfologickými, sémantickými, syntaktickými i gramatickými. Znění skutkové podstaty podvodu podle § 209 tr. zákoníku vychází zřetelně z formulace předchozího ustanovení § 250 tr. zák., které zase navazovalo na znění § 249 zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, účinného od 1. 8. 1950. Ani jedno z uvedených ustanovení nepočítalo se žádným omezením okruhu osob, které by bylo možno uvést v omyl, naopak všechna počítala s tím, že někdo – „jiný“ má být uveden v omyl. Tak podle § 249 odst. 1 trestního zákona z roku 1950 se dopustil podvodu, „kdo jiného úmyslně poškodí na majetku nebo na právech tím, že a) jeho nebo někoho jiného uvede v omyl, nebo b) využije omylu jeho nebo někoho jiného“. Podle § 250 odst. 1 tr. zák. se podvodu dopustil, kdo „ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že a) uvede někoho v omyl, nebo b) využije něčího omylu“. V roce 1990 (s účinností od 1. 7. 1990) bylo uvedené ustanovení doplněno o další podmínku spočívající v tom, že pachatel „způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou“ (současně bylo vypuštěno rozčlenění forem jednání do písmen). S účinností od 1. 1. 1998 byla do něj doplněna třetí alternativa klamavého jednání spočívající v zamlčení podstatných skutečností. V této podobě bylo stejně formulované znění převzato i do současného ustanovení § 209 odst. 1 tr. zákoníku, které zní: „Kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán ...“. Z uvedeného přehledu vyplývá, že „někdo“ má být uveden v omyl (je třeba uvést v omyl „někoho“), ať už jde o osobu, která je zároveň poškozena podvodným jednáním, či osobu od něj odlišnou (tak výslovně, byť jinak obsahově shodné, znění § 249 trestního zákona z roku 1950).

43. Z naznačeného znění je patrné, že zákonodárce užil nejširší možnou skupinu osob, jež je možno uvést v omyl, přičemž z nastíněného znění nevyplývá, že by počítal s tím, že by některý subjekt z ní mohl být vyloučen. Při doslovném výkladu lze nepochybně podřadit pod znak „někoho“ i soud. Pro užití zužujícího výkladu ohledně tohoto znaku skutkové podstaty není žádných indicií od zákonodárce ani v důvodových zprávách k jednotlivým trestním zákonům (důvodové zprávy k trestním zákonům z let 1950 a 1961 byly velmi stručné a takové

jednotlivosti vůbec neřešily, stejně tak tuto dílčí otázku vůbec neřešila ani důvodová zpráva k trestnímu zákoníku z roku 2009, ovšem ani důvodová zpráva k návrhu z roku 2004 – viz ŠÁMAL, P. Osnova trestního zákoníku 2004–2006. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 203). Lze ovšem zmínit, že klíčová a značně inovativní právní úprava v trestním zákoně z roku 1950, která v podstatných znacích doposud přetrvává, měla inspirační zdroj v tzv. úřednické osnově trestního zákona z r. 1937, která se nikdy nestala zákonem, nicméně měla v řadě ohledů vliv na formulace jednotlivých ustanovení trestního zákona z r. 1950. Uvedená osnova obsahovala velmi podrobnou důvodovou zprávu, v níž kromě jiného se ohledně podvodu uvádí, že oproti dosavadní právní úpravě platné v Čechách a na Moravě (tj. oproti trestnímu zákonu z r. 1852 – viz dále) se po vzoru moderních trestních zákonů a zejména pak uherského trestního zákona z r. 1878, platného tehdy na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, má zařadit podvodné jednání mezi delikty proti majetku, tedy rozhodující kritérium má spočívat v účelu (zasažení majetku), a nikoli v prostředku, tedy ve lstivém předstírání či jednání směřujícím proti nejrozličnějším právním statkům, jako tomu bylo v trestním zákoně z r. 1852 (lstivá jednání směřující proti jiným právním statkům pak byla zařazena do jiných příslušných partií návrhu zákona). Klíčovým pro podvod měl být prostředek, jímž byla lest, která byla v osnově z r. 1937 definována v § 19 odst. 3 jako „úmyslné způsobení omylu nebo zlomyslné využití omylu“. I to bylo inspirací pro základ dodnes užívané formulace, v čem spočívá podvod.

44. Jak bylo shora uvedeno, názor vyslovený v rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. se opíral především o jedno rozhodnutí z dob první republiky, jak však bude ještě podrobněji rozvedeno níže, jde o mylný výklad historické právní úpravy s odkazem na jeden dezinterpretovaný a navíc nesprávně označený judikát. Proto je třeba nahlédnout i do vzdálenější minulosti (do znění jednotlivých ustanovení, jakož i jejich výkladu v odborné literatuře a judikatuře).

45. Ve starším období předcházejícím roku 1950 byla podvodná jednání upravena ve více ustanoveních zákona č. 117/1852 Říš. zák., o zločinech, přečinech a přestupcích (dále jen trestní zákon z roku 1852), zmínit je možno především jeho ustanovení § 170 a § 197 až § 205b. Jak již bylo shora naznačeno, seskupena byla ustanovení nikoli podle účelu (resp. zasažení právního statku), ale podle prostředku, jehož základem bylo lstivé jednání pachatele. Podle výchozího § 197 trestního zákona z roku 1852 se podvodu dopustil, „kdo lstivým předstíráním nebo jednáním jiného uvede v omyl, jímž někdo, budiž to stát, obec nebo jiná osoba na svém majetku nebo na jiných právech má škodu trpěti; anebo, kdo v tom obmyslu a způsobem právě dotčeným užije omylu nebo nevědomosti jiného, dopustí se podvodu; nechť se k tomu dal svěsti zrádností, náruživostí, obmyslem, aby tím někomu zjednal proti zákonu výhody nějaké, nebo jakýmkoliv obmyslem vedlejší“. Vyjde-li se z toho, že poškozeným zpravidla (nikoli však nutně a vždy) býval i nyní bývá současně ten, kdo byl klamán a v omylu provedl majetkovou dispozici, uvedené ustanovení výslovně počítalo s tím, že v omyl může být uveden i stát (jak bude zmíněno dále, soudy nevyjímaje). Ani uvedené ustanovení tak okruh osob, které mohou být uvedeny v omyl, nijak neomezovalo, naopak v tomto směru bylo v podstatně shodné, jako pozdější právní úpravy (viz pasáž „jiného uvede v omyl“). V nyní sledované spojitosti není bez zajímavosti ani ustanovení § 201 písm. a) trestního zákona z roku 1852 o hlavních druzích podvodů, jež podle vyšší částky stávají se zločinem, které (včetně návětí) znělo: „Způsoby podvodu nedají se sice pro jejich přílišnou rozmanitost všechny v zákoně vypočísti. Vzhledem však ku škodě právě dotčené dopustí se zločinu zvláště ten: a) kdo falešné listiny soukromé zhotovuje nebo pravé falšuje; kdo listiny, které mu buď docela nenáleží, nebo mu nenáleží výhradně, na újmu jiného zmaří, poruší nebo je potlačí; kdo napodobené nebo zfalšované

veřejné úvěrní papíry, jakož i ten, kdo zfalšovanou minci, nemaje s padělateli nebo s účastníky žádného srozumění, vědomě dále rozšiřuje“. Je patrné, že se zde na roveň kladou podvodná jednání různého charakteru, a to včetně padělání soukromých listin na straně jedné a šíření padělaných mincí na straně druhé.

46. Na tomto místě lze připomenout i uznávaný výklad uvedených ustanovení tehdejším nejrozšířenějším komentářem – KALLAB, J., HERRNRITT, V. Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 2. vydání. Praha: Československý kompas, 1927, zejména s. 170 a násl. k § 197 a s. 183 a násl. k § 201. Podle uvedeného komentáře (s. 171) sice „v pouhém zažalování po právu nepřislušejících nároků, v prostém tvrzení nepravdivých skutečností v civilním sporu, neopřené snad falšováním průvodů, nelze spatřovati listivého předstírání k oklamání soudu způsobilého“, přičemž odkazoval na rozhodnutí č. 383/21, č. 1669/24, č. 1784/24 a č. 1025/22 Vážného sbírky, resp. též na č. 2646/1 rakouské tzv. Nowakovy sbírky rozhodnutí císařského Nejvyššího soudního a kasačního dvora (dále jen rak. sb.), zároveň poukázal na odlišnosti ohledně případů, kde „soudu rozhodovati jest na podkladě jednostranného tvrzení žalobcova bez slyšení odpůrce“ (k tomu odkázal na rozhodnutí č. 314/10 nebo 1053/87 rak. sb., resp. na rozhodnutí č. 311/12, č. 351/12 a č. 513/13 Löfflerovy sbírky). V další pasáži k § 201 písm. a) pak uvedený komentář poukázal na to, že „zhotovení padělané listiny soukromé spočívá v tom, že se jako vystavitel listiny udává osoba, jíž listina vystavena nebyla; listině dává se zdání, jakoby byla vystavena určitou osobou, kdežto ve skutečnosti byla vystavena osobou jinou, k tomu neoprávněnou, nesejde na tom, zda byla listina vystavitelem vlastnoručně sepsána, či zda dal ji sepsati osobou třetí. Pochází-li listina skutečně od osoby v ní jako vystavitel označené, její obsah je však nesprávným, jde o listinu pravou a nelze případ ten podřaditi pod ustanovení § 201a) tr. z. Jde však o podvod dle § 197 tr. z., byla-li listina vystavena za tím účelem, by se jí bylo dovoláváno v civilním sporu k podpoře tvrzených nepravdivých okolností“, k tomu odkázal na č. 1784/24 Vážného sbírky.

47. Rozhodně tak není pravdou, že by za uvedeného trestního zákona z roku 1852 nebylo možno uvést soud v omyl, naopak se s takovými případy počítalo, a to jak v zákoně, tak v nauce i v judikatuře. Pokud totiž vůbec byla padělána listina (bylo nepravdivě tvrzeno, že ji vystavila osoba, která tak ve skutečnosti vůbec neučinila), šlo *ex lege* o podvodné jednání podle § 201 písm. a) trestního zákona z roku 1852, pokud naopak listina pocházela od skutečného vystavitele, avšak byla pozměněna (obsah byl nesprávný), a to jen proto, aby se jí doložily tvrzené nepravdivé okolnosti v civilním řízení, šlo o prostý podvod podle § 197 trestního zákona z roku 1852.

48. Podobně jiný starší komentář Herbstův (HERBST, E. Handbuch des allgemeinen österreichischen Strafrecht. Erster Band: Von den Verbrechen. 7. Auflage. Wien: Manz, 1882, s. 413) uváděl, že v pouhém zažalování nedůvodné pohledávky a v pouhém uvedení nepravdivých okolností v soudních aktech nespočívá podvod, protože protistraně náleží procesní obrana k odvrácení oklamání soudce, avšak současně připouštěl, že podvodu se pachatel při vedení civilního procesu může dopustit užitím podvodných důkazních prostředků, jakými jsou falešné osvědčení (svědectví) a falešná přísaha. Jinými slovy ani tento komentář *a priori* podvod vůči soudu a jeho trestné oklamání nevyklučoval, pouze nepřipouštěl naplnění znaků podvodu pouhou žalobou založenou na nepravdivých tvrzeních, avšak jiná by byla situace, pokud by taková žaloba byla podpořena padělanými důkazy, tam už se podvodné jednání připouštělo.

49. Tato argumentace uváděná v odborné literatuře vycházela i z právní úpravy obsažené v § 198 a § 199 písm. a) trestního zákona z roku 1852. Podle ní se podvod stává zločinem buď z povahy činu, nebo z částky škody. Jsou-li tu podmínky § 197 trestního zákona z roku 1852, stane se podvod již z povahy činu zločinem, když se (mimo jiné) podle § 199 písm. a) trestního zákona z roku 1852 „někdo ve své vlastní věci před soudem ku křivé přísaze nabídne, nebo křivou přísahu skutečně vykoná, anebo když se někdo ucházel o křivé svědectví, jež před soudem má se vydati, nebo když se někdo ke křivému svědectví soudu nabídnul nebo je vydal, byť i ve svědectví tom nabízení se ku přísaze nebo vykonání přísahy zároveň obsaženo nebylo.“. Podrobný rozbor tohoto specifického typu podvodného jednání, které zasahovalo primárně stát s jeho nárokem na správné vykonávání spravedlnosti (viz rozhodnutí č. 975/1922 Vážného sbírky) lze nalézt vedle Kallabova a Herrnrittova komentáře třeba i ve starším velmi rozšířeném komentáři Altmannově (ALTMANN, L. Oesterreichische Gesetzeskunde: Das Strafgesetz über Verbrechen, Vergehen und Uebertretungen. Wien: Patriotische Volksbuchhandlung, 1911, s. 138 a násl.).

50. Ani ze starší, tzv. prvorepublikové judikatury nevyplývá striktní omezení okruhu osob, které by bylo možno uvést v omyl, jak se podává v dříve publikovaném rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. V tomto judikátu se odkazuje na rozhodnutí č. 393/1921 Vážného sbírky, ač ve skutečnosti se má na mysli mnohem spíše rozhodnutí č. 383/1921 Vážného sbírky (rozhodnutí č. 393/1921 Vážného sbírky se totiž vztahuje k pojmu následků ve smyslu § 411 trestního zákona z roku 1852, tj. o tělesném poškození úmyslném a při rvačkách se přihodivším; podvodných jednání se tak vůbec netýká). Podle rozhodnutí č. 383/1921 Vážného sbírky (ze dne 26. 2. 1921, sp. zn. Kr. II 318/20) v tom, že bylo žalováno, třebas Istivě, na plnění nároku, jehož se byl žalobce před tím výslovně vzdal, nelze spatřovat skutkovou podstatu podvodu. Ani z tohoto rozhodnutí, byť nebyl v takovém jednání shledán podvod, tak vůbec nevyplývá, že by soud nebylo možno uvést v omyl. Rozhodnutí vycházelo z toho, že žalovaná měla možnost se proti nároku žalobce bránit, jeho nesprávná tvrzení vyvrátit a také tuto příležitost využila. Nemožnost spáchat určitým jednáním podvod současně nutně neznamená nemožnost uvést soud v omyl. Podle jiného rozhodnutí č. 1025/1922 Vážného sbírky zase prosté podání na soud, aby byla vyšetřena určitá okolnost, o níž podatel věděl, že nenastala, není ještě podvodem. Zároveň ovšem v odůvodnění tohoto rozhodnutí Nejvyšší soud připustil, že by o podvod mohlo jít za určitých jiných „okolností, které by bývaly byly s to, jednání jejímu zjednání způsobilost k oklamání, a ráz Istivosti“. Výslovně pak poukázal na přísežný výslech strany, který měl nastoupit podle § 377 tehdejšího civilního řádu soudního, nedostačuje-li výsledek nepřisežného dotazování k tomu, aby byl soud přesvědčen o pravdivosti nebo nepravdivosti dokazovaných skutečností. I bez výslovného odkazu tak jde o zvláštní typ podvodu jako zločinu ve smyslu § 197 a § 199 písm. a) trestního zákona z roku 1852.

51. Uvedené rozhodnutí č. 383/1921 Vážného sbírky přitom navazuje na starší rozhodnutí uveřejněné pod č. 2646 (někdy uváděné jako č. 2646/1) rak. sb. (rozhodnutí císařského Nejvyššího soudního a kasačního dvora ze dne 17. 9. 1901, č. 12864), jehož se posléze hojně dovolávaly i pozdější učebnice a komentáře. Podle něj samotné uplatnění po právu nenáležejícího nároku v civilním řízení s odůvodněním smyšlených skutečností, nejsou-li podpořeny falšováním důkazních prostředků, nelze považovat za způsobilé k uvedení soudce v omyl, a tím ke zkreslení či jinému potlačení pravdy. I ve starší judikatuře lze však nalézt i trendy spíše opačné. Tak podle rozhodnutí č. 314 rak. sb. (rozhodnutí císařského Nejvyššího soudního a kasačního dvora ze dne 27. 12. 1880, č. 10442) tzv. žirování (rubopisování) směnky,

na kterou bylo částečně plněno a nebylo to odepsáno, a návod k jejímu uplatnění u soudu je podvodem (ve vysvětlení se pak uvádí, že obvykle se za listivé uvedení v omyl nepovažuje přednesení nepravdivých okolností kvůli právu druhé strany na obranu, nicméně tento přístup se neuplatní tam, kde soudce podle stávajících právních předpisů rozhoduje bez slyšení druhé strany na základě jednostranného vylíčení okolností žalobcem). Podobně podle rozhodnutí č. 689 rak. sb. (rozhodnutí císařského Nejvyššího soudního a kasačního dvora ze dne 3. 11. 1884, č. 10730) je přímo podvodem, zažaluje-li plnění z již zaplacené směnky zdánlivý (falešný) indosatář (tzv. žiratář, neboli ten, na něhož indosant/žirant převedl směnku rubopisem/žirem). Tato rozhodnutí, na něž (i spolu s dalším níže uvedeným) ještě i za tzv. první republiky upozorňoval např. Miříčka (MIŘIČKA, A. Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní. Praha: Všeherd, 1934, s. 359), jsou tak dokonce v přímém rozporu se zjednodušeným a v jádru nesprávným závěrem vyplývajícím z rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. (jež se též týkalo směnečného řízení a uplatnění padělané směnky u soudu – v tomto směru se ještě prvorepubliková nauka dovolávala starších soudních rozhodnutí, na něž zpravidla prvorepublikový Nejvyšší soud též při výkladu týchž ustanovení navazoval, a to s právě opačným výsledkem). Podobně z jiného rozhodnutí uveřejněného pod č. 311 ÖR, tj. Löfflerovy (soukromé) sbírky Österreichische Rechtsprechung in Strafsachen, která vycházela jako příloha časopisu Österreichische Zeitschrift für Strafrecht (jde o rozhodnutí ze dne 20. 1. 1912, sp. zn. Kr V 985/11), též přímo vyplývá, že vymáhání po právu nenáležícího plnění může zakládat podvod. Ke všem těmto rozhodnutím Nejvyššího soudního a kasačního dvora viz ALTMANN, L., JACOB, S., WEISER, M. Sammlung oberstgerichtlicher Entscheidungen zum österreichischen Strafrecht. Wien: Österreichische Staatsdruckerei, 1927, s. 335.

52. Dále je možno odkázat i na jiná rozhodnutí, která počítají právě s trestným uváděním soudu v omyl. Tak např. v rozhodnutí č. 1784/1924 Vážného sbírky se výslovně uvádí, že jde o podvod podle § 197 trestního zákona z roku 1852, byla-li listina vystavena za tím účelem, aby se jí bylo dovoláváno v civilním sporu k podpoře tvrzených nepravdivých okolností. Podle tohoto rozhodnutí osoba oprávněná k vystavení listiny se nedopouští spoluviny (návodu) k zločinu podle § 201 písm. a) trestního zákona z roku 1852, byť nechá třetí osobou sepsat listinu nesprávného obsahu, ale jde přímo o podvod ve smyslu § 197 téhož zákona, pokud jím dokládá tvrzené nepravdivé okolnosti. O nezpůsobilý pokus (*in abstracto*) by šlo jen v tom případě, pokud by k oklamání bylo použito prostředku, který za žádných okolností nemůže způsobit zamýšlený účel. Listiny se používá nejen, když se předkládá tomu, kdo jí má být oklamán, ale i tehdy, když „pachatel dovolává se listiny sděluje její obsah s osobou, která jí má být v omyl uvedena“. Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí mimo jiné uvedl, že klam ve smyslu § 201 písm. a) trestního zákona z roku 1852 se týká osoby vystavitele, nikoli však obsahu listiny – klam v tomto případě však hraje roli pro naplnění znaků podvodu podle § 197 téhož zákona (jde o listinu pravou s klamným obsahem). V daném případě šlo v civilním sporu o doložení nároku nepravdivým dokladem o zaplacení ceny cihel. Byť tedy Nejvyšší soud nesouhlasil s právní kvalifikací soudů nižších stupňů, s ohledem na to, že stále šlo o podvod, byť podle jiného ustanovení, se stále stejnými důsledky, nerušil rozhodnutí soudů nižších stupňů. Výslovně bylo konstatováno, že § 201 zmíněného zákona byl pouhým doplňkem § 197 téhož zákona, neboť jsou tam uvedeny toliko příkladmo hlavní druhy podvodů, v nichž se listivé předstírání vytčené v § 197 cit. zákona často objevuje.

53. Ani z některých dalších rozhodnutí Nejvyššího soudu z dob tzv. první republiky nevyplývá, že by nebylo možno uvést soud v omyl. Např. podle rozhodnutí č. 1677/1924 Vážného sbírky

jde o zločin podle § 199 písm. d) trestního zákona z roku 1852, nikoliv o přešůpek podle § 320 písm. f) téhož zákona, padělal-li exekuční orgán stvrzenku poštovního úřadu o zaslání peněz a předložil ji soudu, aby zakryl ztrátu peněz. Podle rozhodnutí č. 1669/1924 Vážného sbírky předložení předstíraného účtu soudu na průkaz nájemníkům ve smyslu § 12 čís. 4 zákona na ochranu nájemníků ze dne 26. 4. 1923, č. 85 Sb., započitatelných nákladů spadá pod skutkovou podstatu zločinu podvodu.

54. Koncepce podvodu podle trestního zákona z roku 1852 tak byla znatelně širší, než je tomu nyní, a zahrnovala celou řadu jednání, kterými mohl být uváděn v omyl právě i soud (navíc postih lstivého jednání mohl vést ke způsobení škody na cizím majetku, ale nemusel, protože to pro spáchání podvodu nebylo určující – tak tomu bylo až od trestního zákona z roku 1950, jak bylo uvedeno výše). V pozdějších trestních zákonech (i po zahraničním vzoru) se tyto typy trestných činů často osamostatnily a již nebyly považovány za jednání podvodná, ale za zvláštní a samostatné delikty proti pořádku ve věcech veřejných, jako např. křivá výpověď, paděláné veřejné listiny atd. Naproti tomu trestní zákon z roku 1852 je považoval za jednání podvodná, z nichž některých se dokonce mohly dopustit jen strany v civilním sporu – např. zločinu podle § 199 písm. a) a b) trestního zákona z roku 1852. Ve shodě s Miříčkou (MIŘIČKA, A. Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní. Praha: Všeherd, 1934, s. 359 a násl.) tak lze shrnout, že podvod byl podle tehdejšího nazírání charakterizován způsobem útoku (lstivou činností) a nebyl pojímán jako delikt čistě majetkový, nýbrž zahrnoval v sobě i jiné trestné činy, které jsou podle jiných zákonodárství samostatné povahy, zejména křivou přísahu, křivé svědectví a delikty listinné. O historických kořenech tohoto zvláštního pojetí podvodu zahrnujícího i celou řadu dalších jednání, jež je možno označit za lstivá, pojednal ve své učebnici Stoos (STOOS, C. Lehrbuch des Österreichischen Strafrechts. 2. Auflage. Wien und Leipzig: Franz Deuticke, 1913, s. 379 a násl.), který důvodně odkazoval na vzor v § 148 Josefínského trestního zákoníku z r. 1787 (*stellionatus, falsum*), jenž byl podle Stoose, který se dovolával též Mommsena (k tomu viz MOMMSEN, T. Römisches Strafrecht. Leipzig: Duncker & Humblot, 1899, s. 667 a násl., zejména s. 670), zřejmě založen na nesprávné interpretaci starořímského Sullova *lex Cornelia testamentaria nummaria*, resp. později zvaného *lex Cornelia de falsis*. K širokému pojetí podvodu zahrnujícího i klamání paděláním listin a jiných podobných typů jednání je možno odkázat i na další tehdejší odbornou literaturu – např. učebnice Miloty (MILOTA, A. Učebnice obojího práva trestního, platného v Československé republice: Právo hmotné. Kroměříž: J. Gusek, 1926, s. 344 a násl.), Kallaba [KALLAB, J. Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské (část obecná i zvláštní). Praha: Melantrich, 1935, s. 242 a násl.] či Solnaře (SOLNAŘ, V. Trestní právo hmotné: Část zvláštní. Praha: Knihovna sborníku věd právních a státních, 1948, s. 73 a násl.); z německy psané odborné literatury k témuž zákonu viz především podrobný rozbor v učebnici Fingerově (FINGER, A. Das Strafrecht. Zweiter Band. 2. Auflage. Berlin: Carl Heymanns Verlag, 1910, s. 352 a násl.; k zvláštním druhům podvodů, jako je falšování listin či křivá přísaha a falešné svědectví viz s. 368 a násl.). Z pozdější doby je možno využít i rakouské práce k témuž zákonu. Tak Lammasch s Rittlerem (LAMMASCH, H., RITTLER, T. Grundriss des Österreichischen Strafrechts. 5. Auflage. Wien: Österreichische Staatsdruckerei, 1926, s. 302 a násl., zejména s. 307) výslovně uváděli s odkazy na dosavadní judikaturu, že prosté uvádění falešných údajů a falešných námitek v civilním (sporném) procesu samo o sobě nezakládá podvod (s odkazem na již zmíněné rozhodnutí č. 2646 rak. sb.), protože soudce normálně nerozhoduje na základě přednesu stran, ale na základě provedených důkazů, takže uvádění nepravdivých skutečností jen nutí protistranu k reakci, je tedy sice procesní šikanou, nikoli však podvodem, zatímco

v tzv. kontumačním řízení nebo ve vykonávacím řízení rozhoduje soudce jen na základě podání jediné strany bez provádění důkazů, proto v takových případech je namíste posoudit takové jednání jako podvod (tak i rozhodnutí č. 314 a 1053 rak. sb., či č. 311 ÖR, chybně však rozhodnutí č. 2646 rak. sb. – i k nim viz shora), což stejně platí i pro případy předložení falešných důkazů.

55. Je proto nutné odmítnout názor vyslovený senátem č. 11 v usnesení publikovaném pod č. [24/2006](#) Sb., že by za dob tzv. první republiky nebylo možno spáchat trestný čin podvodu tím, že je uváděn v omyl přímo soud, a to ať již stranou v civilním sporu, nebo dalším subjektem (jako např. exekučním orgánem, předstírá-li odeslání vymožených peněz předložením padělané tzv. dodejky). Argumentace předložená senátem č. 11, na níž je založeno zmíněné zobecnění, že soud není možno uvést v omyl, tak v tomto směru není správná, takový závěr nebyl v době první republiky učiněn, tento názor byl chybně vyvozen z jednoho z mnoha rozhodnutí. Přitom byla pomínuta tehdejší právní úprava, její kořeny, její výklad naukou, stejně tak byla pomínuta řada relevantních rozhodnutí, což v důsledku znamenalo dezinterpretaci jednoho navíc chybně označeného soudního rozhodnutí.

56. Z uvedeného lze uzavřít, že z jazykového výkladu textu zákona, ale ani z výkladu historického nevyplývá, že by nebylo možné uvést soud v omyl. To platí i při zohlednění dřívější právní úpravy, jejího výkladu v tehdejší nauce, jakož i v užívání právního předpisu aplikační praxí, jak bylo rozvedeno shora.

57. K historickému výkladu je snad možno jen stručně doplnit, že i zákonodárce si byl dobře vědom závažnosti ovlivňování rozhodnutí soudů padělanými či pozměněnými listinami či věcmi, resp. sváděním různých osob ke křivým výpovědím či znaleckým posudkům. Takový způsob nepřipustného ovlivňování soudního rozhodnutí označil relativně nedávno sám o sobě za trestný novelou trestního zákoníku provedenou zákonem č. 287/2018 Sb., s účinností od 1. 2. 2019, který vložil mimo jiné do trestního zákoníku nové ustanovení o trestném činu maření spravedlnosti. V ustanovení § 347a tr. zákoníku je jako trestný čin maření spravedlnosti postihováno právě uvedené jednání, které se podle trestního zákona z roku 1852 postihovalo jako jednání podvodné, jak bylo rozvedeno shora. Ani tento směr legislativních úprav nevyznívá ve prospěch názoru, že by soud nebylo možno uvést v omyl. V této spojitosti učiní Nejvyšší soud jen malou poznámku na okraj. V dané věci nebyl vůbec prostor pro úvahy, nakolik jednání obviněného naplňovalo též znaky trestného činu maření spravedlnosti podle § 347a tr. zákoníku, a to jednak s ohledem na časovou působnost trestních zákonů ve smyslu § 2 odst. 1 tr. zákoníku (k nyní projednávanému skutku došlo před datem 1. 2. 2019), jednak s ohledem na procesní princip zákazu *reformationis in peius* ve smyslu § 265s odst. 2 tr. ř. Ze stejných důvodů není ani prostor pro řešení otázky, nakolik je možný či naopak vyloučen jednočinný souběh trestných činů podvodu a maření spravedlnosti, a to ani v obecné rovině.

B. Srovnání mezinárodní

58. Kromě výkladu historického s komparací dřívějších předpisů a jejich výkladu lze využít i srovnání mezinárodní. V jeho rámci se nabízí pohled k nejbližším sousedům, především pak do sousedního Německa, protože jsme ovlivňováni německou právní oblastí, a Rakouska, s nímž sdílíme společnou minulost trvajících několik staletí, která se promítala do formování právních úprav i názorů, popř. též do sousedního Polska, které je též (jako ostatní země střední Evropy) zřetelně ovlivňováno německou právní kulturou. V Německu, Rakousku i Polsku se

běžně připouští tzv. procesní podvod (Prozessbetrug) jako speciální případ trojstranného (trojúhelníkového) podvodu (Dreiecksbetrug), tedy připouští se spáchání majetkového podvodu, je-li podvedeným soud a poškozeným v konečném důsledku účastník řízení, který byl povinen na základě soudního rozhodnutí plnit či jemuž se naopak nedostalo, co měl po právu obdržet.

59. Zřejmě nejrozšířenější a nejpropracovanější je německá dogmatika i judikatura. Shora uvedená definice procesního podvodu jako zvláštního případu trojstranného podvodu je standardně uváděna v učebnicích německého trestního práva i komentářích k německému trestnímu zákoníku, konkrétně k jeho ustanovení § 263 o podvodu. Odkázat lze z četné odborné literatury např. na WESSELS, J., HILLENKAMP, T. *Strafrecht. Besonderer Teil* 2. 25. Auflage. Heidelberg: C. F. Müller, 2002, s. 246 (marg. č. 584); SCHÖNKE, A., SCHRÖDER, H. et al. *Strafgesetzbuch: Kommentar*. 28. Auflage. München: C. H. Beck, 2010, s. 2340, marg. č. 51, a s. 2345, marg. č. 69 a násl.; dále KINDHÄUSER, U., HILGENDORF, E. *Strafgesetzbuch. Lehr- und Praxiskommentar*. 9. Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2022, s. 1142 a 1159 a násl. (marg. č. 143 a 214); SATZGER, H., SCHMITT, B., WIDMAIER, G. *StGB – Strafgesetzbuch. Kommentar*. Köln: Carl Heymanns Verlag, 2009, s. 1652; KINDHÄUSER, U., NEUMANN, U., PAEFFGEN, H.-U. et al. *Strafgesetzbuch: NomosKommentar*. Band 3. 5. Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2017, s. 723).

60. Obecnější konstelace trojstranného podvodu je dána, pokud je osobou disponující majetkem osoba odlišná od poškozeného, k jehož tíži je dispozice provedena (vždy tomu tak je v případě poškozené právnické osoby). Takový procesní podvod (naplňující znaky prostého majetkového podvodu ve smyslu § 263 německého trestního zákoníku) je spáchán, pokud soudce nebo jiný justiční orgán (např. soudní vykonavatel) v důsledku falešného tvrzení jedné procesní strany učiní rozhodnutí poškozující druhou procesní stranu. Postihuje se tak na jednu stranu zneužití justice, na stranu druhou ovšem jde o útok na cizí majetek, a proto je přiléhavé posoudit takové jednání jako podvod. Uznává se i jistá analogie s nepřímým pachatelstvím, neboť jinak výsostně jednajícím soudce je zneužit jako nástroj podvodného jednání klamajícího účastníka civilní pře. Běžně se uznává spáchání procesního podvodu prostřednictvím předkládání falešných důkazních prostředků, pokud o ně soudce opře své rozhodnutí. V kontradiktorním řízení může být procesní podvod spáchán i nepravdivým tvrzením strany, které se neopírá o falešný důkazní prostředek (dokonce může spočívat i v opomenutí korigovat původní nesprávné tvrzení v dobré víře poté, co se strana dozví pravý stav věci), takový podvod může spočívat i v křivé výpovědi strany v rámci dokazování podle § 445 a násl. německého občanského soudního řádu (k tomu se vyjádřil již německý Nejvyšší/Říšský soud v rozhodnutí pod RG 69, 192 – citováno podle SCHÖNKE, A., SCHRÖDER, H. et al. *Strafgesetzbuch: Kommentar*. 28. Auflage. München: C. H. Beck, 2010, s. 2345). Sporné je, zda je možno spáchat procesní podvod v „upomínkovém“ řízení (zjednodušené řízení o zaplacení peněžní částky) a řízení pro zmeškání. Pro nedostatek úmyslu se nepovažuje za podvod, pokud strana pouze při vědomí obtížné procesní situace sděluje nepravdu nebo doloží padělanými důkazy v řízení, v němž se snaží prosadit podle svého přesvědčení vlastní odůvodněný nárok, který je ale z důvodu důkazní nouze ohrožen. Procesní podvod je podle německé doktríny dokonán, dojde-li k rozhodnutí soudce, které poškozuje druhou procesní stranu. Rozhodnutí musí být v rozporu s materiálním právním stavem (pokud tedy pachatel či někdo třetí má skutečně právní nárok, není podvodem, bylo-li dosaženo jeho přiznání podvodně, např. za užití falešných důkazů (v takovém případě ani nedochází ke škodě na cizím majetku). V širším slova

smyslu se pod pojem procesního podvodu podřazují i jednání podobná, jako např. oklamání procesní protistrany, resp. jejího zástupce, klamání svědků či znalců (v tomto případě nastupuje škoda až s právní mocí rozhodnutí), nesprávný vklad do katastru nemovitostí, vystavení nepatřičného osvědčení o dědictví apod. (viz KINDHÄUSER, U., NEUMANN, U., PAEFFGEN, H.-U. et al. Strafgesetzbuch: NomosKommentar. Band 3. 5. Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2017, s. 723).

61. Podobně v Rakousku znají tzv. procesní podvod, který je posuzován podle ustanovení § 146 rakouského trestního zákoníku o podvodu (prostý majetkový podvod). Ve Fabrizyho komentáři (FABRIZY, E. E. Strafgesetzbuch. 8. Auflage. Wien: Manz, 2004, s. 453) se lze dočíst, že se v rakouské nauce a praxi odlišuje klamání od pouhé nepravdy, a to především u procesních podvodů. Ale také pouhé nepravdivé tvrzení bylo možno označit za podvod, pokud tato nepravda nebyla bez dalšího rozpoznatelná nebo byla nepřezkoumatelná. V tomto smyslu se nepravdivé tvrzení strany vůči úřadu, který je povinen z úřední povinnosti přezkoumat podání strany před svým rozhodnutím, může považovat za klamavé jednání ve smyslu ustanovení o podvodu, pokud strana použije na podporu svého vědomě nesprávného tvrzení dodatečné klamavé prostředky (např. doložení dodatečně vyhotovených nebo padělaných listin nebo jiných důkazních prostředků). Pokud ovšem úřední rozhodnutí nebo opatření následuje ryze na základě podání strany, je-li to navrhovateli známo, pak spočívá již v samotném nepravdivém tvrzení strany jednání způsobilé oklamat úřad. Dokonce je nyní přísnější judikatura v tom smyslu, že za klamání se považuje i nepravdivé tvrzení strany, které má úřad povinnost přezkoumat, aniž by bylo třeba doložit je falešnými důkazy. Dokonce je v Rakousku považován za těžší případ podvodu podle § 147 odst. 1 bod 1. rakouského trestního zákoníku, pokud pachatel spáchá podvod tak, že ke klamání užije padělanou nebo pozměněnou listinu, padělaná nebo pozměněná data, jiný takový důkazní prostředek nebo užije nesprávné měřicí zařízení. Za důkazní prostředek se považuje vše, co je způsobilé přesvědčit soud nebo správní orgán o správnosti či nesprávnosti rozhodných tvrzení.

62. Podobně jako v Německu či Rakousku se připouští uvedení soudu v omyl a jeho prostřednictvím spáchání trestného činu podvodu i v Polsku. Z odborné literatury je možno odkázat zejména na články MALICKA-OCHTERA, A. Znamiona oszustwa sądowego. Palestra, č. 5/2018, s. 5 a násl. Dostupné [online] z: <https://palestra.pl/pl/czasopismo/wydanie /5-2018/artukul/znamiona-oszustwa-sadowego> [citace ze dne 15. 6. 2024], nebo stručněji MALICKA-OCHTERA, A. Czy można oszukać Sąd? Online. Dostupné z: <https://web.swps.pl/strefa-prawa/artykuly/17135-czy-mozna-oszukac-sad> [citace ze dne 15. 6. 2024]; MACHNER, M. Oszustwo sądowe. Możliwość stosowania konstrukcji w obowiązującym porządku prawnym. Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, 2013, sešit 2(8), s. 64 až 73. Dostupné [online] z: <https://www.kSSIP.gov.pl/node/5434> [citace ze dne 15. 6. 2024]; z judikatury lze odkázat na soudní rozhodnutí polského Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 1937, sp. zn. II K 244/37, LEX č. 367955, dále ze dne 12. 10. 1933, sp. zn. IK 565/32, LEX č. 387557, nebo ze dne 13. 12. 2006, sp. zn. V KK 104/06, LEX č. 295629 (všechna rozhodnutí citována podle uvedené odborné literatury). Polská nauka i judikatura vytvořila a akceptovala zvláštní typ podvodného jednání, tzv. soudního či procesního podvodu („oszustwo sądowe“, resp. „oszustwo procesowe“), které spadá pod typ obecného podvodu podle čl. 286 polského trestního zákoníku (nebyla pro něj vytvořena speciální skutková podstata, jako pro počítačový, úvěrový a pojistný podvod, které přibýly při rekonstrukci v roce 1997). Původ tohoto konceptu se hledá v meziválečném období 20. století, odkazuje se na tzv. Makarewiczův trestní zákoník

z r. 1932 (a jeho čl. 264 a čl. 267), resp. na pojednání S. Glasera (Tzw. oszustwo procesowe, „Polski Proces Cywilny” 1936, nr 23–24 – citováno podle shora uvedené literatury). I v Polsku se uznává zvláštnost tohoto typu podvodu jako tzv. trojstranného (trojúhelníkového) podvodu, při němž se jej účastní tři strany – pachatel, soud a oběť (poškozený). Uváděn v omyl není sám poškozený, jak je u podvodných jednání obvyklé, ale někdo třetí, v důsledku jehož rozhodnutí dochází k újmě na majetku poškozeného. Není přitom vyloučeno, aby takovým třetím byl i soud, který může např. na základě falešných listin uložit povinnost k plnění, jak se v Polsku uznává již od třicátých let 20. století. Uvádějí se tyto příklady takových podvodů – předkládání dříve zaplacené faktury k proplacení, podobně i předkládání již proplacené směnky, neoznámení dalších dědiců ve snaze získat větší dědický podíl či předložení padělané závěti apod. Ani deklaratorní povaha soudního rozhodnutí (např. o nabytí dědictví) nebrání posoudit případ jako podvod (i takové rozhodnutí lze chápat jako nakládání s majetkem třetího – viz rozhodnutí polského Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2010, V KK 235/09, LEX č. 577964). Na druhou stranu ale nikoli každé rozhodnutí soudu lze vnímat jako rozhodnutí o dispozici s majetkem (např. při rozhodnutí o přiznání práva na peněžitě plnění tomu tak nepochybně bude, zatímco při schválení mimořádného výdaje nad rámec běžné správy nikoli). Zároveň se uznává, že by nemělo být snadné uvést soud v omyl, že jde o orgán státu, který by neměl být důvěřivý či lehkovážný, naopak měl by tvrzení stran zvažovat a případně prověřovat, měl by zaujímat kritický postoj k tvrzením i předkládaným důkazům. I proto se uvádí, že procesní podvod by měl spočívat v předložených důkazech neodpovídajících realitě, zvláště pak těch, které se zásadně automaticky přijímají s důvěrou v jejich pravost a věrohodnost a zvláště se neověřují. Na druhou stranu se uznává, že právě z těchto důvodů je dána vysoká společenská závažnost a škodlivost takových jednání s ohledem na prozíravost a přesvědčivost pachatele, který musí uvést v omyl právě soud. V části polské odborné literatury se objevují též pochybnosti, zda konstrukce procesního podvodu není nedovoleným vyplňováním tzv. mezery v zákoně (v rozporu s principem *nullum crimen sine lege scripta*), zvláště pokud zákonodárce jiné zvláštní případy podvodů (počítačový, úvěrový a pojistný) kodifikoval. Doposud je ale tato konstrukce v polské nauce i praxi uznávána.

63. S ohledem na uvedený hrubý nástin lze konstatovat, že ani při užití metody výkladu vycházejícího z mezinárodního srovnání neobstojí tvrzení, že soud nelze uvést v omyl. Naopak i v zahraničí se uznává, že soud v omyl uvést lze, dokonce lze jeho prostřednictvím spáchat trestný čin podvodu.

C. Výklad logický

64. Z části recentní české judikatury k podvodům v konstelaci tzv. trojstranných (či trojúhelníkových) podvodů spočívajících v možnosti uvedení v omyl třetího, konkrétně správního orgánu (katastrálního úřadu, ERÚ a jiných orgánů veřejné správy), a v důsledku toho způsobení škody někomu dalšímu a obohacení jiné osoby (mnohdy pachatele) vyplývá dílčí argumentace odmítající uplatnění závěrů rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. i na tyto případy. Je založena na odlišení správního práva procesního a správního řízení od civilního práva procesního a civilního řízení. Uvádí se, že zmíněné závěry nemohou v takových případech platit, protože správní řízení je charakterizováno neveřejným písemným procesem, v němž se vychází především z písemných podkladů – tak pro řízení před katastrálním úřadem např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. [3 Tdo 709/2010](#), které bylo uveřejněno pod č. 10/2012 Sb. rozh. tr., pro řízení před ERÚ usnesení Nejvyššího soudu ze dne

19. 10. 2016, sp. zn. [4 Tdo 968/2016](#). V tom ale nemůže spočívat odlišnost a důvod, proč tyto orgány je možno uvést v omyl, zatímco soud nikoli. Předně prvky ústnosti a písemnosti (ústně či písemně vedeného procesu), jakož i veřejnosti či neveřejnosti, jsou (různou měrou) vlastní jak řízení správnímu, tak i soudnímu (a to včetně civilního procesu, ale i soudního řízení správního), jen jsou tyto přístupy jinak nastaveny jako zásady a výjimky z nich.

65. Správní řízení je typicky písemné, ovšem může v něm být nařízeno i ústní projednání, soudní řízení je sice typicky ústní, nicméně může být vedeno i písemně. Správní řízení je sice oproti (převažujícímu) soudnímu řízení založeno na tom, že většinou není kontradiktorní, ale zpravidla jednostranné, nesporné řízení, v němž orgán veřejné správy vystupuje vrchnostensky vůči jedinému účastníku řízení, není to ovšem nutnost, protože i zde mohou být rozhodovány spory stran (viz např. sporná správní řízení před Českým telekomunikačním úřadem). S tím se pojí i to, nakolik orgány veřejné správy vystupují či nevystupují nestranně (při vrchnostenském rozhodování nikoli, mohou i samy ex officio zahajovat řízení, při rozhodování sporů zase opačně). Je sice pravdou, že naprostá většina správních řízení probíhá v písemné formě a neveřejně, nikoli však nutně, protože i zde je možné ústní jednání, které se nařizuje, (obligatorně) jestliže to zákon stanoví nebo (fakultativně) jestliže je to nezbytné ke splnění účelu řízení a uplatnění práv účastníků (viz § 49 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů). Ústní jednání je i pak zásadně neveřejné, ovšem i zde může stanovit odchylku přímo zákon, anebo sám správní orgán (pak by bylo ústní jednání konáno veřejně, a to buď zcela či jen v části). Žadatel a dotčené osoby mohou navíc správnímu orgánu navrhnout, aby se ve věci konalo veřejné ústní jednání, čemuž správní orgán zásadně vyhoví, ledaže by konáním veřejného ústního jednání mohla být způsobena újma ostatním účastníkům (viz HRABÁK, J. a kol. Správní řád. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, § 49 – citováno podle ASPI; shodně POTĚŠIL, L., HEJČ, D., RIGEL, F., MAREK, D. Správní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 291 a násl.). K základním odlišnostem správního řízení od řízení soudního (občanskoprávního) je možno odkázat na odbornou literaturu (např. SLÁDEČEK, V. Obecné správní právo. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 142 a násl.).

66. Civilní proces je zase skutečně založen na zásadě ústnosti a veřejnosti soudního jednání. Zásada ústnosti znamená, že se vychází jen z toho, co bylo ústně předneseno při jednání, zásada veřejnosti zase zajišťuje, že projednání věci musí být přístupné veřejnosti. Jde o požadavek již ústavněprávní úrovně (viz čl. 96 odst. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále ve zkratce jen „Ústava“), který se ovšem netýká celého civilního procesu, ale jen jedné jeho části, a sice jednání – viz § 115 a násl. o. s. ř. Jednání se přitom nařizuje k projednání věci samé, nestanoví-li zákon jinak (§ 115 odst. 1 o. s. ř.). Jednání není třeba nařizovat například hned podle následujícího ustanovení § 115a o. s. ř., jestliže ve věci lze rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí. Výjimky z pravidla veřejného a ústního projednání věci jsou ovšem i v řadě dalších ustanovení – např. § 153a odst. 4 (rozsudek pro uznání), § 172 (platební rozkaz), § 214 odst. 3 (rozhodnutí o odvolání), § 235f (zamítnutí žaloby na obnovu nebo pro zmatečnost), § 243a odst. 1 (rozhodnutí o dovolání), § 253 odst. 2 (nařízení výkonu rozhodnutí) o. s. ř. Z odborné literatury k tomu lze odkázat např. na LAVICKÝ, P. a kol. Občanský soudní řád. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, § 115 – citováno podle ASPI). Podobnou úpravu, jaká je v § 115 odst. 1 o. s. ř., obsahuje i § 19 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních

řízení soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „z. ř. s.“); i podle něj k projednání věci samé soud nařídí jednání, ledaže tento zákon stanoví, že jednání není třeba nařizovat. Výjimku z povinnosti nařídít jednání pak stanoví např. § 33, § 49 odst. 2, § 77, § 83, § 89, § 97, § 130, § 183, § 253, § 293, § 311, § 320, § 328, § 346, § 353, § 356, § 363 nebo § 411 z. ř. s. Podobný přístup platí i ve správním soudnictví podle zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „s. ř. s.“), v němž se též zpravidla k projednání věci nařizuje jednání, tehdy rozhoduje se v ústním jednání, které je veřejné (viz § 49 s. ř. s.). Ovšem i zde lze rozhodnout bez jednání (§ 51 s. ř. s.), jestliže to účastníci shodně navrhli nebo s tím souhlasí (to zásadně neplatí, má-li se provádět dokazování), anebo pokud tak stanoví zákon (např. v § 76 s. ř. s.).

67. Protože i ve správním řízení se umožňuje (a někdy dokonce i vyžaduje) ústní jednání a naopak i v civilním řízení lze v označených případech rozhodovat bez nařízení jednání, neobstojí shora předestřená argumentace, na niž je založen závěr, že správní orgán je možno uvést v omyl a soud nikoli jen proto, že správní proces je písemný a neveřejný, zatímco civilní proces je ústní a veřejný. Takovým důvodem nemůže být ani obrácený přístup v nastavení zásad projednání věci ve správním a civilním soudním řízení. Uvedené nastíněné přístupy (ústnost versus písemnost, resp. veřejnost versus neveřejnost) se totiž uplatní v obou řízeních, jak ve správním, tak i v soudním, třebaže v jiné míře. Nemůže být určující ani to, že správní řízení jsou zásadně z povahy věci neveřejná, zatímco soudní řízení jsou veřejná. To nemůže být ani žádný argument, pro který bychom mohli konstatovat, že některý ze subjektů lze či nelze uvést v omyl, neboť přítomnost dalších osob vůbec nezaručuje, že někdo nebude uveden v omyl (podobně to platí i v běžném životě). Základní a výchozí argumentace, na niž byla doposud založena odchylka od dříve zaujatého názoru, že soud uvést v omyl nelze, zatímco správní orgán (správní úřad) ano, protože jsou procesy před nimi založeny na odlišných zásadách, tak z uvedených důvodů nemůže obstát (neboť v obou řízeních se mohou uplatnit tytéž způsoby projednání věci).

68. Dále je třeba upozornit, že správní akty správních orgánů (které podle doposud uznávaných názorů lze uvést v omyl) podléhají v rámci tzv. vnější kontroly veřejné správy přezkumu mocí soudní, tedy kontrole ze strany soudů, jež v omyl podle dosavadních názorů uvést nelze. Jde o nenahraditelnou garanci ochrany práv před postupy veřejné správy, kterou zaručuje již na ústavněprávní úrovni čl. 36 odst. 2 Listiny. Soudní kontrole podle této tzv. generální klauzule podléhají zásadně všechna rozhodnutí orgánů veřejné správy, nestanoví-li zákon výslovně jinak, a to s tím, že soudní přezkum nelze vyloučit v případech rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod (viz k tomu např. KOPECKÝ, M. Správní právo. Obecná část. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 427 a násl.; SLÁDEČEK, V. Obecné správní právo. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 424 a násl.; KÜHN, Z., KRATOCHVÍL, J., KMEC, J., KOSAŘ, D. a kol. Listina základní práv a svobod. Velký komentář. Praha: Leges, 2022, s. 1418 a násl.). K takové soudní kontrole dochází podle stávající právní úpravy buď ve správním soudnictví (podle soudního řádu správního), anebo v civilním procesu (v řízení podle části páté občanského soudního řádu – § 244 a násl. o. s. ř.). Rozsahem přezkumu a výkladem uvedeného článku se již vícekrát zabýval i Ústavní soud, z jehož rozhodnutí v této spojitosti lze zmínit především jeho plenární nález ze dne 27. 6. 2001, sp. zn. [Pl. ÚS 16/99](#), uveřejněný ve svazku 22 pod č. 96/2001 na s. 329 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu, kterým tehdy zrušil celou část pátou občanského soudního řádu jako nevyhovující ve své původní podobě z řady důvodů (zejm. nedostatku plné jurisdikce, tj. nemožnosti posuzovat komplexně nejen právní,

ale i skutkový stav, z důvodu chybějící soudní ochrany před nečinností a zásahy správního úřadu, jednoinstančnosti přezkumu, absentující podrobné úpravy průběhu řízení etc.). V důsledku toho pak byla přijata úprava nová, byla založena druhá větev správního soudnictví podle zcela nové právní úpravy obsažené v soudním řádu správním (zákoně č. 150/2002 Sb.), zatímco v tzv. větvi soukromoprávní byla nově naformulována část pátá o. s. ř.

69. Všude tam, kde dochází k soudnímu přezkumu správních aktů, se ukazuje nesprávnost původního názoru, že soud nelze uvést v omyl, zatímco správní orgán (jako orgán veřejné moci nesoudního typu) lze uvést v omyl. Jde totiž o jednu jedinou linii řízení, ke kterému dochází v závislosti na dosažení požadovaného výsledku a s tím související aktivitě stran (přechází tak řízení správní v řízení soudní). Pokud by pak byl dosažen zapovězený výsledek se způsobením škody podvodným jednáním učiněným vůči správnímu orgánu, byl by trestný čin podvodu dokonán; kdyby nebyl takový výsledek dosažen tímtéž jednáním (např. proto, že se správní orgán nenechal oklamat), šlo by o pokus trestného činu podvodu ve smyslu § 21 odst. 1 tr. zákoníku. Dosáhl-li by pak pachatel tohoto pokusu zamýšleného výsledku později v navazujícím pokračování řízení před soudem (ať ve větvi civilního nebo správního soudnictví), svůj čin by dokonat, nikoli však oklamáním správního orgánu, ale oklamáním soudu. Není pak možné uvádět, že čin byl dokonán oklamáním správního orgánu, když tomu tak nebylo, stejně tak nelze se spokojit s tím, že čin zůstal ve stadiu pokusu, když zapovězeného výsledku bylo v téže linii řízení (byť vůči jinému orgánu veřejné moci) podvodným jednáním dosaženo.

70. Jinými slovy řízení ve věci, v níž chce pachatel dosáhnout prospěchu pro sebe či jiného ke škodě další osoby klamáním orgánu veřejné moci, nemusí nutně skončit před samotným správním orgánem, ale může pokračovat ještě dále v řízení před soudy. Bylo by zcela nelogické, aby jeden orgán státu (správní orgán) v řadě bylo možné uvést v omyl a jeho prostřednictvím dokonat trestný čin podvodu, zatímco jiný orgán státu (soud) by nebylo možno uvést v omyl a jeho prostřednictvím spáchat trestný čin, pokud před ním řízení v téže záležitosti může končit. Kdyby totiž první rozhodující orgán (popřípadě více těchto orgánů v několika stupních) sice bylo možno uvést v omyl, ale tento orgán by odolal lstivému jednání pachatele (zejména uvádění v omyl) a nevyhověl mu, šlo by o pokus trestného činu podvodu (a to relativně nezpůsobitelným prostředkem, protože lstivé jednání pachatele by se ukázalo jako nezpůsobitelné k vyvolání omylu v jiném). Pokud by však takový pachatel setrval v podvodném jednání a tímtéž způsobem (za užití týchž prostředků) se snažil uvést v omyl soud, u něž by uspěl, kýžený výsledek by pro pachatele nastal. Tedy čin by byl z jeho pohledu dokonán, protože by dosáhl zamýšleného protiprávního výsledku (následku), na který cílil, a to přesně tím způsobem, který si původně předsevzal (byť poněkud později a oklamáním jiného orgánu veřejné moci, jehož rozhodnutí má ovšem vyšší sílu). Bylo by proto zcela absurdním důsledkem, kdyby se dospělo k závěru, že pachatel nemohl dokonat trestný čin podvodu jen proto, že podle dosavadních závěrů nelze soud uvést v omyl, a bylo by možno pachatele postihovat jen pro pokus podvodu, protože orgán, který lze uvést v omyl, se mu nepodařilo oklamat a před ním nedosáhl zamýšleného výsledku (*argumentum ad absurdum*).

71. Dalším argumentem, na kterém stojí závěr o nemožnosti uvést soud v omyl v odůvodnění rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr., je tvrzení, že by byl v opačném případě podezřelý ze spáchání trestného činu podvodu každý účastník civilního řízení sporného, který by neunesl tzv. břemeno tvrzení. Taková „výkladová alternativa“ by pak měla být v rozporu se základním

právem účastníků vyjadřovat se v soudním řízení ke všem navrhovaným důkazům, provedení důkazů navrhopvat a svobodně právně argumentovat ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny. Navazuje se přitom na pojednání o tom, že sporné řízení civilní je ovládáno zásadou projednací (ve smyslu § 120 o. s. ř.), strany mají možnost před ním uplatňovat své verze a lživým tvrzením se bránit, nicméně ani tak nebyla opuštěna zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností (§ 153 odst. 1, § 132, § 120 odst. 3 o. s. ř.).

72. Ani tato značně zjednodušená argumentace podle našeho přesvědčení nemůže obstát. Předně je třeba uvést, že obecný závěr, že soud nelze uvést v omyl, byl učiněn na základě argumentace týkající se základních principů, jimiž je ovládáno toliko civilní řízení sporné, pominuty zůstaly především principy řízení nesporného, jakož i principy platné ve správním soudnictví. Kromě toho ovšem nelze souhlasit ani s úvahami založenými na principech, jimiž jsou ovládána civilní řízení sporná, jak bude rozvedeno dále. K základním principům civilního procesu je obecně možno odkázat z odborné literatury např. na WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 75 a násl.

73. Předně je třeba uvést, že obecné sporné řízení je ovládáno zásadou dispoziční, tedy procesní iniciativa je dána do rukou účastníků řízení (a nikoli soudu či jiných subjektů). Účastníci tak mohou řízením disponovat (např. podat žalobu, vzít ji zpět, v rámci obrany podat vzájemnou žalobu apod.). Oproti tomu princip oficiality znamená, že řízení zahajuje a disponuje s ním soud. Pro civilní řízení sporné (jak vyplývá z práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 Listiny, § 3 o. s. ř. a § 12 o. z.), ale též pro správní soudnictví (čl. 36 Listiny, § 5 s. ř. s.), je typický princip dispoziční, zatímco pro civilní nesporná řízení je naopak typický princip oficiality (viz především § 13 z. ř. s., podle něž lze zahájit řízení i bez návrhu, nestanoví-li zákon výslovně jinak; podobně jsou omezena i další dispoziční oprávnění účastníků).

74. V dalším průběhu civilního řízení se obecně uplatňuje zásada projednací, podle níž soud projedná pouze takové skutečnosti, které mu účastníci předloží. Skutkový stav je pak soudem zjišťován zásadně v rozsahu tvrzeném účastníky, a to za pomoci jimi k tomu označených důkazů (k výjimkám viz § 120 odst. 2 o. s. ř.). Aby případný spor nezůstal nerozhodnut při stavu objektivní nejistoty o rozhodných skutečnostech (*non-liquet*), využívá se v civilním řízení institutů břemene tvrzení a břemene důkazního (tzv. *onus probandi*). Z nich pak vyplývá, že jsou to strany, v jejichž zájmu je přinést rozhodná tvrzení naplňující normu, které se dovolávají a která jim prospívá, a též označit důkazy k prokázání těchto tvrzení (žalobce především musí tvrdit skutečnosti zakládající jeho tvrzený právní nárok a k nim označit důkazy, ovšem případně i žalovaný, aby uspěl, musí uplatnit tvrzení naplňující tzv. protinormu a k tomu označit důkazy, např. že již zaplatil), a to vše pod následkem prohry sporu (srov. k tomu odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2013, sp. zn. [22 Cdo 3108/2010](#), v němž se Nejvyšší soud přihlásil k tzv. Rosenbergově teorii dělení důkazního břemene, označované jako teorii analýzy norem, kterou i současná civilistická doktrína považuje za primární a odpovídající procesním pravidlům obsaženým v účinném občanském soudním řádu). Principy jsou založeny na tom, že se soud takto dozví od stran všechny rozhodné skutečnosti, které budou prokázány označenými důkazy, jinak straně, která neuspěje, nevyhoví. Soud je tak zásadně spíše pasivním arbitrem sporu dvou aktivních stran (je nezávislým a nestranným třetím prvkem). To ovšem neplatí bezvýhradně, míra aktivního zapojení soudu do procesu je předmětem neustálých debat a též legislativních změn.

Projednací zásada úzce souvisí s principem dispozičním, je tedy vlastní civilnímu řízení spornému i správnímu soudnictví. Naproti tomu civilní řízení nesporné je založeno na zásadě vyšetřovací (někdy též vyhledávací či inkviziční – viz § 20 odst. 1 a § 21 z. ř. s.), podle níž za objasnění skutkového stavu potřebného k rozhodnutí zásadně odpovídá soud (což ovšem nevyklučuje ani zde uplatnění principu dispozičního – viz § 13 z. ř. s., stejně tak se počítá i s další aktivitou účastníků řízení, kteří mají povinnost součinnosti se soudem ve smyslu § 6 o. s. ř., mají i zde povinnost pravdivě a úplně tvrdit všechny právně relevantní skutečnosti a označit k nim důkazy, k čemuž má soud přispět tzv. materiálním vedením řízení – a to ve smyslu § 101 odst. 1 a § 120 odst. 1 o. s. ř.). Principy projednací a vyšetřovací se však neuplatňují ve své čisté podobě, ale jsou modifikovány mnoha různými dílčími ustanoveními [v českém civilním procesu došlo ke změně nastavení principů s příklonem k principu projednacím při velké novelizaci v roce 2000 (zejména zákonem č. 30/2000 Sb.)].

č. 44

75. S principiálním nastavením požadavků na aktivitu stran a jejich odpovědnosti za jejich pasivitu souvisí též další základní zásady, jimiž je ovládán civilní proces. Jde především o princip jednotnosti řízení (arbitrárního pořádku) a princip koncentrační (legálního pořádku), zvaný též eventuální. Tyto zčásti protichůdné principy se týkají postupu v řízení, ovlivňuje se jimi ovšem i rozsah a kvalita poznání skutkového stavu. První princip je založen na soudcovském (arbitrárním) rozhodnutí o sledu řízení, které tvoří jediný celek, je jednotné, účastníci během něj mohou přinášet návrhy, svá tvrzení a k nim označovat důkazy, a to v podstatě kdykoliv v jeho průběhu, dokonce i v řízení o řádném opravném prostředku – odvolání. Naproti tomu princip legálního pořádku stanovuje určitá stadia, v nichž je třeba provést právní úpravou předvídané úkony pod sankcí jejich prekluze, úkony jsou tak koncentrovány do příslušného stadia, později je uplatnit nelze (např. povinnost uplatnit důkazy na počátku řízení s tím, že na pozdější nebude brán zřetel). Zatímco prvně uvedený princip sice přispívá ke zjištění skutkového stavu (tzv. objektivní pravdy), nicméně je však pro stát a soud náročný a zdlouhavý (nenutí strany k aktivitě, s níž mohou přicházet později a řízení uměle prodlužovat, soud je povinen se vším zabývat), druhý vede k aktivitě stran, které však mohou být sankcionovány za opožděnost při uplatnění obrany. Zatímco původní nastavení českého civilního procesu se přiklonilo k principu jednotnosti řízení, jeho velkou novelou v roce 2000 (zákonem č. 30/2000 Sb.) byly zavedeny některé prvky založené na principu legálního pořádku (např. v odvolacím řízení již zásadně nelze přihlížet k novým tvrzením a důkazům; tvrzení a důkazy lze přinést v řízení před soudem prvního stupně zásadně jen do konce přípravného, popřípadě prvního jednání apod.).

76. Do značné míry s výše uvedeným souvisí i nastavení přístupu k řešení, jaký výsledný skutkový stav má soud posoudit, neboli uvedené zásady naznačují, jakou cestou (za jakých „pravidel hry“) se utváří výsledný skutkový stav, který má být subsumován pod právní normy. Podle dřívější nauky stály proti sobě dva základní přístupy – tzv. materiální (či objektivní) pravda a tzv. formální pravda (tedy zjednodušeně, zda se pravidla nastavují tak, aby došlo k posouzení skutečného skutkového stavu, anebo tak, aby se posoudilo jen to, co je mezi stranami sporné při zásadní vázanosti jejich shodnými skutkovými tvrzeními, popř. to, co za skutkový stav zjistí v závislosti na projevené aktivitě stran, resp. na sankci za jejich pasivitu – např. při rozsudku pro zmeškání, rozsudku pro uznání apod.). Princip materiální pravdy přitom dříve býval spojován s principem jednotnosti řízení a principem vyšetřovacím, zatímco princip formální pravdy s principem legálního pořádku a principem projednacím. Ani to však takto jednoznačně neplatí. Projednací zásada totiž neznamená rezignaci na snahu

o pravdivé objasnění skutkového stavu, ani to, že by zákonodárce pocítoval menší potřebu pravdivého objasnění skutkového stavu v civilním sporném procesu, než v řízeních, v nichž se uplatňuje zásada vyšetřovací; k zajištění toho, že skutkový stav bude objasněn podle pravdy, slouží jednak stranám ukládaná povinnost pravdivosti a úplnosti, jakož i materiální vedení řízení ze strany soudu, jednak protichůdný zájem stran (viz k tomu LAVICKÝ, P., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B. Civilní právo procesní. Díl první. 1. vydání. Brno: Česká společnost pro civilní právo procesní, 2023, s. 52 až 55).

77. Shora uvedené ovšem představuje jen velmi zjednodušené schéma a základní výchozí úvahy, žádný civilní proces navíc nevychází ryze z jednoho či druhého principu, dochází vždy k jejich vzájemné kombinaci a vyvažování prostřednictvím řady výjimek z těchto výchozích idejí.

78. Břemeno tvrzení a břemeno důkazní jsou určité procesní nástroje, které umožňují mimo jiné rozhodnutí v případě, že se rozhodnou skutečnost nepodaří ani zjistit, ani její existenci vyvrátit (tj. při stavu nejasnosti – *non-liquet*). Tyto nástroje se přitom z povahy věci mohou plně uplatnit jen v civilním řízení sporném (v civilním řízení nesporném se mohou uplatnit jen omezeně). Vůbec přitom nesouvisí s tím, zda se stranám podaří lstivě přesvědčit soud o vlastní verzi jako pravdivé, ač opak je pravdou. V takových případech totiž soud rozhoduje na základě chybně zjištěné skutkové okolnosti, o níž jej přesvědčila strana nějakým kvalifikovaným klamáním (falešným a nepravdivým důkazem). Povinnost (resp. správněji břemeno) tvrdit všechny pro rozhodnutí významné skutečnosti vyplývá pro účastníky civilního řízení především ze stávajícího § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř., pro žalobce vyplývá tato povinnost (resp. břemeno) již z § 79 odst. 1 o. s. ř., neboť vylíčení rozhodných skutečností je povinnou součástí žaloby (viz k tomu též rozhodnutí č. [38/2009](#) Sb. rozh. obč. o výjimce odkazu na listinu). Nesplnění povinnosti tvrzení má za následek, že skutečnost, kterou účastník vůbec netvrdil a která nevyšla jinak v řízení najevo (například dotazováním ze strany soudu), zpravidla nebude předmětem dokazování (tak výslovně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2005, sp. zn. [29 Odo 1013/2003](#), uveřejněný pod č. C 3873. v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, který vydávalo nakladatelství C. H. Beck, Praha 2007). Má-li však soud za to, že účastník neunesl povinnost tvrzení (podobně i povinnost důkazní), je jeho povinností jej na to (dostatečně konkrétně) upozornit a vyzvat jej ve stanovené lhůtě k nápravě (§ 118a odst. 1 a 3 o. s. ř.). Úzce s tím souvisí i další ustanovení (zejména § 79, § 120 odst. 3, § 114c a § 118b o. s. ř.), kterými se též zajišťuje, aby v relativně krátkém časovém horizontu strany předložily svá skutková tvrzení, kterými má být naplněna právní norma, jíž se dovolávají (nebo tzv. protinorma, která vylučuje užití normy protistrany).

79. Jde-li o břemeno důkazní (*onus probandi*), v historii se původně vycházelo z výše řečeného, že účastník měl zásadně svá tvrzení prokázat, aby ve sporu uspěl (výchozí premisa vycházela z římskoprávní tradice, kdo tvrdí, prokazuje – *affirmanti incumbit probatio*). Postupem doby se ovšem situace vyvinula, v nemálo případech existují z tohoto výchozího pravidla výjimky, tzv. obrácené důkazní břemeno (např. u antidiskriminačních žalob, v některých sporech v pracovněprávních věcech, ve věcech týkajících se vztahu korporací a statutárních orgánů etc.), navíc zákonodárce na mnoha místech využívá i presumpcí (do prokázání opaku platí presumpe). V nauce lze vysledovat několikero teoretických přístupů k důkaznímu břemenu – především jde o již překonané teorie založené na analýze skutečností, jako je např. tzv. teorie negativní (podle níž se negativní, tj. neexistující, skutečnosti neprokazují, prokázat lze jen

existující skutečnosti), teorie trvání (neprokazuje se určitý trvající stav, *status quo*, ale příčina jeho změny) nebo teorie presumpční (kdo se dovolává presumpce, není povinen tvrzení prokazovat, druhá strana musí prokázat svá tvrzení opaku). Spíše se dnes vychází z analýzy norem, co je normou a co její výjimkou (protinormou), čímž zákon sám zároveň určuje důkazní břemeno (normu dokazuje žalobce, protinormu žalovaný). Odlišuje se pak tzv. subjektivní a objektivní důkazní břemeno, přičemž subjektivní, někdy též formální důkazní břemeno stanovuje odpovědnost účastníka za aktivitu v procesu, určuje se jím, která strana má povinnost prokazovat které tvrzení, zatímco objektivní důkazní břemeno umožňuje rozhodnutí sporu při stavu *non-liquet* (když po provedeném dokazování zůstává nejasno), je založeno na fikci a určuje k čí tíži bude důkazní nouze (bez ohledu na míru aktivity stran). Ve zbytku k tomu lze odkázat na odbornou literaturu – např. WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 250 a násl.; z monografií zejména MACUR, J. Důkazní břemeno v civilním soudním řízení. Brno: Masarykova univerzita, Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, 1995; LAVICKÝ, P. Důkazní břemeno v civilním soudním řízení. Praha: Nakladatelství Leges, 2017, v trestních věcech pak PUDILOVÁ, A. Formální důkazní břemeno státního zástupce v trestním řízení. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020.

č. 44

80. Z judikatury je k tomu možno připomenout zejména rozsudek velkého senátu občanskoprávního obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. [31 Cdo 619/2011](#), uveřejněný pod č. 115/2012 Sb. rozh. obč., a sice jeho první dvě právní věty: „I. Rozsah důkazní povinnosti je ve sporném řízení zásadně určen rozsahem povinnosti tvrdit skutečnosti, neboť aby mohl účastník nějakou skutečnost prokázat, musí ji nejdříve tvrdit. Smyslem břemene tvrzení je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí věci, pro nečinnost účastníků [v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníkům § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] nemohla být prokázána, neboť vůbec nebyla účastníky tvrzena; k tomu, aby účastník v řízení dostal své povinnosti tvrzení, slouží poučení podle § 118a odst. 1 o. s. ř. Pouze tehdy, jestliže účastník ani přes řádné poučení podle § 118a odst. 1 o. s. ř. neuvede všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti, lze učinit závěr o tom, že neunesl břemeno tvrzení. II. Poučení o důkazní povinnosti podle § 118a odst. 3 o. s. ř. soud poskytne nejen účastníku, který dosud o sporném tvrzení neoznačil žádný důkaz nebo který sice o svém sporném tvrzení důkaz označil, avšak jde o důkaz zjevně nezpůsobilý prokázat sporné tvrzení, ale i tehdy, provedl-li ohledně sporného tvrzení účastníkem navržené důkazy, jestliže jimi nedošlo k jeho prokázání a jestliže proto (z důvodu neunesení důkazního břemene) by účastník nemohl být ve věci úspěšný.“

81. Z výše jen velmi stručně a zjednodušeně naznačeného rozboru problematiky povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní a břemen s tím spojených vyplývá, že jde o procesní nástroje umožňující v některých situacích (při stavu nejasnosti – *non-liquet*) rozhodnutí v civilním řízení sporném. Nastavení těchto břemen umožňuje především soudu žádat po účastnících nezbytnou aktivitu a rozhodnout v případech, kdy ji nevyvinou, popř. ji nevyvinou v požadovaném rozsahu či kvalitě, takže zůstává stav nejasnosti ohledně rozhodných skutečností (*non-liquet*). Břemeno důkazní obecně lze vymezit jako procesní odpovědnost účastníka za prokázání rozhodných skutečností, k nimž se váže toto břemeno (a jemu předcházející povinnost prokazovat). Neunesení důkazního břemene obecně znamená, že se účastníkovi takovou skutečnost prokázat nepodařilo a nelze z ní vycházet. To je ale určité

zjednodušené zobecnění, které není zcela přesné. I při pasivitě účastníka, resp. jeho nedostatečné aktivitě (např. účastník vůbec důkazy neoznačí, popř. označí takové, které nejsou způsobilé k prokázání tvrzení), může být určitá skutečnost základem rozhodnutí soudu i z jiného důvodu – především shodne-li se na tom účastník s protistranou (§ 120 odst. 3 o. s. ř.), anebo ji zjistí soud z vlastní aktivity (§ 120 odst. 2 o. s. ř.). Jinak ale obecně platí, že neunesení subjektivního důkazního břemene účastníkem řízení může mít (a zpravidla i má) za následek jeho prohru, ztrátu pře, protože se mu nepodařilo prokázat vlastní tvrzení naplňující normu jemu prospěšnou (ať již proto, že neoznačil potřebné důkazy k jejich prokázání, nebo označené důkazy nebyly dostatečné).

82. Samotné neunesení důkazního břemene a už vůbec neunesení břemene tvrzení není v žádném případě dokladem možného podvodného jednání, stejně tak nezakládá ani jakékoli podezření v tomto směru. Jde o ryzí procesní nástroj řešení civilněprávních sporů. Není tak možno směšovat výsledek civilního řízení sporného založený na závěru, že ta či ona strana sporu neunesla břemeno tvrzení či důkazní, s řešením otázky trestního práva hmotného, zda došlo či nedošlo k jednání podvodného charakteru vůči soudu, dokonce takový výsledek civilního sporu tuto otázku ani nijak neindikuje. Situací a kombinací totiž může nastat celá řada. Tak např. (jako tomu vlastně bylo v nyní projednávané věci, jakkoliv šlo o tzv. soukromoprávní větev soudní kontroly správních aktů) úspěšné oklamání soudu za pomoci zfalšovaných důkazů vede k vynesení věcně nesprávného rozhodnutí soudu na základě závěrů o skutkovém stavu, který je v rozporu s realitou, takže institutů tzv. neunesení břemene tvrzení nebo břemene důkazního se vůbec neužije, přesto lze hovořit o spáchaném trestném činu podvodu (bude-li překonán závěr, že soud nelze uvést v omyl). Ostatně na to, že rozhodnutí založené na (pozitivním) prokázání jiného než účastníkem tvrzeného skutkového stavu nelze zaměňovat s rozhodnutím založeným na neunesení důkazního břemene (pročež se ani neuplatní poučovací povinnost podle § 118a odst. 3 o. s. ř.), upozornil Nejvyšší soud v rozhodnutí pod č. [89/2020](#) Sb. rozh. obč. Na stranu druhou prosté neunesení důkazního břemene vedoucí ke ztrátě sporu (např. zamítnutí žaloby) samo o sobě nijak nedokládá, že by došlo k jednání podvodného charakteru, protože i zde může nastat mnoho modalit, které nemají s jednáním podvodného charakteru cokoliv společného. Tak např. mohlo dojít k zamítnutí žaloby pro neunesení důkazního břemene jen v důsledku vadného či dokonce zcela absentujícího poučení obecným soudem (ať již prvního či druhého stupně), jak dokládá četná judikatura jak Nejvyššího soudu (z mnohých např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. [21 Cdo 1531/2021](#), rozsudek ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. [29 Cdo 4022/2018](#)), tak i Ústavního soudu (např. náleží ze dne 10. 1. 2024, sp. zn. [IV. ÚS 2151/23](#)); stejně tak dobře může jít i o případy, kdy účastník sice je řádně poučen, nicméně své břemeno neunesl, ať proto, že je z mnoha různých důvodů zcela nečinný, proto, že jím navržené důkazy nejsou způsobilé k prokázání jím uváděných tvrzení, anebo proto, že takové důkazy neexistují či nejsou pro účastníka dostupné, např. proto, že došlo v mezidobí k jejich zániku (např. listina byla zničena, svědek zemřel apod.).

83. Z výše uvedeného lze uzavřít, že procesní instituty povinnost tvrzení a povinnost důkazní, resp. břemeno tvrzení a břemeno důkazní, nijak nesouvisejí s tím, zda v civilním sporu došlo k lstivému oklamání soudu či nikoli, popř. zda se o to účastník řízení pokusil, ani případný závěr civilního soudu o tzv. unesení či neunesení břemene tvrzení či břemene důkazního nijak neindikuje možný závěr, zda byl či nebyl soud uváděn v omyl, využíván jeho omyl či mu byly či nebyly zamlčovány podstatné skutečnosti. Ani v tomto ohledu tak nelze dát za pravdu

argumentu, jímž byl v rozhodnutí č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr. též odůvodněn názor, že soud nelze uvést v omyl (tj. že by v každé věci, v níž by žalobce neunesl břemeno tvrzení, vznikalo podezření z trestného činu podvodu).

84. V této spojitosti je možno zmínit též přístup moderní civilní procesualistické doktríny promítající se i do věcného záměru civilního řádu soudního, v němž má být výslovně zakotvena také zásada poctivosti v civilním řízení, která má být jedním z vůdčích principů vedle zásad dispoziční, modifikované projednací a procesní ekonomie. Připomíná se, že k této zásadě se přihlásil i zákonodárce při rekodifikaci civilního hmotného práva v § 7 o. z., jde však o obecnou zásadu platnou pro celý právní řád. Po vzoru zahraničních právních úprav (např. čl. 52 švýcarského civilního řádu soudního a čl. 11.1 UNIDROIT Principů nadnárodního civilního procesu) se má výslovně kodifikovat i pro budoucí civilní řízení sporné (zrevidovány tak mají být jisté snahy o její opuštění novelizacemi občanského soudního řádu na počátku nynějšího tisíciletí – srov. zejména změnu dikce ustanovení § 101 odst. 1 o. s. ř. provedenou zákonem č. 300/2000 Sb.). Více k tomu viz LAVICKÝ, P., WINTEROVÁ, A., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., PULKRÁBEK, Z. Věcný záměr civilního řádu soudního z pohledu advokacie. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 1, s. 11 a násl., zejména s. 13, 14 a 17; WINTEROVÁ, A., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., PULKRÁBEK, Z., LAVICKÝ, P. Věcný záměr civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*, 2017, č. 3–24, s. 801 a násl. Povinnost či zásadu pravdivosti a úplnosti spolu se zásadou poctivosti i pro současné civilní řízení sporné považuje za existující a za klíčové vůdčí ideje i významná část odborné literatury – viz k tomu zejména LAVICKÝ, P., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B. *Civilní právo procesní*. Díl první. 1. vydání. Brno: Česká společnost pro civilní právo procesní, 2023, zejména s. 52 až 58; MACUR, J. Povinnost pravdivosti a její legislativní úprava v civilním soudním řádu. *Právní rozhledy*, 1999, č. 4, s. 172 a násl. Dovozuje se tak na jedné straně povinnost strany v rámci břemene tvrzení uvádět veškeré rozhodné skutečnosti, o nichž ví, třebaže by byly straně nepříznivé (zamlčování skutkových okolností by bylo uváděním polopravdy, tedy porušením povinnosti pravdivosti a úplnosti), na druhé straně zákaz přednášet skutečnosti, jejichž nepravdivost je jí známa, resp. o níž musela vědět (zakazuje se úmyslná lež), stejně tak se zapovídá popírání tvrzení odpůrce, jehož pravdivosti si je protistrana vědoma. Za nejvýznamnější sankci porušení těchto principů se považuje snížení věrohodnosti strany při výsledném volném hodnocení důkazů. Pro současné civilní řízení sporné se tyto principy vyvozují v první řadě z účelu procesu v podobě poskytování ochrany porušeným ohroženým skutečným a nikoli jen fiktivním subjektivním soukromým právům (viz k tomu též nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. [I. ÚS 329/08](#)), jakož i z logického provázání řady ustanovení týkajících se dokazování (z povinnosti svědků vypovídat pravdu, a nikoli vypovídat, co si strana přeje, ze zákazu zneužití práva ve smyslu § 6 o. s. ř., jakož i z něj vyplývající povinnosti spolehlivě zjišťovat rozhodné skutečnosti). Naplnění těchto idejí má zajišťovat tzv. materiální vedení řízení soudem, které spočívá v jeho spolupůsobení při shromažďování procesní látky (skutkových přednesů a důkazních návrhů) za účelem rozhodnutí soudu na skutkovém základě pokud možno co nejúplněji objasněném a co nejvíce se blížícím pravdě.

85. Přesvědčivý se dále nezdá ani argument, na němž je založeno odůvodnění odlišující civilní řízení sporná a nesporná, že v nesporném řízení lze uvést v omyl ostatní účastníky řízení, zatímco v řízení sporném nikoli, a proto v něm lze procesním úkonem spáchat podvod, je-li podvedeným další účastník řízení. Jednak není vyloučeno, že i v nesporném řízení (např. v řízení o pozůstalosti) druhý účastník bude velmi dobře znát veškeré skutkové

okolnosti případu (např. proto, že se mu zůstavitel svěřil krátce před smrtí), a proto nemůže být oklamán, ale oklamán bude soud, popř. notář jako soudní komisař, jednak na stranu druhou není vyloučeno oklamání dalšího účastníka řízení, resp. jeho zástupce, i v řízení sporném. Lze si totiž představit takovou konstelaci, že žalovanou je právnická osoba, kterou v civilním řízení sporném zastupuje fyzická osoba (§ 21 o. s. ř.), jež ale nebyla přítomna jednání zakládajícímu skutkové okolnosti případu a jež jen reaguje na vývoj procesní situace (a vlastní procesní možnosti). Podařilo-li by se přitom druhé straně oklamat k tíži právnické osoby jejího zástupce, který by pak přistoupil na smír, šlo by o případ oklamání fyzické osoby odlišné od soudu a naplnění znaků trestného činu podvodu by pak zřejmě nic nebránilo (při přiměřeném uplatnění závěrů ze stanoviska č. [51/2011](#) Sb. rozh. tr.). Není ovšem důvodné odlišovat podvodné dosažení téhož výsledku odporujícího právu jen proto, že v daném případě byl oklamán i zástupce poškozené, od případu dosažení téhož výsledku oklamáním soudu samotného (není zřejmě rozdíl, dojde-li v soudním řízení ke schválení smíru anebo k věcnému rozhodnutí na základě stejných tvrzení). Rozhodné by mělo být, že lstivým oklamáním dalších osob bylo dosaženo výsledku v rozporu s hmotným právem, který znamená pro jednoho újmu a pro jiného výhodu.

86. Kromě toho lze upozornit i na další nedůslednost při uplatňování názoru, že soud nelze uvést v omyl. Z toho se totiž obecně vyvozovalo, že tím pádem se uváděním soudu v omyl vůbec není možno dopustit trestného činu podvodu. Vyvození takového důsledku ovšem vůbec nekonvenuje obvyklé aplikační praxi založené na řádném užití pravidel plynoucích přímo z textu trestního zákoníku, jakož i z poznatků nauky o formách trestné činnosti (a to jejich vývojových stadií). Pachatel, který by nevěděl, že soud uvést v omyl nelze, přesto by se jej snažil obelhat, by se při aplikaci výchozích pravidel musel dopustit tzv. nezpůsobilého pokusu, protože by svůj čin směřoval proti nezpůsobilému předmětu útoku, budeme-li s ohledem na trojstrannost tohoto typu podvodu jej též považovat za předmět útoku (podobně jako je tomu např. u pokusu vraždy při střelbě do mrtvého, o němž se pachatel mylně domnívá, že žije), anebo tzv. nezpůsobilým prostředkem, pokud by soud nebyl považován za předmět útoku lstivého jednání, ale (správněji) za prostředek, tj. nástroj, který není způsobilý k oklamání (podobně jako je tomu např. u pokusu vraždy užitím nefunkční zbraně ke střelbě na člověka). Ostatně s takovými možnostmi nezpůsobilých pokusů, a to dokonce i přímo trestného činu podvodu, v jiných případech počítala i aplikační praxe (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. [5 Tdo 1220/2003](#), které bylo uveřejněno pod č. T 667. v sešitě 3 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2004). Obecně k tzv. nezpůsobilému pokusu lze odkázat například na tato díla – SOLNAŘ, V. Systém československého trestního práva: Základy trestní odpovědnosti. Praha: Academia, 1972, s. 266; ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 487 a násl.; KUČERA, P. Nezpůsobilý pokus. Pokus nezpůsobilého subjektu. Trestněprávní revue, 2008, č. 5, s. 144 až 149. Nelogičnost závěru, že soud nelze uvést v omyl, by se pak projevila i v případě, že by byla nastíněná konstelace dovedena do důsledků. Při snaze uvést soud v omyl a jeho prostřednictvím se domoci neoprávněného majetkového prospěchu by tedy šlo o tzv. nezpůsobilý pokus, ovšem tento pokus by byl nezpůsobilý jen potud, pokud by soud lstivému jednání (zejména uvedení v omyl) odolal. Kdyby však soud podlehl klamání pachatele, stěží by bylo možno zmíněný pokus označit za nezpůsobilý (ať již by byla upřednostněna alternativa nezpůsobilého předmětu útoku nebo nezpůsobilého prostředku), když by jeho prostřednictvím další osoby dosáhly neoprávněného prospěchu ke škodě jiného. Lze tak uzavřít, že i při takové

dedukci vede názor, že soud nelze uvést v omyl, k neudržitelným důsledkům (*argumentum ad absurdum*).

D. Vyústění

87. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu dospěl po zvážení shora predestřené argumentace k závěru, že je třeba odmítnout dříve přijatý názor, že soud nelze uvést v omyl, a naopak je namístě zaujmout nové stanovisko, že uvedení soudu v omyl není vyloučeno a že je možno se takovým způsobem dopustit i trestného činu podvodu. To však současně nutně neznamená, že by při každém klamání soudu měly být naplněny znaky trestného činu podvodu. Bude vždy záviset na posouzení okolností každého konkrétního případu, zda došlo k takovému klamání, které naplňuje všechny znaky trestného činu podvodu, nebo jeho pokusu. Výzvy k přehodnocení dosavadního přístupu judikatury k otázce možnosti uvedení soudu v omyl, zazněly i v odborné literatuře – odkázat lze především na komentář ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, na s. 2649 a 2650 (§ 209), s. 3040 a 3041 (§ 234) a na s. 4361 (§ 347a); dále viz též HŘEBÍČEK, V. K otázce uvedení soudu v omyl. Trestněprávní revue, 2017, č. 5, s. 105 až 111. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu vyslyšel uvedené kritické hlasy v tomto rozhodnutí, znovu se zabýval nastíněnou problematikou a přehodnotil svůj dosavadní postoj.

88. V daném konkrétním případě ve své podstatě nastala konstelace též shora zmíněná. Obviněný spolu s další osobou neuspěl při klamání katastrálního úřadu, po němž žádal vklad vlastnického práva k nemovitosti, ač to nebylo převedeno v souladu s civilním hmotným právem, o čemž obviněný dobře věděl, snažil se tak učinit za pomoci předložené návrhu na vklad opřené o nepravdivou (falešnou – antedatovanou) smlouvu o převodu nemovitosti, kterou sjednal s osobou nemající v době jejího sjednání oprávnění jednat za poškozenou právnickou osobu. Takové jednání v daný okamžik by bylo podle dosavadního přístupu aplikační praxe, jak byla rozvedena shora, pokusem trestného činu podvodu, protože katastrální úřad lze uvést v omyl, avšak to se nezdařilo a katastrální úřad vklad neprovedl, tedy nebylo dosaženo obviněným zamýšleného výsledku v podobě jeho prospěchu a škody na straně poškozené. Následně ovšem obviněný dosáhl takového vkladu na základě jím vyvolaného přezkumu správního aktu (označeného rozhodnutí katastrálního úřadu) v řízení podle části páté občanského soudního řádu soudy, které se mu však podařilo oklamat, díky čemuž dosáhl předem zamýšleného shora označeného výsledku. Bylo by nelogické, umělé a ve výsledku věcně nesprávné, kdyby se v takovém případě šlo na tom, že čin zůstal ve stadiu pokusu, když pachatel dosáhl listivým jednáním přesně takového výsledku, jaký si předsevzal, jen se mu to nepodařilo ihned před správním orgánem, ale až („napodruhé“) při soudním přezkumu správního rozhodnutí.

89. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu ze všech výše uvedených důvodů shledal, že soudy nižších stupňů nepochybily, pokud obviněného uznaly vinným z dokonání trestného činu podvodu, jehož se dopustil shora popsaným způsobem, při němž oklamal za pomoci předložené nepravdivé smlouvy Krajský soud v Plzni, který ji považoval za správnou a vyjadřující pravou vůli poškozené a který na základě toho rozhodl rozsudkem o povolení vkladu vlastnického práva obviněného k označeným nemovitostem, což následně stvrdil svým rozsudkem i odvolací Vrchní soud v Praze, v důsledku čehož byla poškozené způsobena škoda ve výši nejméně 1 290 000 Kč. Soudy nižších stupňů se věci obviněného po předchozím

kasačním rozhodnutí Nejvyššího soudu znovu řádně zabývaly, odstranily dříve vytknuté vady svých rozhodnutí, označily subjekt, který byl uveden v omyl, v důsledku jehož rozhodnutí byla zasažena majetková práva poškozené. Soudy nižších stupňů se řádně vypořádaly i s dalšími námitkami obviněného, které směřovaly především proti skutkovým tvrzením státního zástupce, která soudy vzaly za prokázaná.

VI. Závěrečné shrnutí

90. Ze všech shora uvedených důvodů dospěl velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu k závěru, že odsouzení obviněného L. F. v tomto trestním řízení pro zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku je správné. Toto odsouzení je založeno mimo jiné též na názoru, že uvést v omyl je možno i soud, s čímž souhlasil i velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu, ač doposud ze shora označené judikatury (zejména pak rozhodnutí pod č. [24/2006](#) Sb. rozh. tr.) vyplýval opak. Tímto rozhodnutím však došlo k prolomení uvedeného názoru, který takto obecně nemůže platit, soud není možno vyloučit z okruhu subjektů, jež je možno uvést v omyl. Tím ovšem Nejvyšší soud současně neuvádí, že by snad každé klamání soudu ohledně jakékoliv okolnosti mělo být bráno za jednání podvodné. Vždy totiž bude třeba se zabývat veškerými znaky trestného činu podvodu a v každém případě je individuálně zkoumat, nakolik byly naplněny (zejména pokud jde o zavinění jako znak subjektivní stránky a příčinnou souvislost jako znak objektivní stránky skutkové podstaty). Ve zbytku je možno odkázat na pasáže shora uvedené.

91. S ohledem na výše uvedené velký senát trestního kolegia shledal dovolání obviněného zjevně neopodstatněným, a proto je podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. Rozhodnutí přitom učinil v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

č. 45

I. Souběh zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku a tzv. realizačního trestného činu je třeba posoudit jako souběh vícečinný.

Souběh (konkurence) trestných činů, Účast na organizované zločinecké skupině, Organizovaná zločinecká skupina

§ 13 odst. 1, § 361 odst. 1, § 129 tr. zákoníku

č. 45

II. Za vznik nové organizované zločinecké skupiny je nutné považovat i významnou transformaci již existující organizované zločinecké skupiny, spočívající v podstatné změně personálního složení, vnitřní organizace a zaměření stran zamýšlené a páchané trestné činnosti.

Organizovaná zločinecká skupina

§ 129 tr. zákoníku

Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2024, sp. zn. [15 Tdo 50/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:15.TDO.50.2024.1

Nejvyšší soud z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce podaného v neprospěch obviněných R. B., P. Č. a I. K. proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 12. 2022, sp. zn. 1 To 131/2021, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 69 T 4/2018, podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 12. 2022, sp. zn. 1 To 131/2021, podle § 265k odst. 2 tr. ř. současně zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené usnesení, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo jeho zrušením, pozbyla podkladu a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Vrchnímu soudu v Olomouci, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 3. 6. 2021, č. j. 69 T 4/2018-18240, byl obviněný R. B. uznán vinným pod bodem I. B) 1. výroku o vině přečinem nadržování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku, spáchaným ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku, jako spolupachatel podle § 23 tr. zákoníku a pod bodem II. výroku o vině přípravou zločinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 20 odst. 1 a § 329 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, spáchanou ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku. Za tyto trestné činy a taktéž za sbíhající se zločin účasti

na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku a zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku, spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku, kterými byl uznán vinným rozsudkem Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 22. 12. 2015, č. j. 28 T 16/2013-8860, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017, č. j. 5 To 55/2016-9823, a za sbíhající se trestné činy nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 a § 279 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, jimiž byl uznán vinným rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně ze dne 20. 4. 2015, č. j. 31 T 41/2015-527, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 11. 6. 2015, sp. zn. 6 To 156/2015, byl podle § 329 odst. 3, § 108 odst. 1 a § 43 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 14 let a 9 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Podle § 66 odst. 1, 3 tr. zákoníku mu byl uložen trest propadnutí celého majetku, podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku také trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu či člena statutárního orgánu obchodních korporací na dobu 10 let a podle § 70 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku trest propadnutí věcí vyjmenovaných ve výroku rozsudku. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl zrušen výrok o trestu v rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 22. 12. 2015, č. j. 28 T 16/2013-8860, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017, č. j. 5 To 55/2016-9823, a v rozsudku Okresního soudu ve Zlíně ze dne 20. 4. 2015, č. j. 31 T 41/2015-527, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 11. 6. 2015, sp. zn. 6 To 156/2015, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tyto výroky, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Obviněný P. Č. byl uznán vinným pod body I. A) a I. B) 4. výroku o vině přečinem nadržování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku, spáchaným ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku, jako spolupachatel podle § 23 tr. zákoníku. Za tento přečin a taktéž za sbíhající se zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku, spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku, a zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku, kterými byl pravomocně uznán vinným rozsudkem Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 21. 2. 2017, č. j. 68 T 11/2016-1773, byl podle § 240 odst. 3, § 108 odst. 1 a § 43 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 12 let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku mu byl uložen trest propadnutí majetku a podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu či člena statutárního orgánu nebo prokuristy obchodních korporací na dobu 10 let. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl zrušen výrok o trestu v rozsudku Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 21. 2. 2017, č. j. 68 T 11/2016-1773, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tento výrok, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Obviněný I. K. byl uznán vinným pod bodem I. A) 7. výroku o vině přečinem nadržování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku, spáchaným ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku, jako spolupachatel podle § 23 tr. zákoníku. Za tento přečin a taktéž za sbíhající se zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku, spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku, a zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku, kterými byl pravomocně uznán vinným rozsudkem Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 15. 10. 2019, č. j. 28 T 16/2013-11258, byl podle § 240 odst. 3,

§ 108 odst. 1 a § 43 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 9 let a 8 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 70 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku mu byl dále uložen trest propadnutí věci, konkrétně finanční hotovosti ve výši 108 000 Kč a písemností přesně definovaných ve výroku rozsudku soudu prvního stupně. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl zrušen výrok o trestu v rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 15. 11. 2019, č. j. 28 T 16/2013-11258, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tento výrok, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

2. Citovaným rozsudkem soudu prvního stupně bylo dále rozhodnuto o vině a trestu obviněných S. B. (rozené C., nyní K.), P. B., R. D., M. K. a M. P. Podle § 226 písm. c) tr. ř. byla spoluobviněná K. M. zproštěna obžaloby státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Olomouci, neboť nebylo prokázáno, že v ní označený skutek spáchala obviněná (o odvoláních těchto obviněných rozhodl Vrchní soud v Olomouci jinými rozhodnutími).

3. Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 8. 12. 2022, č. j. 1 To 131/2021-19022, rozhodl o odvolání obviněného R. B. zaměřeném proti výroku o vině a trestu a odvolání státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Olomouci podaném v neprospěch (mimo jiné) obviněných R. B., P. Č. a I. K. proti výroku o jejich vině a u obviněného R. B. i proti výroku o trestu, a to tak, že podle § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř. uvedený rozsudek soudu prvního stupně částečně zrušil ve vztahu k výrokům o vině a uložených trestech u obviněných R. B., P. Č. a I. K., a nově rozhodl tak, že podle § 223 odst. 1 tr. ř. se z důvodu § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř. zastavuje trestní stíhání obviněných R. B., P. Č. a I. K. pro jednání popsané v usnesení policejního orgánu Policie České republiky, Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality, služby kriminální policie a vyšetřování, o zahájení trestního stíhání ze dne 14. 1. 2014, č. j. OKFK-500-24/TČ-2014-252503, pod bodem II., v případě obviněného I. K. o zahájení rozšířeného trestního stíhání podle § 160 odst. 1, 5 tr. ř. podle usnesení policejního orgánu Policie České republiky, Národní centrály proti organizovanému zločinu, služby kriminální policie a vyšetřování, ze dne 18. 10. 2016, č. j. NCOZ-903-1188/TČ-2016-417706, pro které státní zástupce Vrchního státního zastupitelství v Olomouci dne 21. 3. 2018, č. j. 2 VZV 1/2014-1597, s částečně pozměněnou právní kvalifikací podal obžalobu u Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně a o nichž bylo rozhodnuto výše uvedeným rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 3. 6. 2021, č. j. 69 T 4/2018-18240, neboť o těchto skutcích již bylo rozhodnuto pravomocnými odsuzujícími rozsudky, a to ohledně obviněného R. B. rozsudkem Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 22. 12. 2015, č. j. 28 T 16/2013-8860, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017, č. j. 5 To 55/2016-9823, u obviněného P. Č. rozsudkem Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 21. 2. 2017, č. j. 68 T 11/2016-1773, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 6. 2018, č. j. 3 To 73/2017-2060, a u obviněného I. K. rozsudkem Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 15. 10. 2019, č. j. 28 T 16/2013-11258, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. 6. 2021, č. j. 2 To 36/2020-11578.

4. Podle usnesení policejního orgánu Policie České republiky, Útvaru pro odhalování korupce a finanční kriminality, služby kriminální policie a vyšetřování, o zahájení trestního stíhání ze dne 14. 1. 2014, č. j. OKFK-500-24/TČ-2014-252503, se měli obvinění R. B., S. B., R. D., P. Č., M. K., P. B., K. M., I. K. a další dosud neustanovené osoby dopustit jednáním pod bodem II. (toto jednání bylo opětovně popsáno i v usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne

8. 12. 2022, č. j. 1 To 131/2021-19022, a byla zde uvedena i právní kvalifikace skutků jednotlivých obviněných) tím, že

- v období od 25. 10. 2012, kdy v trestní věci vedené policejním orgánem Policie České republiky, Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality, služby kriminální policie a vyšetřování, pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-2525503 došlo k zadržení mimo jiné obviněných R. B. a T. B. a jejich následnému vzetí do vazby, do současné doby a obviněný M. P. v období od června 2013 do současné doby, v Ostravě, Olomouci, ve Zlíně-Kostelci a na dalších místech v České republice ve společném záměru ovlivnit probíhající trestní řízení v trestní věci vedené policejním orgánem Policie České republiky, Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality, služby kriminální policie a vyšetřování, pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-2525503 proti R. B., T. B. a M. P. pro zvlášť závažný zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle ustanovení § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku, spočívající v nepříznání a nezaplacení spotřební daně z nalezeného úmyslně ukrytého mimobilančního lihu v tajných skladech ve XY, XY a XY, dále ovlivnit probíhající trestní řízení v trestní věci vedené stejným policejním orgánem pod č. j. OKFK-619/TČ-2013-252503 proti R. S. pro zvlášť závažný zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku, spočívající v nepříznání a nezaplacení spotřební daně z nalezených úmyslně ukrytých lihovin v tajném skladu ve Zlíně v ulici XY č. XY a dále ovlivnit probíhající prověřování v trestní věci vedené policejním orgánem Policie České republiky, Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu, služby kriminální policie a vyšetřování, pod č. j. UOOZ 935/TČ-2013-292600, pro podezření ze spáchání zvlášť závažného zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku, spočívajícího v nepříznání a nezaplacení spotřební daně z nalezeného úmyslně ukrytého mimobilančního lihu v tajných skladech v Ostravě na ulici XY, XY a v XY, dále pak ve společném záměru ovlivnit nestranné rozhodování o trvání vazby obviněného T. B., navzájem spolupracovali tak, že

- obviněný R. B. na základě jednoznačných příkazů, které předával z výkonu vazby ve Vazebních věznicích v Olomouci a Ostravě přesně nezjištěným způsobem ve formě jeho vlastnoručně psaných textů nebo diktování přes dosud přesně nezjištěnou osobu z advokátů, kteří jej po celou dobu pravidelně navštěvovali ve vazebních věznicích, ven z prostředí vazby obviněné S. B., kterou určil jako hlavní řídicí osobu k realizování jeho příkazů a pokynů mimo prostředí vazby, obměnil a nově zaměřil původní zločineckou skupinu jím řízených osob popsanou pod bodem I. rozsudku soudu prvního stupně ve zločineckou skupinu jím řízených osob vyjmenovaných v předchozím odstavci spočívající v ovlivňování probíhajících trestních řízení zejména proškolením svědků a koncipováním jejich nepravdivých svědeckých výpovědí před orgány činnými v trestním řízení za finanční odměny jak svědkům, tak jejich školitelům, aby tato řízení byla zaměřena kýženým směrem vedoucím ke zproštění svého obvinění a dalších dosud stíhaných osob T. B., T. P. a R. S., respektive ke znemožnění zahájení trestního stíhání své osoby ve věci dosud probíhajícího prověřování, a v ovlivňování orgánů činných v trestním řízení jejich uplacením, konkrétně policistů provádějících úkony trestního řízení s cílem odstranit část spisového materiálu usvědčujícího jeho osobu a další

obviněné, a dále dozorujícího státního zástupce a soudců rozhodujících o vazbě obviněného T. B. s cílem dosáhnout propuštění obviněného T. B., svého bratra, z vazby na svobodu, když mezi obviněnými byly nastaveny vztahy vzájemné podřízenosti a nadřízenosti se stanovenými funkčními kompetencemi a vymezenou dělbou úkolů a činností, když konkrétní struktura, rozdělení úloh a vymezení činnosti jednotlivých osob v této organizované skupině uvedených obviněných bylo takové, že

- obviněný R. B. zosnoval, organizoval a rozhodujícím způsobem řídil z místa výkonu své vazby ve Vazební věznici v Olomouci a Vazební věznici v Ostravě trestnou činnost ve zločinecké skupině jemu podřízených osob, dosud nezjištěné osoby z advokátů navštěvujících jej pravidelně ve vazebních věznicích, kteří zajišťovali předávání jeho příkazů a pokynů z vazby do prostředí mimo vazbu dosud přesně nezjištěným způsobem spočívajícím ve vynášení listin s jeho vlastnoručně psanými texty nebo zapisováním příkazů a pokynů podle diktátu obviněného R. B. a dále zajišťovali zpětnou vazbu z prostředí mimo vazbu přinášením přepsaných příkazů a pokynů obviněného R. B. a jejich předkládáním ke kontrole, aby byla zajištěna realizace jeho příkazů a pokynů přesně tak, jak je zamýšlel;

- dále prostřednictvím spojení popsaného výše v předchozím odstavci řídil činnost obviněné S. B., jeho manželky, kterou určil jako hlavní řídicí osobu zajišťující realizaci jeho příkazů a pokynů v prostředí mimo vazbu tak, že přímo sama prováděla ovlivňování svědeckých výpovědí konkrétně určených zamýšlených budoucích svědků v probíhajících trestních řízeních jejich školením podle přesných konceptů jejich výpovědí zpracovaných obviněným R. B. za slíbenou finanční odměnu, pokud přesně dodrží stanovený koncept výpovědi, a dále řízení a úkolování jí podřízené osoby obviněné K. M., která prováděla přepisování z vazby ručně psaných textů s příkazy a pokyny obviněného R. B. prostřednictvím výpočetní techniky, jejich ukládání na paměťová zařízení typu flashdisců, aby mohli jednotliví školitelé přesně učit budoucí zamýšlené svědky jejich nepravdivé výpovědi zkoncipované obviněným R. B. a jejich tisk za účelem zpětné vazby pro obviněného R. B., aby mohl kontrolovat, že jím z prostředí vazby zadané příkazy a pokyny nebyly zkresleny nebo nepřesně pochopeny a kontrolovat tak jejich plnění, dále řízení a úkolování jí podřízených osob obviněných R. D., M. K., I. K., P. Č. a od července 2013 také M. P., kteří měli kontaktovat a ovlivňovat svědecké výpovědi konkrétně zamýšlených budoucích svědků v probíhajících trestních řízeních jejich školením podle přesných konceptů jejich výpovědi zpracovaných obviněným R. B. za slíbenou finanční odměnu, pokud přesně dodrží stanovený koncept výpovědi, a případně i vyhledávat svědky nové, přičemž obviněná S. B. měla poté provádět závěrečnou kontrolu školení svědků a to, jak mají naučeny své nepravdivé výpovědi, případně touto kontrolou pověřit jí podřízené obviněné R. D. a od července 2013 také M. P., přičemž pro

tyto účely byl obviněným R. B. stanoven a průběžně aktualizován seznam svědků v pořadí určeném podle důležitosti, kterou jim sám přikládal;

- dále byla vymezena činnost spoluobviněných řízených obviněnou S. B., k níž lze ve stručnosti uvést, že obviněný R. D. za finanční odměnu 300 Kč za hodinu převážně prováděl jednak přímo sám ovlivňování svědeckých výpovědí, M. K., za finanční odměnu 200 Kč za hodinu jednak přemýšlel nad způsoby, jak pomoci dosáhnout kýženého cíle obviněného R. B. spočívajícího v ukončení trestního řízení vedeného proti jeho osobě, M. P. za finanční odměnu ve formě zvýšení platu o 25 % řídil činnost obviněného P. Č., K. M., ve skutečnosti zaměstnankyně V. B., na pozici asistentky prováděla přepisování ručně psaných textů s příkazy a pokyny obviněného R. B.;

- obviněný I. K. za jednorázovou odměnu 30 000 Kč měl provést školení a dohlížet nad konkrétním svědkem, stejně obviněný P. B. měl provést ovlivnění a školení výpovědi konkrétního svědka;

- obviněný P. Č., ve své činnosti řízený obviněnou S. B. a od července 2013 obviněným M. P.; měl za finanční odměnu 300 Kč za hodinu vyhledávat a školit svědky v trestní věci vedené pod č. j. OKFK-619/TČ-2013-252503 proti R. S., zejména ovlivnit žádaným směrem vedoucím ke zproštění obvinění R. S. svědecké výpovědi zaměstnanců obchodní společnosti V., s. r. o., a dodavatele – obchodní společnosti V. D., s. r. o.;

- obvinění S. B., R. D. a P. Č. na základě pokynu obviněného R. B. z důvodu konspirace a zamezení možnosti odposlechu či sledování používali k vzájemné komunikaci uzavřenou skupinu speciálně upravených telefonních přístrojů, kterou využívali pouze k domluvení osobních schůzek, osobní jednání i školení svědků pak uskutečňovali buď mimo území České republiky na území Slovenské republiky, anebo na území České republiky, avšak na místech vybraných tak, aby bylo znemožněno jejich sledování nebo odposlechnutí, všichni obvinění podřízení ve své činnosti obviněné S. B. pak na základě opakovaných pokynů obviněného R. B. museli být obviněné S. B. nepřetržitě a v relativně krátké době k dispozici a za tím účelem mít neustále zapnuté mobilní telefony, přičemž vědomi si zaměření a cílů této organizované zločinecké skupiny se v rámci těchto aktivit dopustili zejména následujících konkrétních jednání:

II. A

- Obviněný R. B. v období od 25. 10. 2012 dosud z místa výkonu vazby ve Vazební věznici Olomouc a Vazební věznici Ostrava stanovil a průběžně aktualizoval vyhledávání a způsob kontaktování svědků a jejich školení podle jím připravených konceptů nepravdivých výpovědí, které měla provádět na základě jeho pokynů jednak přímo obviněná S. B. a také jí řízení další obvinění R. D., P. Č., M. K., I. K. a od července

2013 M. P., respektive prostřednictvím obviněného M. K. další obviněný P. B., a další uvažované osoby (v pokynech obviněného R. B. navrhovaní R. M. a R. V. ve vztahu k zaměstnancům společnosti M., s. r. o., dále L. K. a osoba označovaná jako D.), u nichž nebylo dosavadním prověřováním zjištěno, zda tak ve skutečnosti činili, respektive další dosud neustanovené osoby tak, aby směřoval probíhající trestní řízení vedené pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 proti své osobě, T. B. a T. P. ke zproštění obvinění, stejně tak i probíhající trestní řízení vedené pod č. j. OKFK-619/TČ-2012-252503 proti R. S. a také, aby dosáhl toho, že prověřování vedené pod č. j. UOOZ-935/TČ-2013-292600 nebude ukončeno trestním stíháním jeho osoby, přičemž ve svých pokynech, příkazech a formulovaných konceptech uvažovaných nepravdivých svědeckých výpovědí formuloval způsoby odměňování osob, které budou vyhledávat, kontaktovat, ovlivňovat a školit budoucí uvažované svědky, způsoby odměňování svědků, kteří přistoupí na podání nepravdivých svědeckých výpovědí podle jím formulovaného konceptu a zejména pak obecné zásady spočívající ve způsobu kontaktování budoucího uvažovaného svědka a takovém místě, kde bude prováděno ovlivňování a školení, aby nemohlo dojít k jeho sledování nebo odposlouchávání, tedy v prověřených místnostech bez oken, nejlépe pak mimo Českou republiku ve Slovenské republice, a dále pak v tom, že takto ovlivněný budoucí uvažovaný svědek musí být před svou výpovědí proškolený na 100 %, svou připravenou nepravdivou výpověď musí znát nazpaměť „jako básničku“, musí být připraven a schopen odolat stresovému prostředí výslechu před policejním orgánem a umět odpovědi na připravené dotazy obhájců přítomných u výslechu s tím, že pokud by tomu tak nebylo, nesmí se k výslechu dostavit, naopak se musí omluvit pro nemoc a získat tím delší čas na přípravu své nepravdivé výpovědi, koncepty nepravdivých výpovědí budoucích uvažovaných svědků vedl obviněný R. B. obecně následujícími směry:

- aby zejména byla vyloučena jeho jakákoliv spojitost s obchodními společnostmi M., s. r. o., L. D., s. r. o., V., s. r. o., a T. D., s. r. o., a jakákoliv jeho spojitost s případným obchodováním s lihem a lihovinami s tím, že mohl být viděn v objektech společnosti M., s. r. o., případně ve styku s formálními jednatelem a společníky vyjmenovaných společností s odůvodněním, že jim poskytoval konzultace a rady a s obchodní společností L. D., s. r. o. spolupracoval on a jeho bratr T. B. na projektu prodejních automatů,
- aby vznikl nezpochybňovaný dojem o jeho faktickém vlastnictví nemovitostí *de iure* evidovaných na jeho bratra T. B. s tím, že pokud šlo o objekty s administrativními prostorami, o tyto se staral a měl o jejich užívání přehled jeho bratr T. B., avšak pokud šlo o objekty se skladovými prostory, o tyto se staral výlučně on sám a jeho bratr T. B. o jejich užívání neměl nejmenší ponětí, což směřoval v probíhajícím trestním řízení vedeným pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 výlučně k tomu, aby byla vyloučena jakákoliv odpovědnost jeho bratra T. B. za nalezený ukrytý mimobilanční líh ve skladové hale ve XY,
- aby vznikl nezpochybňovaný více svědeckými nepravdivými výpověďmi dokladovaný dojem o tom, že razil politiku nejmenšího obtěžování nájemců v pronajímaných skladových prostorách tím, že nebyly prováděny kontroly jim pronajímaných prostor, a zejména pak zjišťování jejich totožnosti bez sepsání

písemné nájemní smlouvy za plnění na ruku bez evidování v účetnictví, což směřoval v probíhajícím trestním řízení vedeném pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 výlučně k tomu, že se mohlo stát, že objekty, které byly formálně ve vlastnictví L. B. ve XY, formálně ve vlastnictví jeho bratra T. B. a v XY, formálně ve vlastnictví jeho otce V. B., patřily jemu neznámým nájemcům či nájemci, s nimiž nebyla sepsána nájemní smlouva, a nemohl tak mít on ani jeho bratr T. B. ponětí o ukrytém mimobilančním lihu, což dále ve svých pokynech rozvíjel zpočátku tím směrem, aby budoucí uvažovaní svědci ve svých nepravdivých výpovědích zmiňovali pohyb nejlépe dvou osob v různém věkovém rozpětí ve zmíněných objektech, aby poté, co získá svědka, který by byl vyhledán a až těsně před ukončením vyšetřování ustanoven buď živý skutečný nájemce nebo v době ustanovení již nežijící nájemce, mohlo dojít k jeho poznání ovlivněnými svědky, přitom stanovil pro takovou žijící osobu finanční odměnu ve výši 10 000 000 Kč uložených u notáře, 1 000 000 Kč po výpovědi, pak 100 000 Kč měsíčně za vazbu a po soudu 1 000 000 Kč za výpověď a následně 200 000 Kč měsíčně,

- a po výpovědi L. K. v trestní věci vedené pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 před policejním orgánem dne 2. 8. 2013 upustil od strategie vyhledání vymyšleného nájemce charakterizovaného v předchozím bodě a zaměřil koncipování nepravdivých výpovědí budoucích uvažovaných svědků proti L. K. na znevěrohodnění jeho výpovědi a pak usvědčení právě jeho vlastnictví u nalezeného mimobilančního lihu,

- dále aby v projednávané trestní věci vedené pod č. j. OKFK-619/TČ-2013-252503 proti R. S. ve věci nálezů ukrytých nezdaněných lihovin v utajovaném skladu ve Zlíně, XY č. XY, vznikl nezpochybnovaný dojem, že nalezené lihoviny nebyly ve vlastnictví R. S., nýbrž ve vlastnictví jistého S. P., který při dodávce těchto lihovin bez šarží pod falešnými etiketami L. D. podvedl R. S. ohledně jejich původu, nevystavil mu k nim slibované účetní doklady se záměrem poškodit obchodní společnosti L. D., s. r. o., a V., s. r. o.,

- dále aby v prověřované trestní věci vedené pod č. j. UOOZ-935/RČ-2013-292600, v rámci které došlo k nálezům ukrytého mimobilančního lihu v objektech v Ostravě, ul. XY, formálně ve vlastnictví jeho bratra T. B., v XY ve vlastnictví jím vedené společnosti E., s. r. o., a v XY ve vlastnictví jím fakticky řízené a ovládané společnosti B. H., s. r. o., v prostorách pronajatých jím ovládané společnosti E., s. r. o., vznikl nezpochybnovaný dojem, že v těchto objektech vybudované a v podzemí pod betonovými podlahami ukryté kovové nádrže s mimobilančním lihem musely existovat ještě v době před tím, než vlastnictví k těmto objektům nabyli právě výše vyjmenovaní současní vlastníci, případně také nejlépe v době před rokem 2003 tak, aby případná trestní odpovědnost za nepřiznání a neodvedení spotřební daně z takto ukrytého mimobilančního lihu byla již promlčena,

- přičemž na základě těchto pokynů a příkazů obviněného R. B. v blíže nezjištěnou dobu a na nezjištěném místě v uvedeném období od 25. 10. 2012

do současné doby zkontaktovali a ovlivnili výpovědi budoucích uvažovaných svědků minimálně v následujících popsanych případech, v nichž byla konkretizována činnost obviněných R. D., M. K., P. B. a M. P., ohledně níž lze pro stručnost odkázat na text přezkoumávaného usnesení.

- Obviněný P. Č. kontaktoval a provedl školení svědka J. S. v trestní věci vedené pod č. j. OKFK-619/TČ-2013-252503, skladníka společnosti V., s. r. o., se záměrem ovlivnit jeho výpověď podle konceptu připraveného obviněným R. B. takovým směrem, že v trestní věci nalezené ukryté nezdaněné lihoviny v tajném skladu ve Zlíně, XY č. XY, nebyly ve vlastnictví společnosti V., s. r. o., aby odpovědnost byla zaměřena na osobu S. P., který měl záměrně podvést R. S. ohledně původu, zdanění a vlastnictví zmíněných lihovin,

č. 45

- kontaktoval a provedl školení svědka V. K., jednatele společnosti V. D., s. r. o., od které měly být nalezené lihoviny v trestní věci vedené pod č. j. OKFK-619/TČ-2013-252503 podle obdobného konceptu jako u svědka J. S., avšak svědek ve věci nevyprávěl,

- kontaktoval nezjištěné obchodní zástupce dodávající od společnosti V., s. r. o., do obchodních řetězců se zaměřením jejich výpovědí na to, že jednatelem a společníkem společnosti V., s. r. o., je R. S. a obviněný R. B. s ní nemá nic společného a potvrzení dalších skutečností, které měl pro ně obviněný P. Č. připravit, vyhledával vhodné svědky, jejichž nepravdivé výpovědi by mohly být zaměřeny proti svědkovi M. M., který v probíhající trestní věci vedené pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 vypovídal před policejním orgánem jako svědek dne 22. 4. 2013 v neprospěch obviněného R. B. o jeho propojení se společností L. D. a údajných obchodech s lihovinami bokem tak, aby vyhledání svědci znevěrohodnili tuto výpověď M. M.,

- přičemž obviněný R. B. ve svých pokynech a reakcích na činnost obviněného P. Č. tuto jeho činnost potvrzoval, avšak hodnotil ji jako nekvalitní, a proto byl na základě pokynů obviněného R. B. od července 2013 určen k dohlížení nad činností obviněného P. Č., jeho kontrolám a schvalování odměn obviněný M. P.;

- v období srpna až počátku září 2013 na základě pokynů obviněného R. B. zkontaktoval v trestní věci vedené pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 svědky P. H. a P. H., přičemž je přesvědčil k budoucí nepravdivé výpovědi při hlavním líčení u soudu směřující proti L. K. za uvažovanou odměnu 250 000 Kč s tím, že následující školení má podle pokynů obviněného R. B. vést obviněná S. B., která má být oprávněna navýšit slíbenou odměnu až na částku 500 000 Kč.

- Obviněný I. K. na základě pokynů a vedený obviněnou S. B. přesvědčil v trestní věci vedené pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 k opakované výpovědi svědka V. K., kterou ovlivnil podle pokynů a konceptu připraveného obviněným R. B. tak, že na rozdíl od předchozího výslechu před policejním orgánem odmítne vypovídat s tím, že by mohl ublížit sobě i dalším lidem a zpochybní svou předchozí výpověď k objektu ve XY za slíbenou odměnu 50 000 Kč a následně plat 15 000 Kč měsíčně,

- na základě pokynů obviněného R. B. a konceptu připraveného obviněným R. B. v trestní věci vedené pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 se připravoval ke své budoucí zamýšlené opakované svědecké výpovědi, kterou měl směřovat obdobně jako výše citovaný zamýšlený svědek J. B. školený obviněným R. D. k nepravdivým údajům ve prospěch obviněného R. B. ve věci pronajímání nemovitostí B., užívání objektu v Ostravě na ulici XY a dalších, za slíbenou odměnu 75 000 Kč.

II. B

- Obviněný R. B. v rámci prováděných výslechů svědků v trestní věci vedené pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503, kteří byli jeho dlužníky, měli s ním, respektive s jeho bratrem T. B., z minulosti uzavřené dosud vůbec nebo částečně nesplacené platné závazky vyplývající ze smluv o půjčce zajištěných směnkami, se záměrem dosáhnout zpětného převedení svých pohledávek ze své osoby na osobu své manželky obviněné S. B., neboť v trestní věci vedené pod č. j. OKFK 4226/TČ-2012-252503 byla státním zástupcem vydána usnesení podle § 347 odst. 1 tr. ř. o zajištění výkonu trestu propadnutí majetku R. B. ze dne 25. 2. 2013 a T. B. ze dne 31. 1. 2013, v tomto záměru zaúkoloval obviněnou S. B., aby ve většině přesvědčila předvolané svědky – dlužníky, ať nejlépe nepřebírají poštu s předvolávkou k výslechu a v den plánovaného výslechu nejsou doma, aby nemohli být policejním orgánem vyhledáni, pokud již předvolání k výslechu převzali, ať se z výslechu omluví pro nemoc a podobně, pokud se k výslechu dostaví, ať odmítnou vypovídat z důvodu možného nebezpečí trestního stíhání své osoby nebo osoby blízké, eventuálně si nechají uložit i pořádkovou pokutu, a pokud budou schopni vypovídat v jeho prospěch, ať vypovídají podle jím zpracovaného obecného konceptu výpovědi k dlužníkům, včetně dodatků s případnými úpravami ke konkrétním osobám tak, že nepravdivě uvedou, že své závazky, včetně úroků a smluvních pokut, již v minulosti v plné výši vůči obviněnému R. B., respektive T. B., uhradili s tím, že k tomu mají doklady, které teprve musí pohledat, když takové antidatované doklady budou obviněným R. B. dodatečně připraveny, aby dále vypovídali o původu finančních prostředků na tyto půjčky tak, že je obviněný R. B. má částečně z dědictví po dědovi, že je dále znám tím, že se v devadesátých letech živil půjčováním peněz a že mu to dobře vynášelo a na úrocích vydělával přes 10 000 000 Kč ročně, avšak učinil si tak spoustu nepřátel a od roku 2001 se půjčkám věnoval již jen okrajově, pokud by šlo o dlužníky, vůči kterým je již vedena exekuce, aby nevypovídali proti R. B., aby svou výpovědí neškodili v rámci jeho probíhajícího trestního stíhání, za což má obviněná S. B. slíbit těmto svědkům převod smluv o půjčce na svou osobu za lepších podmínek spočívajících ve snížení úroků a penále na 65, případně až 50 % jejich původní výše, v případě dlužníků, proti kterým vede exekuci, jednorázovou finanční odměnu a to, že v exekuci nebude provádět žádné kroky směřující proti majetku dlužníků,

- dále je popsána činnost uskutečněná na základě těchto pokynů obviněného R. B. obviněnou S. B. spočívající v tom, že v období od února do července roku 2013 zkontaktovala a ovlivnila výpověď svědků v konkrétně popsaných případech.

II. C

- Obviněný R. B. v období od 25. 10. 2012 poté, co byl v trestní věci vedené pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 zadržen a následně vzat do vazby, do současné doby ve Vazební věznici v Olomouci a Vazební věznici v Ostravě jednak adresoval své pokyny mimo prostředí vazby obviněné S. B. a obviněnému R. D. a současně i sám prováděl kroky směřující k ovlivnění orgánů činných v trestním řízení v probíhajícím trestním řízení vedeným pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503, a to policistů z policejního orgánu Policie České republiky, Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu, služby kriminální policie a vyšetřování, s cílem odstranit část spisového materiálu s důkazy proti jeho osobě a dalším obviněným a dále dozorového státního zástupce a soudců rozhodujících o vazbě jeho bratra T. B. s cílem dosáhnout propuštění T. B. z vazby na svobodu, přičemž v uvedeném období konkrétně šlo o následující jednání, kterým obviněný R. B. dne 15. 1. 2013 v době od 08:30 hod. do 11:00 hod., v té době vazebně stíhaný policejním orgánem Policie České republiky, Útvarem pro odhalování korupce a finanční kriminality, služby kriminální policie a vyšetřování, pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 pro zvláště závažný zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku, ve výslechové místnosti č. XY XY, XY č. XY, nabídl finanční částku ve výši 10 000 000 Kč příslušníkovi policejního orgánu Policie České republiky, Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu, služby kriminální policie a vyšetřování, J. K., který vedl prověřování trestní věci, pro kterou bylo proti obviněnému R. B. vedeno vazební trestní stíhání, a to za situace, kdy byl J. K. vedoucím oddělení útvaru, který se i nadále podílel na vyšetřování, přičemž za nabídnutou částku požadoval, aby J. K. ze své pozice orgánu činného v trestním řízení podílejícího se na vyšetřování trestní věci, pro kterou je obviněný R. B. trestně stíhán, ovlivňoval průběh trestního řízení, zejména tak, že by odstranil případné důkazy z počítačů zajištěných při domovních prohlídkách a prohlídkách jiných prostor, což považoval obviněný R. B. za nejrizikovější pro výsledek svého trestního stíhání, a to v předání kompletní utajené části spisu tak, aby obviněný R. B. mohl zvolit optimální způsob obhajoby, přičemž J. K. nic z požadovaného neučinil, nýbrž o výše popsaném požadavku obviněného R. B. a nabídce finanční částky učinil ihned poté oznámení svému nadřízenému;

- obviněný R. B. v uvedeném období od 25. 12. 2012 adresoval přímé pokyny a příkazy mimo prostředí vazby obviněné S. B., podle kterých formuloval jasné úkoly pro osobu označovanou jako D. v tom směru, že má pracovat na příslušnících Policie České republiky, Útvaru pro odhalování organizované kriminality, služby kriminální policie a vyšetřování v Ostravě, tedy policejního orgánu, který vedl v trestní věci vedené pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 prověřování a také i nadále po zahájení trestního stíhání a předání trestní věci k vyšetřování policejnímu orgánu Policie České republiky, Útvaru pro odhalování organizované kriminality, služby kriminální policie a vyšetřování, se podílel na vyšetřování, že má zjišťovat k nim osobní informace tak, aby bylo možné vyhledat konkrétního policistu, kterého by bylo možné ovlivnit nebo „přitlačit k zemi“ s tím, že podle pokynů obviněného R. B. má osoba označovaná jako D. najít takového policistu, od kterého by odkoupil kompletní utajenou část trestního spisu za finanční odměnu v rozpětí 300 000 až 500 000 Kč, ke které by se jinak dostal později až při skončení vyšetřování, přičemž nebylo zjištěno, zda k faktickému uskutečnění takové činnosti a kontaktování příslušníků policejního orgánu došlo;

- obviněný R. B. v uvedeném období od 25. 12. 2012 adresoval přímé pokyny a příkazy mimo prostředí vazby obviněné S. B., podle kterých měla najít kontakty na dozorového státního zástupce v trestní věci vedené pod č. j. OKFK 4226/TČ-2012-252503 JUDr. Michala Galáta, státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Brně, s tím, aby takový vyhledaný kontakt ovlivnil dozorového státního zástupce tím způsobem, že by při rozhodování o trvání vazby T. B. netrval na jejím dalším pokračování, a to za finanční odměnu ve výši 1 000 000 Kč, přičemž nebylo zjištěno, zda k faktickému uskutečnění, vyhledání kontaktu na dozorového státního zástupce a jeho kontaktování, došlo;

- obviněný R. B. v uvedeném období od 25. 12. 2012 adresoval přímé pokyny a příkazy mimo prostředí vazby obviněné S. B., podle kterých formuloval jasné úkoly pro obviněného R. D., aby intenzivně pracoval na vyhledání kontaktů na soudce Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně, kteří budou rozhodovat o stížnostech proti rozhodnutím Okresního soudu ve Zlíně o dalším trvání vazby jeho bratra T. B. v trestní věci vedené pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503, přičemž ve svých pokynech přímo tyto soudce, kteří by měli rozhodovat o stížnostech proti rozhodnutím Okresního soudu ve Zlíně o dalším trvání vazby, označil jmény „D., H., K.“ s tím, aby takový vyhledaný kontakt ovlivnil alespoň dva z těchto soudců tím způsobem, že by pravomocně rozhodli o propuštění T. B. z vazby, a to za finanční odměnu ve výši 1 000 000 Kč, přičemž nebylo zjištěno, zda k faktickému kontaktování uvedených soudců došlo;

- obviněný R. B. tak ve výše vyjmenovaných případech buď přímo svým vlastním jednáním činil takové rozhodné a jednoznačné kroky, aby vzbudil v příslušníkovi Policie České republiky, Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu, služby kriminální policie a vyšetřování, J. K. rozhodnutí k tomu, že za finanční odměnu bude v rámci své účasti na úkonech trestního řízení vedeného pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 jako osoba se svěřenými rozhodovacími pravomocemi v trestním řízení vykonávat svou služební činnost v příkrém rozporu s ustanoveními zákona o Policii České republiky, anebo ve svých pokynech adresovaných mimo prostředí vazby zcela jasně a konkrétně formuloval úkoly pro obviněnou S. B., obviněného R. D. a další neznámé osoby, aby podle jeho pokynů činili takové rozhodné a jednoznačné kroky vedoucí k tomu, aby vzbudili v určeném okruhu policistů policejního orgánu Policie České republiky, Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu, služby kriminální policie a vyšetřování, na expozituře v Ostravě takové rozhodnutí k tomu, že za finanční odměnu v rámci své účasti na úkonech trestního řízení vedeného pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 budou jako osoby se svěřenými rozhodovacími pravomocemi v trestním řízení vykonávat svou služební činnost v příkrém rozporu s ustanoveními zákona o Policii České republiky, a dále aby jmenovaní podle jeho pokynů činili takové rozhodné a jednoznačné kroky vedoucí k tomu, aby vzbudili v dozorovém státním zástupci Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočky v Brně v trestní věci vedené pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 takové rozhodnutí, že bude za finanční odměnu jako osoba se svěřenými rozhodovacími pravomocemi v trestním řízení vykonávat svou činnost v příkrém rozporu s ustanovením zákona o státním zastupitelství, a dále aby jmenovaní podle pokynů činili takové rozhodné a jednoznačné kroky vedoucí k tomu, aby vzbudili v soudcích Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně v trestní

věci vedené pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 takové rozhodnutí, že budou za finanční odměnu jako osoby se svěřenými rozhodovacími pravomocemi v trestním řízení vykonávat svou činnost v příkrém rozporu s ustanoveními zákona o soudech a soudcích,

- a v případě I. K. rozšířeného trestního stíhání podle § 160 odst. 1, 5 tr. ř. podle usnesení policejního orgánu Policie České republiky, Národní centrály proti organizovanému zločinu, služby kriminální policie a vyšetřování, ze dne 18. 10. 2016 pod č. j. NCOZ-903-1188/TČ -2016-417706 pro jednání, jehož se měl dopustit tím, že

- v období před 25. 4. 2013 v přesně nezjištěnou dobu na základě pokynů obviněného R. B. zprostředkoval obviněnou S. B. a pod jejím vedením zkontaktoval osobu P. B., který měl být v trestní věci vedené pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 vyslechnut jako svědek, aby ho poučil a proškolil, jak má postupovat vůči orgánům činným v trestním řízení tak, že v případě předvolání se má výslechu vyhnout, dokud nebude stoprocentně připravený s tím, že v termíny předvolání nemá vycházet z domu do 16 hodin, neboť by tak mohl být předveden, a předvolání si má vyzvednout až za dva dny od data předvolání a bránit se, že policisté nedodrželi úložnou lhůtu na poště, přičemž současně P. B. přiměl a školil k nepravdivé svědecké výpovědi přesně podle připraveného konceptu od obviněného R. B. i včetně předem připravených odpovědí na připravené otázky, které u výslechu položí přítomní obhájci, to vše za slíbenou odměnu pro svědka P. B. ve výši 50 000 Kč za výpověď podle konceptu a dalších 50 000 Kč za výpověď k areálu XY podle připraveného dodatku, přičemž na základě výše popsaného jednání obviněného I. K. se svědek P. B. skutečně předvolání k výslechu vyhýbal (v termínech 4. 4., 18. 4. a 25. 4. 2013) a dostavil se až v posledně uvedeném termínu, a to jen proto, že byl krátce před stanoveným časem výslechu osobně kontaktován policistou Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu, služby kriminální policie a vyšetřování, a při tomto výslechu vypovídal shodně s připravenými instrukcemi, včetně odpovědí na otázky k areálu XY položené při výslechu obhájcem obviněného T. B., dále pak v období po 30. 9. 2013 v přesně nezjištěnou dobu během měsíců říjen a listopad 2013 osobu P. B. podle instrukcí obviněného R. B. seznámil s areály XY a XY, včetně míst, kde se našel nelegální líh, aby tak mohl vypovídat přesně a věrohodně podle představ obviněného R. B., přičemž současně P. B. školil k nepravdivé svědecké výpovědi podle připraveného konceptu od obviněného R. B., když šlo o upravenou výpověď zaměřenou nově proti L. K., kterou měl přednést před Krajským soudem v Ostravě – pobočkou v Olomouci u očekávaného hlavního líčení v dané trestní věci poté, co již byla podána obžaloba, tentokrát za slíbenou odměnu pro svědka P. B. ve výši 250 000 až 350 000 Kč s možným bonusem dalších 100 000 Kč v případě výpovědi proti osobám M. M. a M. R. a motivační zálohou, když se svědek P. B. text připravené výpovědi dobře naučil, ve výši 50 000 až 100 000 Kč, přičemž obviněný I. K. měl popisované školení P. B. vykonat za slíbenou odměnu ve výši 50 000 až 100 000 Kč s podmínkou, že dohlédne na P. B., aby si vše opsal a naučil se to, a k tomu také za úhradu času stráveného při školení ve výši sazby, jakou by si vydělal v práci,

- v blíže nezjištěné době v období roku 2013 na základě pokynů obviněného R. B. zprostředkovaných obviněnou S. B. a pod jejím vedením zkontaktoval osobu D. N., jehož výslech v postavení svědka v trestní věci vedené pod č. j. OKFK-4226/TČ-2012-252503 obviněný R. B. očekával, aby ho přesvědčil k nepravdivé výpovědi podle konceptu, který mu obviněný R. B. připravil, přičemž D. N. předložil k přečtení přeepsané pokyny obviněného R. B. směřující k jeho osobě obsahující požadavek, aby jako svědek vypovídal proti L. K. a dal vědět, jestli zná osoby M. M. a M. R., na což měl od D. N. dostat odpověď, že dotazované osoby nezná, a získat určitý příslib pomoci, kterou obviněný R. B. vyžadoval.

5. Tímto jednáním se podle usnesení policejního orgánu Policie České republiky, Útvaru pro odhalování korupce a finanční kriminality, služby kriminální policie a vyšetřování, o zahájení trestního stíhání ze dne 14. 1. 2014, č. j. OKFK-500-24/TČ-2014-252503, měl obviněný R. B. společně s jednáním popsáním pod bodem I. tohoto usnesení dopustit zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku (jednání pod body I., II. a pod body I. A., I. B., I. C., I. E., I. H., II. C.), zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, který spáchal ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku (jednání popsané pod bodem I., body I. A., I. C., I. E., I. G., I. H.), přípravy zločinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 20 odst. 1 a § 329 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, kterou spáchal ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku (jednání popsané pod bodem II. a pod bodem I. C.), a zločinu podplacení podle § 332 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) tr. zákoníku, který spáchal ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku (jednání popsané pod bodem II. C.). Obviněný P. Č. se měl dopustit zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku (jednání pod body II., II. A.) a přečinu nadržování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, který spáchal ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku (jednání pod body II., II. A.). Obviněný I. K. se měl společně s jednáním popsáním pod bodem I. uvedeného usnesení dopustit zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku (jednání pod body I., I. A., I. C., II., II. A. a rozšířeného popisu skutku) a současně i zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, který spáchal ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku (jednání popsané pod body I., I. A., I. C.), a přečinu nadržování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, který spáchal ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku (jednání pod body II., II. A. a rozšířeného popisu skutku).

II.

Dovolání nejvyššího státního zástupce

6. Nejvyšší státní zástupce (dále též „dovolatel“) podal proti tomuto usnesení v neprospěch obviněných R. B., P. Č. a I. K. z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. f) a h) tr. ř. dovolání, protože bylo rozhodnuto o zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové

rozhodnutí, a odvolací soud dospěl k nesprávným právním závěrům, nikoli však o tom, že jmenovaní obvinění naplnili znaky zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku, ale proto, že došlo k zastavení trestního stíhání z důvodů, s nimiž se neztotožnil. Za důvod považoval s poukazem na ustanovení § 12 odst. 11 tr. ř. to, že v důsledku prvního usnesení ze dne 26. 10. 2012, jímž bylo zahájeno trestní stíhání obviněného R. B. (a dalších obviněných), došlo k přerušování páchání trvajících trestných činností, která byla nakonec pravomocně právně posouzena jako zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku. Zmíněné usnesení nelze posoudit jinak než jako neopominutelnou překážku, jež přetrhla páchání trvajících trestných činů účasti na organizované zločinecké skupině. Právě tímto usnesením byl prvně vymezen skutek, a to bez ohledu na to, že byl původně kvalifikován toliko jako trestný čin daňový. V době zahájení trestního stíhání obviněného R. B. orgány činné v trestním řízení pochopitelně nemohly znát veškerý objem páchané trestné činnosti, který, jak se později ukázalo, byl zcela mimořádný co do jejího trvání, rozsahu, počtu zapojených osob do struktur zločinného uskupení, teritoriálního dosahu trestné činnosti i způsobeného následku. Posléze, jak byly s postupem trestního stíhání objasňovány další rozhodné skutečnosti, již byla původní právní kvalifikace daňového deliktu pozměněna na trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny a zcela správně doplněna i o trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku. Proto již prvním zahájením trestního stíhání nejen obviněného R. B., jenž celou činnost organizované zločinecké skupiny řídil, ale vzhledem k faktickým okolnostem i u dalších členů původní skupiny došlo k přetržce v trvání trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině ve smyslu § 12 odst. 11 tr. ř. Další činnost pachatelů je nutno posuzovat jako nový skutek, a jsou-li touto činností naplňovány i všechny znaky vymezené v § 361 odst. 1 tr. zákoníku, rovněž jako další trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině. Dovolatel se neztotožnil s názorem odvolacího soudu, který na jedné straně nepovažoval usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 26. 10. 2012 za zásadní formálně dělicí okamžik, jenž by vedl k rozčlenění jednání organizované zločinecké skupiny osob ve smyslu § 12 odst. 11 tr. ř. (nejméně ve vztahu k obviněnému R. B.), na druhé straně ovšem tímto ustanovením předpokládaný následek přiznal jinému usnesení podle § 160 odst. 1 tr. ř., když skutečné vymezení ukončení trvání činnosti organizované zločinecké skupiny a páchání relevantně trestněprávních jednání odvíjel teprve od okamžiku zahájení trestního stíhání komplexního jednání organizované zločinecké skupiny dne 14. 1. 2014. Uvedený přístup odvolacího soudu je přitom v příkrém rozporu s tím, že tento soud sám nahlíží na trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině jako na trvajících trestný čin, u něhož je nutno jednání posoudit jako jediný trestný čin trvale páchaný do doby zahájení trestního stíhání pro tento skutek.

7. Nejvyšší státní zástupce oponoval odvolacímu soudu i v tom, že nevzal v úvahu faktické založení zcela nové organizované zločinecké skupiny zřízené za účelem masivního ovlivňování trestních řízení. Trval na tom, že v důsledku již prvního razantního zásahu orgánů činných v trestním řízení vůči pachatelům rozsáhlé a po velmi dlouhou dobu páchané hospodářské trestné činnosti v daňové oblasti od podzimu roku 2012, v návaznosti na vydání prvního usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 26. 10. 2012 obviněných R. B. a T. B. coby vůdčích osobností původní organizované zločinecké skupiny (zadržení těchto „hlav“ skupiny, jejich vzetí do vazby, faktické zpřetrhání dosavadních vazeb, zavedených mechanismů a vžitých postupů atd.), došlo k faktickému ukončení činnosti této organizované zločinecké skupiny orientující se prioritně na daňovou trestnou činnost, resp. k jejímu rozvrácení. Od této doby

přestala uvedená skupina v oblasti daňové trestné činnosti zcela fungovat a byla ukončena nelegální produkce mimobilančního lihu ve všech činnostech.

8. Dovolatel odmítl, že by trestný čin podle § 240 tr. zákoníku bylo možno považovat za trestný čin trvající, jak naznačil odvolací soud, neboť může být spáchán v pokračování ve smyslu § 116 tr. zákoníku několika dílčími útoky, a tedy nejde o udržování protiprávního stavu. Objevilo-li se v popisu skutku u některých dílčích útoků v předchozích odsuzujících rozhodnutích datum z května 2013, popřípadě další data následující po prvním sdělení obvinění obviněnému R. B., bylo to jen v důsledku nalezení již dříve navezeného mimobilančního lihu do tajných úložišť a skladů, které byly již jen odhaleny později (naposledy v polovině května 2013), než byla tato činnost fakticky provozována. Přitom právě nejpozději k okamžiku nezákonné manipulace s lihem v podobě jeho uskladnění je nutno situovat okamžik dokonání daného trestného činu. Mělo-li by se tedy vycházet z ustanovení § 9 odst. 3 písm. e) zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění účinném do 31. 12. 2014, rozhodující byl den nabytí vybraných výrobků a ten nastal před zahájením trestního stíhání a vzetím obviněného R. B. do vazby. V mezidobí od zadržení a vzetí do vazby řídicích členů této objektivně rozvrácené původní organizované zločinecké skupiny až do nálezu zbývajících tajných úkrytů lihu již nedošlo k vůbec žádné aktivní činnosti tohoto již neexistujícího zločineckého uskupení osob, která by směřovala k páčání daňové trestné činnosti a již by byly naplňovány znaky trestného činu podle § 240 tr. zákoníku.

9. Vycházel-li odvolací soud z právního pojetí trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině jakožto trvajícího trestného činu, pod nímž mají být zastřešovány další úmyslné trestné činy, pak zásahem orgánů činných v trestním řízení na podzim roku 2012 došlo nejen k faktickému „rozprášení“ organizované zločinecké skupiny, ale nutně i k ukončení protiprávního stavu spočívajícího ve vytvoření a udržování této organizované zločinecké skupiny ve smyslu § 361 tr. zákoníku. Šlo o vytvoření nového protiprávního stavu, o zcela nový skutek a další trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku, případně s ním v souběhu páchaný další úmyslný trestný čin. Není rozhodující, že po personální stránce byla tato další organizovaná zločinecká skupina obsazena stejným řídicím článkem, ani to, že některými jejími členy se stali opět i vybraní bývalí členové původní organizované zločinecké skupiny.

10. Nově zřízená skupina se vyznačovala významnými odlišnostmi, především v otázce hlavního zaměření na páčání diametrálně jiné úmyslné trestné činnosti. Na pozici hlavního vykonavatele v nové organizované zločinecké skupině nastoupila obviněná S. B., která se na páčání daňové trestné činnosti v rámci původní skupiny vůbec nepodílela, členy se staly i další osoby nezapojené do nelegálních machinací s mimobilančním lihem. Snahy obviněného R. B. v této fázi likvidovat zásoby nelegálního lihu (dne 25. 9. 2012) nespovídají o transformaci původní organizované zločinecké skupiny, ale naopak prokazuje, že páčání daňové trestné činnosti skončilo a přežitá organizovaná zločinecká skupina tuto hospodářskou trestnou činnost zastřešující směřovala jednoznačně k ukončení své činnosti.

11. Nejvyšší státní zástupce připustil, že dosavadní rozhodovací praxe se spíše kloní k názoru, že spáchání dalšího trestného činu v rámci účasti na organizované zločinecké skupině lze postihovat jako jednočinný souběh trestného činu podle § 361 tr. zákoníku jakožto ohrožujícího trestného činu a dalšího tzv. realizačního trestného činu (viz usnesení Nejvyššího

soudu ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. [3 Tdo 684/2014](#), ze dne 19. 8. 2020, sp. zn. [5 Tdo 1589/2018](#), a ze dne 15. 3. 2022, sp. zn. [6 Tdo 1300/2021](#)), avšak užití ustanovení § 107 a § 108 tr. zákoníku nevylučuje ve vztahu k trestnému činu podle § 361 tr. zákoníku ani souběh vícečinný. Trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině je spáchán již samotným vytvořením protiprávního stavu, tedy založením organizované zločinecké skupiny, dále účastí na její činnosti nebo její podporou. Ke spáchání tohoto trestného činu postačuje samotná účast v dané struktuře s tím, že není třeba, aby současně došlo také k jinému trestnému činu, na jehož páčání je činnost organizované zločinecké skupiny obecně zaměřena. Trestný čin podle § 361 tr. zákoníku je možno spáchat jako trestný čin samostatný, bez jakéhokoli souběhu s trestným činem jiným. Pokud však současně s ním dojde ke spáchání další úmyslné trestné činnosti, jde o akty, u nichž nejsou zahrnuty znaky skutkové podstaty trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině, ale tuto skutkovou podstatu přesahují. Trvajícím podobou trestného činu podle § 361 tr. zákoníku s ohledem na dikci tohoto ustanovení přitom ani nevyžaduje, aby pachatel vůbec provedl nějaké účastnické úkony, včetně aktivních kroků ke spáchání některého jiného trestného činu, ale postačí, že je připraven poskytovat pomocné úkony k činnosti organizované zločinecké skupiny, jíž se stal účastníkem. Nabízí se tedy tyto další jednotlivé trestné činy posuzovat jako samostatné, které jsou příkladem nikoli jediného, trvajícím skutku, nýbrž souběžné, paralelní trestné činnosti. Tomu odpovídá, že tyto jednotlivé trestné činy jsou kvalifikovány jako trestné činy spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny ve smyslu § 107 odst. 1 tr. zákoníku.

č. 45

12. Při striktním trvání na konceptu jednočinného souběhu by bylo složité a v určitých situacích i nemožné postihnout členy organizované zločinecké skupiny pro další, třeba i významnější část trestné činnosti, která by byla odhalena později, jako je tomu v posuzované věci. Názory plynoucí z rozhodnutí odvolacího soudu by mohly být i v rozporu např. s Úmluvou Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu ze dne 15. 11. 2000 (tzv. Palermskou úmluvou), konkrétně jejími články 5 a 11, či rámcovým rozhodnutím Rady Evropské unie ze dne 24. 10. 2008, č. 2008/841/SVV, o boji proti organizované trestné činnosti, protože pojetí jednočinného souběhu by znamenalo, že zahájením trestního stíhání pro trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině by byl v zásadě vymezen skutek, který by byl předmětem trestního stíhání. Pokud by jeho součástí měly být i jednotlivé dílčí trestné činy, stačilo by, aby tato dílčí jednání byla následně v průběhu trestního řízení doplňována do popisu skutku, aniž by ovšem bylo nutné (a současně možné) zahajovat pro ně trestní stíhání zvláštním usnesením podle § 160 odst. 1, 5 tr. ř., což by byl nežádoucí důsledek.

13. Z uvedených důvodů vyslovil nejvyšší státní zástupce závěr, že trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku a další jednotlivé trestné činy spáchané v její prospěch je spíše třeba posuzovat jako samostatné, paralelní či souběžné skutky. Jde o odlišná jednání i následky, byť jednotlivé specifické trestné činy jsou „zarámovány“ existencí organizované zločinecké skupiny, což je vyjádřeno tím, že je užito ustanovení § 107 tr. zákoníku. Spáchání určitého dalšího trestného činu není obligatorním znakem skutkové podstaty trestného činu podle § 361 tr. zákoníku. Definice organizované zločinecké skupiny zahrnuje pouze zaměření na páčání úmyslné trestné činnosti. Tento znak určuje záměr či cíl činnosti organizované zločinecké skupiny. Naproti tomu v případě specifických trestných činů jde o odlišná jednání, popsaná v jednotlivých skutkových podstatách posuzovaných trestných činů, která se zcela odlišují od jednání, které je znakem

trestného činu podle § 361 tr. zákoníku. Jsou-li jednání kauzální pro určitý následek odlišná, nemělo by se jednat o jednočinný souběh trestných činů, nýbrž o souběh vícečinný.

14. Ze samotného faktu, že účast na organizované zločinecké skupině jako trvající trestný čin časově ohraničuje i další jednotlivé trestné činy páchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny, které ale přesahují znaky skutkové podstaty trestného činu podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku nebo se s nimi zcela míjejí, nelze dovozovat, že musí jít o souběh jednočinný.

15. Nejvyšší státní zástupce z uvedených důvodů navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 12. 2022, sp. zn. 1 To 131/2021, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu, a dále aby postupoval podle § 265l odst. 1 tr. ř. a přikázal Vrchnímu soudu v Olomouci věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

č. 45

III.

Vyjádření k dovolání

16. Dovolání nejvyššího státního zástupce bylo zasláno obhájčům všech tří obviněných, přičemž obvinění P. Č. a I. K. se k němu nevyjádřili.

17. Obviněný R. B. ve svém vyjádření uvedl, že se neztotožňuje s názorem nejvyššího státního zástupce, protože použití § 12 odst. 11 tr. ř. je možné jedině tehdy, pokud obviněný pokračuje v jednání, pro které je stíhán. V usnesení ze dne 26. 10. 2012 nejsou popsány žádné skutkové okolnosti týkající se účasti obviněného na organizované zločinecké skupině, jsou zde uvedeny pouze okolnosti nasvědčující tomu, že se dopustil daňového deliktu, a proto mu tím nebylo sděleno obvinění z trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině. Znaky takového jednání byly poprvé komplexně vymezeny až v usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 14. 1. 2014, které je mezníkem pro páchaní trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině. Poukázal na pravomocný rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 7. 2017, sp. zn. 5 To 55/2016, podle kterého se měl jak daňové trestné činnosti, tak trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině dopustit nejméně od roku 2004 až do 16. 5. 2013. I pokud by měl tedy dovolatel pravdu a usnesením ze dne 26. 10. 2012 by došlo k rozčlenění jednání organizované zločinecké skupiny na dva skutky, nic to nemění na tom, že obviněný byl již pravomocně odsouzen za skutek (jednání) organizované zločinecké skupiny i po 26. 10. 2012.

18. Obviněný zpochybnil také názor dovolatele o existenci dvou organizovaných zločineckých skupin, přičemž se ztotožnil se závěry odvolacího soudu, že i po 26. 10. 2012 šlo stále o totéž spolčení. Připomenul, že původní organizovaná zločinecká skupina nebyla v rámci své činnosti zaměřena pouze na páchaní hospodářské trestné činnosti, ale i na trestné jednání, které tato skupina potřebovala k tomu, aby mohla efektivně, a především dlouhodobě fungovat. Z tohoto důvodu docházelo i k jednání směřujícím k ovlivnění trestních a jiných řízení, jakož i k ovlivnění úředních osob, jak bylo provedeným dokazováním prokázáno, což dovolatel pominul (viz věc vedená u Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci pod sp. zn. 28 T 16/2013, z níž plyne, že členové organizované zločinecké skupiny byli v rámci tzv. „konvojování“ vybaveni i vyšší finanční hotovostí, která měla být použita jako úplatek v případě kontroly transportu policií nebo celní správou). Zmínil trestní řízení vedené

u Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně pod sp. zn. 69 T 12/2022, které nebylo skončeno a rovněž se týká soustavného krácení daňové povinnosti s cílem zajistit a rozvíjet dlouhodobé nepřetržité fungování jím řízené organizované zločinecké skupiny, inicioval a za úplatu udržoval utajenou spolupráci s vícero příslušníky Celní správy České republiky. Z uvedeného plyne, že trestná činnost v podobě ovlivňování trestních či jiných řízení a úředních osob byla páchána jako nedílná součást hospodářské trestné činnosti v rámci organizované zločinecké skupiny, která existovala již od roku 2004. Obviněný konstatoval, že shora popisované chování jím řízené organizované zločinecké skupiny z roku 2007 je prakticky shodné jako jednání z let 2012 a 2013 posuzované v této trestní věci. Vyzdvihl další podobné rysy s tím, že v roce 2012 tudíž nedošlo k žádnému „rozprášení“ organizované zločinecké skupiny a ustanovení nové, nýbrž jen k obvyklé reakci stále stejné a fungující organizované zločinecké skupiny, která existovala nepřetržitě od roku 2004 do roku 2014, když tato doprovodná trestná činnost spočívající v ovlivňování celních i trestních řízení a příslušných úředních osob hrála důležitou roli při páchání daňové trestné činnosti.

č. 45

19. S dovolatelem se obviněný R. B. neztotožnil i proto, že struktura osob, které se podílely na činnosti organizované zločinecké skupiny před datem 26. 10. 2012 i po něm, byla z velké části stejná. Navíc i v minulosti docházelo k průběžným personálním obměnám (viz rozvedené činnosti jednotlivých osob). On sám zůstal vůdčí osobou při páchání trestné činnosti skupiny, změna na druhém nejvyšším místě v hierarchii byla dána tím, že bratr obviněného T. B. byl vzat do vazby a následně začal spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, proto jej vystřídala bývalá manželka obviněného S. B. Panuje ovšem shoda na tom, že dvěma hlavními pilíři při páchání trestné činnosti zůstali i po 26. 10. 2012 obvinění L. K. a P. Č. Z tohoto vyplývá, že byla pouze jediná organizovaná zločinecká skupina. Za podstatnou označil obviněný skutečnost, že podle skutkové věty pravomocného rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017, sp. zn. 5 To 55/2016 (ve věci vedené u Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci pod sp. zn. 28 T 16/2013), mělo k hospodářské trestné činnosti (konkrétně tzv. fiktivním denaturacím, tj. činnosti mimo ukrývání mimobilančního lihu) docházet až do 16. 5. 2013.

20. Následně obviněný detailně přiblížil činnost jednotlivých osob v rámci zločinecké organizace, aby podpořil své tvrzení o pokračování v daňové trestné činnosti i po 26. 10. 2012. Odmítl argumentaci nejvyššího státního zástupce týkající se vícečinného souběhu a paralelní trestné činnosti. On sám se přiklonil ke stanovisku, že mezi zločinem účasti na organizované zločinecké skupině a dílčím trestným činem spáchaným v její prospěch je vždy dán jednočinný souběh, jak se uvádí i v odborné literatuře a koresponduje to i s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2002, sp. zn. [5 Tdo 494/2002](#). Odkázal i na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2005, sp. zn. [7 Tdo 635/2005](#), s tím, že je správné rozhodnutí odvolacího soudu, a k tomu zmínil, že za několik trestných činů již byl pravomocně odsouzen (v řízení vedeném u Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci pod sp. zn. 28 T 16/2013), což má za důsledek, že pro druhý trestný čin (projednávaný v řízení před Krajským soudem v Brně – pobočkou ve Zlíně pod sp. zn. 69 T 4/2018) již nemůže být stíhán ani odsouzen. Pravomocné odsouzení vytvořilo překážku věci rozhodnuté i pro další trestný čin spáchaný v jednočinném souběhu s trestným činem, pro který již byl obviněný pravomocně odsouzen. V této souvislosti obviněný odmítl argument dovolatele o absurdních důsledcích přijetí právního názoru prezentovaného Vrchním soudem v Olomouci v posuzované trestní věci. Zdůraznil, že veškerá jeho trestná činnost mohla být projednána v jednom trestním řízení. To, že se tak nestalo, nebylo

způsobeno postupným odhalováním další trestné činnosti spáchané organizovanou zločineckou skupinou v příslušném období, nýbrž laxním přístupem orgánů činných v trestním řízení.

21. S ohledem na veškeré skutečnosti výše uvedené obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265j tr. ř. dovolání nejvyššího státního zástupce zamítl, jelikož není důvodné.

IV.

Postoupení věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu

22. Trestní věc obviněných R. B., P. Č. a I. K. byla přidělena senátu č. 8 trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jako „senát č. 8“) v souladu s přidělováním podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu. Tento senát svým usnesením ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. [8 Tdo 689/2023](#) (dále též jen „usnesení o postoupení“), rozhodl podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „zákon o soudech a soudcích“), o postoupení věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát trestního kolegia“ nebo „velký senát“).

23. Důvodem je názor senátu č. 8 (viz bod 55. usnesení o postoupení), že zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku a tzv. realizační trestné činy nejsou spáchány jedním skutkem v jednočinném souběhu, ale více skutky v souběhu vícečinném, v důsledku čehož ani o skutcích vykazujících zákonné znaky těchto tzv. realizačních trestných činů spáchaných ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku nebylo rozhodnuto odvolacím soudem zmiňovanými rozhodnutími soudů. Ve věci zaujal právní názor rozporný s výkladem o jednočinném souběhu zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku s tzv. realizačním trestným činem [v konkrétním případě trestnými činy nadřzování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku či přípravou trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 20 odst. 1 a § 329 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, spáchanými ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku], vyjádřeným v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2015, sp. zn. [7 Tdo 400/2015](#), či v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. [5 Tdo 769/2013](#).

24. Uvedený názor dovodil senát č. 8 z výkladu obsaženého pod body 36. až 54. usnesení o postoupení a vysvětlil, z jakých důvodů nejde o jednočinný souběh mezi tzv. realizačními trestnými činy spáchanými ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku a zločinem účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku.

25. Stejně tak vysvětlil i zvolený procesní postup, proč věc předkládá velkému senátu trestního kolegia. Pro úplnost senát č. 8 dodal, že se zřetelem na zvolený způsob rozhodnutí se nezabýval další částí námitek dovolatele a že z povahy jeho rozhodnutí vyplývá, že nepřisvědčil dovolacím námitkám, jimiž bylo odůvodňováno založení nové organizované zločinecké skupiny.

26. Velký senát trestního kolegia zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky k projednání dovolání velkým senátem, protože s ohledem na skutečnosti uvedené v usnesení

o předložení věci byly dodrženy podmínky § 20 odst. 1 zákona o soudech a soudcích. Velký senát trestního kolegia shledal, že jde o věc, pro jejíž projednání je příslušný.

V.

Průběh trestního řízení v posuzované věci

27. Velký senát s ohledem na projednávanou věc a její rozsah, byť dovolání směřuje výlučně proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 12. 2022, sp. zn. 1 To 131/2021, považuje za vhodné pro přehled poukázat na stěžejní průběh trestního řízení ve věci jmenovaných obviněných, jejichž trestní věc byla původně vedena ve společném řízení týkajícím se i dalších skutků právně kvalifikovaných jako zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku a zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku, spáchaný ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku a ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku, kterých se měli dopustit společně s dalšími obviněnými, jak naznačuje i výrok přezkoumávaného usnesení. Ve fázi prověřování policejním orgánem byla jednotlivá řízení s obviněnými pojmenována jako „SMOG“, „CELA“ a „MORAVA“.

28. V trestní věci s pracovním názvem „SMOG“ bylo trestní řízení zahájeno záznamem policejního orgánu ze dne 16. 9. 2012 pod č. j. UOOZ-1845/TČ-2012-200437 (č. l. 12 trestního spisu). Trestní stíhání (proti obviněnému R. B.) pro skutek tam popsany páchaný od července roku 2012 do 25. 9. 2012, posouzený jako zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku, bylo zahájeno usnesením ze dne 26. 10. 2012, č. j. UOOZ-1845/TČ-2012-292600 (č. l. 13 až 19 trestního spisu), a další trestní stíhání pro skutek páchaný od roku 2006 až do 11. 12. 2012, posouzený jako zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku, bylo zahájeno usnesením ze dne 14. 12. 2012, č. j. OKFK-4226-206/TČ-2012-252503 (č. l. 23 až 26 trestního spisu).

29. Nyní projednávaná trestní věc byla původně vedena pod pracovním názvem „CELA“ a trestní řízení bylo zahájeno úředním záznamem policejního orgánu ze dne 17. 1. 2013 pod č. j. UOOZ-297/TČ-2013-292600 (č. l. 4 trestního spisu), tento záznam byl následně rozšířen dne 18. 2. 2013 (č. l. 5 trestního spisu) mimo jiné o podezření ze spáchání přečinu nadržování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku a dne 26. 11. 2023 byla k této věci usnesením policejního orgánu č. j. UOOZ-297-100/TČ-2013-292600 připojena trestní věc podezření ze spáchání zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku, v níž byly úkony trestního řízení zahájeny dne 30. 4. 2013 původně v samostatném řízení vedeném pod č. j. UOOZ-935/TČ-2013-292600 (č. l. 6 až 9 trestního spisu, označována pracovním názvem „MORAVA“).

30. Trestní stíhání obviněných R. B., P. Č., I. K. a dalších třinácti osob v této spojené věci („CELA“ a „MORAVA“) bylo zahájeno usnesením policejního orgánu ze dne 14. 1. 2014, č. j. OKFK-500-24/TČ-2014-252503 (č. l. 8239 až 8293 trestního spisu). Usnesení bylo rozděleno na dvě části (I., II.), přičemž první část byla označována jako „daňová“, druhá část jako „ovlivňování“. Obviněný R. B. se měl jednáním popsáním v tomto usnesení dopustit zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku (jednání pod body I., II. a pod body I. A., I. B., I. C., I. E., I. H., II. C), zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, který spáchal ve prospěch

organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku (jednání popsané pod bodem I., body I. A., I. C., I. E., I. G., I. H.), přípravy zločinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 20 odst. 1 a § 329 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, kterou spáchal ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku (jednání popsané pod bodem II. a pod bodem I. C.), a zločinu podplacení podle § 332 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) tr. zákoníku, který spáchal ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku (jednání popsané pod bodem II. C.). V jednání obviněného P. Č. byl spatřován zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku (jednání pod body II., II. A.) a přečin nadržování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, který spáchal ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku (jednání pod body II., II. A.). Obviněný I. K. se měl podle citovaného usnesení a usnesení o zahájení rozšířeného trestního stíhání ze dne 18. 10. 2016, č. j. NCOZ-903-1188/TČ-2016-417706 (č. I. 8455 až 8464 trestního spisu), dopustit zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku (jednání popsané pod body I., I. A., I. C., II., II. A. a v rozšířeném popisu skutku) a současně i zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, který spáchal ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku (jednání popsané pod body I., I. A., I. C.), a přečinu nadržování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, který spáchal ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku (jednání popsané pod body II., II. A. a v rozšířeném popisu skutku).

č. 45

31. V tzv. „daňové části“ byly obviněny všechny osoby, které se v organizované zločinecké skupině podílely na vzniku mimobilančního lihu, jeho skladování a dalším prodeji, zahrnuje tak i nezdaněný líh ze tří tajných úložišť, která již byla řešena v trestní věci „SMOG“. Časově byla tato trestná činnost zařazena do období od roku 1997 až po 16. 5. 2013 (obvinění byli pravomocně odsouzeni pouze pro období od roku 2004 do 16. 5. 2013). Skutky popsané v usnesení ze dne 14. 1. 2014, č. j. OKFK-500-24/TČ-2014-252503, pod bodem I. byly vyloučeny u obviněných R. B. a I. K. k samostatnému projednání dne 7. 7. 2014 (č. I. 8423 až 8430 trestního spisu) a bylo o nich pravomocně rozhodnuto odsuzujícími rozsudky, a to u obviněného R. B. rozsudkem Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. 28 T 16/2013, obviněného I. K. rozsudkem Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 15. 10. 2019, sp. zn. 28 T 16/2013; obviněný P. Č. byl odsouzen rozsudkem Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 21. 2. 2017, sp. zn. 68 T 11/2016.

32. Pro skutky popsané pod bodem II. (tzv. „ovlivňování“) v usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 14. 1. 2014, č. j. OKFK-500-24/TČ-2014-252503, a v usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 18. 10. 2016, č. j. NCOZ-903-1188/TČ-2016-417706, byla podána obžaloba v nyní přezkoumávané věci u Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 21. 3. 2018, sp. zn. 2 VZV 1/2014 (č. I. 15596 a násl. trestního spisu), a to mimo jiné na uvedené obviněné i pro zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku. O podané obžalobě bylo rozhodnuto způsobem popsaným v části I. shora v bodech 1. až 3. tohoto usnesení.

VI.

Stěžejní argumentace odvolacího soudu obsažená v části V. přezkoumávaného usnesení

33. Odvolací soud i nejvyšší státní zástupce se shodli na tom, že posuzované jednání obviněného R. B. a na něm se podílejících dalších osob, včetně na určité nižší úrovni hierarchie skupiny se nacházejících obviněných P. Č. a I. K., nepochybně naplnilo znaky zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku. Odvolací soud se však neztotožnil s názorem obžaloby, že po zákroku orgánů činných v trestním řízení vůči organizované zločinecké skupině páchající daňovou trestnou činností byla v reakci na nový vývoj událostí, s nimiž členové původní organizované zločinecké skupiny ve svých plánech k páchání úmyslné trestné činnosti především daňového charakteru nekalkulovali, založena nová organizovaná zločinecká skupina, která byla do značné míry personálně pozměněná a byla inovativně zaměřená na úmyslné masivní ovlivňování trestního řízení veškerými nelegálními prostředky a následně také fakticky působící v této oblasti úmyslné trestné činnosti. Své závěry založil odvolací soud na přetrvávající existenci pouze jediné organizované zločinecké skupiny, která pozměnila priority trestně postižitelného jednání a jejíž fungování bylo po zadržení obviněného R. B. (a některých dalších členů organizované zločinecké skupiny) a jeho vzetí do vazby doplněno o součinnost dalších osob. Podle názoru odvolacího soudu nemá teorie vytvoření nové oddělitelné organizované zločinecké skupiny žádný důkazní podklad, naopak je zcela zřejmé, že obviněný R. B. se již před svým zadržením pokusil ovlivňovat svědky (zmíněn je J. T.) a dne 25. 9. 2012 zlikvidovat zásoby nelegálního lihu v areálu v XY. Kontinuálně se svým zadržením a vzetím do vazby započal usilovat o sofistikovanou aktivitu k odvrácení následků svého předchozího trestného jednání za účasti stejných osob, jež se společně s ním na něm podílely. K tomu měl tento obviněný angažovat další osoby, které měly možnost dostat se s ním do osobního styku, tedy své nejbližší příbuzné (včetně manželky) a jejich prostřednictvím i celou řadu dalších osob (nejspíš i obhájce), které velmi podrobně instruoval a jejichž jednání zaměřené na ovlivňování trestního řízení po dlouhou dobu také řídil. Odvolací soud neakceptoval ani tvrzení státního zástupce obsažené v doplnění podané odvolání, že k faktickému ukončení činnosti původní organizované zločinecké skupiny došlo v souvislosti s prvotním zásahem orgánů činných v trestním řízení na podzim roku 2012, tedy zahájením trestního stíhání obviněného R. B. a dalších osob a jeho vzetím do vazby, přičemž již dále nebyla aktivně páchána daňová trestná činnost této skupiny s tím, že takto došlo k ukončení páchání trvajícího trestného činu, a teprve následně mělo dojít k obnovení činnosti organizované zločinecké skupiny na podobném, ale nikoli totožném základě a šlo o zcela novou organizovanou zločineckou skupinu s jiným personálním složením, zaměřenou na páchání jiné trestné činnosti, a tím i nový skutek. V této souvislosti poukázal na procesně problematický postup orgánů přípravného řízení, které pro část jednoho skutku daňového podvodu dvakrát zahájily trestní stíhání a také dvakrát ve věci podaly obžalobu, což označil za nestandardní.

34. S ohledem na tyto úvahy dospěl odvolací soud k závěru, že k zahájení trestního stíhání komplexního jednání organizované zločinecké skupiny ve vztahu k oběma zaměřeným činnostem pachatelů došlo nejdříve dne 14. 1. 2014 a od tohoto okamžiku se odvíjí skutečné vymezení ukončení trvání vytvořené a modifikované činnosti organizované zločinecké skupiny a páchání relevantně trestněprávních jednání, jak byly popsány v odsuzujícím rozsudku. Ze závěru o existenci pouze jediné organizované zločinecké skupiny, po zadržení obviněného R. B. a jeho vzetí do vazby toliko s pozměněnými prioritami trestného jednání a doplněné

o součinnost dalších osob, odvolací soud vyšel s odkazem na specifičnost trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině, který má charakter trvajících trestného činu ve vztahu k samotné účasti a zastřešuje zpravidla i páchání další konkrétní soustavné trestné činnosti jednotlivými pachateli. Přitom konstatoval, že celé souhrnné jednání je nutno posoudit jako jediný skutek, jenž v jednočinném souběhu může naplňovat skutkové podstaty dvou i více trestných činů, a proto jednání, pro něž bylo vůči obviněným zahájeno trestní stíhání a jako takové bylo popsáno, vykazuje nadále faktické i procesní znaky jednoho skutku *de iure*, za nějž již obvinění byli pravomocně odsouzeni. Vzhledem k zásadám jednoty a totožnosti skutku, které v odůvodnění napadeného rozhodnutí rozvedl, odvolací soud považoval další trestní stíhání obviněných za nepřipustné podle § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř.

VII.

Posouzení důvodnosti dovolání velkým senátem trestního kolegia

35. Z hlediska přípustnosti a dalších formálních podmínek dovolání dospěl velký senát trestního kolegia ke shodným závěrům, jaké již vyjádřil senát č. 8 pod bodem 34. usnesení o postoupení. Velký senát dodává, že dovolání je možné podat jen na základě důvodů vymezených zákonem v § 265b odst. 1 písm. a) až m), odst. 2 tr. ř., přičemž je těmito důvody a tím, čím dovolatel odůvodňuje jejich existenci, ve své přezkumné činnosti vázán (§ 265f odst. 1, § 256i odst. 3 tr. ř.), neboť není povolán k revizi přezkoumávaných rozhodnutí z vlastní iniciativy. Pro stručnost lze jen připomenout ve shodě se závěrem senátu č. 8, že nejvyšším státním zástupcem uplatněné dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. f) a h) tr. ř. korespondují s jím uplatněnými argumenty. Po posouzení obsahu podaného dovolání velký senát trestního kolegia shledal, že není důvod k jinému postupu nebo rozhodnutí, a proto podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost napadeného usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 12. 2023, sp. zn. 1 To 131/2021, i řízení mu předcházející, a to v rozsahu a z důvodů podle § 265b odst. 1 písm. f) a h) tr. ř., na jejichž podkladě bylo dovolání podáno, a shledal, že je důvodné.

36. Z dovolacích námitek nejvyššího státního zástupce zmíněných výše (část II.) vyplývá, že nezákonnost rozhodnutí odvolacího soudu ve vztahu k obviněným R. B., I. K. a P. Č. spočívající v namítaném neopodstatněném zastavení jejich trestního stíhání shledává v jeho nesprávném posouzení

a) vzájemného vztahu trestného činu podle § 361 tr. zákoníku a tzv. realizačního trestného činu, ohledně něhož dospěl odvolací soud k závěru, že jde o jednočinný souběh,

b) významu § 12 odst. 11 tr. ř. z hlediska posuzování jednání pachatele, které vykazuje znaky trvajících trestného činu, a jehož se dopouští i poté, co mu bylo sděleno obvinění pro příslušný trestný čin (jako časového hlediska dělicího jednání pachatele na dva samostatné skutky),

c) skutkových zjištění týkajících se časových souvislostí páchání trestné činnosti organizovanou zločineckou skupinou, ohledně níž rozhodl o zastavení trestního stíhání obviněných, jejího odlišného personálního složení i odlišného zaměření.

37. Velký senát k posouzení důvodnosti uplatněné argumentace přistoupil v tomto pořadí, a to i s přihlédnutím k tomu, že její první část odůvodnila rozhodování velkého senátu ohledně označené právní problematiky.

VII./1. Otázka charakteru souběhu trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině a tzv. realizačního trestného činu

38. Za stěžejní otázku, pro kterou byla věc předložena velkému senátu a která má právní povahu, takže se jí velký senát ve smyslu uplatněných dovolacích důvodů [§ 265b odst. 1 písm. f) a h) tr. ř.] může zabývat, lze označit tu, zda zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku je s tzv. realizačními trestnými činy, které byly spáchány ve prospěch organizované zločinecké skupiny, v jednočinném souběhu, anebo zda jde o vícečinný souběh.

č. 45

39. V obecné rovině je vhodné nejprve uvést, že pro posouzení otázek souvisejících se souběhem trestných činů je rozhodující vymezení pojmu „skutek“ a ujasnění si toho, kdy jde o jeden skutek a kdy o více skutků. Co se týká případného vyjádření vícečinného souběhu v tzv. skutkové větě, tak by mu jistě lépe odpovídal popis skutkové věty tak, že znaky trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině by byly pojaty do zcela samostatného bodu a další specifické trestné činy by byly popsány odděleně. V posuzovaném případě zvolená formulace skutkové věty vyznívá zčásti uceleně, přičemž účast na organizované zločinecké skupině je popsána zejména v tzv. návěti skutkové věty a jednotlivé trestné činy jsou potom rozvedeny v dílčích bodech. To může svádět k závěru o nutně jednočinném souběhu trestných činů popsaných v obžalobě. Nelze však ztotožňovat skutek a jeho popis, neboť jde o dva odlišné pojmy, které je třeba rozlišovat. Skutek je to, co se ve vnějším světě objektivně stalo. Naproti tomu popis skutku je slovní formou, jejímž prostřednictvím se skutek odráží ve vyjadřovacích projevech lidské komunikace. Pro rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení je významný samotný skutek, a nikoli jeho popis, protože trestní stíhání se vede ohledně skutku, a nikoli ohledně popisu skutku. Jinými slovy, určité nedostatky či nedokonalosti v popisu skutku nejsou pro soud zásadní, neboť předmětem řízení je vždy určitý skutek, jehož popis se může změnit.

40. Vícečinný souběh předpokládá více skutků (samostatných útoků) a každý z nich se posuzuje jako samostatný trestný čin. Naproti tomu při jednočinném souběhu jde o skutek jediný. Trestní zákoník ani trestní řád pojem skutku blíže nedefinují, byť se o něm na více místech zmiňují [např. v § 92 odst. 2 tr. zákoníku, § 11 odst. 1 písm. h) až k) a § 220 odst. 1 tr. ř.], a vymezení tohoto pojmu je tedy ponecháno teorii trestního práva a soudní praxi. Za jeden skutek, o který mělo jít v posuzovaném případě, se v nauce i praxi považují všechny ty projevy vůle pachatele navenek, které jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva, pokud jsou zahrnuty zaviněním (k tomu viz rozhodnutí uveřejněné pod č. [8/1985](#) Sb. rozh. tr.).

41. Podstatu skutku tvoří jednání a jím způsobený následek. Jednání je projevem vůle ve vnějším světě a může záležet jak v jednání omisivním, tak komisivním a může být spácháno úmyslně i z nedbalosti. Rámec aktů zahrnutých do jednání je však určen trestněprávně konkrétním následkem, jehož příčinou musí být jednání. Jde o následek, který je znakem některého jednotlivého trestného činu. Následek ve své konkrétní podobě spojuje dílčí útoky, akty do jednoho skutku a zároveň umožňuje dělit chování člověka na různé skutky (např. aby šlo o jediný skutek, musí být výstřel příčinou usmrcení). K tomu, aby šlo o jeden

skutek, je třeba, aby akt jednání byl příčinou následku, který je znakem skutkové podstaty některého trestného činu, a v době jednání pachatel jednal zaviněně, resp. aby jednal v té formě zavinění, která je relevantní pro příslušnou skutkovou podstatu. Hlediskem, které rozlišuje lidské jednání do více skutků významných pro trestní právo, je následek. Proto nelze pokládat za samostatné skutky takové akty, které všechny směřují k témuž následku relevantnímu pro trestní právo (např. více bodných ran, které vedly k usmrcení). Tých následek spojuje tyto akty, neboť je tu k němu příčinný vztah i zavinění. Při posuzování souběhu je tedy třeba především rozhodnout, zda je tu v konkrétním případě jediný skutek nebo více skutků (k tomu viz ŠÁMAL, P., GRIVNA, T., BOHUSLAV, L., NOVOTNÝ, O., HERCZEG, J., VANDUCHOVÁ, M., a kol. Trestní právo hmotné. 9. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 309; JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 8. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 356; dále např. rozhodnutí uveřejněné pod č. [60/2012](#) Sb. rozh. tr. a usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2002, sp. zn. [II. ÚS 143/02](#)).

42. V daných souvislostech je vhodné též připomenout, že je třeba odlišovat pojmy jednota skutku a totožnost skutku. Totožnost skutku je pojem procesní, který je podstatný pro zjištění rozsahu žalobního návrhu obžaloby (návrhu na potrestání) podané proti určitému obviněnému. Jednota skutku je pojem hmotněprávní a je rozhodující pro určení, zda jde o souběh jednočinný nebo vícečinný (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2017, sp. zn. [8 Tdo 1491/2017](#), aj.). Podle § 220 odst. 1 tr. ř. soud může rozhodovat jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu. Povinnost soudu rozhodovat jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu, je důsledkem uplatnění obžalovací zásady. Je tedy pouze na soudu rozhodujícím o vině obviněného, aby hmotněprávně posoudil skutek, pro nějž bylo zahájeno trestní stíhání a podána obžaloba, a proto soudu nic nebrání v tom, aby jednání obviněného popsané v žalobním návrhu ve smyslu hmotněprávním posoudil jako dva skutky, ačkoliv státní zástupce podávající obžalobu spatřoval v jednání obviněného a jím způsobeném následku pouze skutek jeden.

43. K ustanovení § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku, což je alternativa, o kterou v těchto souvislostech jde, je vhodné uvést, že postihuje jednání v rámci činnosti organizované zločinecké skupiny. Účastnit se jednání organizované zločinecké skupiny může jak její člen, tak osoba stojící vně struktury této zločinecké organizace. Podle judikatury soudů postačí k naplnění skutkové podstaty podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku pouhé členství v organizované zločinecké skupině, aniž by bylo nutné páchání další úmyslné trestné činnosti, takže jednání takového člena nemusí naplňovat skutkovou podstatu žádného dalšího trestného činu (tzv. realizačního) podle zvláštní části trestního zákoníku, neboť postačuje, pokud tato činnost souvisí právě s jeho členstvím v organizované zločinecké skupině (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2018, sp. zn. [6 Tdo 244/2018](#), ze dne 15. 3. 2022, sp. zn. [6 Tdo 1300/2021](#)). Lze si však představit i aktivnější formu účasti na činnosti organizované zločinecké skupiny, aniž by takovým jednáním pachatel naplnil znaky některého jiného úmyslného trestného činu (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4538).

44. Pro úplnost lze připomenout, že u zločinu podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku jde o trvající trestný čin, jak ostatně správně uvádějí odvolací soud i dovolatel. Účast na činnosti organizované zločinecké skupiny tedy musí trvat určitou dobu (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2022, sp. zn. [6 Tdo 1300/2021](#)). Trvající podoba trestného činu není formou

provedení trestného činu, která by tu někdy byla a jindy nebyla, nýbrž plyne ze zákona (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 273, a rozhodnutí uveřejněné pod č. [17/2015](#) Sb. rozh. tr.). Z právě uvedeného také vyplývá, že závěr o trvajícím podobě trestného činu nelze mechanicky vztáhnout též k dalším alinea ustanovení § 361 odst. 1 tr. zákoníku.

45. V obecné rovině platí, že skutková podstata zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku postihuje samotné založení, podporu organizované zločinecké skupiny či členství v ní, aniž by obligatorním znakem tohoto trestného činu bylo spáchání určitého dalšího trestného činu. Tento závěr se beze zbytku týká i skutkové podstaty obsažené v § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku, tedy účasti na činnosti organizované zločinecké skupiny. Definice organizované zločinecké skupiny ve smyslu § 129 tr. zákoníku, jež je s ustanovením § 361 tr. zákoníku úzce spojená a prvoplánově navozuje závěr o jednočinném souběhu zločinu podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku a tzv. realizačního trestného činu, zahrnuje pouze zaměření na páchaní úmyslné trestné činnosti, což není znakem objektivní stránky trestného činu, ale spíše znakem subjektivním. Jde o znak, který určuje záměr či cíl činnosti organizované zločinecké skupiny. „Účastí na činnosti“ organizované zločinecké skupiny se zde s přihlédnutím k objektu chráněnému ustanovením § 361 tr. zákoníku, jímž je zájem na potlačování organizované kriminality, a tedy i na ochraně společnosti a státu před touto vyšší formou společné trestné činnosti (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 273), nerozumí jednání vykazující znaky některého z tzv. realizačních trestných činů, k němuž ostatně může, ale také nemusí dojít, ale samo zapojení se nebo zařazení se do struktury této zločinecké skupiny. Mimořádná nebezpečnost a škodlivost této formy trestné součinnosti (organizovaného zločinu) je totiž dána především její koordinovaností, promyšleností, stejně jako užívanými prostředky jejího utajení, příp. zastíráním trestné činnosti znesnadňujícím její odhalení.

46. S ohledem na shora uvedené se velký senát zabýval tím, zda je vždy bez ohledu na povahu a konkrétní skutkové okolnosti třeba trvat na tom, že zločin podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku a každý tzv. realizační trestný čin spáchaný v souvislosti s ním je vždy v jednočinném souběhu, jak to doposud vyplývalo z právních názorů obsažených v literatuře i v rozhodnutích Nejvyššího soudu, na což upozorňuje senát č. 8 (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2015, sp. zn. [7 Tdo 400/2015](#), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. [5 Tdo 769/2013](#), též např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4542, marg. č. 10). Podle uvedených zdrojů je spáchání dalšího trestného činu v rámci účasti na organizované zločinecké skupině namísto postihovat jako jednočinný souběh trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 tr. zákoníku (jakožto ohrožovacího trestného činu) a tzv. realizačního trestného činu (např. neoprávněného podnikání podle § 251 tr. zákoníku, padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 tr. zákoníku, zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 tr. zákoníku, křivého obvinění podle § 345 tr. zákoníku, dotačního podvodu podle § 212 tr. zákoníku) – viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2004, sp. zn. [5 Tdo 1071/2004](#), publikované pod č. T 767. v sešitě 13 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2005, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. [3 Tdo 684/2014](#), a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2021, sp. zn. [4 Tz 32/2020](#). Na druhé straně však autoři uvádí, že zákon naopak nevyklučuje použití ustanovení § 107 a § 108 tr. zákoníku u trestných činů, které jsou s trestným činem podle § 361

tr. zákoníku ve vztahu souběhu (jednočinném nebo vícečinném). Tudíž připouští i vícečinný souběh.

47. Je rovněž možné připomenout, že v minulosti Nejvyšší soud zaujal již např. ve vztahu k trestným činům maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a krádeže podle § 205 tr. zákoníku v usnesení ze dne 23. 9. 2020, sp. zn. [8 Tdo 838/2020](#), uveřejněném pod č. 13/2021 Sb. rozh. tr., právní názor, že dopustí-li se pachatel v průběhu páchaní přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, který je trvajícím trestným činem, trestného činu krádeže podle § 205 tr. zákoníku, nejsou tyto trestné činy spáchány v jednočinném, nýbrž ve vícečinném souběhu.

48. Nad rámec již uvedeného lze souhlasit i s názorem dovolatele, že pokud by byla bezvýhradně akceptována teze odvolacího soudu, že trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku jakožto trvajícím trestným činem rámuje jako „zastřešující“ celou trestnou činnost organizované zločinecké skupiny a že tyto další trestné činy je nutné za všech okolností posuzovat jako spáchané v jednočinném souběhu s trestným činem účasti na organizované zločinecké skupině, vedlo by to až k absurdním a zcela nežádoucím důsledkům, které se ostatně projeví i v nyní přezkoumávané věci. Tím základním je to, že by odsouzení pachatele, který je současně členem organizované zločinecké skupiny, pro – byť i jen nepatrnou a méně významnou část trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny – vytvářelo vždy překážku věci rozhodnuté pro celou zbývající část trestné činnosti spáchané touto osobou ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Taková situace by neodpovídala tomu, že v případech organizovaného zločinu jako mimořádně závažné formy úmyslné trestné činnosti, která se vyznačuje sofistikovaností provedení a ztíženou možností odhalení, zpravidla vychází takto spáchaná trestná činnost najevo postupně, s odstupem času a je nutno ji často řešit v samostatných oddělených kauzách. Lpění na právním názoru o jednočinném souběhu je tedy z hlediska objasňování a důsledného trestání organizovaného zločinu kontraproduktivní a naprosto nevyhovující, neboť tento právní názor spíše znesnadňuje odhalování a potírání organizovaného zločinu, než že by přispíval k zajištění řádné ochrany právem chráněných zájmů. Řešení tohoto problému cestou mimořádných opravných prostředků, naznačované odvolacím soudem, je pak rovněž nereálné, protože by spíše přispívalo k ještě většímu zkomplikování a prodloužení již tak dlouhých trestních řízení. Ze samotného faktu, že účast na organizované zločinecké skupině jako trvajícím trestným činem časově ohraničuje i další jednotlivé trestné činy páchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny, které ale přesahují znaky skutkové podstaty trestného činu podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku nebo se s nimi zcela míjejí, tak nelze dovozovat, že musí jít o souběh jednočinný. Ostatně jednotlivé trestné činy spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny mohou být i značně různorodé z hlediska objektu a obsahu skutkových podstat trestných činů, z hlediska subjektu, tedy toho, kterými členy organizované zločinecké skupiny jsou spáchány, z hlediska formy spáchání (pachatelství, spolupachatelství, účastenství), a to i u stejného člena organizované zločinecké skupiny, který může být v některých případech pachatelem či spolupachatelem, jindy se může na trestném činu pouze účastnit v různých formách účastenství. Dokonce mohou být spáchány i takovými pachateli, kteří ani členy organizované zločinecké skupiny nejsou.

49. Je vhodné vyzdvihnout i názor, který zaujal v usnesení senát č. 8, že striktní trvání na konceptu jednočinného souběhu by ve svých důsledcích znamenalo, že by bylo složité a v určitých situacích i nemožné postihnout členy organizované zločinecké skupiny v důsledku překážky *rei iudicatae* pro další, třeba i významnější část daňové či jiné trestné činnosti, která by byla odhalena později. Takové důsledky právní úpravy a jejího výkladu zákonodárce jistě nezamýšlel, protože by šly proti smyslu a účelu zavedení skutkové podstaty trestného činu účasti na zločinném spolčení podle § 163a do zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, účinného do 31. 12. 2009 (dále ve zkratce „tr. zák.“), jeho novelou provedenou zákonem č. 152/1995 Sb., a posléze přejaté s dílčími změnami do ustanovení § 361 tr. zákoníku o zločinu účasti na organizované zločinecké skupině. Podle důvodové zprávy k zákonu č. 152/1995 Sb. bylo ustanovení § 163a tr. zák. přijato v zájmu předcházení organizované trestné činnosti. Povinnost předcházet a efektivně postihovat organizovanou kriminalitu ostatně pro Českou republiku plyne i ze závazků na úrovni mezinárodního práva (Úmluva Organizace spojených národů o boji proti mezinárodnímu zločinu, tzv. Palermská úmluva, publikovaná pod č. 75/2013 Sb. m. s., která pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 24. 10. 2013, zde především články 5 a 11) i práva Evropské unie (rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 24. 10. 2008, č. 2008/841/SVV, o boji proti organizované trestné činnosti), což však striktní posuzování trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku v jednočinném souběhu s jednotlivými realizačními trestnými činy do značné míry znemožňuje.

50. Odlišení různých jednání vedoucích k posouzení trestných činů jako spáchaných ve vícečinném souběhu pak bude umožňovat řádné objasnění celé trestné činnosti organizované zločinecké skupiny a současně povede k zachování práv obviněných na spravedlivý proces. V zájmu obviněného z hlediska reálnosti výkonu jeho obhajovacích práv je to, aby byl co nejdříve, tj. již při zahájení jeho trestního stíhání seznámen s tím, jaké jednání je mu kladeno za vinu a jaký trestný čin je ve skutku popsán v usnesení o zahájení trestního stíhání spatřován. Jednoznačnost tohoto vymezení obviněnému umožňuje aktivně se podílet na procesu dokazování uplatňováním vlastních důkazních návrhů a dalšími činnostmi, k nimž je oprávněn realizovat své právo na obhajobu. Koncepce vycházející z právního názoru, že v případě souběhu trestného činu zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku s jednotlivými realizačními trestnými činy se jedná o konkurenci ideální (jednočinný souběh), může práva obviněného negativně omezit. Umožňuje totiž v jakémkoli stadiu trestního stíhání rozšířit trestní stíhání obviněného o právní kvalifikaci, která nebyla uvedena v usnesení o zahájení trestního stíhání, popřípadě ani v obžalobě, aniž by byl realizován postup podle § 160 odst. 1, 5 tr. ř. Jestliže by se vycházelo z toho, že v případě souběhů zvažovaných trestných činů (§ 361 tr. zákoníku a realizačního trestného činu) jde o jednočinný souběh, tedy jeden skutek, dostačovalo by upozornit obviněného na změnu právního posouzení skutku, o němž se řízení vede, a to např. až v závěru hlavního líčení. Přitom je zjevné, že zcela jinou obhajobu může obviněný uplatnit ve vztahu k trestnému činu účasti na organizované zločinecké skupině a ve vztahu k realizačnímu trestnému činu či skupině takových trestných činů. Je proto i v zájmu samotného obviněného, aby v řešené otázce byl zaujat právní názor, že v případě souběhu těchto trestných činů jde o souběh reálný, a tedy o dva či více samostatných trestných činů, k nimž je třeba z hlediska procesního při vedení řízení vůči obviněnému realizovat postup upravený v § 160 tr. ř.

51. Povahu zločinu podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku je třeba posuzovat nejen přísně formálně, ale s ohledem na další aspekty, které je třeba k tomuto zločinu brát do úvahy, a to s ohledem na jeho význam a smysl. Citované ustanovení je určeno k efektivnímu postihování organizované kriminality, což pro Českou republiku vyplývá ze závazků na úrovni mezinárodního práva (např. z Úmluvy Organizace spojených národů o boji proti mezinárodnímu zločinu, tzv. Palermská úmluva, uveřejněná pod č. 75/2013 Sb. m. s.) i práva Evropské unie (např. z rámcového rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 24. 10. 2008, č. 2008/841/SVV, o boji proti organizované trestné činnosti). Oba citované dokumenty vytvářejí systém dvou alternativních variant kriminalizace organizovaného zločinu (v podrobnostech viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4535). Rozhodné je, že organizovaná zločinecká skupina musí být zaměřena na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti, a není rozhodné, v jakém vztahu k tomuto zastřešujícímu trestnému činu jsou jednotlivé realizační trestné činy, zda jde o stejný skutek anebo o samostatné skutky. Předpokládá se, že již při založení organizované zločinecké skupiny je zde záměr soustavně páchat úmyslnou trestnou činnost. Pro trestní postih se nevyžaduje, aby již k takovému soustavnému páchání trestné činnosti vůbec došlo (např. organizovaná zločinecká skupina může být odhalena již při prvním trestném činu, nebo dokonce ještě předtím, než započala s pácháním trestné činnosti). Přitom samotné páchání úmyslné trestné činnosti může být vlastním cílem organizované zločinecké skupiny, anebo může být jen prostředkem k dosažení jiných jejích cílů. Z uvedeného je zřejmá jistá volnost a různorodost, kterou lze uplatnit při úvahách o tom, zda byly realizační trestné činy spáchány týměž skutkem anebo skutky dalšími. Navíc není vyloučeno, aby určité společenství nejméně tří trestně odpovědných osob bylo zaměřeno původně na legální činnost (typicky u právnických osob), ale v určité době přešlo k páchání trestné činnosti formou organizované zločinecké skupiny podle § 129 tr. zákoníku.

52. Pro názor, že jde o vícečinný souběh, svědčí i volnost intenzity zapojení v rámci hierarchie organizované zločinecké skupiny, kde je možné rozlišovat tzv. plně rozvinuté skupiny a skupiny s nižším stupněm organizace. Plně rozvinuté skupiny mají třístupňovou řídicí strukturu, na vrcholu je nejvyšší vedení, které řídí několik relativně samostatně operujících jednotek, a v nich jsou poté běžní členové a externisté, kteří vykonávají jim přidělené úkoly. Nejvyšší vedení bývá izolováno od páchání trestné činnosti, neboť tu fakticky s pomocí běžných členů provádějí příslušníci střední vrstvy, nicméně udává zaměření organizované zločinecké skupiny, přerozděluje finance, má k dispozici odborný aparát (právníky, ekonomy, informatiky, členy ochranné služby), určuje základní strategii zločinecké organizace, provádí výběr rozhodujících osob do vedení samostatně operujících jednotek a udržuje kontakty s elitami společnosti. Nezřídká legálně podniká a snaží se budit dojem serióznosti. Činnost středního článku organizované zločinecké skupiny je řízena nejvyšším vedením, podléhá mu a plní úkoly jím zadané. Každá skupina, která je v něm obsažena, se monotematicky zpravidla zabývá jedním druhem trestné činnosti. Jde o oddělující článek mezi nejvyšším vedením a řadovými členy organizované zločinecké skupiny, resp. členy jednotlivých skupin středního článku, kteří konkrétně jednají. Naproti tomu skupiny s nižším stupněm organizace nevykazují všechny tyto znaky vnitřní hierarchie, nicméně experti zařazují do oblasti organizovaného zločinu i méně rozvinuté skupiny, ačkoli se jim, mimo jiné, obtížněji prokazuje, že jde o zločinné spolčení (organizovanou zločineckou skupinu), protože v plné míře nevykazují znaky takového spolčení (viz CEJP, M. Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky. Studie. 1. vydání. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Praha: Vydavatelství KUFŘ, s. r. o., 2010,

s. 17 a 18). O organizovanou zločineckou skupinu tudíž může jít i v případě skupin, které nemají pevnou organizační strukturu a které jsou lépe způsobilé přizpůsobit se každé situaci. Struktura organizované zločinecké skupiny může být i jednodušší, vztahy mezi jednotlivými účastníky mohou být méně zřetelné a jejich vzájemná podřízenost a nadřízenost nemusí být tak zřejmá.

53. Závěru o vícečinném souběhu nebrání soustavnost jako další znak organizované zločinecké skupiny, protože páčání úmyslné trestné činnosti je soustavné, jestliže jednotliví pachatelé trestné činnosti ve prospěch organizované zločinecké skupiny jednájí nepřetržitě, pravidelně nebo opakovaně po delší dobu, např. po několik měsíců, nebo tehdy, když navazují na předchozí obdobně páchanou trestnou činnost. Přitom není nutné, aby tak činili v rámci téhož skutku anebo skutky jinými, protože tato soustavnost se nevyžaduje při páčání úmyslných trestných činů jednotlivými pachateli, ale postačí, když znak soustavnosti je dán ve vztahu ke konkrétní posuzované organizované zločinecké skupině [arg. „je zaměřena (tj. organizovaná zločinecká skupina) na soustavné páčání úmyslné trestné činnosti“]. Protože se zásadně nevyžaduje, aby organizovaná zločinecká skupina byla zaměřena na dosahování zisku, tedy aby měla jen zistný cíl, je zpravidla zaměřena na určitou činnost, která může mít různé následky, či může být spáchána odlišnými jednáními, a tedy i samostatnými skutky. Může totiž mít i cíl jiný, a je třeba zdůraznit, že zaměření, záměr nebo cíl posuzovaného společenství více osob není rozhodný pro naplnění znaků organizované zločinecké skupiny. Zákon zde hovoří o páčání úmyslné trestné činnosti organizovanou zločineckou skupinou, aby vyjádřil okolnost, že znak soustavnosti páčání úmyslné trestné činnosti má být posuzován z hlediska celé takové skupiny, což však neznamená, že by zde byla konstruována trestní odpovědnost „organizované zločinecké skupiny“ jako celku (ve smyslu tzv. kolektivní odpovědnosti), neboť naše trestní právo vychází ze zásady individuální trestní odpovědnosti fyzické nebo právnické osoby, která se na činnosti organizované zločinecké skupiny podílí (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1774 až 1776, marg. č. 3).

54. V případě páčání úmyslné trestné činnosti organizovanou zločineckou skupinou je jejím typickým znakem i to, že z důvodu finalizace trestného činu, který má klíčový význam pro dosažení výsledného zisku nebo účinku, se pachatelé dopouštějí celého řetězce trestné činnosti (sledu kriminálních a doprovodných akcí), takže i z tohoto důvodu je namístě vícečinný souběh trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině a tzv. realizačního trestného činu. Svědčí pro něj i to, že konkrétní trestné činy (vraždy, loupeže, zkrácení daně, výroba a distribuce drog a další) jsou u organizovaného zločinu pouze jevovými formami komplexní činnosti, jejíž podstatou a smyslem je záměrné, cílevědomé, dlouhodobé a systematické dosahování maximálního zisku (případně jiného cíle) bez ohledu na použité prostředky a s volbou těch sfér aktivity, které slibují přinášet tento maximální zisk (viz např. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Organizovaný zločin v České republice III. 1. vydání. Praha: Vydavatelství KUFŘ, s. r. o., 2004, s. 25). Nebrání mu ani nutnost existence zaměření organizované zločinecké skupiny na soustavné páčání úmyslné trestné činnosti, neboť jednotlivé úkony osob, které na organizované zločinecké skupině participují, nemusí vždy bezpodmínečně vykazovat znaky nezákonnosti, neboť může jít o jednání pomocné, které nenaplnuje konkrétní znaky skutkové podstaty některého realizačního trestného činu, nýbrž je pouze činěno ve prospěch organizované zločinecké skupiny. I v těchto souvislostech naznačujících volnost daného vztahu zločinu podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku

a tzv. realizačních trestných činů lze shledávat podmínky pro závěr o tom, že mohou být spáchány ve vícečinném souběhu, a to se zřetelem i na to, že trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině je konstruován velmi široce, neboť zahrnuje v podstatě veškeré formy participace na činnosti organizovaných zločineckých skupin a zapojení se do jejich aktivit.

55. V posuzované věci jde o otázku povahy souběhu jednání, jehož podstata spočívá v samotném založení, účasti nebo v podpoře organizované zločinecké skupiny podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku na straně jedné a na straně druhé (původně) ve zvláště závažném zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku či (následně) zvláště závažném zločinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, zločinu podplacení podle § 332 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) tr. zákoníku, případně přečinu nadřívání podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku (specifické trestné činy spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny). U těchto trestných činů nicméně jde o odlišná jednání i o odlišné následky, byť jsou „zarámovány“ existencí organizované zločinecké skupiny, což je vyjádřeno tím, že je užito ustanovení § 107 tr. zákoníku. Pokud tedy jednání, která jsou pro určitý následek kauzální, jsou odlišná, potom nejde o jednočinný souběh trestných činů, nýbrž o souběh vícečinný. Z uvedeného pro posuzovanou věc vyplývá dílčí závěr, že nelze akceptovat napadené rozhodnutí odvolacího soudu o zastavení trestního stíhání obviněných v té části, která se týká tzv. realizačních trestných činů, neboť jím odkazovaná rozhodnutí (u obviněného R. B. rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 22. 12. 2015, č. j. 28 T 16/2013-8860, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017, č. j. 5 To 55/2016-9823, u obviněného P. Č. rozsudek Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 21. 2. 2017, č. j. 68 T 11/2016-1773, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 6. 2018, č. j. 3 To 73/2017-2060, a u obviněného I. K. rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 15. 10. 2019, č. j. 28 T 16/2013-11258, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. 6. 2021, č. j. 2 To 36/2020-11578) nemohla založit překážku *rei iudicatae* ve vztahu k těmto trestným činům, resp. samostatným skutkům, které byly kvalifikovány jako označené trestné činy. Proto je nesprávný právní závěr odvolacího soudu, na jehož podkladě dovodil nezbytnost zastavení trestního stíhání obviněných s poukazem na to, že celé souhrnné jednání je nutno posoudit jako jediný skutek, který může v jednočinném souběhu naplňovat skutkové podstaty dvou i více trestných činů, a proto jednání, pro něž bylo vůči obviněným zahájeno trestní stíhání a jako takové bylo popsáno, vykazuje nadále faktické i procesní znaky jednoho skutku *de iure*, za něž již byli obvinění pravomocně odsouzeni.

56. Závěr o vině pachatele zvláště závažným zločinem účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 tr. zákoníku nemá vliv na posouzení dalších skutků, jichž se dopustil v reálném souběhu se skutkem kvalifikovaným jako uvedený trestný čin. Jak vyplývá z dosud uvedeného, nabyli-li rozsudek obsahující výrok o vině pachatele trestným činem podle § 361 tr. zákoníku právní moci, nevytváří překážku *rei iudicatae* ve vztahu k dalším trestným činům spáchaným jím v reálném souběhu. Vedení trestního stíhání pachatele pro tento zvláště závažný zločin neodůvodňuje to, aby nebyl stíhán a odsouzen (je-li to důvodné) pro skutek, který lze posoudit jako přečin nadřívání podle § 366 tr. zákoníku. Nelze se ztotožnit s názorem odvolacího soudu vyjádřeným v usnesení napadeném dovoláním (pod bodem 67.) ve vztahu k obviněným R. B., P. Č. a I. K., podle něhož „trestnost takového jednání byla totiž pokryta spácháním závažnější formy jejich společného trestného jednání, účastí

na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku a trestném činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 3 tr. zákoníku spáchaném ve prospěch organizované zločinecké skupiny, za použití § 107 odst. 1 tr. zákoníku, za které byli jednotlivými výše citovanými rozsudky již pravomocně odsouzeni“. V případě, že skutkové okolnosti svědčí o tom, že se pachatel zvláště závažného zločinu účasti na organizované zločinecké skupině (např. podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku) dopustil i jednání, které je namísto posoudit jako přečin nadržování podle § 366 tr. zákoníku, nelze argumentovat vyšším typem škodlivosti zvláště závažného zločinu a dovozovat, že pomoc jím realizovaná v rámci nadržování je fakticky konzumována (jako tomu je např. při dokonání trestného činu ve vztahu k přípravě či pokusu) jeho účastí na činnosti organizované zločinecké skupiny.

č. 45

57. Obdobně je třeba vyjádřit se i ke vztahu přečinu nadržování podle § 366 tr. zákoníku a tzv. realizačního trestného činu, neboť nelze souhlasit ani s další úvahou odvolacího soudu, podle níž (viz bod 65. jeho usnesení) „pachatel trestného činu základního, v tomto případě daňového trestného činu, jehož se dopouští v organizované zločinecké skupině společně s dalšími pachateli, byť v některých případech stíhaných z různých důvodů samostatně, ovšem za společně páchaná, provázaná a neoddělitelná trestná jednání, nemůže naplnit zákonné znaky trestného činu nadržování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku směřujícího k různorodému jednání napomáhajícímu v tom, aby sám nebo jeho spolupachatelé, a tím spíše další členové organizované zločinecké skupiny, unikli trestnímu stíhání“. Toto tvrzení opírající se o odkazované zdroje je nepřesné. Dovozený závěr (neřeší se zde případ upravený v § 366 odst. 2 tr. zákoníku), tj. že pachatele nelze trestně stíhat pro tento přečin, platí jen tehdy, pokud „pachatelovo nadržovací jednání, třebaže sloužilo i k ochraně druhého spolupachatele na tomto trestném činu podle § 312a či podle § 361, směřovalo i k vlastní ochraně před trestním stíháním ...“ (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4580). Není však vyloučeno, aby byl pachatel zvláště závažného zločinu podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku stíhán a odsouzen pro přečin nadržování (spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku jako spolupachatel podle § 23 tr. zákoníku), pokud jeho pomocné jednání směřovalo k tomu, aby trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu unikla pouze osoba od něj odlišná (v souvislosti s posuzovanou věcí viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. [8 Tdo 693/2023](#), vydané v řízení o dovolání obviněného M. K.).

58. Vyloučení souběžné právní kvalifikace z důvodu vztahu speciality nebo naopak vztahu subsidiarity jednoho trestného činu vůči druhému, či z důvodu faktické konzumpce se uplatňuje v případě souběhu jednočinného, tj. při právním posouzení jednoho skutku *de iure*. Jako přečin nadržování podle § 366 tr. zákoníku však lze posoudit jen skutek, který je odlišný od skutku naplňujícího znaky zvláště závažného zločinu účasti na organizované zločinecké skupině, nebo od skutku, naplňujícího znaky tzv. realizačního trestného činu (např. zvláště závažného zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku). V případě nadržování jde o samostatný skutek, a tudíž samostatný trestný čin spáchaný v reálném (vícečinném) souběhu s označenými trestnými činy již proto, že nadržování je možné až po dokonání, resp. ukončení trestného činu, popřípadě až po ukončení přípravy či pokusu (tedy poté, co již pachatel základního trestného činu dále nesměřuje k jeho dokonání). Za tohoto stavu nemůže platit to, co zmínil ve svém usnesení odvolací soud, tj. že vyšší stupeň společenské škodlivosti sbíhajících se trestných činů

(v posuzovaném případě trestných činů podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku a podle § 240 odst. 1, 3 a § 107 tr. zákoníku) vylučuje vyslovení viny obviněných přečinem nadržování (míněno u obviněných P. Č. a I. K., neboť obviněnému R. B. nebyl tento přečin kladen za vinu).

59. Již skutečnosti dosud uvedené svědčí o tom, že usnesení odvolacího soudu napadené dovoláním je nesprávné a jako takové nemůže obstát. Velký senát trestního kolegia se pak zabýval i dalšími námitkami nejvyššího státního zástupce a zaujal k nim níže uvedené stanovisko.

VII./2. K významu § 12 odst. 11 tr. ř. u trvajících trestného činu a jeho dopadu v posuzované věci

60. Povaha zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku, resp. jeho alinea 2 a 3, jako trvajících deliktu, je spojena s důsledky spočívajícími v tom, že sdělení obvinění pro tento trestný čin představuje překážku jeho dalšího trvání podle § 12 odst. 11 tr. ř. Podle tohoto ustanovení platí, že pokračuje-li obviněný v jednání, pro které je stíhán, i po sdělení obvinění, posuzuje se takové jednání od tohoto úkonu jako nový skutek. Citovaný trestný čin nelze označit obecně za trestný čin trvajících ve vztahu k celému ustanovení § 361 odst. 1 tr. zákoníku, neboť to obsahuje tři alinea, přičemž pouze dvě z nich (alinea 2 a 3) mají povahu trvajících trestného činu. Účast na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku (tj. její založení) je jednorázovým trestným činem, dokonáným okamžikem založení organizované zločinecké skupiny, resp. vytvořením společenství vykazujícího všechny znaky podle § 129 tr. zákoníku. Lze předpokládat, že pachatel tímto okamžikem rovněž začne páchat modalitu tohoto trestného činu podle § 361 odst. 1 alinea 2 nebo 3 tr. zákoníku, přísně vzato to však nutné není, protože může pouze založit organizovanou zločineckou skupinu a dále se nepodílet na její činnosti anebo ji nepodporovat.

61. U trestného činu podle § 361 odst. 1 alinea 2 a 3 tr. zákoníku jde o trvajících trestné činy, což vyplývá z dikce těchto skutkových podstat (arg. slova „účastní“, „podporuje“, tedy slovesa v nedokonavém vidu), přičemž účastnění, případně podpora musí trvat určitou dobu. Pokud by šlo o jednorázovou účast či podporu jedním jednáním (např. návodem nebo pomocí), šlo by o účastenství podle § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku k trestnému činu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2, případně alinea 3 tr. zákoníku. Kdyby účast nebo podpora směřovaly k některému trestnému činu spáchanému členem organizované zločinecké skupiny, pak by při splnění všech zákonných podmínek podle § 107 tr. zákoníku mohlo jít také o účastenství zpravidla ve formě pomoci podle § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku na některém takovém trestném činu. Trvajících charakter s ohledem na dikci ustanovení § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku ovšem nevyžaduje, aby pachatel již provedl úkony, jimiž se účastní na činnosti organizované zločinecké skupiny (např. v podobě spáchání některého trestného činu), ale postačí, že započal s účastí na ní, tedy že např. participuje na jejím dalším budování, na oslovování dalších možných členů apod., a to i ve formě pomoci, popřípadě je k takové činnosti připraven, byť ji ještě nevykonal (viz např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4539 a 4540, marg. č. 5 a 6).

62. V tomto kontextu je možné přisvědčit správnému názoru dovolatele ohledně výkladu trvajících trestných činů a mezníku, jenž představuje sdělení obvinění podle § 12 odst. 11 tr. ř. Zde totiž platí, že trvajících podoba trestného činu není formou provedení trestného činu, která by tu někdy byla a jindy nebyla, nýbrž plyne ze zákona, resp. z vyjádření konkrétního

znaku uvedeného ve skutkové podstatě takového trestného činu. Trvající trestné činy se posuzují jako jediné jednání (resp. jediný skutek z hlediska hmotného i procesního práva), které trvá tak dlouho, dokud je udržován protiprávní stav. Nesmějí se zaměňovat s trestnými činy, k jejichž zákonným znakům náleží jen způsobení, nikoli však udržování protiprávního stavu (např. trestný čin dvojího manželství podle § 194 tr. zákoníku). Z hlediska gramatického výkladu usuzujeme na trvající podobu z nedokonavého vidu příslušného znaku skutkové podstaty – „brání“, „neplní“, „vyhýbá“, „vykonává“, „vzdaluje“ apod. (v případě trestného činu podle § 361 odst. 1 alinea 2 a 3 jde o vyjádření „se účastní“, „podporuje“); nejde však o kritérium jediné, a dokonce ani rozhodující, neboť výkladem podle všech příslušných výkladových metod je třeba dojít k závěru, že smyslem příslušné skutkové podstaty je postihnout dobu trvání trestného činu. U trestných činů trvajících rovněž platí, že celý trvající trestný čin je jediným skutkem i z hlediska trestního práva procesního, a proto nelze vést současně více trestních řízení pro takový jediný trestný čin (skutek – ustanovení § 12 odst. 12 tr. ř. se zde neuplatní). Na druhé straně okamžik sdělení obvinění ukončuje skutek při trvajícím jednání (§ 12 odst. 11 tr. ř.), a proto zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 tr. ř.) je mezníkem rozdělovacím trvajícím trestným činem na dva trestné činy (skutky), které pak jsou spáchány ve vícečinném souběhu stejnorodém (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 272 a 273, marg. č. 16).

č. 45

63. Uvedený závěr potvrzuje i výklad ustanovení § 12 odst. 11 tr. ř., podle něhož platí, že pokračuje-li obviněný v jednání, pro které je stíhán, i po sdělení obvinění, posuzuje se takové jednání od tohoto úkonu jako nový skutek. Mezníkem, jenž nyní ukončuje jeden pokračující, trvajícím nebo hromadným trestným činem a odděluje ho od dalšího takového trestného činu, je sdělení obvinění, neboť pojmem „pokračuje-li v jednání“ se zde rozumí nejen pokračování v jednání při pokračování v trestném činu (§ 116 tr. zákoníku), ale i pokračování v jednání při trestných činech trvajících a hromadných. „Pokračováním v jednání“ jsou totiž i jednotlivé dílčí akty u trestných činů hromadných a udržování protiprávního stavu u trestných činů trvajících, a nikoli jen dílčí akty pokračování v trestném činu; jde tedy o širší pojem než pokračování v trestném činu. Rozhodující je okamžik, kdy bylo podezřelému skutečně sděleno obvinění, a proto zde zákonodárce zřejmě užil pojem „sdělení obvinění“, i když jinak pro tento okamžik používá pojem „zahájení trestního stíhání“, jehož obsahem je však stále sdělení obvinění (viz znění § 160 tr. ř. – „Nasvědčují-li prověřováním podle § 158 tr. ř. zjištěné a odůvodněné skutečnosti, že byl spáchán trestný čin, a ... že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného ...“). Z těchto důvodů je třeba za sdělení obvinění považovat až okamžik doručení usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. obviněnému, nikoli např. okamžik, kdy bylo usnesení o zahájení trestního stíhání písemně vyhotoveno nebo nabylo právní moci (§ 160 odst. 7 tr. ř., § 140 a § 141 odst. 4 tr. ř.; viz rozhodnutí pod č. [49/1997-II.](#) Sb. rozh. tr.). Přestože trestná činnost po sdělení obvinění plynule navazuje na předchozí, netvoří obě části jeden trestný čin (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 260).

64. Podle § 160 odst. 1 tr. ř. musí usnesení o zahájení trestního stíhání mimo jiné obsahovat ve výroku popis skutku, který musí být vymezen tak, aby nemohl být zaměněn s jiným, zejména je třeba uvést místo a čas jeho spáchání, způsob jeho provedení charakterizující jednání pachatele a zavinění, případně i pohnutku, jakož i následek a další okolnosti jej charakterizující (v jednom usnesení je možno uvést i více skutků, pro které bylo zahájeno trestní stíhání). Další

náležitostí zmíněného usnesení je i zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, a to zákonným pojmenováním i uvedením příslušného ustanovení trestního zákona obsahujícího skutkovou podstatu trestného činu, pro nějž se zahajuje trestní stíhání. Rozhodující pro posouzení, zda bylo usnesením řádně zahájeno trestní stíhání, je popis skutku, nikoli právní kvalifikace, a proto pokud byly hned od počátku trestního řízení známy a v usnesení o zahájení trestního stíhání také popsány všechny potřebné znaky určitého trestného činu – tedy objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka a protiprávnost, jde již od počátku trestního stíhání o řízení o tomto skutku (a trestném činu), a to bez ohledu na pochybení policejního orgánu, který takto popsaný skutek chybně kvalifikoval (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2066 a 2067).

65. Uvedené je důležité pro posouzení povahy trestného činu, protože při řešení, zda jde o trvalý trestný čin, se zmíněné právní závěry mohou uplatnit jen tehdy, pokud je v příslušném usnesení o zahájení trestního stíhání obviněného vymezen skutek, který lze kvalifikovat jako trvalý trestný čin. Jelikož se trestní stíhání obviněného vede pro skutek, a nikoli pro právní kvalifikaci skutku, není rozhodné, zda je v tomto usnesení uvedena právní kvalifikace odpovídající tomuto trvalému trestnému činu. Naopak rozhodující je to, zda jsou v popisu skutku uvedeny takové okolnosti, které jej umožňují kvalifikovat jako příslušný trestný čin [v nyní posuzované věci jako zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku]. Jak bylo vyloženo výše, tento zločin je samostatným skutkem odlišným od skutku naplňujícího znaky realizačního trestného činu, takže pro trestní stíhání obviněného za jeho spáchání je nezbytné, aby byl skutkově vymezen v usnesení o zahájení jeho trestního stíhání. Pokud se tak nestane (např. proto, že popis skutku v takovém usnesení umožňuje jeho subsumpci pouze pod zákonné znaky realizačního trestného činu), nelze tvrdit, že došlo k zahájení trestního stíhání obviněného pro zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku. Proto takové usnesení nemůže mít ani důsledky dovozované z ustanovení § 12 odst. 11 tr. ř. pro právní posouzení trvalého trestného činu (jeho rozčlenění na dva samostatné skutky v uvažovaném významu).

66. Jsou-li tato východiska vztažena k posuzované věci, pak se nelze ztotožnit s argumenty nejvyššího státního zástupce, které ústí do závěru, že již usnesení o zahájení trestního stíhání obviněných ze dne 26. 10. 2012 představuje takovou přetřžku u zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku, pro který byli obviněni stíháni, v důsledku níž jde o dva samostatné skutky. V popisu skutku obsaženém ve výše uvedeném usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání totiž nelze nalézt žádné skutečnosti, které by odůvodňovaly závěr, že – současně se zahájením trestního stíhání obviněných pro jednání, které bylo kvalifikováno jako zvláště závažný zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku – bylo zahájeno i jejich trestní stíhání pro (samostatný) skutek naplňující znaky zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku. K tomuto došlo až v usnesení o zahájení trestního stíhání obviněných ze dne 14. 1. 2014, kterým jim bylo kladeno za vinu mj. i spáchání zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku a v němž je skutek odůvodňující tuto kvalifikaci poprvé popsán (s. 5 a násl. tohoto usnesení). Zjištění, že k vymezení skutku odůvodňujícího právní kvalifikaci podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku došlo až označením usnesením ze dne 14. 1. 2014, vyplývá i z poznatku, že žádný popis tohoto charakteru není obsažen např. ani v usnesení o zahájení trestního stíhání obviněného R. B.

pro zvlášť závažný zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku ze dne 14. 12. 2012.

67. Z tohoto důvodu nelze přisvědčit té části argumentace nejvyššího státního zástupce týkající se této problematiky, v níž dovozoval, že obvinění – v případě zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku s ohledem na dělítko vytvořené usnesením ze dne 26. 10. 2012, resp. okamžikem sdělení tohoto obvinění – spáchali dva skutky, a tudíž i dva zločiny této právní kvalifikace.

68. Trestné činnosti, pro kterou bylo zastaveno trestní stíhání obviněných, se měli podle obžaloby dopustit v období od 25. 10. 2012 do 14. 1. 2014 (v usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 14. 1. 2014 je užit výraz „do současné doby“). Pro nyní posuzovanou věc z toho vyplývá dílčí závěr, že ani toto usnesení neodůvodňuje z hlediska ustanovení § 12 odst. 11 tr. ř. právní názor, že by obvinění měli spáchat dva zločiny účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku, neboť jim není kladeno za vinu žádné jednání, jehož by se měli dopustit v období následujícím po vydání tohoto usnesení, resp. přesněji vyjádřeno po sdělení tohoto obvinění.

VII./3. K otázce vzniku nové organizované zločinecké skupiny a její činnosti

69. V návaznosti na tu část dovolací argumentace nejvyššího státního zástupce, v níž odvolacímu soudu vytýká nesprávné skutkové zjištění týkající se otázky transformace organizované zločinecké skupiny v období následujícím po zajištění obviněných R. B. a T. B. a jejich vzetí do vazby, lze zmínit následující skutečnosti.

70. Se zřetelem na výklad pod body 43. až 45. tohoto usnesení lze dodat, že organizovanou skupinou se rozumí sdružení více (nejméně tří) osob, v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho škodlivost a závažnost (viz rozhodnutí pod č. [53/1976-II.](#) a č. [45/1986](#) Sb. rozh. tr.). Není nutná vnitřní organizační a hierarchicky uspořádaná struktura se vztahy nadřízenosti a podřízenosti, ani její zaměření na soustavné páčání úmyslné trestné činnosti, což charakterizuje kvalitativně závažnější organizovanou zločineckou skupinu ve smyslu § 129 tr. zákoníku, kterou je třeba odlišovat od organizované skupiny, jež není přímo trestním zákoníkem definována (viz rozhodnutí pod č. [33/2023](#) Sb. rozh. tr.). S ohledem na tuto povahu organizované zločinecké skupiny podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku, která nemá pevnou organizační strukturu, se může její působení v průběhu času měnit, a to v závislosti na vnějších okolnostech, jímž se z hlediska efektivity své protiprávní činnosti přizpůsobuje. Může se tudíž změnit její zaměření v oblastech, kde hodlá působit a páchat závažnou trestnou činnost. Taková změna může vést k nutnosti obměnit členy, kteří se na její činnosti podílejí, případně k navázání spolupráce s jinými skupinami působícími na poli organizovaného zločinu. Úkolem orgánů činných v trestním řízení je věnovat těmto otázkám náležitou pozornost, neboť zjištění o proběhlých změnách mohou odůvodnit odlišné právní posouzení trestné činnosti, která je předmětem příslušného trestního řízení. Není vyloučeno, že jeho výsledkem bude zjištění, že činnosti jednotlivých a samostatných organizovaných zločineckých skupin na sebe navazují nebo si tyto skupiny navzájem přebraly své personální obsazení, neboť i v rámci organizovaného zločinu může existovat jistá konkurence a osoby, které vykazují větší míru know-how. Stejně tak nelze vyloučit situaci, že jednotlivé

organizované zločinecké skupiny spolu mohou kooperovat, spojovat se anebo se naopak rozpojovat, příp. se může určitá skupina osob z organizované zločinecké skupiny odpojit a založit zcela novou a nezávislou organizovanou zločineckou skupinu, s jiným personálním obsazením, vnitřní hierarchií a zaměřenou na soustavné páchaní zcela jiné trestné činnosti, nesouvisející se záměrem původní organizované zločinecké skupiny. Právě poslední jmenovaný případ je možné posuzovat jako spáchání dalšího trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku, neboť takovým jednáním osob vyčleňujících se z původní organizované zločinecké skupiny dojde k založení nové organizované zločinecké skupiny, protože zpravidla přemění nebo nově vytvoří všechny pojmové znaky takové skupiny.

71. Shora popsany závěr je podporován i tím, jak chápe založení organizované zločinecké skupiny komentářová literatura. Založením organizované zločinecké skupiny může být každá aktivita, v jejímž důsledku dojde ke vzniku (vytvoření) takové organizace (např. získávání členů), i když organizace zatím nevyvíjí žádnou činnost nebo vyvíjí prozatím činnost právně nezávadnou. S ohledem na zákonné vymezení organizované zločinecké skupiny jako společenství s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbu činností, jsou různé způsoby a možnosti jejího založení. Byť nelze vyloučit založení na jednom setkání zakladatelů, může jít i o několik postupných kroků, v rámci nichž bude vytvořena vnitřní organizační struktura, rozděleny funkce a provedena dělba činností se stanovením její orientace na páchaní trestné činnosti. Při zakládání půjde zpravidla o konání, byť nelze vyloučit, že zejména některá z osob na něm se podílející bude jednat jen konkludentně nebo opomenutím určitého konání (nikoli ovšem ve smyslu § 112 tr. zákoníku). Zákon nevyžaduje, aby již při založení nebo i krátce poté tato skupina započala s vykonáváním protiprávní činnosti nebo spáchala trestný čin, zvláště když dohoda o páchaní trestné činnosti směřuje do budoucna, až pro ni budou vytvořeny potřebné podmínky (např. u sofistikovaných podvodů nebo bankovních loupeží). Páchaní trestné činnosti může být při založení vymezeno jenom rámcově, bez toho, aby bylo konkrétně určeno (nelze vyloučit ani podrobnější plán jejího uskutečnění). Povaha takové trestné (realizační) činnosti může mít různou povahu (např. na páchaní podvodů či dotačních podvodů, vydírání, výrobu a prodej omamných či psychotropních látek, organizování prostituce nebo kybernetickou kriminalitu apod.). Založení organizované zločinecké skupiny může spočívat v přeměně nezávadné obchodní korporace nebo jiné právnické osoby na zločineckou, anebo může být vytvořena jako část, zpravidla utajená, takové právnické osoby. K založení nové organizované zločinecké skupiny může také dojít odštěpením od stávající již dříve založené organizované zločinecké skupiny apod. Zásadně se nevyžaduje žádný formální akt či právní nebo jiný formalizovaný postup, dokonce v praxi z hlediska utajení by to bylo velmi neobvyklé. Za zakladatele organizované zločinecké skupiny lze považovat osobu, resp. osoby, které iniciují její vznik a dohodu ať již výslovnou, nebo konkludentní, na jejímž základě se taková organizovaná zločinecká skupina konstituuje, a to bez ohledu na to, jaké místo v hierarchii tohoto spolčení později zastávají a jakým způsobem se na její činnosti účastní; dokonce se ani nemusí po založení stát členy této skupiny. Vždy však musí mít taková skupina alespoň tři členy. Nevyžaduje se, aby si osoby, které takovou skupinu zakládají, byly vědomy toho, že zakládají organizovanou zločineckou skupinu, ale postačí, že je dán jejich úmysl stran skutkových okolností, které naplňují znaky uvedené v § 129 tr. zákoníku. Současně není nezbytné, aby se zakladatelé osobně znali, neboť k dohodě o založení organizované zločinecké skupiny může dojít také v internetovém prostředí bez nutnosti přímého osobního kontaktu. K dokonání založení dojde ustavením

organizované zločinecké skupiny ve smyslu naplnění všech jejích znaků podle § 129 tr. zákoníku, tedy vytvořením vnitřní organizační struktury, jejího personálního zajištění s rozdělením funkcí a činností a rozhodnutím o zaměření na soustavné páčání rámcově vymezené trestné činnosti (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4536 až 4538, marg. č. 4).

72. V posuzované věci je nepochybnou skutečností, že personální složení organizované zločinecké skupiny zaměřené na nelegální nakládání s lihem a souvisejícími daňovými úniky (původní pracovní název „SMOG“ a „MORAVA“, viz bod 27. shora) není totožné se složením skupiny, jež se zaměřila na ovlivnění výsledků trestního řízení (původní pracovní název „CELA“, viz body 27. a 29. shora). Podle pravomocných odsuzujících rozhodnutí, jimiž byli níže uvedení obvinění uznáni vinnými zvláště závažným zločinem účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku, skupina zaměřená na kriminalitu v daňové oblasti působila ve složení R. B., T. B., L. K., V. D., R. M., R. H. (viz rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017, sp. zn. 5 To 55/2016), I. K. (viz usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. 6. 2021, sp. zn. 2 To 36/2020), P. Č., R. S., T. D., L. K., M. R., P. R. (viz rozsudek Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 21. 2. 2017, sp. zn. 68 T 11/2016, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 6. 2018, sp. zn. 3 To 73/2017). Podle zjištění soudů (odvolací soud ve svém rozhodnutí napadeném dovoláním v tomto směru nikterak nemodifikoval skutkové zjištění) skupinu zaměřenou na ovlivnění výsledků trestního řízení tvořili R. B., P. Č. a I. K., ohledně nichž odvolací soud usnesením napadeným dovoláním zastavil jejich trestní stíhání, a dále S. B., P. B., R. D. a M. K. (viz rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 3. 6. 2021, sp. zn. 69 T 4/2018, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 2. 2. 2023, sp. zn. 1 To 131/2021).

73. Tato zjištění nastolují potřebu posouzení toho, zda v obou případech šlo o tutéž organizovanou zločineckou skupinu, či o dvě takové skupiny, jak tvrdí dovolatel. Uvedenou otázku bude třeba v dalším řízení znovu posoudit. Jak bylo vyloženo výše, v případě přijetí skutkového závěru tvrzeného dovolatelem, že po vzetí obviněných R. B. a T. B. do vazby začala působit jiná organizovaná zločinecká skupina, bylo by nezbytné učinit právní závěr, že byl spáchán nový skutek, a to samostatný zločin účasti na organizované zločinecké skupině (zaměřené na ovlivnění výsledků trestního řízení pod pracovním názvem „CELA“). To by mělo za následek, že odvolacím soudem citovaná odsuzující rozhodnutí by nevytvořila překážku *rei iudicatae* ani ve vztahu k té části činu, jež byla posouzena podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku, neboť tato část by se vztahovala k samostatnému skutku, a vyjadřovala by tak reálný (vícečinný) souběh tohoto trestného činu s dalšími trestnými činy, jimiž již byli obvinění pravomocně uznáni vinnými, případně i těmi, ohledně nichž se řízení vedlo a ve vztahu k nimž bylo rovněž zastaveno trestní stíhání obviněných. Vyjádřeno jinak, v tomto případě by bylo umožněno, aby příslušní obvinění byli uznáni vinnými dvěma ve vícečinném souběhu spáchanými zvláště závažnými zločiny účasti na organizované zločinecké skupině, v prvním případě pro jejich účast ve skupině tohoto charakteru zaměřené na daňovou kriminalitu (pracovní název „SMOG“), v druhém případě v účasti na skupině zaměřené na ovlivnění výsledků trestního řízení. Není třeba patrně dodávat, že při opačném skutkovém závěru, tj. že nedošlo k vytvoření a působení nové organizované zločinecké skupiny, by odlišně vyzněl i právní závěr.

74. Velký senát k zodpovězení této otázky nepřistoupil, neboť mu zásadně nepřísluší, aby sám a případně odlišně hodnotil důkazy provedené před soudy nižších stupňů. Navíc je třeba dodat, že námitku dovolatele spočívající v tvrzení, že u posuzované trestné činnosti došlo k vytvoření další organizované zločinecké skupiny odlišné od té, která vznikla u daňových deliktů, považuje za výhradu skutkovou, na níž označené důvody dovolání podle § 265b odst. 1 písm. f) a h) tr. ř. nedopadají.

VII./4. Stručné shrnutí

75. Velký senát trestního kolegia shledal dovolání nejvyššího státního zástupce podané v neprospěch obviněných R. B., P. Č. a I. K. důvodným. Přisvědčil totiž dovolateli v jeho názoru, že v případě konkurence trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 tr. zákoníku s tzv. realizačními trestnými činy nejde o souběh jednočinný (o jeden skutek *de iure*), nýbrž o souběh vícečinný. Je tomu tak proto, že jednání pachatele, které vykazuje zákonné znaky zvláště závažného zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 tr. zákoníku, je samostatným skutkem odlišným od skutků, jimiž dochází k naplnění zákonných znaků tzv. realizačních trestných činů (v nyní posuzované věci zvláště závažného zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 tr. zákoníku a dalších trestných činů, které byly obviněným kladeny za vinu). Jelikož jde o samostatný skutek, uplatňují se ve vztahu k němu procesní řešení, která nejsou odvislá od závěru učiněného ve vztahu k tzv. realizačním trestným činům. Důsledkem toho je i fakt, že pravomocné rozhodnutí soudu o tzv. realizačním trestném činu (ať již v podobě výroku odsuzujícího či zprošťujícího) nevytváří překážku věci rozhodnuté ve vztahu ke skutku, v němž je spatřován zvláště závažný zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 tr. zákoníku.

76. Důvodná je i ta část argumentace nejvyššího státního zástupce, v níž dovozuje, že usnesení o zahájení trestního stíhání obviněných pro trvající trestný čin, resp. okamžik sdělení obvinění (např. formou doručení jeho popisu), vytváří ve smyslu § 12 odst. 11 tr. ř. hranici oddělující dva trvající trestné činy (v případě, že se pachatel dopouští nadále jednání stejného charakteru). V posuzované věci však tato argumentace s ohledem na to, co bylo uvedeno v části VII./2., se řešené problematiky zásadně netýká, protože v usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 26. 10. 2012 nejsou v popisu skutku uvedeny takové skutečnosti, které by nasvědčovaly tomu, že již v tomto usnesení se skutkové okolnosti mohly vztahovat k právní kvalifikaci účasti na organizované zločinecké skupině. Takové skutkové poznatky vyplývají až z usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 14. 1. 2014.

77. Vzhledem k tomu, že závěr o vzniku a založení organizované zločinecké skupiny je možné učinit na podkladě konkrétních výsledků provedeního dokazování, může se velký senát trestního kolegia vyjadřovat ke vzniku nové organizované zločinecké skupiny a jejímu působení jen v obecné rovině, jak to učinil shora. Již z výše uvedeného (část VII./3. tohoto usnesení) je tedy zřejmé, že pro posouzení otázky, zda se uplatní překážka *rei iudicatae*, by mohlo mít význam i pozitivní skutkové zjištění odůvodňující buď založení nové organizované zločinecké skupiny, anebo dokládající tak významnou transformaci dosud působící skupiny, že u ní došlo k podstatné změně jak jejího personálního složení, tak vnitřní organizace a působení (přeskupení osob majících rozhodující vliv na utváření její vůle, středního článku plnicího roli zprostředkovatele zadaných pokynů a výkonných složek)

a konečně i zaměření stran zamýšlené a páchané kriminality. To by pak odůvodnilo závěr, že zde již působí nová organizovaná zločinecká skupina a v případě nového skutku (tj. utvoření a působení nové skupiny) by se zmíněná překážka nemohla uplatnit ve vztahu k této nové skupině.

VIII.

Způsob rozhodnutí

78. Velký senát trestního kolegia z důvodů výše uvedených dospěl k závěru, že dovoláním napadené rozhodnutí je zatíženo vadou, která naplňuje důvody dovolání podle § 265b odst. 1 písm. f) a h) tr. ř. uplatněné v dovolání nejvyššího státního zástupce. V důsledku nesprávného hmotněprávního posouzení (nesprávného závěru o charakteru souběhu trestných činů) došlo k nedůvodnému zastavení trestního stíhání obviněných.

79. Velký senát trestního kolegia proto rozhodl tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 12. 2022, sp. zn. 1 To 131/2021, a podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené usnesení, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo jeho zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak přikázal Vrchnímu soudu v Olomouci, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

80. Tímto způsobem rozhodl velký senát trestního kolegia za splnění podmínek § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání.

81. Na základě tohoto rozhodnutí se věc vrací do stadia rozhodování o odvoláních, která byla podána ve věci obviněných R. B., P. Č. a I. K. Na odvolacím soudu bude, aby se v dalším řízení věcí znovu ve smyslu shora uvedených právních názorů, jimiž je podle § 265s odst. 1 tr. ř. vázán, zabýval a opětovně rozhodl o podaných odvoláních. V rámci svého rozhodování znovu posoudí zejména otázku skutkových zjištění týkajících se změn nastalých ve složení a zaměření organizované zločinecké skupiny a vyloží své závěry a právní úvahy v odpovídajícím rozsahu v odůvodnění nového rozhodnutí. Na jeho uvážení se ponechává, zda při řešení této otázky vyjde z dosud provedených důkazů, či zda nějakým způsobem doplní důkazní řízení.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 94

Okolnost, že věc přijatá do úschovy soudu byla zničena, ztracena nebo vydána neoprávněně osobě, nepředstavuje sama o sobě nedostatek podmínky řízení, pro který by bylo možno zastavit řízení o vydání předmětu úschovy.

Podmínky řízení, Úschova

§ 291 odst. 2 z. ř. s., § 292 z. ř. s., § 298 z. ř. s., § 299 z. ř. s., § 113 odst. 1 vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., § 301 o. s. ř.

č. 94

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2024, sp. zn. [24 Cdo 3430/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:24.CDO.3430.2023.1

Nejvyšší soud zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 7. 2023, sp. zn. 29 Co 217/2023, a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 23. 5. 2023, sp. zn. 42 Sd 162/2014, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 7 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Na základě návrhu složitele E. s. r. o., došlého Obvodnímu soudu pro Prahu 7 (dále jen „soud prvního stupně“) dne 18. 4. 2014 bylo v dané věci zahájeno řízení o úschově ve smyslu § 289 a násl. zákona č. 292/2012 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“), na jeho základě pak soud prvního stupně usnesením ze dne 12. 5. 2014, č. j. 42 Sd 162/2014-21, které nabylo právní moci dne 29. 5. 2014, vyslovil, že částku 1 417 986 Kč (dále jen „předmět úschovy“) přijímá do úschovy. Složitel, odkazuje na ustanovení § 1953 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), ve svém návrhu deklaroval, že má důvodné pochybnosti o tom, kdo je jeho věřitelem, a to ve vztahu k jeho závazku plynoucímu z užívání blíže označené nemovité věci (nebytových prostor) v období druhého čtvrtletí roku 2014, když příjemce DELTA CENTER a. s., (coby nájemce) vede s přihlašovatelem – hlavním městem Prahou (obcí coby pronajímatelem a vlastníkem užívaných prostor) spor o platnost výpovědi nájemní smlouvy, od níž složitel odvozoval ve vztahu k oběma zbývajícím účastníkům své právní postavení.

2. Usnesením ze dne 23. 11. 2021, č. j. 42 Sd 162/2014-115, soud prvního stupně rozhodl, že (celá) soudní úschova ve výši 1 417 986 Kč se vydává složiteli - E. s. r. o.- jemuž bude „úschova“ poukázána po právní moci takového usnesení.

3. K odvolání přihlašovatele – hlavního města Prahy - Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) usnesením ze dne 21. 1. 2022, č. j. 29 Co 21/2022-135, potvrdil usnesení soudu prvního stupně v upřesněném znění, že předmět úschovy – částka 1 417 986 Kč se vrací složiteli. Soudy obou stupňů dospěly tehdy ke shodnému závěru, že důvod pro složení peněžitého plnění

do úschovy u soudu neměl opory v hmotném právu (§ 1953 o. z.), protože je namístě předmět úschovy vydat složiteli.

4. Proti zmíněnému usnesení odvolacího soudu podal dovolání přihlašovatel. Nejvyšší soud usnesením ze dne 22. 3. 2023, č. j. [29 Cdo 905/2022-159](#) [dále též „předchozí usnesení Nejvyššího soudu“], dovolání zamítl v rozsahu, v němž odvolací usnesením ze dne 21. 1. 2022, č. j. 29 Co 21/2022-135, potvrdil usnesení soudu prvního stupně ohledně částky 838 593,90 Kč (výrok I usnesení dovolacího soudu), v rozsahu částky 579 392,10 Kč jej naopak změnil tak, že usnesení soudu prvního stupně ze dne 23. 11. 2021, č. j. 42 Sd 162/2014-115, změnil s tím, že se zamítá návrh složitela, aby mu ze soudní úschovy byla vrácena částka 579 392,10 Kč (výrok II usnesení dovolacího soudu).

5. Nejvyšší soud k tehdy jím řešené problematice zaujal (ve stručnosti řečeno) závěr, podle něhož důvod pro složení částky 1 417 986 Kč do soudní (soluční) úschovy na základě tvrzení obsažených v návrhu na přijetí byl – v obecné rovině - vskutku dán, jelikož složitel na základě svých poznatků neměl (objektivně vzato) možnost stanovit, komu (zda příjemci či naopak přihlašovateli) náleží úhrada za užívání nebytových prostor v rozhodném období, když důvodem pro složení peněžité částky do soudní (soluční) úschovy může být i to, že složitel neví, zda částku za užívání věci v určité době má jako podnájemce uhradit nájemci nebo pronajímateli, který s nájemcem vede spor o to, zda nájem skončil výpovědí a v době užívání věci proto složitel již nebyl podnájemcem věci. Důvod částečného zamítnutí dovolání pak tkvěl v tom, že přihlašovatel – hlavní město Praha – se způsobem tvrzeným v návrhu na přijetí nemohl stát věřitelem z titulu bezdůvodného obohacení nabytého plněním (užíváním) bez právního důvodu (konkurujícím příjemci) za celou tvrzenou dobu. Nejvyšší soud zdůraznil, že v případě zániku podnájemního vztahu složitela vzniká bezdůvodné obohacení postupně za každý den užívání předmětu podnájmu bez právního důvodu. Složitel složil na účet soudu předmětnou částku za období od 1. 4. 2014 do 30. 6. 2014, a to (již) dne 7. 5. 2014, z čehož dovodil, že u částky odpovídající období užívání nebytových prostor od 8. 5. 2014 do 30. 6. 2014 (to je v rozsahu částky 838 593,90 Kč) důvod k jejímu složení do soudní (soluční) úschovy nebyl dán.

6. Posléze přihlašovatel – hlavní město Praha podal (v intencích právní závěru předchozího usnesení Nejvyššího soudu) návrh, aby mu byla ze soudní úschovy vyplacena částka 579 392,10 Kč.

7. Soud prvního stupně usnesením ze dne 23. 5. 2023, č. j. 42 Sd 162/2014-171, zastavil „řízení o návrhu přihlašovatele na vydání předmětu úschovy v částce 579 392,10 Kč“.

8. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) na základě odvolání přihlašovatele v záhlaví označeným rozhodnutím usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Soudy obou stupňů odůvodnily zastavení řízení o návrhu přihlašovatele na vydání předmětu úschovy (v rozsahu částky 579 392,10 Kč) tím, že nejsou splněny podmínky řízení ve smyslu § 103 a § 104 odst. 1 o. s. ř., protože „inherentní podmínkou“ [míněna patrně „inherentní podmínka - z latinského *in* - , v a *haereo*, vězet v něčem, tedy jde o podmínku neodmyslitelnou, nezbytnou – poznámka Nejvyššího soudu] konání „řízení o úschovách je předmět úschovy (v dispozici soudu)“. Na základě výše zmíněných usnesení soudu prvního stupně a odvolacího soudu, která nabyly právní moci, byl celý předmět úschovy vydán složiteli, a to ještě předtím, než o dovolání rozhodl Nejvyšší soud. Nastal tak neodstranitelný nedostatek podmínek řízení. Ačkoliv

Nejvyšší soud korigoval shora uvedeným způsobem závěry odvolacího soudu, nemění to podle soudů obou stupňů již nic na tom, že přihlašovatelí předmětnou částku nelze vydat. Soud prvního stupně doplnil, že nastalá skutečnost neznámá, že by přihlašovatel pozbyl svého případného práva na náhradu za užívání předmětných prostor ve shora uvedeném období, tohoto práva se ale musí do budoucna domáhat proti složiteli sám. Odvolací soud uvedenou argumentaci soudu prvního stupně podpořil úvahou, podle níž jestliže se v úschově (soudu) již žádné prostředky složitela nenacházejí, není zde předmět úschovy, o jehož vydání by mohl soud rozhodnout. Argumentace přihlašovatele obsažená v odvolání o nutnosti rozdílného postupu v případě věcí individuálně určených a zastupitelných (které byly v podobě peněz předmětem úschovy v tomto případě) je podle odvolacího soudu lichá. Nemůže být dán rozdílný postup podle povahy věcí složených do úschovy jen z toho důvodu, že některé jsou individuálně určené a některé jsou věcmi zastupitelnými. Skutečnost, že předchozí usnesení Nejvyššího soudu nemůže mít dále na řízení o úschově vliv a zůstává jen v akademické rovině, je podle odvolacího soudu faktem, který však na správnosti napadeného usnesení nemůže ničeho změnit.

č. 94

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Usnesení odvolacího soudu napadl příjemce – hlavní město Praha dovoláním. Za dosud v judikatuře neřešenou považoval otázku, zda může soud zastavit řízení o žádosti příjemce o vydání předmětu úschovy, jestliže dříve soud vyplatil celý předmět úschovy některému z účastníků řízení, a to na základě pravomocného rozhodnutí, které bylo v dovolacím řízení následně zrušeno. Přihlašovatel má za to, že dosud procesně odpovídajícím způsobem o tom, komu má být předmět úschovy (jeho část) vydán nebylo autoritativně rozhodnuto. Úschovní řízení je podle něj založeno na předpokladu, že soud v případě sporu vydá předmět úschovy tomu, o kom bude v jiném (sporném) řízení prokázáno, že má na její vydání právo. Dovolatel připomenul, že podle hmotného práva závazek složitela vůči příjemci zanikl zpětně k okamžiku, kdy bylo plnění do úschovy soudu složeno. Příjemci by nemělo jít k tíži pochybení soudů nižších stupňů, které předmět úschovy (jeho část) vyplatily neoprávněné osobě na základě pravomocného rozhodnutí, které ale bylo později jako nezákonné zrušeno. Soudy by neměly v důsledku svého nesprávného rozhodnutí přenášet riziko vymahatelnosti na příjemce, jehož právo bylo ve sporném řízení postaveno najisto, navíc, když nastalou situaci zavinil výlučně soud (stát). Soud nedostál své roli „důvěryhodného schovatele“, v ní selhal a důsledky své nesprávné činnosti nyní přenáší na jednoho z účastníků řízení. Dovolatel odvolacímu soudu dále vytknul, že dostatečně nereagoval na jeho námitku o tom, že předmětem úschovy byly zastupitelné věci, a že tedy nic nebrání soudu závazek k vydání úschovy splnit. Danou situaci dovolatel srovnal (evidentně za použití argumentu *ad absurdum*) s plněním věřitele na účet jiné osoby bez právního důvodu, kdy by se v logice úvah odvolacího soudu dlužník na úkor ochuzeného žalobě na vydání bezdůvodného obohacení ubránil za situace i tehdy, jestliže by v mezidobí neoprávněně poukázané peněžní prostředky ze svého účtu sám spotřeboval či je převedl dále na jiného. Dovolatel závěrem navrhoval, aby usnesení odvolacího soudu bylo Nejvyšším soudem zrušeno a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení.

10. K podanému dovolání se vyjádřil složitel, který se zcela ztotožnil s právními závěry soudů obou stupňů a navrhoval, aby Nejvyšší soud podané dovolání odmítl.

11. Příjemce se k podanému dovolání nevyjádřil.

III.

Přípustnost dovolání

12. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.), dále jen „o. s. ř.“. S ohledem na charakter daného řízení vycházel Nejvyšší soud rovněž ze znění § 1 odst. 1, 3 a 4 a § 30 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“).

13. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení /přihlašovatelem/, za splnění podmínky § 241 o. s. ř.

14. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

15. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

16. Ze skutkového stavu, z něhož odvolací soud při rozhodování vycházel (jehož správnost a úplnost jsou v zásadě vyloučeny z dovolacího přezkumu, srov. ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř.), vyplývá, že soud prvního stupně poté, co nabylo právní moci usnesení o vydání (vrácení) předmětu úschovy složiteli, mu celý předmět úschovy, to je částku 1 417 986 Kč vyplatil (vrátil), k čemuž došlo ještě předtím, než Nejvyšší soud svým usnesením ze dne 22. 3. 2023, č. j. [29 Cdo 905/2022-159](#), rozhodnutí odvolacího soudu o vrácení věci složiteli, co do částky 579 392,10 Kč změnil tak, že návrh na vrácení této částky složiteli zamítl. V projednávané věci proto záviselo rozhodnutí odvolacího soudu – mimo jiné – na vyřešení právní otázky, jaký vliv na osud řízení o úschově (a v jeho rámci učiněného návrhu některého z účastníků na vydání předmětu úschovy) má skutečnost, že soud v době svého rozhodování již předmětem úschovy (jeho částí) nedisponuje. Dovolání shledal Nejvyšší soud ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. v uvedeném rozsahu přípustným, neboť daná otázka nebyla dosud v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

17. Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které Nejvyšší soud provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), striktně vázán důvody v dovolání vymezenými (§ 242 odst. 3 věta první o. s. ř.), dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

18. O nesprávné právní posouzení věci (naplňující dovolací důvod podle § 241a odst. 1, část věty před středníkem, o. s. ř.) jde tehdy, posoudil-li odvolací soud věc podle právní normy,

jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně vybranou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

19. Podle § 290 z. ř. s. u soudu lze složit do úschovy peníze, cenné papíry a jiné movité věci hodící se k úschově za účelem splnění závazku.

20. Z ustanovení § 291 odst. 2 z. ř. s. plyne, že návrh na přijetí do úschovy musí obsahovat prohlášení složitela, který peníze, cenné papíry nebo jiné věci do úschovy skládá, že závazek, jehož předmětem jsou hodnoty skládané do úschovy, nelze splnit, protože věřitel je nepřítomen nebo je v prodlení, nebo že složitel má odůvodněné pochybnosti, kdo je věřitelem, nebo že složitel věřitele nezná; to neplatí, jde-li o povinnou úschovu.

21. Ustanovení § 292 z. ř. s. uvádí, že účastníkem je složitel. Po právní moci rozhodnutí o přijetí do úschovy je účastníkem také ten, pro koho jsou peníze, cenné papíry nebo jiné věci určeny (dále jen „příjemce“), a ten, kdo uplatňuje právo na předmět úschovy (v praxi je tento účastník označován za „přihlašovatele“ – poznámka Nejvyššího soudu).

22. Z ustanovení § 298 z. ř. s. je zřejmé, že předmět úschovy vydá soud příjemci na jeho žádost. Jestliže ke složení došlo proto, že někdo jiný, než příjemce uplatňuje právo na vydání předmětu úschovy nebo že někdo jiný, jehož souhlasu je třeba, nesouhlasí s vydáním předmětu úschovy příjemci, je k vydání předmětu úschovy zapotřebí souhlasu všech účastníků a osoby, pro jejíž nesouhlas s plněním došlo ke složení do úschovy. Souhlasu složitela je však třeba jen tehdy, bylo-li plnění složeno pro neznámého věřitele (odstavec 1). Složiteli vydá soud předmět úschovy na jeho žádost, a) jestliže příjemce projeví s tímto postupem souhlas, b) prohlásí-li příjemce soudu, že předmět úschovy nepřijímá, nebo c) nevyjádří-li se příjemce ve lhůtě stanovené soudem, ačkoliv byl na takové následky upozorněn (odstavec 3). Jiné osobě, než která je uvedena v odstavcích 1 až 3, žádající o vydání předmětu úschovy, jej vydá soud jen se souhlasem složitela a příjemce (odstavec 4).

23. Na základě § 299 odst. 1 z. ř. s. platí, že byl-li souhlas s vydáním předmětu úschovy odepřen, lze jej nahradit pravomocným rozsudkem soudu, kterým bylo rozhodnuto, že ten, kdo vydání odporoval, je povinen souhlasit s vydáním předmětu úschovy žadateli (odstavec 1).

24. Z právě citované právní úpravy především vyplývá, že složení či odevzdání předmětu úschovy soudu /tzv. depozita/, je jen jednou z nezbytných podmínek, jež musí být splněny pro to, aby soud příznivě rozhodl o návrhu složitela na přijetí věci do soudní úschovy.

25. Podle § 113 odst. 1 vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy (dále jen „jednacím řád“), platí, že soud rozhoduje o přijetí do úschovy, jen jestliže byl předmět úschovy již složen do úschovy soudu (případně jiného soudem určeného schovatele, srov. § 113a téhož předpisu). Pokud depozitum nebylo ani po předchozí výzvě adresované složiteli u soudu (nebo jím určeného schovatele) složeno, nejde o nedostatek podmínky řízení ve smyslu § 103 a § 104 odst. 1 o. s. ř., s nímž by se měla pojit povinnost soudu zastavit řízení o úschově, nýbrž jde o absenci podmínky pro to, aby soud mohl věcně vyhovět návrhu složitela a rozhodnout o přijetí úschovy. Ze znění § 296 odst. 1 z. ř. s. je přitom patrné, že vyžádá-li si úschova náklady, uloží soud složiteli, aby složil přiměřenou zálohu na náklady. Nebude-li záloha ve stanovené lhůtě zaplácena, soud návrh

na přijetí úschovy zamítne; soud rovněž návrh na přijetí úschovy zamítne, nehodí-li se věc k úschově vůbec nebo není-li nalezen vhodný způsob úschovy. Stejně jako v případě, že se již složené věci do úschovy nehodí (§ 290 z. ř. s. a § 113a odst. 2 jednacího řádu) nebo není-li přes výzvu zaplacená vyžádaná záloha soud i za situace, kdy složitel věc do úschovy soudu nesloží nezastavuje řízení, nýbrž usnesením návrh složitel „věcně“ zamítne (v odborné literatuře k tomu srov. kupř. Levý, In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, ISBN 978-80-7400-297-7, § 290 [Předmět úschovy], marg. č. 2.) nebo obdobně Adamová (In: Lavický, P. a kol.: Zákon o zvláštních řízeních soudních. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015, komentář k § 290).

26. Z uvedeného plyne, že není-li existence předmětu úschovy a její složení u soudu procesní podmínkou toho, aby soud mohl ve smyslu § 103 a 104 odst. 1 o. s. ř. jednat a rozhodnout o návrhu složitel (neboť absence složení věci do úschovy nebrání vydání věcného rozhodnutí o zamítnutí návrhu), tím méně může být (ve smyslu argumentu logického výkladu *a maiori ad minus*) podmínkou pro pozdější rozhodnutí o návrhu některého z účastníků, jímž se následně dožaduje podle § 298 z. ř. s. vydání předmětu úschovy. Z důvodů, jež budou uvedeny dále, nešlo současně ani o případ, kdy by „odpadl důvod pro další vedení řízení“ ve smyslu § 16 z. ř. s. Měly-li soudy nižších stupňů v projednávané věci za to, že návrhu přihlašovatele – hlavního města Prahy – nelze vyhovět z důvodu, že požadovaný předmět úschovy (jeho část) byla vydána již dříve jiné osobě, neměl přikročit k zastavení řízení, nýbrž měl v logice výše nastíněných úvah podaný návrh („věcně“) zamítnout. Již jen z tohoto důvodu napadené usnesení odvolacího soudu (stejně jako předcházející rozhodnutí soudu prvního stupně) správné není. Nejvyšší soud však nesdílí názor, že za výše popsaného skutkového stavu bylo možno návrh na vydání předmětu úschovy zamítnout jen proto, že soud v rozhodné době předmětem úschovy nedisponoval.

27. V soudní praxi není pochyb o tom, že řízení o úschově je zvláštním druhem řízení, tradičně vnímaným jako řízení nesporné, přestože jeho účastníci ve stádiu, v němž se rozhoduje o vydání úschovy, mají často protichůdné zájmy. Podstatným rysem řízení o úschovách je současně i to, že jde o řízení přísně formální. Soud se při rozhodování o přijetí tvrzeně dlužného plnění do své úschovy nezabývá zkoumáním pravdivosti tvrzení složitel, pouze shodou s důvody uváděnými pro tento způsob zániku závazku v hmotném právu. Odlišná situace nastává v případě úschovy věci, o níž bylo podle ustanovení § 80 odst. 1 věty třetí zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestního řádu), rozhodnuto, že se ukládá do úschovy, která se považuje za uloženou do úschovy dnem právní moci usnesení vydaného příslušným orgánem činným v trestním řízení, aniž by bylo třeba, aby byla soudu skutečně odevzdána; soud v občanském soudním řízení o přijetí takové věci do úschovy nerozhoduje (odpadá tak první fáze úschovního řízení), o vydání takové úschovy se však rozhoduje již v režimu ustanovení § 298 a násl. z. ř. s. [k tomu srov. přiměřeně stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. [Cpjin 203/2005](#) uveřejněné pod číslem 24/2007 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek].

28. Soud tedy v řízení o úschovách nepřezkoumává, zda existuje mezi složitel a příjemcem právní vztah, který by byl důvodem takového plnění. Stejně tak, nejsou-li splněny podmínky pro vydání úschovy stanovené v § 298 z. ř. s., soud v řízení o úschovách neposuzuje mezi účastníky sporné otázky; toliko vyčká rozhodnutí soudu ve sporném řízení (§ 299 z. ř. s.).

Současně platí, že jakmile usnesení o přijetí věci do úschovy nabude právní moci, nemůže již složitel vzít zpět svůj návrh na zahájení úschovního řízení a nabylo-li usnesení o přijetí depozita do úschovy právní moci, završuje se tím první fáze řízení, přičemž soud je dále povinen ve všech případech (v rámci tzv. druhé fáze) z povinnosti úřední obligatorně usnesením rozhodnout o dalším osudu úschovy, a to tak, že na základě podané žádosti předmět úschovy buď vydá (vrátí) složiteli (za podmínek § 298 odst. 3 písm. a) až c) z. ř. s.), popř. ukáže-li se dodatečně, že důvody pro přijetí věci do úschovy dány nebyly (srov. například právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. [21 Cdo 3924/2013](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. [26 Cdo 2844/2015](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2016, sp. zn. [21 Cdo 3853/2015](#)) nebo jej vydá příjemci (§ 298 odst. 1 a 2 z. ř. s.) či přihlašovatel (§ 298 odst. 4 o. s. ř.), a není-li dán k vydání úschovy zákonem předjímaný souhlas jiného účastníka úschovního řízení, vydá soud usnesením úschovu na základě žádosti osobě, která se ve sporném řízení domohla vydání pravomocného rozsudku nahrazujícího souhlas s vydáním, předmětu úschovy (§ 299 z. ř. s.). Ve všech ostatních případech (nestanoví-li zákon výjimečně jinak, viz § 300 z. ř. s.) se postupuje u tzv. nevydaných úschov podle ustanovení § 301 z. ř. s. a po marném uplynutí ediktální lhůty, již soud stanoví usnesením, nevydaná úschova připadá (tzv. *ex lege*) státu a současně s tím zaniknou práva účastníků i jiných osob k předmětu úschovy (§ 302 z. ř. s.).

č. 94

29. Ze smyslu právní úpravy i systematiky zákona tak nepochybně plyne, že soud v řízení o úschově je povinen postupovat tak, aby bylo dosaženo vlastního účelu úschovního řízení, a tedy aby nejprve bylo rozhodnuto, zda jsou splněny podmínky pro přijetí úschovy a následně musí být najisto postaveno, komu bude předmět úschovy vydán. Řečeno jinak: soud v řízení o úschově buď usnesením vydá (vrátí) podle § 298 až 299 z. ř. s. předmět přijaté úschovy některému z účastníků nebo úschova připadne státu podle § 301 odst. 3 z. ř. s., čemuž ovšem předchází povinnost vydat usnesení (edikt) na základě § 301 odst. 1 o. s. ř. Z ukázaného je zřejmé, že naopak nelze zastavit řízení o úschově jen proto, že soud z jakékoliv příčiny není schopen fakticky úschovu oprávněné osobě vydat; je přitom vcelku nerozhodné, je-li plnění složené do soudní úschovy věcí genericky či individuálně určenou. V projednávané věci přitom dosud nebylo rozhodnuto, o tom, komu bude částka 579 392,10 Kč ze soudní úschovy vydána (po zrušení předchozích rozhodnutí soudů nižších stupňů dovolacím soudem).

30. K řešené problematice lze doplnit, že si lze představit i situaci, kdy okolnost, pro níž nelze věc v úschově vydat, nastane až po právní moci usnesení o vydání úschovy, avšak ještě před jejím faktickým vrácením osobě určené usnesením soudu. I v takovém případě by nepochybně trvala povinnost soudu vydat úschovu, popř. poskytnout náhradu škody. Nastalý stav lze připodobnit k situaci, kdy soudní exekutor vyplatí vymožené plnění neoprávněné osobě, přesto však ani taková okolnost není na překážku pozdějšímu vydání rozvrhového usnesení, jímž se ono dříve získané plnění (třebas není fakticky k dispozici) musí rozvrhnout a následně též vyplatit mezi jednotlivé věřitele (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. [30 Cdo 935/2021](#), nebo ze dne 17. 1. 2023, sp. zn. [30 Cdo 3359/2022](#), uveřejněný pod číslem 86/2023 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a judikaturu v něm zmiňovanou) a ten, komu mělo být plněno, má i v popisovaném případě nepochybně právo na to, aby bylo exekuční řízení dokončeno vydáním rozvrhového usnesení a není-li mu (až na jeho základě) přiznaná částka vyplacena, má též právo na náhradu škody.

31. Odtud plyne, že pouhá skutečnost, že soud (jím určený schovatel) již nemá předmět úschovy k dispozici [např. v důsledku jejího zničení, ztráty či zašantročení, odcizení, nemožnosti plnění schovatelem apod.] nemá na potřebu rozhodnutí o tom, komu má být předmět úschovy vydán (komu svědčí právo na jeho vydání) žádný vliv. Srovnatelná situace nastává, jestliže soud depozitum vydal na základě pravomocného rozhodnutí, které bylo posléze pro nezákonnost jako nesprávné v předepsaném řízení zrušeno, jiné osobě, neboť ani taková okolnost není na překážku obligatorní potřebě dokončení řízení o úschově.

32. S ohledem na předmět dovolacího řízení lze doplnit, že složitel, kterému bylo vráceno plnění (jeho část) na základě později zrušeného rozhodnutí by měl z důvodu, že právní důvod takového plnění odpadl (srov. § 2991 odst. 1 a 2 o. z.), vrátit získané bezdůvodné obohacení ochuzenému (jímž je stát jednajícím prostřednictvím soudu prvního stupně /orgánu jeho státní správy/ jako příslušné organizační složky). Pokud by složitel státu bezdůvodné obohacení nevydal, nelze ani uvažovat o tom, že by prostřednictvím řízení o úschově mohlo dojít hmotněprávně k zániku jeho závazku vůči přihlašovatel. Faktické vrácení bezdůvodného obohacení z výše vyložených důvodů nepředstavuje podmínku pro další pokračování řízení o úschově. V této fázi řízení je pak zjevně předčasné se zabývat otázkami souvisejícími s možným nevyplacením předmětu úschovy oprávněné osobě, neboť s ohledem na práve řečené není jisté, zda taková skutečnost vůbec nastane.

33. Lze proto uzavřít, že právní posouzení dovoláním předestřené otázky ze strany odvolacího soudu je neúplné, a tedy i nesprávné.

34. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání již jinak (ve smyslu § 237 nebo § 238a o. s. ř.) přípustné, dovolací soud z úřední povinnosti přihlédně též k tzv. zmatečnostním vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud existenci zmatečnostních vad nebo jiných vad řízení, jež by mohly mít vliv na věcnou správnost napadeného rozsudku neshledal.

35. Protože je usnesení odvolacího soudu založeno na nesprávném právním posouzení věci, čímž je současně naplněn dovolací důvod uvedený v ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř., a jelikož Nejvyšší soud současně neshledal, že by byly splněny podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí nebo zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozsudku odvolacího soudu, nemohl postupovat jinak než usnesení odvolacího soudu zrušit (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Zbývá dodat, že bylo-li rozhodnuto toliko o procesní otázce v podobě zastavení řízení, je vyloučeno, aby soud vyššího stupně návrh posuzoval věcně, proto nebyly splněny podmínky pro změnu rozhodnutí odvolacího soudu ve smyslu § 243d písm. b) o. s. ř.

36. Důvody, pro které bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, přitom přiměřeně platí i pro usnesení soudu prvního stupně, Nejvyšší soud zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

37. V dalším řízení jsou soudy obou stupňů vázány vysloveným právním názorem dovolacího soudu (§ 243g odst. 1 věta první, ve spojení s § 226 o. s. ř.).

38. V novém rozhodnutí, jímž se bude řízení končit, neopomenou soudy rozhodnout o náhradě nákladů řízení (podle § 151 odst. 1 o. s. ř., když jde o řízení návrhové a neuplatní se proto jinak

speciální ustanovení § 23 z. ř. s.), popř. vysvětlí, z jakého důvodu není zapotřebí o náhradě nákladů řízení rozhodovat.

č. 95

Žalovaný, který sám nepodal odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně, nebo vůči němuž odvolací soud zastavil odvolací řízení proto, že neuhradil soudní poplatek z odvolání, je i tak osobou subjektivně oprávněnou k podání žaloby pro zmatečnost proti rozhodnutí, jímž odvolací soud rozhodl o věci meritorně na základě odvolání, které podal proti rozsudku soudu prvního stupně další žalovaný, jestliže odvolání dalšího žalovaného mělo (mělo mít) podle § 206 odst. 2 věty druhé o. s. ř. suspenzivní účinek i ve vztahu k ostatním žalovaným, z nichž každý jedná v řízení sám za sebe (§ 91 odst. 1 o. s. ř.).

Pravomocné usnesení, jímž odvolací soud zrušil rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení, není ve smyslu ustanovení § 229 odst. 2 a 3 o. s. ř. pravomocným usnesením odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, a tedy ani způsobilým předmětem žaloby pro zmatečnost.

č. 95

Žaloba pro zmatečnost, Přípustnost dovolání

§ 91 o. s. ř., § 206 o. s. ř., § 229 o. s. ř., § 230 o. s. ř., § 237 o. s. ř., § 238 o. s. ř., § 235e odst. 2 o. s. ř., § 235f o. s. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2023, sp. zn. [29 Cdo 2602/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.CDO.2602.2023.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání prvního žalovaného a druhé žalované, jakož i dovolání třetího žalovaného v rozsahu, v němž směřovalo proti třetímu až pátému výroku usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 3. 2022, sp. zn. 4 Co 65/2021, o nákladech odvolacího řízení, a proti té části druhého výroku onoho usnesení, kterou odvolací soud potvrdil usnesení krajského soudu ze dne 1. 10. 2021 v bodech II. a III. výroku o nákladech řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 5. 6. 2020, č. j. 32 C 2/2017-354, ve znění (opravného) usnesení ze dne 19. 8. 2020, č. j. 32 C 2/2017-377, Okresní soud Brno-venkov (dále jen „okresní soud“) rozhodl o žalobě podané u něj 4. 7. 2017 žalobcem (M. J.) proti žalovaným (1/ Z. T., 2/ J. T., 3/ F. J. a 4/ nezletilé AAAAA tak, že:

[1] Určil, že v okamžiku úmrtí zůstavitelky S. J. (dále jen „S. J.“), pohledávky ve výši 2.308.896 Kč a ve výši 71.256,60 EUR vůči prvnímu žalovanému a druhé žalované byly majetkem náležejícím do společného jmění zůstavitelky a žalobce (bod I. výroku).

[2] Uložil prvnímu žalovanému a druhé žalované zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí společně a nerozdílně částku 68.247,50 Kč (bod II. výroku).

[3] Určil, že žalobce a třetí žalovaný vůči sobě nemají právo na náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).

[4] Určil, že žalobce a čtvrtá žalovaná vůči sobě nemají právo na náhradu nákladů řízení (bod IV. výroku).

[5] Přiznal advokátce JUDr. M. B. (dále jen „M. B.“) jako ustanovenému opatrovníku čtvrté žalované odměnu za zastupování „ve výši, která bude stanovena v samostatném usnesení“ (bod V. výroku).

[6] Určil, že základ nároku státu na náhradu nákladů řízení vůči prvnímu žalovanému a druhé žalované, „kteří jsou povinni společně a nerozdílně“, je dán v rozsahu 100 % (bod VI. výroku).

[7] Určil, že vůči třetímu žalovanému a čtvrté žalované se státu nepřiznává náhrada nákladů řízení (bod VII. výroku).

2. Usnesením ze dne 25. 9. 2020, č. j. 32 C 2/2017-381, okresní soud přiznal M. B. odměnu za zastupování čtvrté žalované v celkové výši 13.310 Kč (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty).

3. Usnesením ze dne 6. 11. 2020, č. j. 32 C 2/2017-397, které nabylo právní moci dne 27. 11. 2020, okresní soud:

[1] Zastavil řízení o odvolání třetího žalovaného proti rozsudku okresního soudu (bod I. výroku).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o odvolání třetího žalovaného (bod II. výroku).

4. K odvolání M. B. Krajský soud v Brně (dále jen „krajský soud“) usnesením ze dne 6. 1. 2021, č. j. 13 Co 240/2020-416, zrušil odvoláním napadené usnesení okresního soudu ze dne 25. 9. 2020.

5. O odvolání prvního žalovaného a druhé žalované proti rozsudku okresního soudu (ve znění usnesení okresního soudu ze dne 19. 8. 2020) rozhodl krajský soud usnesením ze dne 7. 4. 2021, č. j. 13 Co 239/2020-423, tak, že rozsudek okresního soudu se ve vztahu mezi žalobcem a prvním žalovaným a druhou žalovanou zrušuje v bodě I. výroku a dále se zrušuje v bodech II., V. a VI. výroku a věc se v tomto rozsahu vrací okresnímu soudu k dalšímu řízení.

6. O dovolání prvního žalovaného a druhé žalované (podání datované 11. 6. 2021, č. I. 441-443) proti usnesení krajského soudu ze dne 7. 4. 2021, rozhodl Nejvyšší soud usnesením ze dne 27. 7. 2023, č. j. [22 Cdo 1869/2023-642](#), tak, že:

[1] Dovolání odmítl (první výrok).

[2] Uložil prvnímu žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů dovolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 1.694 Kč (druhý výrok).

[3] Uložil druhé žalované zaplatit žalobci na náhradě nákladů dovolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 1.694 Kč (třetí výrok).

7. Třetí žalovaný podal proti usnesení krajského soudu ze dne 7. 4. 2021 žalobu pro zmatečnost (učinil tak podáním datovaným 28. 6. 2021, č. I. 477-478).

8. Usnesením ze dne 1. 10. 2021, č. j. 13 Co 239/2020-511, Krajský soud v Brně:

[1] Zamítl žalobu pro zmatečnost podanou třetím žalovaným proti usnesení krajského soudu ze dne 7. 4. 2021 (bod I. výroku).

[2] Určil, že žalobci se vůči třetímu žalovanému nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

[3] Uložil třetímu žalovanému zaplatit prvnímu žalovanému a druhé žalované k jejich ruce společné a nerozdílné na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 10.890 Kč (bod III. písm. a/ výroku).

[4] Uložil třetímu žalovanému zaplatit státu na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 5.445 Kč (bod III. písm. b/ výroku).

9. Krajský soud – vycházejí z ustanovení 229 odst. 3 a § 235a odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) – dospěl k následujícím závěrům:

10. Usnesením krajského soudu ze dne 7. 4. 2021 nebylo rozhodováno o právech a povinnostech třetího žalovaného (ani čtvrté žalované), když odvolací soud rozhodoval jen o odvolání prvního žalovaného a druhé žalované. Třetí žalovaný tak není k podání žaloby pro zmatečnost subjektivně oprávněn (nebyl účastníkem odvolacího řízení).

11. Žalobou pro zmatečnost napadené usnesení krajského soudu je kasačním usnesením; není tedy usnesením ve věci samé. Tato otázka je v soudní praxi již dlouhodobě ustálena; srov. např. závěr obsažený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2006, sp. zn. [21 Cdo 2437/2005](#), a v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. [21 Cdo 3621/2014](#).

12. O odvolání prvního až třetího žalovaných proti usnesení krajského soudu ze dne 1. 10. 2021 rozhodl Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 10. 3. 2022, č. j. 4 Co 65/2021-542, tak, že:

[1] Odmítl odvolání prvního žalovaného a druhé žalované (první výrok).

[2] Potvrdil (na základě odvolání třetího žalovaného) usnesení krajského soudu ze dne 1. 10. 2021 (druhý výrok).

[3] Určil, že žalobce a třetí žalovaný vůči sobě nemají právo na náhradu nákladů řízení (třetí výrok).

[4] Uložil třetímu žalovanému zaplatit prvnímu žalovanému a druhé žalované k jejich ruce společné a nerozdílné na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 5.472 Kč (čtvrtý výrok).

[5] Uložil třetímu žalovanému zaplatit čtvrté žalované na účet státu na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 5.682 Kč (pátý výrok).

13. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 218 písm. b/ o. s. ř. a § 229 odst. 3 o. s. ř. – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

14. První žalovaný a druhá žalovaná nejsou oprávněni k podání odvolání, jelikož žalobu pro zmatečnost podal (jen) třetí žalovaný. Rozhodnutím krajského soudu z 1. 10. 2021 tak těmto žalovaným nebyla způsobena žádná újma na jejich právech.

15. Usnesení napadené žalobou pro zmatečnost je usnesením, kterým odvolací soud zrušil rozhodnutí okresního soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud tak má za správný názor krajského soudu, že ono zrušující usnesení není usnesením, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé.

16. Odvolací soud souhlasí i s názorem krajského soudu, že třetí žalovaný není k podání žaloby pro zmatečnost subjektivně oprávněn, neboť zrušujícím usnesením nebylo rozhodováno o jeho právech a povinnostech (řízení o jeho odvolání proti rozsudku okresního soudu bylo zastaveno usnesením okresního soudu ze dne 6. 11. 2020 pro nezaplacení soudního poplatku).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

17. Proti usnesení odvolacího soudu ze dne 10. 3. 2022 podali dovolání první žalovaný (dále též jen „první dovolatel“) a druhá žalovaná (dále též jen „druhá dovolatelka“) [společným podáním datovaným 25. 5. 2022], jakož i třetí žalovaný (dále též jen „třetí dovolatel“) [podáním datovaným 30. 5. 2022], shodně požadující jeho zrušení a vrácení věci k dalšímu řízení; třetí dovolatel nadto požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil i usnesení krajského soudu ze dne 1. 10. 2021.

a) K dovolání prvního žalovaného a druhé žalované

18. První dovolatel a druhá dovolatelka podali dovolání výslovně „proti všem výrokům“ napadeného usnesení. Přípustnost dovolání vymezují ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení procesní otázky „která byla odvolacím soudem vyřešena po právní stránce nesprávným způsobem“.

19. Následně tito dovolatelé namítají, že oba soudy vyřešily nesprávně otázku, zda v situaci, kdy odvolání proti rozsudku okresního soudu nepodali všichni žalovaní, bylo možné tento rozsudek zrušit v bodě I. výroku jen ve vztahu k nim (jako tehdejšími dovolatelům), jestliže důvodem zrušení byla závažná procesní vada spočívající v tom, že okresní soud nerozhodl (ve vztahu ke všem účastníkům) o změně žaloby. Sami pak dovozují, že bylo namístež zrušit rozsudek okresního soudu (v bodě I. výroku) vůči všem žalovaným a odvolací soud (krajský soud) vydal zrušující usnesení ze dne 6. 1. 2021 na základě ústavně nekonformního výkladu § 212 o. s. ř.

b) K dovolání třetího žalovaného

20. Třetí dovolatel podal dovolání výslovně proti druhému až pátému výroku napadeného usnesení namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.).

21. Odvolacímu soudu dovolatel vytýká, že nesprávně posoudil:

[1] otázku, zda skutečnost, že nebyl účastníkem odvolacího řízení, v jehož rámci bylo vydáno usnesení krajského soudu ze dne 7. 4. 2021, znamená, že mu tímto usnesením nemohla být způsobena újma, respektive, že tím je subjektivně vyloučen z možnosti napadnout usnesení žalobou pro zmatečnost, i

[2] otázku, zda usnesení krajského soudu ze dne 7. 4. 2021 je ve vztahu k jeho osobě „rozhodnutím ve věci samé“.

22. V mezích uplatněného dovolacího důvodu třetí dovolatel vytýká odvolacímu soudu, že judikatura, na kterou odkázal, není přílehlavá.

23. Ve vztahu k otázce č. [1] míní, že skutečnost, že „striktně vzato“ nebyl účastníkem odvolacího řízení, v jehož rámci bylo vydáno usnesení krajského soudu ze dne 7. 4. 2021, jej subjektivně nevylučuje z možnosti napadnout toto rozhodnutí žalobou pro zmatečnost.

24. K otázce č. [2] dovolatel uvádí, že usnesení krajského soudu ze dne 7. 4. 2021 je minimálně ve vztahu k jeho osobě usnesením „ve věci samé“, neboť krajský soud jím rušil rozsudek okresního soudu ze dne 19. 8. 2020 v době, kdy řízení bylo vůči němu formálně pravomocně skončeno (a měl jej zrušit i vůči němu a čtvrté žalované).

25. Žalobce ve vyjádření k dovolání prvního žalovaného a druhé žalované poukazuje na to, že ti nejsou legitimováni k podání dovolání proti druhému, třetímu a pátému výroku napadeného rozhodnutí, jelikož tyto výroky se netýkají jejich práv a povinností. První výrok napadeného usnesení má za souladný s ustálenou judikaturou dovolacího soudu, maje za to, že odvolací soud odmítl odvolání těchto žalovaných po právu (jelikož žalobu pro zmatečnost podal jen třetí žalovaný).

26. Dovolání třetího žalovaného má žalobce za nedůvodné, s tím, že otázku subjektivní přípustnosti žaloby pro zmatečnost v situaci, kdy třetí žalovaný nebyl účastníkem odvolacího řízení (které bylo proti němu předtím zastaveno pro neuhrazení soudního poplatku z odvolání), má za správně posouzenou (v souladu s ustálenou judikaturou dovolacího soudu).

27. Také závěr, že usnesení krajského soudu ze dne 7. 4. 2021 není usnesením „ve věci samé“, je podle žalobce souladný s ustálenou judikaturou dovolacího soudu.

III. Přípustnost dovolání

28. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaných dovolání. Pro posouzení přípustnosti dovolání jsou přitom rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu (v aktuálním znění, pro věc rozhodném):

§ 230 (o. s. ř.)

(...)

(3) Žaloba pro zmatečnost není přípustná také proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost.

§ 237 (o. s. ř.)

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

§ 238 (o. s. ř.)

(1) Dovolání podle § 237 není přípustné

(...)

e/ proti usnesením, proti nimž je přípustná žaloba pro zmatečnost podle § 229 odst. 4,

(...)

h/ proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení,

(...)

§ 241a (o. s. ř.)

(1) Dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Dovolání nelze podat z důvodu vad podle § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a/ a b/ a § 229 odst. 3.

(2) V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh).

(...)

§ 241b (o. s. ř.)

(...)

(3) Dovolání, které neobsahuje údaje o tom, v jakém rozsahu se rozhodnutí odvolacího soudu napadá, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) nebo které neobsahuje vymezení důvodu dovolání, může být o tyto náležitosti doplněno jen v průběhu trvání lhůty k dovolání. Nebyla-li v době podání dovolání splněna podmínka uvedená v § 241, běží tato lhůta až do uplynutí lhůty, která byla dovolateli určena ke splnění této podmínky; požádal-li však dovolatel před uplynutím lhůty o ustanovení zástupce (§ 30), běží lhůta podle věty první znovu až od právní moci usnesení, kterým bylo o této žádosti rozhodnuto. Nebyl-li nedostatek podmínky uvedené v § 241 ani ve lhůtě určené ke splnění této podmínky odstraněn, předseda senátu soudu prvního stupně dovolací řízení zastaví.

č. 95

a) K dovolání prvního žalovaného a druhé žalované

29. V rozsahu, v němž dovolání prvního dovolatele a druhé dovolatelky směřuje proti třetímu až pátému výroku napadeného usnesení (o nákladech odvolacího řízení) a proti té části druhého výroku, kterou odvolací soud potvrdil usnesení krajského soudu ze dne 1. 10. 2021 v bodech II. a III. výroku (o nákladech řízení), vylučuje jeho přípustnost ustanovení § 238 odst. 1 písm. h/ o. s. ř.; Nejvyšší soud je proto potud bez dalšího odmítl podle § 243c odst. 1 o. s. ř.

30. V rozsahu, v němž dovolání prvního dovolatele a druhé dovolatelky směřuje proti prvnímu výroku napadeného usnesení (o odmítnutí jejich odvolání), lze k přípustnosti dovolání uvést následující:

31. Pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto odvolání, je obsaženo ve výčtu těch usnesení, proti nimž je podle § 229 odst. 4 o. s. ř. přípustná žaloba pro zmatečnost (což by vylučovalo přípustnost dovolání v této věci se zřetelem k ustanovení § 238 odst. 1 písm. e/ o. s. ř.). Podle ustanovení § 230 odst. 3 o. s. ř. však žaloba pro zmatečnost není přípustná také proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost. Usnesení krajského soudu ze dne 1. 10. 2021 je nepochybně usnesením, jímž bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost (soud ji zamítl), takže zbývá určit, zda stejnou povahu má i usnesení, jímž odvolací soud odmítl odvolání prvního žalovaného a druhé žalované proti takovému usnesení. Odpověď na tuto otázku se podává již z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2015, sen. zn. [21 ICdo 6/2015](#) [které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu]. V něm Nejvyšší soud uzavřel, že:

„Žaloba pro zmatečnost představuje mimořádný opravný prostředek, který slouží k tomu, aby mohla být zrušena pravomocná rozhodnutí soudu, která trpí takovými vadami, jež představují porušení základních principů ovládajících řízení před soudem, popřípadě je takovými vadami postiženo řízení, které vydání rozhodnutí předcházelo (zmatečností), jestliže je nejen v zájmu účastníků, ale i ve veřejném zájmu, aby taková

pravomocná rozhodnutí byla odklizená, bez ohledu na to, zda jsou nebo nejsou věcně správná. Povaha věci (vyplývající z uvedeného smyslu žaloby pro zmatečnost jakožto mimořádného opravného prostředku) vylučuje, aby žalobou pro zmatečnost bylo napadáno usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost; náprava chybného („nesprávného“) rozhodnutí tu může být zjednána cestou odvolání nebo dovolání.

Rozhodnutím o žalobě pro zmatečnost je třeba – zejména s přihlédnutím ke smyslu (účelu) žaloby pro zmatečnost jakožto mimořádného opravného prostředku – rozumět ve smyslu ustanovení § 230 odst. 3 o. s. ř. nejen závěr o tom, zda žaloba je či není důvodná, ale také (pouhé) procesní rozhodnutí, kterým se řízení o žalobě končí (odmítnutí žaloby pro zmatečnost nebo zastavení řízení o žalobě pro zmatečnost). O žalobě pro zmatečnost se rozhoduje nejen u soudu prvního stupně (soudu příslušného podle ustanovení § 235a odst. 1 o. s. ř.), ale také v odvolacím řízení; rozhodnutím o žalobě pro zmatečnost je proto usnesení odvolacího soudu, jímž bylo usnesení soudu prvního stupně potvrzeno, změněno nebo zrušeno, a samozřejmě také usnesení, kterým bylo odmítnuto odvolání podané proti usnesení soudu prvního stupně, jímž bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost, nebo kterým bylo řízení o tomto odvolání zastaveno.“

č. 95

32. Odtud plyne, že první výrok napadeného usnesení není výrokem (usnesením), proti němuž je přípustná žaloba pro zmatečnost. Jinak řečeno, usnesení, jímž odvolací soud odmítl odvolání proti usnesení o zamítnutí žaloby pro zmatečnost, je ve smyslu ustanovení § 230 odst. 3 o. s. ř. usnesením, proti němuž není přípustná žaloba pro zmatečnost. Přípustnost dovolání proti takovému usnesení proto není vyloučena ustanovením § 238 odst. 1 písm. e/ o. s. ř. Srov. shodně též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2021, sp. zn. [29 Cdo 97/2021](#), uveřejněné v časopise Vybraná judikatura, číslo 5, ročníku 2023, pod číslem 46.

33. Nejvyšší soud nicméně i potud dovolání odmítl podle § 243c odst. 1 o. s. ř., jelikož první dovolatel a druhá dovolatelka způsobem odpovídajícím požadavku ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř. nevymezili důvod přípustnosti dovolání.

34. Může-li být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř. (jako v této věci), je dovolatel povinen v dovolání vymezit, které z tam uvedených hledisek považuje za splněné, přičemž k projednání dovolání nepostačuje pouhá citace textu ustanovení § 237 o. s. ř. (či jeho části).

35. K vymezení přípustnosti dovolání srov. především usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2394/2013](#), uveřejněné pod číslem 4/2014 Sb. rozh. obč., jakož i stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 45/16](#), uveřejněné pod číslem 460/2017 Sb.

36. První dovolatel a druhá dovolatelka „vymezili“ přípustnost dovolání takto:

„Z hlediska práva procesního je dovolání přípustné podle ustanovení § 236 a § 237 o. s. ř., neboť napadené usnesení je usnesením odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, a současně rozhodnutím, které v napadené části závisí na vyřešení právní otázky z oblasti procesního práva, která byla odvolacím soudem vyřešena po právní stránce nesprávným způsobem.“ (str. 2 dovolání).

37. Argument, že odvolací soud vyřešil označenou procesní otázku nesprávně, však je (poměřováno významem daného slovního spojení) pouhým označením dovolacího důvodu dle § 241a odst. 1 o. s. ř., nikoli řádným vymezením přípustnosti dovolání ve smyslu jednoznačné dikce § 237 o. s. ř. a § 241a odst. 2 o. s. ř. a shora označené ustálené judikatury Nejvyššího soudu i Ústavního soudu.

38. Údaj o tom, v čem dovolatelé ohledně prvního výroku napadeného usnesení spatřují splnění předpokladů přípustnosti dovolání, se z jejich dovolání (posuzováno podle obsahu) nepodává ani v dalších částech. V rozsahu, jenž se týká prvního výroku napadeného usnesení, proto v dovolacím řízení pro tuto vadu (jež se marným uplynutím dovolací lhůty stala neodstranitelnou) nelze pokračovat (§ 241b odst. 3 věta první o. s. ř., § 243c odst. 1 o. s. ř.).

39. Ostatně (bez přihlédnutí k popsané vadě dovolání), dovolání je v dotčeném rozsahu nepřipustné i podle § 243c odst. 1 a 2 o. s. ř. Dovolání totiž logicky není (nemůže být) přípustné podle 237 o. s. ř., jestliže dovolatel předestírá dovolacímu soudu k řešení pouze otázku hmotného nebo procesního práva, na niž rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sen. zn. [29 ICdo 29/2021](#)). Z dovolání prvního dovolatele a druhé dovolatelky se přitom nepodává žádná oponentura proti těm závěrům, jimiž odvolací soud odůvodnil první výrok o odmítnutí odvolání (žádná oponentura proti aplikaci § 218 písm. b/ o. s. ř.).

40. V rozsahu, v němž dovolání prvního dovolatele a druhé dovolatelky směřuje proti druhému výroku napadeného usnesení v té části, kterou odvolací soud potvrdil (na základě odvolání třetího žalovaného) usnesení krajského soudu z 1. 10. 2021 v bodě I. výroku o zamítnutí žaloby pro zmatečnost, je co do (ne)vymezení přípustnosti dovolání postiženo stejnými vadami jako dovolání proti prvnímu výroku napadeného usnesení (srov. odstavce 34. až 38. odůvodnění shora). Co do vymezené části druhého výroku napadeného usnesení proto v dovolacím řízení pro tuto vadu, jež se marným uplynutím dovolací lhůty stala neodstranitelnou (§ 241b odst. 3 věta první o. s. ř.), též nelze pokračovat, takže Nejvyšší soud i potud dovolání odmítl podle § 243c odst. 1 o. s. ř.

41. Dovolání prvního dovolatele a druhé dovolatelky je v dotčeném rozsahu (opět bez přihlédnutí k popsané vadě dovolání), rovněž subjektivně nepřipustné podle § 243c odst. 3 o. s. ř. ve spojení s § 240 odst. 1 a § 218 písm. b/ o. s. ř. Platí totiž, že osoba, jejíž odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně bylo odmítnuto podle § 218 písm. b/ o. s. ř. jako podané někým, kdo k němu není oprávněn, není oprávněna k podání dovolání proti výroku rozhodnutí odvolacího soudu, jímž bylo meritorně rozhodnuto o odvolání jiných účastníků řízení proti témuž rozhodnutí soudu prvního stupně. Srov. shodně již usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2007, sp. zn. 29 Odo 1583/2005, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 12, ročníku 2007, pod číslem 177, a v poměrech občanského soudního řádu v aktuálním znění např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2018, sen. zn. [29 NSČR 20/2018](#).

b) K dovolání třetího žalovaného

42. V rozsahu, v němž dovolání třetího dovolatele směřuje proti třetímu až pátému výroku napadeného usnesení (o nákladech odvolacího řízení) a proti té části druhého výroku, kterou odvolací soud potvrdil usnesení krajského soudu ze dne 1. 10. 2021 v bodech II. a III.

výroku (o nákladech řízení), vylučuje jeho přípustnost ustanovení § 238 odst. 1 písm. h/ o. s. ř.; Nejvyšší soud je proto potud bez dalšího rovněž odmítl podle § 243c odst. 1 o. s. ř.

43. V rozsahu, v němž dovolání třetího dovolatele směřuje proti druhému výroku napadeného usnesení v té části, kterou odvolací soud potvrdil usnesení krajského soudu z 1. 10. 2021 v bodě I. výroku o zamítnutí žaloby pro zmatečnost, Nejvyšší soud k přípustnosti dovolání uvádí, že ta je i v tomto dovolání vymezena bez respektu k dikci § 237 o. s. ř. a § 241a odst. 2 o. s. ř. a ke shora označené ustálené judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu; i třetí dovolatel totiž potud zaměňuje přípustnost dovolání a dovolací důvod. Z poukazu dovolatele na nepřiléhavost dovolacím soudem užitě judikatury (Nejvyššího soudu) však v intencích § 237 o. s. ř. lze dovodit (byť s obtížemi) námitku rozporu odvolacím soudem řešených procesních otázek s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu.

44. Nejvyšší soud pak v popsaném rozsahu shledává dovolání třetího dovolatele přípustným podle § 237 o. s. ř. (když v této části pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř.), přičemž u obou otázek jde o věc dovolacím soudem neřešenou (u otázky č. [2] jde o věc neřešenou ve vztahu k aktuálnímu znění občanského soudního řádu).

IV.

Důvodnost dovolání

45. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný třetím dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

46. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

47. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu (ve znění, jež se nezměnilo od podání žaloby pro zmatečnost):

§ 206 (o. s. ř.)

(1) Podá-li ten, kdo je k tomu oprávněn, včas přípustné odvolání, nenabývá rozhodnutí právní moci, dokud o odvolání pravomocně nerozhodne odvolací soud.

(2) Bylo-li však rozhodnuto o několika právech se samostatným skutkovým základem nebo týká-li se rozhodnutí několika účastníků, z nichž každý jedná v řízení sám za sebe (§ 91 odst. 1) a odvolání se výslovně vztahuje jen na některá práva nebo na některé účastníky, není právní moc výroku, který není napaden, odvoláním dotčena. To neplatí v případech, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který odvoláním nebyl výslovně dotčen, nebo jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání poměru mezi účastníky.

(...)

§ 229 (o. s. ř.)

(1) Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno, jestliže

a/ bylo rozhodnuto ve věci, která nenáleží do pravomoci soudů,

b/ ten, kdo v řízení vystupoval jako účastník, neměl způsobilost být účastníkem řízení,

c/ účastník řízení neměl procesní způsobilost nebo nemohl před soudem vystupovat (§ 29 odst. 2) a nebyl řádně zastoupen,

d/ nebyl podán návrh na zahájení řízení, ačkoliv podle zákona ho bylo třeba,

e/ rozhodoval vyloučený soudce nebo přísedící,

f/ soud byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát,

g/ bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo přísedícího,

h/ účastníku řízení byl ustanoven opatrovník z důvodu neznámého pobytu nebo proto, že se mu nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, ačkoliv k takovému opatření nebyly splněny předpoklady.

(2) Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout také pravomocný rozsudek soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu nebo pravomocné usnesení těchto soudů, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, anebo pravomocný platební rozkaz (směnečný a šekový platební rozkaz) nebo elektronický platební rozkaz, jestliže

a/ v téže věci bylo již dříve zahájeno řízení,

b/ v téže věci bylo dříve pravomocně rozhodnuto,

c/ odvolacím soudem byl pravomocně zamítnut návrh na nařízení výkonu těchto rozhodnutí nebo pravomocně zastaven výkon rozhodnutí z důvodu, že povinnosti rozsudkem, usnesením nebo platebním rozkazem uložené nelze vykonat (§ 261a).

(3) Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout též pravomocný rozsudek odvolacího soudu nebo jeho pravomocné usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, jestliže mu byla v průběhu řízení nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem. Totéž platí, jde-li o pravomocný rozsudek soudu prvního stupně, proti němuž není odvolání přípustné podle § 202 odst. 2.

(4) Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout rovněž pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto odvolání nebo kterým bylo zastaveno

odvolací řízení, jakož i pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání nebo dovolání pro opožděnost.

§ 235e (o. s. ř.)

(...)

(2) Žalobu pro zmatečnost soud usnesením buď zamítne nebo napadené rozhodnutí zruší. Zruší-li rozhodnutí z důvodů uvedených v § 229 odst. 1 písm. a/, b/ a d/ nebo v § 229 odst. 2 písm. a/ a b/, rozhodne též o zastavení řízení o věci, popřípadě o postoupení věci orgánu, do jehož pravomoci náleží. Platí-li důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zruší soud i toto rozhodnutí, i když nebylo žalobou napadeno.

(...)

§ 235f (o. s. ř.)

Zamítá-li soud žalobu proto, že není přípustná, nebo proto, že ji podal někdo, kdo k ní nebyl oprávněn, nebo proto, že byla podána po uplynutí lhůt počítaných od právní moci napadeného rozhodnutí, nemusí nařizovat jednání.

48. Ve výše ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

K otázce č. [1] (K subjektivní přípustnosti žaloby pro zmatečnost)

49. Třetí žalovaný podal žalobu pro zmatečnost opírající se o § 229 odst. 3 o. s. ř. proto, že (zjednodušeně řečeno) odvolací soud nerozhodl o jeho právech a povinnostech, ač o nich (správně) rozhodnout měl. Z ustanovení § 206 odst. 2 věty druhé o. s. ř. se podává, že i v těch případech, kdy se odvoláním napadené rozhodnutí týká několika účastníků, z nichž každý jedná v řízení sám za sebe (§ 91 odst. 1 o. s. ř.), se může prosadit suspenzivní účinek odvolání podaného jen některým z těchto účastníků i vůči těm účastníkům, kteří (ač vystupují na téže sporné straně jako odvolatel) sami odvolání nepodali, je-li na rozhodnutí o napadeném výroku závislý výrok, který odvoláním nebyl výslovně dotčen, nebo jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání poměru mezi účastníky. Takový (suspenzivní) účinek odvolání podaného jen jedním účastníkem řízení se přitom projeví v označených situacích nejen tehdy, nepodal-li některý z dalších účastníků (na téže straně sporu) odvolání vůbec, nýbrž i tehdy, jestliže odvolací soud rozhodl meritorně o odvolání účastníka řízení poté, co odmítl odvolání dalšího účastníka pro vady, nebo poté, co zastavil řízení o odvolání dalšího účastníka proto, že další účastník neuhradil soudní poplatek z odvolání.

50. Jinak řečeno (pro poměry vzešlé z této věci, v níž vystupuje několik žalovaných), žalovaný, který sám nepodal odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně, nebo vůči němuž odvolací soud zastavil odvolací řízení proto, že neuhradil soudní poplatek z odvolání, je i tak osobou subjektivně oprávněnou k podání žaloby pro zmatečnost proti rozhodnutí, jímž odvolací soud rozhodl o věci meritorně na základě odvolání, které podal proti rozsudku soudu prvního

stupně další žalovaný, jestliže odvolání dalšího žalovaného mělo (mělo mít) podle § 206 odst. 2 věty druhé o. s. ř. suspenzivní účinek i ve vztahu k ostatním žalovaným, z nichž každý jedná v řízení sám za sebe (§ 91 odst. 1 o. s. ř.).

51. Řešení otázky č. [1] soudy nižších stupňů tedy neobstojí jako samostatný důvod zamítnutí žaloby pro zmatečnost (ve smyslu § 235f o. s. ř.). Obstálo by jen tehdy, kdyby se suspenzivní účinek odvolání podaného prvním žalovaným a druhou žalovanou proti rozsudku okresního soudu ze dne 5. 6. 2020 nevztahoval na další žalované (na třetího žalovaného a čtvrtou žalovanou), což je ale právě ta otázka, kterou třetí žalovaný předkládal soudu k řešení žalobou pro zmatečnost podanou proti usnesení odvolacího soudu ze dne 7. 4. 2021 a kterou soudy nezodpověděly.

K otázce č. [2] (K pojmu „rozhodnutí ve věci samé“)

52. Dovolací argumentace k této otázce zjevně neobstojí. Posouzení, zda žalobou pro zmatečnost napadené rozhodnutí odvolacího soudu je „rozhodnutím ve věci samé“, není (nemůže být) závislé na tom, jak „jinak“ měl odvolací soud o věci rozhodnout, a tedy (oproti mylné představě třetího dovolatele, jak je z jeho dovolání reprodukována v odstavci 24. odůvodnění shora) ani na tom, že stejné (zrušující) rozhodnutí odvolacího soudu mělo být jiné jen tím, že odvolací soud měl jeho účinky uplatnit i na ty žalované, kteří sami odvolání nepodali (respektive na ty žalované, jejichž odvolání nemohlo být projednáno věcně pro vady nebo proto, že neuhradili soudní poplatek z odvolání).

53. Pojem „věc sama“ je právní teorií i soudní praxí vykládán jednotně jako věc, která je oním předmětem, pro něž se řízení vede. V tzv. řízení sporném, v němž má být rozhodnut spor o právo mezi účastníky, kteří stojí proti sobě v postavení žalobce a žalovaného, je tudíž za věc samu (v teorii se mluví také o věci hlavní) pokládán nárok uplatněný žalobou, o kterém má být v příslušném řízení věcně rozhodnuto (srov. i § 79 odst. 1 o. s. ř.). K tomu srov. již důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 1997, sp. zn. [2 Cdon 774/97](#), uveřejněné pod číslem 61/1998 Sb. rozh. obč., nebo důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2000, sp. zn. [20 Cdo 2499/98](#), uveřejněného pod číslem 2/2001 Sb. rozh. obč., anebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2019, sen. zn. [29 ICdo 108/2017](#), uveřejněného pod číslem 31/2020 Sb. rozh. obč. (odstavec 59. odůvodnění).

54. Třetímu dovolateli lze dát za pravdu v tom, že podstatu řešení dané otázky nevystihují přílehavě usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 2437/2005](#) a sp. zn. [21 Cdo 3621/2014](#), z nichž odvolací soud citoval následující pasáž:

„Za rozhodnutí, kterým bylo řízení před soudy skončeno, nelze považovat usnesení, jímž odvolací soud zrušil rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Jde o rozhodnutí výlučně procesní povahy, které věcně neřeší práva a povinnosti účastníků uplatněná žalobou a není tedy ani rozhodnutím o věci samé.“

55. Označená pasáž totiž odvozuje závěr, že usnesení, jímž odvolací soud zrušil rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení, není rozhodnutím o věci samé, také z toho, že „nejde o rozhodnutí, kterým bylo řízení před soudy skončeno“. Takto navozovaná představa (že „rozhodnutí ve věci samé“ je vždy též „rozhodnutím, kterým bylo řízení skončeno“), je ale nesprávná.

56. Předmět žaloby pro zmatečnost vymezuje zákon (v § 229 o. s. ř.) trojím způsobem. Je jím (může jím být):

[1] pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, „kterým bylo řízení skončeno“ (§ 229 odst. 1 o. s. ř.),

[2] pravomocný rozsudek soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu nebo pravomocné usnesení těchto soudů, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé (§ 229 odst. 2 a 3 o. s. ř.), anebo pravomocný platební rozkaz (směnečný a šekový platební rozkaz) nebo elektronický platební rozkaz (§ 229 odst. 2 o. s. ř.),

[3] pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto odvolání nebo kterým bylo zastaveno odvolací řízení, jakož i pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání nebo dovolání pro opožděnost (§ 229 odst. 4 o. s. ř.).

č. 95

57. Do skupiny č. [1] (k pravomocným rozhodnutím, „kterými bylo řízení skončeno“) ve smyslu § 229 odst. 1 o. s. ř. patří (může patřit) např. usnesení soudu prvního stupně o zastavení řízení nebo o odmítnutí žaloby, ale i konečný rozsudek soudu prvního stupně nebo usnesení soudu prvního stupně o schválení smíru (jež jsou současně „rozhodnutími ve věci samé“). Režimu § 229 odst. 1 o. s. ř. naopak nepodléhá (nepatří do něj) mezitímní rozsudek; toto rozhodnutí je sice „rozhodnutím ve věci samé“, leč nejde o rozhodnutí, „kterým bylo řízení skončeno“.

58. Do skupiny č. [2] pak vedle označených platebních rozkazů může patřit v rámci „rozsudků“ (jimiž se vždy rozhoduje „ve věci samé“) nejen rozsudek konečný, ale i rozsudek částečný nebo mezitímní, a v rámci usnesení, „kterými bylo rozhodnuto ve věci samé“, např. opět usnesení o schválení smíru nebo některá z usnesení vypočtených pro rozhodování v insolvenčních věcech např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sen. zn. [29 NSČR 30/2010](#), uveřejněném pod číslem 96/2011 Sb. rozh. obč. Režimu § 229 odst. 2 a 3 o. s. ř. naopak nepodléhají usnesení „kterými bylo řízení skončeno“ (§ 229 odst. 1 o. s. ř.), jestliže současně nejde o usnesení „kterými bylo rozhodnuto ve věci samé“; nepatří zde tedy např. usnesení soudu prvního stupně o zastavení řízení nebo o odmítnutí žaloby.

59. Usnesení Nejvyššího soudu, z nichž vyšel odvolací soud (sp. zn. [21 Cdo 2437/2005](#) a sp. zn. [21 Cdo 3621/2014](#)), jsou nicméně usneseními o odmítnutí dovolání (pro nepřipustnost). Nebyla-li dovolání v oněch věcech přípustná, nemohl z nich ani plynout meritorní právní názor, který by mohl [ve smyslu zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích (ve znění pozdějších předpisů)] jakkoli zavazovat Nejvyšší soud (i odvolací soud) při meritorním zkoumání dovoláním předestřených právních otázek (lhostejno zda otázek práva hmotného nebo procesního). Jediné, co z usnesení o odmítnutí dovolání pro nepřipustnost může plynout, je nemožnost Nejvyššího soudu zabývat se danou věcí meritorně. Srov. např. usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2019, sp. zn. [31 Cdo 2389/2019](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2022, sp. zn. [30 Cdo 3113/2022](#) (odstavec 33. odůvodnění), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2023, sp. zn. [29 Cdo 2649/2022](#) (odstavec 47. odůvodnění).

60. K povaze usnesení, jímž odvolací soud zrušil rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení, jako způsobilého předmětu žaloby pro zmatečnost, se (však) Nejvyšší soud

vyjádřil i ve zrušujícím usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2010, sp. zn. [21 Cdo 86/2009](#). V něm uzavřel, že takové rozhodnutí (usnesení) odvolacího soudu je rozhodnutím výlučně procesní povahy, které věcně neřeší práva a povinnosti účastníků uplatněná žalobou a není tedy ani „rozhodnutím o věci samé“.

61. Se závěrem, že takové pravomocné (zrušující) usnesení odvolacího soudu není pravomocným usnesením odvolacího soudu, kterým „bylo rozhodnuto ve věci samé“, se Nejvyšší soud ztotožňuje. K argumentaci citované z označeného usnesení lze doplnit, že usnesení, jímž odvolací soud ruší rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrací k dalšímu řízení, je nepochybně usnesením, jímž odvolací soud „ruší rozhodnutí o věci samé“ (rozhoduje „o rozhodnutí o věci samé“), leč samo toto usnesení není „rozhodnutím o věci samé“. Zrušující usnesení odvolacího soudu nenahradilo „rušené“ meritorní rozhodnutí soudu prvního stupně („rušený“ rozsudek) vlastní autoritativní úpravou poměrů účastníků tím, že by samo rozhodlo o nároku uplatněném žalobou, tedy tím, že (v intencích argumentace obsažené v odstavci 43. odůvodnění shora) rozhodlo „ve věci samé“.

č. 95

62. Nejvyšší soud tak uzavírá (shrnuje), že pravomocné usnesení, jímž odvolací soud zrušil rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení, není ve smyslu ustanovení § 229 odst. 2 a 3 o. s. ř. pravomocným usnesením odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, a tedy ani způsobilým předmětem žaloby pro zmatečnost podané podle označených ustanovení. Tento závěr se prosadí i s přihlédnutím k tomu, že třetímu žalovanému v dané věci nešlo o to, aby soud na základě žaloby pro zmatečnost zrušil usnesení krajského soudu ze dne 7. 4. 2021 proto, že odvolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně i vůči němu; žalobu pro zmatečnost podal naopak proto, že v onom usnesení postrádá zrušující výrok vůči své osobě. Ani tento argumentační posun však ve smyslu výše formulovaných závěrů nevede k závěru, že zrušující usnesení odvolacího soudu je vůči třetímu žalovanému pravomocným usnesením odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé.

63. Závěr, že pravomocné (zrušující) usnesení odvolacího soudu ze dne 7. 4. 2021 není pravomocným usnesením odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnuto „ve věci samé“, ob stojí jako samostatný důvod zamítnutí žaloby pro zmatečnost podané proti takovému usnesení podle § 229 odst. 3 o. s. ř. a právní posouzení věci odvolacím soudem je v řešení této otázky správné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání třetího dovolatele ve zbývajícím rozsahu zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

64. Výrok o nákladech dovolacího řízení mezi třetím žalovaným a žalobcem se opírá o ustanovení § 243c odst. 3, § 224 odst. 1, § 142 odst. 1 a § 146 odst. 3 o. s. ř., když dovolání třetího žalovaného bylo zčásti odmítnuto a zčásti zamítnuto, čímž žalobci vzniklo právo na náhradu účelně vynaložených nákladů řízení. Ty v daném případě sestávají z odměny advokátky za 1 úkon právní služby (vyjádření k dovolání ze dne 27. 7. 2022) určené podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátního tarifu), v aktuálním znění. Advokátce žalobce přísluší za tento úkon právní služby mimosmluvní odměna dle § 11 odst. 1 písm. k/ advokátního tarifu.

65. V řízení o žalobě pro zmatečnost se pro účely stanovení sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby vychází z tarifní hodnoty určené podle předmětu řízení,

v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí. Srov. shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2019, sp. zn. [27 Cdo 5307/2017](#).

66. Předmětem řízení ve věci vedené u okresního soudu je (byl) požadavek žalobce na určení, že pohledávky zůstavitelky S. J. vůči prvnímu žalovanému a druhé žalované ve výši 2.308.896 Kč a ve výši 71.256,60 EUR náležely v době smrti zůstavitelky (8. 12. 2015) do společného jmění zůstavitelky a žalobce.

67. Podle ustanovení § 9 odst. 3 písm. a/ advokátního tarifu se částka 35.000 Kč považuje za tarifní hodnotu ve věcech určení, zda tu je právní vztah nebo právo, určení neplatnosti právního jednání, jde-li o určení práva k věci penězi neocenitelné nebo jde-li o určení neplatnosti právního jednání, jehož předmětem je věc nebo plnění penězi neocenitelné.

68. Označené pohledávky jsou nepochybně penězi ocenitelné, takže tarifní hodnota podle § 9 odst. 3 písm. a/ o. s. ř. se neuplatní. Částka 71.256,60 EUR představuje po přepočtu podle kurzu stanoveného Českou národní bankou ke dni podání vyjádření k dovolání (k 27. 7. 2022) [1 EUR = 24,575 Kč] částku 1.751.131 Kč. Spolu s částkou 2.308.896 Kč jde celkem o částku 4.060.027 Kč, jež je tarifní hodnotou věci. Ve smyslu ustanovení § 8 odst. 1 a § 7 bodu 6. advokátního tarifu tak mimosmluvní odměna z označené tarifní hodnoty činí 24.580 Kč. Spolu s náhradou hotových výdajů dle § 13 odst. 4 advokátního tarifu ve výši 300 Kč jde celkem o částku 24.880 Kč. S připočtením náhrady za 21% daň z přidané hodnoty ve výši 5.224,80 Kč (§ 137 odst. 3 o. s. ř.) jde celkem o částku 30.104,80 Kč. Podle povahy žalobou uplatněného nároku (nejde o nedílné nebo solidární plnění) náleží žalobci náhrada nákladů dovolacího řízení vůči každému z dovolatelů rovným dílem. To znamená (vzhledem k tomu, že čtvrtá žalovaná se dovolacího řízení neúčastnila), že třetímu dovolateli vznikla povinnost nahradit žalobci takto vzniklé náklady dovolacího řízení z jedné třetiny, tedy co do částky 10.135 Kč. V tomto rozsahu mu Nejvyšší soud povinnost k náhradě těchto nákladů také uložil (důvod k jinému rozhodnutí o těchto nákladech se ze spisu nepodává).

69. Mezi dalšími procesně neúspěšnými dovolateli (prvním žalovaným a druhou žalovanou) a žalobcem Nejvyšší soud o náhradě nákladů dovolacího řízení nerozhodoval, jelikož ve vztahu k prvnímu žalovanému a druhé žalované není dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu rozhodnutím, jímž se (celé) řízení končí (o určovací žalobě bude vůči nim opět rozhodovat okresní soud, který bude povinen rozhodnout také o nákladech řízení vynaložených na projednávání mimořádného opravného prostředku, jímž je žaloba pro zmatečnost). Srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2002, sp. zn. [20 Cdo 970/2001](#), uveřejněné pod číslem 48/2003 Sb. rozh. obč.

č. 96

Skutečnost, že právní názor vyjádřený v rozhodnutí senátu Nejvyššího soudu je v rozporu s právním názorem vyjádřeným v již dříve vydaném rozhodnutí velkého senátu příslušného kolegia Nejvyššího soudu, není důvodem pro postoupení následně projednávané věci, v níž senát Nejvyššího soudu dospěl při svém rozhodování k právnímu názoru odlišnému od právního názoru vyjádřeného v rozhodnutí senátu Nejvyššího soudu, k rozhodnutí velkému senátu.

Postoupení věci

§ 20 zákona č. 6/2002 Sb.

č. 96

Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2024, sp. zn. [31 Cdo 3810/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:31.CDO.3810.2023.1

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu rozhodl o přikázání věci k projednání a rozhodnutí senátu 23.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v České Lípě (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 26. 5. 2021, č. j. 37 C 6/2021-88, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci (jeho procesnímu předchůdci Centrum bydlení u sv. A., z. s.) částku 200 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,25 % p. a. od 30. 10. 2020 do zaplacení (výrok I.), zamítl žalobu o zaplacení úroku z prodlení ve výši 8,25 % p. a. z částky 200 000 Kč od 19. 10. 2020 do 30. 10. 2020 (výrok II.) a uložil žalovanému náhradu nákladů řízení vůči žalobci (výrok III.).

2. K odvolání žalovaného Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 21. 12. 2022, č. j. 35 Co 155/2021-182, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. změnil tak, že zamítl žalobu o zaplacení částky 200 000 Kč s příslušenstvím (první výrok), a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce (dále též „dovolatel“) dovolání s tím, že je považuje za přípustné ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a jež má být dovolacím soudem posouzena jinak.

4. Tříčlenný senát oddělení č. 23, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a o něm rozhodnout, věc proto postoupil k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia (dále též jen „velký senát“) podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů s poukazem na rozpornou judikaturu Nejvyššího soudu v otázce výkladu právního jednání, jde-li o význam jazykového znění takového jednání.

III.

Přípustnost dovolání

5. Velký senát přisvědčuje procesnímu senátu 23, že je zde soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu, který se v otázce výkladu právního jednání odchyluje od jiné judikatury Nejvyššího soudu.

6. Konkrétně tak v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2022, sp. zn. [33 Cdo 1500/2022](#), dovolací soud uvedl, že ustanovení § 555 odst. 1 o. z. (dříve § 35 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013) předpokládá, že o obsahu právního jednání může vzniknout pochybnost, a pro ten případ formuluje pravidla, která ukládají soudu, aby tyto pochybnosti odstranil výkladem. Podle ustálené judikatury soudů výklad právního jednání může směřovat jen k objasnění toho, co v něm bylo projevováno, a vůle jednajících se při výkladu právního jednání vyjádřeného slovy uplatní, jen není-li v rozporu s jazykovým projevem; tato pravidla se použijí i při výkladu písemného právního jednání. Jazykové vyjádření právního úkonu musí být vykládáno nejprve prostředky gramatickými (z hlediska možného významu jednotlivých použitých pojmů), logickými (z hlediska vzájemné návaznosti použitých pojmů) či systematickými (z hlediska řazení pojmů ve struktuře celého právního úkonu). Kromě toho soud posoudí na základě provedeného dokazování, jaká byla skutečná vůle stran v okamžiku uzavření smlouvy. Podmínkou pro přihlídnutí k vůli účastníků však je to, aby nebyla v rozporu s tím, co plyne z jazykového vyjádření jednání. Interpretace obsahu právního jednání soudem podle § 555 odst. 1 o. z. totiž nemůže nahrazovat či měnit již učiněné projevy vůle; použití zákonných výkladových pravidel směřuje pouze k tomu, aby obsah právního jednání vyjádřeného slovy byl vyložen v souladu se stavem, který existoval v době smluvního ujednání stran. (Obdobně např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2019, sp. zn. [33 Cdo 1565/2018](#), a ze dne 26. 7. 2022, sp. zn. [33 Cdo 1895/2021](#), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2023, sp. zn. [33 Cdo 2123/2022](#)).

7. Naopak Nejvyšší soud například v rozsudku ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. [21 Cdo 5281/2016](#), vyložil opačný závěr, že na rozdíl od právní úpravy v předchozím občanském zákoníku (zákoně č. 40/1964 Sb.), podle níž bylo třeba právní úkony vyjádřené slovy vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem (srov. ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák.), a ve vztahu k níž dovolací soud ve své ustálené judikatuře dovedl, že podmínkou pro přihlídnutí k vůli účastníků je to, aby nebyla v rozporu s tím, co plyne z jazykového vyjádření úkonu (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 1998, sp. zn. 25 Cdo 1650/98, který byl uveřejněn v časopise Právní rozhledy, č. 7, roč. 1999, s. 386, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2002, sp. zn. [25 Cdo 1116/2001](#)), právní úprava v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinném od 1. 1. 2014, opouští – jak vyplývá i z důvodové zprávy k tomuto

zákonu – důraz na formální hledisko projevu, typický pro předchozí občanský zákoník (srov. zejména ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák.), a klade větší důraz na hledisko skutečné vůle jednajících osob. Základním hlediskem pro výklad právního jednání je tedy podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 úmysl jednajícího (popřípadě – u vícestranných právních jednání – společný úmysl jednajících stran), byl-li takový úmysl druhé straně (adresátovi projevu vůle) znám, anebo musela-li (musel-li) o něm vědět. Při zjišťování tohoto úmyslu je třeba vycházet z hledisek uvedených v ustanovení § 556 odst. 2 o. z. a přihlídnout též k praxi zavedené mezi stranami v právním styku, k tomu, co právnímu jednání předcházelo, i k tomu, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přikládají. Teprve v případě, že ani za použití uvedených výkladových pravidel nelze zjistit úmysl jednajícího, se uplatní objektivní metoda interpretace a projevu vůle se přisuzuje význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen. (Shodně např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. [23 Cdo 3359/2018](#), ze dne 20. 11. 2019, sp. zn. [21 Cdo 2226/2018](#), ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. [21 Cdo 4606/2018](#), ze dne 16. 9. 2021, sp. zn. [21 Cdo 2954/2020](#), ze dne 25. 3. 2022, sp. zn. [21 Cdo 3269/2020](#), ze dne 30. 3. 2022, sp. zn. [23 Cdo 1537/2021](#), či ze dne 10. 3. 2023, sp. zn. [21 Cdo 1929/2021](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2020, sp. zn. [32 Cdo 1853/2020](#)).

č. 96

8. Velký senát v této souvislosti poukazuje na závěry rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. [31 Cdo 684/2020](#), uveřejněného pod číslem 37/2021 Sb. rozh. obč., v němž se mimo jiné věnoval otázkám výkladu právních jednání. V citovaném rozhodnutí zdůraznil, že každé právní jednání, bez ohledu na to, zda se navenek jeví jako jednoznačné (jasné), zásadně podléhá výkladu. Je tomu tak již proto, že sám závěr o jednoznačnosti (jasnosti) určitého právního jednání je výsledkem jeho výkladu. Pro výklad jakéhokoliv právního jednání je podstatný jeho obsah, nikoliv např. jeho označení či pojmenování (§ 555 odst. 1 o. z.). Skutečnost, že osoba činící právní jednání je nesprávně (např. v důsledku svého mylného právního názoru) označí, nemá při výkladu právního jednání zásadně žádný význam. Při zjišťování úmyslu jednajícího soud přihlíží toliko k těm okolnostem, které mohl vnímat i adresát právního jednání. Jinými slovy, pro výklad právního jednání je určující skutečná vůle (úmysl) jednajícího (která byla anebo musela být známa adresátovi), již je třeba upřednostnit před jejím vnějším projevem (např. objektivním významem užitých slov).

IV.

Důvodnost dovolání

9. Je-li právní názor vyjádřený v rozhodnutí Nejvyššího soudu v rozporu s již dříve vydaným sjednocujícím rozhodnutím velkého senátu k takové právní otázce, jde o rozpor v judikatuře Nejvyššího soudu již vyřešený. Za této situace proto není třeba, aby se velký senát v dalším rozhodnutí k takové právní otázce vyjádřil, jakkoli některá navazující rozhodnutí Nejvyššího soudu mohou být s takovým rozhodnutím velkého senátu v rozporu.

10. Velký senát poukazuje na to, že Nejvyšší soud vysvětlil ve stanovisku svého pléna ze dne 14. 9. 2011, [Plsn 1/2011](#), uveřejněném pod číslem 1/2012 Sb. rozh. obč., že velký senát příslušného kolegia Nejvyššího soudu má právo i povinnost posoudit, zda jsou splněny zákonné podmínky k tomu, aby mu byla věc postoupena k projednání a rozhodnutí, dodávaje, že postup předpokládaný ustanovením § 20 odst. 1 a 2 zákona o soudech a soudcích se uplatní

jen tehdy, jde-li skutečně o právní názor, který je odlišný od právního názoru již vyjádřeného v rozhodnutí Nejvyššího soudu. Nejsou-li splněny podmínky uvedené v § 20 zákona o soudech a soudcích a byla-li věc přesto postoupena velkému senátu příslušného kolegia Nejvyššího soudu, rozhodne tento senát o jejím přikázání příslušnému (tříčlennému) senátu k projednání a rozhodnutí.

11. Velký senát tedy pro poměry této věci uzavírá, že nejsou splněny podmínky, za kterých může postoupenou věc projednat a rozhodnout o ní; proto ji přikazuje k projednání a rozhodnutí (zpět) tříčlennému senátu č. 23.

č. 97

Společenství vlastníků je oprávněno rozhodnout, zda a jaké služby bude zajišťovat vlastníkům jednotek (a k zajištění dodávek těchto služeb je oprávněno sjednávat smlouvy); je rovněž oprávněno rozhodnout, že neplatí-li vlastník jednotky úhradu za poskytované služby řádně, nebude mu služby (některé z nich) zajišťovat. Jde o rozhodnutí která náleží do působnosti shromáždění (§ 1208 písm. d/ o. z.).

Ustanovení § 1186 odst. 2 a 3 o. z. o přechodu dluhů vlastníka jednotky vůči osobě odpovědné za správu domu na příspěvcích na správu domu a pozemku a službách, včetně záloh, na nového nabyvatele se uplatní i při přechodu vlastnictví ve veřejné dražbě dobrovolné podle zákona č. 26/2000 Sb. (ve znění pozdějších předpisů).

č. 97

Společenství vlastníků jednotek, Započtení pohledávky

§ 212 odst. 1 o. z., § 1180 odst. 1 o. z., § 1180 odst. 2 o. z., § 1181 o. z., § 1186 odst. 2,3 o. z., § 1189 o. z., § 1194 odst. 1 o. z., § 1206 odst. 1 o. z., § 1208 písm. d) o. z., § 1911 o. z., § 1987 odst. 2 o. z., § 2205 písm. c) o. z., § 2243 o. z., § 2247 odst. 1 o. z., § 2 písm. a) bod 2 zákona č. 67/2013 Sb., § 2 písm. b) bod 2 zákona č. 67/2013 Sb., § 3 odst. 2 zákona č. 67/2013 Sb.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2024, sp. zn. [26 Cdo 3535/2022](#), ECLI:CZ:NS:2024:26.CDO.3535.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 8. 6. 2022, sp. zn. 84 Co 74/2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Mostě (soud prvního stupně) rozsudkem ze dne 18. 10. 2021, č. j. 11 C 152/2021-22, ve znění opravného usnesení ze dne 27. 7. 2022, č. j. 11 C 152/2021-55, zamítl žalobu, jíž se žalobkyně domáhala, aby žalovanému byla uložena povinnost zajistit přívod teplé vody a připojení ústředního topení do bytové jednotky č. 1, nacházející se v bytovém domě na adrese v M., zapsané na LV č. 2 pro obec M., k. ú. M. (dále též jen „Jednotka“), a rozhodl o náhradě nákladů řízení.

2. Vyšel mj. ze zjištění, že žalobkyně nabyla Jednotku originárně (přechodem) v dobrovolné dražbě (provedené na návrh společnosti C. s. r. o.) na základě usnesení o příklepu ze dne 28. 12. 2020, sp. zn. 183 DD 17/20, vydaného Exekutorským úřadem Praha 10, k jejímu předání došlo předávacím protokolem dne 10. 1. 2021, platby spojené s jejím užíváním uhradila pouze za první tři měsíce a poté je přestala platit. Dále zjistil, že na shromáždění vlastníků žalovaného konaném dne 16. 4. 2019 odsouhlasili vlastníci mj. pod bodem 9) způsob řešení nenavyšování dluhů jednotlivých vlastníků odpojením teplé vody a přívodu tepla ústředního topení (dále též

jen „Shromáždění“ a „Rozhodnutí“). S poukazem na toto Rozhodnutí odpojil žalovaný předchozímu vlastníkovi Jednotky, který soustavně nehradil platby spojené s jejím užíváním, přívod teplé vody a ústředního topení. Dne 14. 1. 2021 požádala žalobkyně žalovaného o opětovné připojení teplé vody a ústředního topení, což žalovaný odmítl s odkazem na existující dluhy předchůdce žalobkyně, které (podle jeho mínění) přešly na žalobkyni. Dospěl k závěru, že dobrovolnou dražbou sice nepřešly na nového majitele Jednotky dluhy předchozího vlastníka, avšak rovněž žalobkyně přestala tyto platby po 2–3 měsících po nabytí Jednotky hradit a ke dni vyhlášení rozsudku (18. 10. 2021) její dluhy vůči žalovanému trvaly. Byly tedy splněny podmínky pro odpojení tepla a teplé vody přijaté na Shromáždění. Zdůraznil, že v případě uhrazení dluhů žalobkyně vůči žalovanému v plné výši nic nebrání opětovnému připojení a poskytování služeb. Rovněž uzavřel, že byla prokázána rodinná provázanost mezi společnostmi C. s. r. o., M. s. r. o. (která je společníkem žalobkyně) a žalobkyní, když prvně jmenovaná účelově navrhla dobrovolnou dražbu, aby se vyhnula hrazení dluhů vůči žalovanému prodejem Jednotky v exekuci a ta zůstala tzv. v rodině; toto jednání považoval za nekalé a nemorální.

č. 97

3. Krajský soud v Ústí nad Labem (odvolací soud) rozsudkem ze dne 8. 6. 2022, č. j. 84 Co 74/2022-50, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé potvrdil [výrok I a)], ve výroku o nákladech řízení jej změnil [výrok I b)], rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II) a okresnímu soudu nařídil opravit označení žalovaného v záhlaví napadeného rozsudku (výrok III).

4. Dospěl k závěru, že soud prvního stupně správně a v potřebném rozsahu zjistil skutkový stav, jeho rozsudek není nepřezkoumatelný ani překvapivý. Žalobkyně ani po vyhlášení rozsudku okresního soudu platby spojené s užíváním Jednotky nehradí. Za správný považoval závěr soudu prvního stupně, že dluhy přecházejí na nového vlastníka jen při převodu, nikoli přechodu jednotky, stejně jako závěr, že jsou splněny podmínky plynoucí z Rozhodnutí pro odpojení tepla a teplé vody do Jednotky žalobkyně, neboť nehradí platby spojené s jejím užíváním po dobu delší než tři měsíce. Měl za to, že v průběhu odvolacího řízení nedošlo k zániku dluhů žalobkyně vůči žalovanému jednostranným započtením – žalobkyně tvrdila, že započítala pohledávku z titulu náhrady škody, která jí vznikla proto, že v důsledku neobnovení dodávky tepla a teplé vody musela Jednotku pronajímat za snížené nájemné. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. [31 Cdo 684/2020](#), uveřejněný pod číslem 37/2021 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 37/2021“), považoval pohledávku žalobkyně za nejistou ve smyslu § 1987 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „o. z.“), neboť je co do základu i výše sporná (nejistá). Prokázání existence a výše pohledávky žalobkyně z titulu náhrady škody by bezpochyby obnášelo rozsáhlé a složité dokazování, zřejmě spojené se znaleckým dokazováním výše škody (výše obvyklého nájemného), žalovaný se dovolal neplatnosti jednostranného započtení, popřel existenci pohledávky, kterou žalobkyně užila k započtení; za nejistou považoval rovněž pohledávku žalovaného plynoucí z vyúčtování za rok 2021. Dále uzavřel, že s ohledem na správně zjištěnou osobní provázanost předchozího a nového vlastníka Jednotky (společnost C. s. r. o. a žalobkyně měly v době konání dražby stejného společníka – vlastníka), lze prodej Jednotky předchozím vlastníkem a jeho koupi žalobkyní považovat za jednání představující zjevné zneužití práva, které nepoživá právní ochrany (§ 8 o. z.). Rozsudek okresního soudu potvrdil s tím, že jde o zamítnutí žaloby

tzv. pro tentokrát (nikoli natrvalo), v případě, že žalobkyně uhradí žalovanému dluhy související s bytem, může se domáhat znovuzapojení tepla a teplé vody.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti výroku I a) rozsudku odvolacího soudu, jímž rozhodl o věci samé, podala žalobkyně dovolání. Měla za to, že dovolání je přípustné, neboť v rozhodnutích odvolacího soudu nebyly doposud řešeny otázky ohledně (ne)poskytování služeb – přívodu teplé vody a připojení ústředního topení – v návaznosti na placení záloh na služby a příspěvků na správu domu a pozemku. Za významné považovala zejména otázky, zda byl žalovaný oprávněn odepřít zajištění těchto služeb do Jednotky z důvodu neplacení záloh na plnění spojená s užíváním Jednotky (dále též jen „služby“) a příspěvků na správu domu a pozemku, přestala-li tyto platby hradit až poté, co sám žalovaný byl v prodlení se splněním povinnosti zajistit služby, a zda – nabyla-li Jednotku ve veřejné dobrovolné dražbě – mohl žalovaný podmiňovat jejich zajištění úhradou dluhů předchozího vlastníka. Závěr odvolacího soudu, že na ni nepřešly dluhy předchozího vlastníka Jednotky, považovala za správný, pak jí ovšem měl žalovaný dodávat teplou vodu a připojit ústřední topení. Protože tak neučinil, a jelikož má za to, že povinnost žalovaného a její povinnost platit platby spojené s Jednotkou jsou vzájemně podmíněné, odložila placení těchto plateb na okamžik, kdy pomine prodlení žalovaného s dodávkou služeb. Zdůraznila, že Jednotku nabyla ve veřejné dobrovolné dražbě, které se mohl zúčastnit kdokoli, její personální propojení s předcházejícím vlastníkem tak není nijak významné. Vytýkala odvolacímu soudu, že v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí odvolacího soudu (odkázala na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. [28 Cdo 2571/2010](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. [22 Cdo 5159/2014](#), uveřejněný pod číslem 101/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) posoudil její nabytí Jednotky v dobrovolné dražbě jako zjevné zneužití práva a vytvořil tak na ni tlak, aby dluhy předcházejícího vlastníka uhradila, i když uzavřel, že na ni nepřešly. Navíc jeho úvaha o zneužití práva byla s ohledem na skutková zjištění i zjevně nepřiměřená (poukázala na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2020, sp. zn. [22 Cdo 787/2020](#), rozsudky téhož soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. [22 Cdo 4755/2014](#), a ze dne 21. 8. 2019, sp. zn. [22 Cdo 1920/2019](#)); ostatně i kdyby byla správná, nebyl by to důvod, pro který by jí žalovaný, který nijak nezpochybňuje její vlastnické právo k Jednotce, mohl odepírat dodávku teplé vody a topení. Měla za to, že v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2018, sp. zn. [28 Cdo 5711/2017](#), [R 37/2021](#)) také odvolací soud nepřihlédl k započtení, které provedla v průběhu odvolacího řízení, neboť pohledávka není nejistá či sporná jen proto, že ji žalovaný neuznal nebo že je sporná její právní kvalifikace. Namítala, že se jí mělo dostat poučení podle § 118a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „o. s. ř.“), k doplnění tvrzení a důkazů ohledně prodeje Jednotky ve veřejné dražbě, popř. též o vzniku škody nepřipojením teplé vody a topení. Rovněž měla za to, že odvolací soud nesprávně a v rozporu s ustálenou praxí posoudil přezkoumatelnost rozsudku soudu I. stupně. Navrhla, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu v napadené části, spolu s výrokiem o náhradě nákladů řízení a věc mu vrátil v tomto rozsahu k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

6. Dovolání bylo podáno včas, subjektem k tomu oprávněným – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění podmínky zastoupení advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), proti rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí.

7. Pro řešení otázky způsobilosti pohledávky žalobkyně k započtení ve smyslu § 1987 odst. 2 o. z., kterou uplatnila v odvolacím řízení, není dovolání přípustné, neboť tuto otázku posoudil odvolací soud v souladu s ustálenou rozhodovací praxí odvolacího soudu (viz např. [R 37/2021](#)), od níž není důvod se odchýlit ani v této projednávané věci.

8. V [R 37/2021](#) Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil závěr, že ve smyslu § 1987 odst. 2 o. z. je „nejistou nebo neurčitou“ (zásadně) pohledávka ilikvidní, tj. pohledávka, která je co do základu a (nebo) výše sporná (nejistá), a jejíž uplatnění vůči dlužníku formou námitky započtení vyvolá (namísto jednoznačného, tj. oběma dotčenými stranami akceptovaného zániku obou pohledávek v rozsahu, v jakém se kryjí) spory o existenci či výši pohledávky užitě k započtení. Současně platí, že výklad § 1987 odst. 2 o. z. nesmí bránit poctivému a spravedlivému uspořádání vztahů mezi dotčenými stranami (§ 2 o. z.). Vychází-li obě pohledávky (aktivní i pasivní) ze stejného právního vztahu (založeného např. stejnou smlouvou uzavřenou mezi stranami), nelze přehlížet, že proti právu věřitele pasivní pohledávky na její uhrazení zde stojí právo dlužníka (a věřitele aktivní pohledávky) na to, aby dříve, než bude nucen uhradit svůj dluh (plnit na pasivní pohledávku), byly spravedlivě posouzeny i širší souvislosti, za kterých vznikl (okolnosti celého vztahu). Vznikne-li z téhož vztahu více vzájemných pohledávek, odpovídá zpravidla rozumnému (spravedlivému) uspořádání poměrů mezi stranami, aby tyto pohledávky byly vzájemně započitatelné. Za nejistou či neurčitou nelze pohledávku považovat pouze proto, že ji dlužník neuznává (odmítá uhradit) nebo že je sporná (nejednoznačná) její právní kvalifikace.

9. V tomto směru především nelze ztratit ze zřetele, že předmětnou kompenzační námitku vznesla dovolatelka až v samotném závěru odvolacího řízení, konkrétně dva dny před jednáním odvolacího soudu (které bylo odročeno jen za účelem vyhlášení napadeného rozsudku, jímž bylo řízení v dané věci pravomocně skončeno). Současně nelze opomenout, že jejím prostřednictvím uplatnila k započtení pohledávky evidentně zatížené značnou mírou nejistoty, žalovaný vůči nim vznesl námitky, a i s přihlédnutím k širším souvislostem dlouhodobě problematických vztahů účastníků je zřejmé, že nejde o pohledávky zcela nepochybné. Nelze také přehlédnout, že předmětem řízení není ani uspokojení pasivní pohledávky. Za tohoto stavu by ovšem hodnocení dotčených pohledávek jako likvidních (způsobilých k započtení) nutně vedlo k tomu, že by se řízení v souzené věci ve svém samotném závěru (v pokročilé fázi řízení před odvolacím soudem, který není a s ohledem na přezkumnou povahu své činnosti ani nemůže být primárně skutkovou instancí) ocitlo v situaci, kdy by namísto rozhodování o předmětu řízení, mělo být zcela nově započato s řešením sporu účastníků o existenci a výši započítávaných pohledávek dovolatelky.

10. Dovolání je však přípustné pro řešení otázky, zda společenství vlastníků je oprávněno rozhodnout o přerušení dodávky služeb (některých z nich – dodávka tepla a teplé vody) vlastníkově jednotky, který neplatí řádně příspěvky na správu domu a pozemku a zálohy

(vyúčtování) na služby. Tato otázka nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Podle zjištění soudů (která účastníci nijak nezpochybovali) žalovaný v rámci řešení (ne)navyšování dluhů vlastníků jednotek rozhodl na shromáždění dne 16. 4. 2019 (většinou vlastníků), že „neuhrazením plateb za úhradu užívání BJ a NJ po dobu 3 měsíců nebo této částce odpovídající neuhrazené platby za vyúčtování a další (soudní a právní náklady) bude odpojena teplá voda, přívod tepla ÚT a to na náklady vlastníka BJ a NJ“ (dále opět jen „Rozhodnutí“). Žalobkyně nabyla dne 28. 12. 2020 Jednotku ve veřejné dobrovolné dražbě; předcházející vlastník, který s ní byl personálně propojen, dlouhodobě nehradil platby spojené s jejím užíváním (příspěvky na správu domu a pozemku, zálohy na služby, ani jejich vyúčtování), žalovaný mu proto odpojil (ještě před dražbou) teplou vodu a přívod tepla. Žalobkyně vyzvala žalovaného k obnovení dodávek teplé vody a tepla, její výzvě žalovaný nevyhověl, neboť doposud neuhradila dluhy svého právního předchůdce, žalobkyně poté taky přestala platit příspěvky na správu domu a pozemku a zálohy na služby s tím, že je nebude platit, dokud jí nebude obnovena dodávka uvedených služeb.

12. Předně je třeba konstatovat, že byť Rozhodnutí není terminologicky přesné, lze jeho výkladem případné pochybnosti o srozumitelnosti a určitosti projevu vůle shromáždění odstranit (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. [29 Cdo 61/2017](#), publikovaný pod č. 4/2019 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek); koneckonců i z vyjádření a jednání stran je zřejmé, že sankce v podobě odpojení teplé vody a přívodu tepla je vázána na nezaplacení příspěvků na správu domu a pozemku (které Rozhodnutí nepřesně označuje jako „platby za úhradu užívání“ jednotky), a to alespoň po dobu tří měsíců nebo dluhu ve stejné výši za nezaplacení záloh na služby a jejich vyúčtování (které nepřesně označuje jen jako „vyúčtování“), včetně jejich příslušenství („soudní a právní náklady“).

13. Rozhodnutí tedy váže možnost odpojení teplé vody a přívodu tepla jak na nezaplacení příspěvků na správu domu, tak na neplacení záloh či nedoplatku z vyúčtování služeb. Je třeba zdůraznit, že jde o dvě různé povinnosti vlastníka jednotky, které jsou i samostatně upraveny.

14. Povinnost vlastníka jednotky platit příspěvky na správu domu a pozemku vyplývá přímo z § 1180 odst. 1, 2 o. z., jedná se o jednu ze základních povinností každého vlastníka jednotky (viz např. rozsudek ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. [26 Cdo 2275/2021](#)). Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích (viz např. rozsudek ze dne 28. 7. 2020, sp. zn. [26 Cdo 774/2019](#)) zdůraznil, že je třeba rozlišovat placení příspěvků na správu domu a pozemku (§ 1180 o. z.) od placení služeb (§ 1181 o. z.). Placením příspěvků na správu domu a pozemku, a to zpravidla podle podílu na společných částech, se vlastník jednotky podílí na nákladech souvisejících se správou společných částí, naproti tomu placení služeb souvisí s užíváním samotného bytu (nebytového prostoru) a podrobnější úpravu většiny otázek souvisejících se službami, včetně vymezení a rozsahu služeb, placení záloh (paušálu), vyúčtování nákladů, jejich rozúčtování apod. obsahuje zákon č. 67/2013 Sb., kterým se upravují některé otázky související s poskytováním plnění spojených s užíváním bytů a nebytových prostorů v domě s byty (dále též jen „zákon č. 67/2013 Sb.“).

15. Vlastník jednotky je povinen platit příspěvky na správu domu a pozemku bez ohledu na to, zda má vůči hospodaření společenství výhrady (viz např. již citovaný rozsudek sp. zn. [26 Cdo 2275/2021](#)), i bez ohledu na to, zda a jaké služby mu společenství zajišťuje, neboť s poskytováním služeb upravených v zákoně č. 67/2013 Sb. tyto příspěvky nijak nesouvisí. Slouží-li příspěvky na správu domu a pozemku na náklady spojené se správou společných částí, pak ani spor mezi vlastníkem jednotky a společenstvím vlastníků o rozsahu, kvalitě či (ne)dodávání služeb, nemůže mít vliv na povinnost vlastníka jednotky hradit tyto příspěvky.

16. Lze tak uzavřít, že dodávání služeb společenstvím vlastníků nemůže být podmíněno placením příspěvků na správu domu a pozemku, stejně tak povinnosti platit příspěvky na správu domu a pozemku nezprošťuje vlastníka jednotky ani skutečnost, že mu společenství vlastníků navzdory své povinnosti některé služby neposkytuje.

č. 97

17. Jde-li o samotné služby, je třeba rozlišovat služby, které si nájemce nebo vlastník jednotky sjednává přímo s dodavatelem (např. elektřina, plyn apod.), a služby, které mu zajišťuje pronajímatel či společenství vlastníků (ty upravuje zejména zákon č. 67/2013 Sb.). U některých služeb (např. v oblasti teplárenství, plynárenství a elektrárenství) je třeba také rozlišovat, zda se jedná o jejich poskytování majitelům domů či osobám v obdobném postavení (např. pronajímatel nebo společenství vlastníků přijímá na patě domu dodávku tepla a dále ji rozúčtovává), nebo zda jde o vztahy „dovnitř“ domu mezi společenstvím vlastníků (pronajímatelem) jako poskytovatelem služeb a jednotlivými vlastníky (nájemci) jako příjemci služeb.

18. Podmínky, za nichž může dodavatel služeb při porušení povinností odběratele služeb přerušit či ukončit jejich dodávání, stanoví u služeb, které si nájemce či vlastník jednotky sjednává sám, zpravidla zákon, který je upravuje nebo vyplývají z jejich smluvních ujednání (např. zákon č. 458/2000 Sb., energetický zákon, ve znění pozdějších předpisů).

19. Poskytování služeb (práva a povinnosti s tím související), které si nesjednává vlastník jednotky přímo s dodavatelem, upravuje (jak již bylo řečeno výše) zejména zákon č. 67/2013 Sb. Ve vztahu k bytovému spoluvlastnictví je dále v § 1181 o. z. výslovně upravena povinnost vlastníka jednotky platit zálohy na služby a povinnost společenství tyto zálohy řádně a včas vyúčtovat.

20. Možností (ne)odepření poskytování těchto služeb se doposud Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích zabýval jen v nájemním vztahu, a to v poměrech předcházející právní úpravy. Dospěl k závěru, že podle § 687 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák.“, popř. „starý občanský zákoník“), je pronajímatel povinen zajistit nájemci plný a nerušený výkon práv spojených s užíváním bytu a v jeho rámci má povinnost zajistit nájemci služby (v projednávaných věcech se jednalo o dodávku pitné vody). Splnění této povinnosti nemohl pronajímatel podmiňovat splněním povinností nájemce vyplývajících z nájmu bytu, např. povinnosti platit nájemné a úhradu za služby, nešlo totiž o tzv. synallagmatický závazek podle § 560 obč. zák. Regulace dodávky pitné vody pronajímatelem v případě porušení platebních povinností nájemcem neměla oporu v žádném ustanovení starého občanského zákoníku (srovnej např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2003, sp. zn. [26 Cdo 2008/2003](#), ze dne 21. 12. 2005, sp. zn. [26 Cdo 131/2005](#)). Rovněž podle současné právní úpravy – § 2205 písm. c), § 2243 o. z. – musí pronajímatel zajistit nájemci nerušené užívání bytu po dobu nájmu, s nájemcem se může dohodnout, jaké služby

mu bude zajišťovat (2247 odst. 1 o. z.), jinak mu musí zajistit tzv. nezbytné služby (§ 2247 odst. 2 o. z.). Ani podle současné právní úpravy nejde o vzájemné plnění (§ 1911 o. z.), pronajímatel nemůže podmiňovat splnění své povinnosti zajistit nájemci služby plněním povinností nájemce, tedy nemůže ani v případě porušení platebních povinností nájemce oprávněně omezit či přerušit dodávku služeb. V případě, že nájemce neplní svou povinnost platit zálohy (a vyúčtování) na poskytování služeb, může pronajímatel tyto dlužné částky vymáhat a může případně dát nájemci výpověď z nájmu bytu pro hrubé či zvláště závažné porušování jeho povinností.

21. Tyto závěry se však bez dalšího nemohou prosadit ve vztahu mezi společenstvím vlastníků (jako poskytovatelem služeb) a vlastníkem jednotky (jako příjemcem služeb), neboť jejich vztah se řídí jinou právní úpravou i jinými principy. Společenství vlastníků je právnická osoba založená za účelem správy domu a pozemku (§ 1194 odst. 1 o. z.). Co vše zahrnuje správa domu a pozemku, vymezuje zejména § 1189 o. z., jde o souhrn oprávnění týkajících se v zásadě společných částí nemovité věci. Pod správou domu ve smyslu § 1189 o. z. nelze zahrnout povinnost společenství vlastníků zajistit vlastníkově jednotky plný a nerušený výkon práv spojených s užíváním bytu.

22. Společenství vlastníků může být podle zákona č. 67/2013 Sb. poskytovatelem služeb [§ 2 písm. a) bod 2] a vlastníkem jednotky jejich příjemcem [§ 2 písm. b) bod 2], přičemž podle § 3 odst. 2 tohoto zákona o rozsahu poskytovaných služeb rozhodne společenství vlastníků. Půjde zejména o dodávku tepla a centralizované poskytování teplé vody, dodávku vody, odvádění odpadních vod, provoz výtahu, osvětlení společných prostor v domě, úklid společných prostor v domě, odvoz odpadních vod a čištění jímek, umožnění příjmu rozhlasového a televizního signálu, provoz a čištění komínů a odvoz komunálního odpadu (§ 3 odst. 2 zákona č. 67/2013 Sb.). Společenství vlastníků pak o schválení druhu služeb a způsobu rozúčtování cen služeb na jednotky rozhoduje na shromáždění, do jehož působnosti toto rozhodnutí patří [§ 1208 písm. d) o. z.].

23. I když ze zákonné úpravy nevyplývá povinnost společenství vlastníků zajistit dodávku služeb pro vlastníky jednotek, z § 1208 písm. d) o. z. je zřejmé, že tak učinit může. Podle § 1208 písm. d) o. z. schvalují vlastníci jednotek na shromáždění (§ 1206 odst. 1, 2 o. z.) druhy poskytovaných služeb, tedy rozhodují o tom, jaké služby bude společenství zajišťovat (ostatní služby si bude zajišťovat každý vlastník sám). Vesměs se bude jednat o tzv. nezbytné služby, jejichž dodávku si zpravidla (z povahy druhu bydlení) není schopen zajistit příjemce služeb sám (centralizovaná dodávka tepla a teplé vody apod.). Rozhodování shromáždění vlastníků podle § 1208 písm. d) o. z. se musí vztahovat na všechny vlastníky jednotek, kteří jsou členy společenství (§ 1206 odst. 1 o. z.), z poskytování schválených služeb nelze některé vlastníky bez důvodů vyloučit (§ 212 odst. 1 věta druhá o. z.). Společenství vlastníků je také oprávněno za účelem zajištění dodávek služeb (o kterých shromáždění rozhodlo, že je bude poskytovat) sjednávat smlouvy s dodavateli [§ 10 odst. 1 písm. b) nařízení vlády č. 366/2013 Sb., o úpravě některých záležitostí souvisejících s bytovým spoluvlastnictvím, ve znění pozdějších předpisů].

24. Vlastník jednotky (příjemce služeb) je samozřejmě povinen společenství vlastníků zaplatit náklady, které mu vznikly v souvislosti s jejich poskytováním, a to formou záloh (§ 1181 o. z., § 4 zákona č. 67/2013 Sb.) a po jejich vyúčtování (§ 7 zákona č. 67/2013 Sb.) uhradit případný nedoplatek; poskytovatel služeb má právo požadovat po příjemci služeb placení záloh

na úhradu nákladů na poskytované služby (§ 4 zákona č. 67/2013 Sb.). I když poskytovatel a příjemce služeb mají vůči sobě povinnost něco plnit a současně právo jiné plnění požadovat (vlastník jednotky má povinnost zaplatit náklady za dodávané služby, má právo na dodávání dohodnutých služeb a společenství vlastníků má podle rozhodnutí shromáždění či stanov povinnost zajistit mu dohodnuté služby a má právo na placení záloh na úhradu nákladů na poskytované služby atd.), nejde o plnění, která jsou na sebe vzájemně vázána, tedy kdy by povinnost plnit byla podmíněna současným protiplněním. Nelze proto tyto jejich práva a povinnosti vyplývající ze zajišťování služeb (stejně jako u pronajímatele a nájemce) považovat za vzájemné plnění ve smyslu § 1911 o. z., tedy za tzv. synallagmatický závazek.

25. Nezaplacením záloh na služby či nedoplatku vzniklého jejich vyúčtováním se vlastník jednotky dostane do prodlení s plněním této povinnosti, vznikne mu povinnost zaplatit úroky z prodlení (§ 1970 o. z.) a společenství vlastníků se může domáhat zaplacení dlužné částky (v nalézacím řízení u soudu a posléze i v řízení exekučním). Pro neplnění povinnosti platit náklady na služby ho však nemůže „vyloučit“ ze společenství vlastníků.

26. I když nejde o synallagmatický závazek, neznamená to, že by společenství vlastníků mělo služby, o jejichž dodávání rozhodlo shromáždění, zajišťovat vždy a v celém rozsahu bez ohledu na to, zda za ně vlastník jednotky platí, tedy aby je poskytovalo vlastníkově jednotky na své náklady, popř. na náklady ostatních vlastníků jednotek; to po něm lze stěžít spravedlivě požadovat.

27. Může-li společenství vlastníků rozhodnout podle § 1208 písm. d) o. z. o tom, jaké služby bude vlastníkům jednotek zajišťovat, může taky (a contrario) rozhodnout o tom, že tyto služby zajišťovat nebude, nebo – je-li to samozřejmě technicky možné – že je nebude dodávat vlastníkům jednotek, kteří dluží úhradu za jejich poskytování. Stejně jako o schválení druhu služeb o tom musí rozhodnout shromáždění společenství vlastníků [§ 1208 písm. d) o. z.], které také stanoví podrobné podmínky, za nichž lze zajištění služeb vlastníkově jednotky odepřít. Nejde přitom o rozhodnutí v rozporu s § 212 odst. 2 věta druhá o. z., neboť neplatí-li (dlouhodobě) vlastník jednotky za dodávané služby, nejde o jeho bezdůvodné znevýhodňování. Samozřejmě takový postup bude možný jen v domech, kde odpojení některých služeb bude technicky proveditelné a zvolený postup neohrozí dodávku služeb ostatním, řádně platícím, vlastníkům jednotek.

28. Lze tak uzavřít, že společenství vlastníků je oprávněno rozhodnout, zda a jaké služby bude vlastníkům zajišťovat, rozhodnutí patří do působnosti shromáždění [§ 1208 písm. d) o. z.], k zajištění dodávek těchto služeb je oprávněno sjednávat smlouvy. Je oprávněno také rozhodnout o tom, že neplatí-li vlastník jednotky úhradu za poskytované služby řádně, nebude mu služby (některé z nich) zajišťovat; takové rozhodnutí rovněž náleží do působnosti shromáždění.

29. Žalovaný přijal na Shromáždění Rozhodnutí, v němž stanovil podmínky, za nichž bude vlastníkům neplnícím své povinnosti odpojena teplá voda a přívod tepla. Nejde o nicotné (nulitní) rozhodnutí ve smyslu § 245 o. z. (Shromáždění rozhodovalo o záležitosti, která byla v jeho působnosti), a protože u soudu nebyla žalobou podle § 1209 o. z. napadena jeho platnost, nemůže se soud jeho (ne)platností zabývat ani v tomto řízení (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. [26 Cdo 2275/2021](#)), a to bez ohledu na to, že Shromáždění v Rozhodnutí (nesprávně) rozhodlo o možnosti odpojení teplé vody a přívodu

tepla, jak při neplacení záloh či nedoplatku z vyúčtování služeb, tak při nezaplacení příspěvků na správu domu a pozemku.

30. Podle zjištění soudů obou stupňů (která nebyla nijak zpochybněna) předcházející vlastnice Jednotky žalovanému dlouhodobě neplatila příspěvky na správu domu a pozemku, zálohy na služby, ani jejich vyúčtování, proto ji odpojil s odkazem na Rozhodnutí dodávku teplé vody a přívod tepla. Poté, aniž by byl dluh uhrazen, nabyla Jednotku ve veřejné dobrovolné dražbě žalobkyně.

31. Nejvyšší soud již ve svých rozhodnutích (viz např. rozsudek ze dne 27. 7. 2020, sp. zn. [26 Cdo 557/2019](#)) formuloval a odůvodnil závěr, že dluhy převodce jednotky související se správou domu a pozemku nejsou jinou závadou vážnoucí na věci ve smyslu § 1107 o. z., jde o osobní dluh (bývalého) vlastníka jednotky, který existuje samostatně (odděleně od věci). Pro případ převodu jednotky (změnu v osobě dlužníka) upravuje § 1186 odst. 2 o. z. zákonný přechod dluhu, který souvisí se správou domu a pozemku (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2020, sp. zn. [26 Cdo 774/2019](#)), a od 1. 7. 2020 (od účinnosti zákona č. 163/2020 Sb., kterým byl změněn zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony) také dluhu na plněních spojených nebo souvisejících s užíváním bytu a zálohách na tato plnění.

32. Nejvyšší soud také v těchto (výše citovaných) rozhodnutích zdůraznil, že smyslem úpravy § 1186 odst. 2, 3 o. z. bylo posílení postavení osoby odpovědné za správu domu (zpravidla společenství vlastníků) při vymáhání příspěvků na správu domu po převodu jednotky (a od 1. 7. 2020 i při vymáhání záloh a vyúčtování za služby) tím, že jí byla dána možnost vymáhat dluh jednak po novém nabyvateli v důsledku přechodu dluhu a jednak po původním vlastníku (převodci) jako ručiteli.

33. Ustanovení § 1186 odst. 2, 3 o. z. upravuje zákonný přechod dluhů jen při převodu jednotky (derivativním způsobu nabytí vlastnictví), v případě přechodu vlastnického práva (např. příklepem v nedobrovolné dražbě, právní mocí příklepu při prodeji jednotky v exekučním řízení, nabytím dědictví – originárního způsobu nabytí vlastnictví) se neuplatní a dluhy na příspěvcích na správu domu a pozemku a službách v tomto případě podle tohoto ustanovení na nového nabyvatele nepřejdou (viz např. již citovaný rozsudek sp. zn. [26 Cdo 557/2019](#)).

34. Byť i ve veřejné dobrovolné dražbě dochází podle § 2 písm. a) zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zákon č. 26/2000 Sb.“), k přechodu vlastnictví (k okamžiku udělení příklepu, uhradí-li vydražitel cenu dosaženou vydražením ve stanovené lhůtě), a nikoliv k převodu na základě smlouvy, nelze pominout, že se provádí na návrh vlastníka (§ 17 odst. 1 zákona č. 26/2000 Sb.), věřitelé své pohledávky vůči němu v dražbě nepřihlašují, nemohou je nijak uspokojit. Je jen na vlastníkovi, jaký zvolí postup při prodeji své jednotky – zda osloví potenciální zájemce, vyhledá je prostřednictvím inzerce, realitní kanceláře atd., nebo využije veřejné dobrovolné dražby (v níž se obrací na předem neurčený okruh osob); jde jen o jeho dobrovolnou volbu. Pak by ovšem bylo v rozporu se smyslem a účelem § 1186 odst. 2, 3 o. z., aby to, zda dojde k zákonnému přechodu jeho dluhů vůči osobě odpovědné za správu na nabyvatele, záviselo jen na tom, jestli se jednotku rozhodl prodat „obvyklým“, „obyčejným“ způsobem, nebo se rozhodl pro veřejnou

dobrovolnou dražbu; rozhodnutí osoba odpovědná za správu nijak ovlivnit nemůže a během ani jednoho z těchto procesů nemůže vůči němu uplatnit své pohledávky.

35. Ostatně tam, kde se zákonodárce chtěl odchýlit od zákonné úpravy specifických práv a povinností související s bytovým spoluvlastnictvím – např. u zákonného předkupního práva nájemců, učinil tak výslovně (srovnej § 17 odst. 5, 6, 7 zákona č. 26/2000 Sb.). V případě zákonného přechodu dluhů upraveného v § 1186 odst. 2, 3 o. z., zvláštního právě a jen pro bytové spoluvlastnictví, tak však neučinil.

36. Lze tedy uzavřít, že ustanovení § 1186 odst. 2, 3 o. z. o přechodu dluhů vlastníka jednotky vůči osobě odpovědné za správu domu na příspěvcích na správu domu a pozemku a službách, včetně záloh, na nového nabyvatele se uplatní i v případě přechodu vlastnictví ve veřejné dobrovolné dražbě podle zákona č. 26/2000 Sb.

č. 97

37. Z § 1186 odst. 2, 3 o. z. vyplývá, že dluhy přejdou na nabyvatele pouze v případě, že mohl (měl) znát jejich výši. Tomu slouží zejména institut tzv. potvrzení osoby odpovědné za správu domu a pozemku o výši dluhů, které je povinen nabyvateli doložit převodce; nabyvatel samozřejmě může být o výši dluhů informován i jinak (v kupní smlouvě, nebo se jedná o osoby blízké, které znají své finanční poměry apod.). V případě, že si nabyvatel od převodce potvrzení vůbec nevyžádá, lze mít s přihlédnutím k zásadě stanovené v § 4 odst. 2 o. z. (následek je spojen s vědomostí, kterou by si důvodně osvojila osoba případu znalá při zvážení okolností, které jí musely být v jejím postavení zřejmé) za to, že na něj dluhy převodce vzniklé do okamžiku vkladu vlastnického práva přejdou, neboť si výši dluhů mohl a měl zjistit. Rozhodne-li se vlastník jednotky „prodat“ svou jednotku ve veřejné dobrovolné dražbě, nic mu nebrání, aby osoby, které se rozhodnou dražby zúčastnit, informoval o výši dluhu podle § 1186 odst. 2, 3 o. z.; rovněž osoby, které se dražby účastní, si musí být vědomy, že draží vlastnictví k jednotce a že se na ni vztahuje úprava § 1186 odst. 2, 3 o. z. o zákonném přechodu dluhů.

38. Jestliže tedy žalobkyně nabyla vlastnictví k Jednotce ve veřejné dobrovolné dražbě, pak s ohledem na absenci jakéhokoliv potvrzení o výši dluhů souvisejících s placením příspěvků na správu domu a pozemku a služeb, na ni podle § 1186 odst. 2, 3 o. z. (§ 4 odst. 2 o. z.) tyto dluhy přešly; ostatně se zřetelem k jejímu personálnímu provázání s předcházející vlastníci Jednotky lze stěžít pochybovat o její neznalosti o existenci dluhu.

39. Protože na žalobkyni přešly dluhy související s úhradou služeb, stejně jako dluhy na příspěvcích na správu domu a pozemku, a tyto dluhy po nabytí vlastnictví neuhradila, trval i důvod, pro který žalovaný podle Rozhodnutí odpojil vodu a dodávku tepla. Žalobkyně nejen že stávající dluhy neuhradila, ale posléze přestala tyto platby hradit sama. Ani nadále tak nejsou podle Rozhodnutí splněny podmínky pro obnovení dodávky služeb (teplé vody a tepla), nezajišťuje-li tedy žalovaný žalobkyni dodávku teplé vody a tepla, nejde o jeho svévolné jednání.

40. Protože rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích námitek správný, Nejvyšší soud – aniž ve věci nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) – dovolání jako nedůvodné zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

č. 98

Pro účely požadavku formy vyjádřeného v § 1906 o. z. se považuje za novaci ve smyslu § 1902 o. z. jen taková dohoda o změně obsahu závazku, kterou se dosavadní závazek ruší a nahrazuje se závazkem novým.

V případě dohody o změně obsahu závazku za jeho trvání podle § 1901 o. z. se forma takového právního jednání řídí § 564 o. z.

Forma právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)], Novace privativní, Novace kumulativní, Změna závazku

§ 564 o. z., § 1758 o. z., § 1901 o. z., § 1902 o. z., § 1906 o. z.

č. 98

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2024, sp. zn. [23 Cdo 1666/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:25.CDO.2797.2023.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání druhého žalovaného proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 15. 11. 2022, sp. zn. 30 Co 308/2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 4 (dále jen „soud prvního stupně“) rozhodoval o žalobě, kterou se žalobkyně po žalovaných domáhala vrácení rezervačního poplatku ve výši 200.000 Kč, který složila na účet druhého žalovaného na základě smlouvy o rezervaci nemovitostí ze dne 26. 2. 2020.

2. Soud prvního stupně rozsudkem ze dne 2. 5. 2022, č. j. 19 C 318/2020-179, zamítl žalobu vůči prvnímu žalovanému (výrok I), uložil druhému žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni 200.000 Kč s příslušenstvím (výrok II) a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (výrok III a IV).

3. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

a) Dne 26. 2. 2020 byla mezi žalobkyní (kupující), prvním žalovaným (prodávajícím) a druhým žalovaným (zprostředkovatelem) uzavřena smlouva o rezervaci blíže specifikovaných nemovitostí (dále též jen „rezervační smlouva“). Strany se dohodly, že uzavřou kupní smlouvu do 27. 3. 2020.

b) Dle čl. III.1 až III.3 rezervační smlouvy se strany dohodly, že kupní cena bude činit 14.740.000 Kč a bude uhrazena skrze rezervační poplatek ve výši 200.000 Kč a 14.540.000 Kč do bankovní úschovy.

c) Dne 2. 3. 2020 byla zaslána částka 200.000 Kč z účtu žalobkyně na účet druhého žalovaného (zprostředkovatele).

d) Dle čl. VI.1 až V.2 rezervační smlouvy si strany dohodly, že v případě, že nedojde k uzavření smlouvy z důvodů na straně žalobkyně (klienta – budoucího kupujícího), pak rezervační poplatek propadá rovným dílem mezi prodávajícího a zprostředkovatele jakožto smluvní pokuta. Pokud nedojde k uzavření smlouvy na straně prvního žalovaného (budoucího prodávajícího), pak je první žalovaný povinen zaplatit smluvní pokutu 100.000 Kč druhému žalovanému (zprostředkovateli) a 100.000 Kč žalobkyni (klientovi) a rezervační poplatek se vrací žalobkyni.

e) Dne 26. 3. 2020 byl podepsán dodatek č. 1 ke smlouvě o rezervaci, kterým se mění ustanovení rezervační smlouvy tak, že strany jsou povinny uzavřít kupní smlouvu nejpozději do 17. 4. 2020 a smlouva se uzavírá na dobu určitou do 17. 4. 2020.

f) Ze vzájemné e-mailové komunikace účastníků soud zjistil, že:

i. Dne 14. 4. 2020 žalobkyně sdělila, že nejsou schopni obchod dokončit a od obchodu musí odstoupit. S ohledem na to, že situace nevznikla zaviněním paní M. a pana M., navrhuje snížení pokuty na jednu polovinu.

ii. Dne 16. 4. 2020 druhý žalovaný navrhuje varianty pro zdárné dokončení převodu nemovitostí.

iii. Dne 27. 4. 2020 žalobkyně uvádí, že by kupní cena mohla být uhrazena tak, že prodej domu bude za 14.200.000 Kč, kdy 13.500.000 Kč zaplatí v hotovosti při podpisu kupní smlouvy a zbylých 700.000 Kč s úrokem 50.000 Kč do konce roku, a zda je to takto možné zahrnout do kupní smlouvy.

iv. Dne 28. 4. 2020 žalobkyně uvedla, že posílá kupní smlouvu upravenou od právníka a že je potřeba nastavit ve smlouvě úschovu na 13.300.000 Kč, datum podpisu smlouvy na den 5. 5. 2020, a žádala o potvrzení termínu 5. 5. 2020 k podpisu a upřesnění času.

v. Dne 29. 4. 2020 druhý žalovaný zasílá upravenou kupní smlouvu o částku, změnu úhrady a sankce a dotazuje se na datum podpisu smlouvy.

vi. Z komunikace ze dne 4. 5. 2020, 5. 5. 2020 a 6. 5. 2020 plyne, že si strany dohodly termín podpisu úschovní smlouvy na 7. 5. 2020 ve 14 hod.

vii. K podpisu smlouvy dne 7. 5. 2020 nedošlo z důvodu nemoci prvního žalovaného.

viii. Dne 13. 5. 2020 se žalobkyně dotazuje na náhradní termín podpisu smlouvy. Zároveň uvádí, že byli domluveni, že bude zaslána k podpisu nová rezervační smlouva s ohledem na to, že nebyla podepsána kupní smlouva.

ix. Dne 15. 5. 2020 žalobkyně uvádí, že chtějí obchod dokončit a s ohledem na to, že smlouva nebyla dne 7. 5. 2021 podepsána, pak žádá o náhradní termín pro podpis smlouvy, anebo chtějí vrátit rezervační zálohu 200.000 Kč s tím, že obchod nebude uskutečněn.

4. Soud prvního stupně závazkový vztah posoudil mj. s odkazem na § 1746, § 1785, § 2048, § 2402 a § 2408 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jako „o. z.“).

5. Rezervační smlouvu soud prvního stupně hodnotil jako smlouvu nepojmenovanou dle § 1746 odst. 2 o. z. s prvky smlouvy o smlouvě budoucí (viz čl. III.1 – „Klient a Vlastník se zavazují Kupní smlouvu uzavřít nejpozději do 27. 3. 2020.“, viz § 1785 a násl. o. z.) a s prvky smlouvy o úschově pro jiného (srov. § 2402 a § 2408 o. z.), kdy druhý žalovaný (zprostředkovatel) převzal do úschovy část kupní ceny ve výši 200.000 Kč (viz čl. III. odst. 3 a čl. V. odst. 1 a V. odst. 2).

6. Dle soudu prvního stupně si strany nesjednaly povinnost jednat písemně. Byť z jejich jednání vyplývalo, že preferovaly písemné uzavírání smluv (to konkludentně vyplynulo z jejich jednání v rámci uzavření rezervační smlouvy a dodatku č. 1), z jejich jednání a chování po uplynutí účinnosti smlouvy dle dodatku č. 1, tedy dne 17. 4. 2020, vyplývá, že strany chtěly nadále jednat o prodeji, kdy ale nadále již písemné smlouvy neuzavíraly a kontraktaci ponechaly na úrovni e-mailů, SMS a telefonické domluvy.

7. Dle soudu prvního stupně došlo k prodloužení (resp. posunutí termínu pro uzavření budoucí kupní smlouvy) původní rezervační smlouvy, kdy obě strany chtěly co nejdříve uzavřít kupní smlouvu. Přesný termín pro uzavření kupní smlouvy si strany ihned nesdělily, jelikož se na něm nejprve musely dohodnout. Nicméně za takový termín lze následně označit datum 7. 5. 2020, kdy se strany následně dohodly, že právě v tento den podepíší kupní smlouvu a smlouvu o úschově. Kupní smlouva nakonec uzavřena nebyla, a to nejdříve z důvodu onemocnění prvního žalovaného dne 7. 5. 2020 a později z toho důvodu, že žalovaný přestali s žalobkyní komunikovat.

8. Soud se neztotožnil s názorem žalovaných, že strany neměly v úmyslu pokračovat v původní kontraktaci a že se po 17. 4. 2020 jednalo o zcela novou kontraktaci, jelikož na základě výše uvedených skutečností bylo prokázáno, že kontraktace navazovala mezi jednotlivými daty, a tedy nebyla přerušena, jednalo se stále mezi stejnými osobami a na základě původních smluv. Část kupní ceny byla uhrazena jako rezervační poplatek, kdy nová smlouva o rezervačním poplatku mezi stranami uzavřena nebyla, tedy bylo jasně odkazováno (i v kupní smlouvě z května 2020) na původní rezervační smlouvu z 26. 2. 2020. Dále i způsob úhrady kupní ceny byl v květnu 2020 sjednán stejně, jak bylo navrhováno ještě v rámci původního dubnového termínu pro uzavření kupní smlouvy a smlouvy o úschově.

9. Dle soudu prvního stupně tak v případě rezervační smlouvy ze dne 26. 2. 2020 došlo k prodloužení termínů v ní uvedených skrze tzv. kumulativní novaci dle § 1902 věta druhá o. z., kdy původní závazek zůstal nezměněn, jen se posunuly termíny pro splnění povinností vyplývajících ze smlouvy.

10. Jelikož strany jednaly na základě původní kontraktace, tedy i rezervační smlouvy, u níž byl termín pro uzavření kupní smlouvy posunut do 7. 5. 2020, a jelikož kupní smlouva nebyla

uzavřena z důvodů na straně prvního žalovaného, měl být druhým žalovaným rezervační poplatek žalobkyni vrácen v souladu s čl. VI odst. 1 rezervační smlouvy. Žalobkyně prokázala, že má právo na vrácení složeného rezervačního poplatku, který jí má být vrácen od druhého žalovaného. V tomto ohledu je lhostejné, u koho se nachází předmětné finanční prostředky, neboť povinnost vyplývá druhému žalovanému přímo z rezervační smlouvy.

11. Soud prvního stupně proto rozhodl tak, že žalobu vůči prvnímu žalovanému zamítl – ten dle rezervační smlouvy povinnost vracet rezervační poplatek neměl, a uložil povinnost vrátit rezervační poplatek druhému žalovanému, který tak měl učinit v souladu s rezervační smlouvou.

12. K odvolání žalobkyně a druhého žalovaného Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 15. 11. 2022, č. j. 30 Co 308/2022-244, odmítl odvolání druhého žalovaného proti výroku I rozsudku soudu prvního stupně (první výrok), potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (druhý výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení mezi účastníky (třetí a čtvrtý výrok).

13. Dle odvolacího soudu byla věc soudem prvního stupně posouzena správně po skutkové i právní stránce, kdy v případě rezervační smlouvy ze dne 26. 2. 2020 došlo k prodloužení termínů v ní uvedených skrze kumulativní novaci dle § 1902 věta druhá o. z., kdy původní závazek zůstal nezměněn, jen se posunuly termíny pro splnění povinností vyplývajících ze smlouvy, a tím pádem i termín pro vznik smluvní pokuty. Dle odvolacího soudu není důvodná námitka žalobkyně, že by povinnost vrátit rezervační poplatek měli mít oba žalovaní společně a nerozdílně. Z rezervační smlouvy jednoznačně vyplývá, že se rezervační poplatek hradil druhému žalovanému, a je to právě druhý žalovaný, kdo je v souladu s rezervační smlouvou povinen takto obdrženou částku vrátit.

14. Odvolací soud neshledal důvodnou ani argumentaci druhého žalovaného ohledně nutnosti písemné formy novace. Nový občanský zákoník nepřevzal obecný požadavek formy pro právní jednání, která mění nebo ruší závazky založené písemnými smlouvami. Z § 564 o. z. naopak vyplývá, že původní forma právního jednání musí být dodržena pouze v případě změny obsahu právního jednání založeného na zákonné formě. K § 1906 o. z. pak uvedl, že je třeba jej interpretovat právě v souladu s obsahem § 564 o. z., tedy tak, že jedná-li se o závazek, který mohl být sjednán ústně, což rezervační smlouva v projednávaném případě je, nevyžaduje se písemná forma ani pro jeho novaci.

15. Z uvedených důvodů odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný ve věci samé potvrdil.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

16. Proti rozsudku odvolacího soudu podal druhý žalovaný (dále též „dovolatel“) dovolání s tím, že je považuje za přípustné ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a dále závisí na vyřešení otázek hmotného práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny.

17. Dle dovolatele soudy nižších stupňů aplikovaly ustanovení § 1902 o. z. v rozporu např. s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2001, sp. zn. [20 Cdo 2352/99](#), či ze dne 8. 7. 2009, sp. zn. [26 Cdo 2480/2008](#), jestliže tvrdily, že po 17. 4. 2020 probíhala mezi stranami kontinuální kontraktace a tímto jednáním došlo ke změně termínu podpisu kupní smlouvy ze 17. 4. 2020 na 7. 5. 2020. Takovou aplikaci považuje dovolatel za nepřipustnou, neboť v této době již smluvní vztah plynoucí z rezervační smlouvy marným uplynutím doby zanikl (17. 4. 2020). Předpokladem kumulativní novace je existence původního vztahu – závazku. V době, kdy původní vztah – závazek již zanikl, nelze smluvními stranami činit změnu závazku – kumulativní novaci.

18. Dovolatel zpochybňuje závěr soudů nižších stupňů o tom, že mezi stranami rezervační smlouvy došlo k dohodě o termínu podpisu kupní smlouvy na 7. 5. 2020. Namítá, že předpokladem kumulativní novace dle § 1902 o. z. je, že k ní dojde za trvání původního existujícího vztahu, tedy nikoli po jeho zániku. Dle dovolatele soudy nižších stupňů tvrdí, že kumulativní novace mezi stranami nastala po zániku rezervační smlouvy, jenž nastal marným uplynutím rezervační lhůty, což je v příkrém rozporu s konstantní rozhodovací praxí Nejvyššího soudu, která předpokládá, že institut změny závazku (kumulativní novace) pojmově předpokládá, že k němu dochází za trvání stávajícího závazkového vztahu. Také privativní novace, jako právní skutečnost současně působící jak zánik závazku stávajícího, tak i vznik závazku nového, vychází z předpokladu, že zde existuje závazkový vztah, který má být nahrazen novým.

19. Dle dovolatele soudy nižších stupňů aplikovaly § 1906 o. z. v rozporu s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. [5 Tdo 292/2019](#), a usnesením Ústavního soudu ze dne 19. 11. 2019, sp. zn. [III. ÚS 3051/19](#). Posouzení požadavku formy pro kumulativní novaci je v rozporu s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. [28 Cdo 666/2011](#).

20. Současně v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla dosud řešena otázka obligatorně písemné formy právního jednání – kumulativní novace.

21. Dovolatel zpochybňuje závěry soudů nižších stupňů o tom, že z chování všech účastníků jednoznačně vyplývá, že v období po 17. 4. 2020 bylo nadále pokračováno v původním kontraktačním jednání ve smyslu a za podmínek rezervační smlouvy.

22. Dovolatel uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) a navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu, jakož i soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, popřípadě aby změnil rozhodnutí odvolacího soudu a žalobu žalobkyně vůči druhému žalovanému zamítl.

23. Žalobkyně se k dovolání vyjádřila v tom smyslu, že je nepovažuje za přípustné, a proto navrhuje, aby je dovolací soud odmítl, případně zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

24. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) se po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou advokátem (§ 240 odst. 1 a § 241 odst. 1 o. s. ř.), zabýval přípustností dovolání.

25. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

26. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

27. Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že jsou splněna kritéria přípustnosti dovolání obsažená v tomto ustanovení. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže odvolací soud, který jediný je oprávněn tuto přípustnost zkoumat (srov. § 239 o. s. ř.), dospěje k závěru, že kritéria přípustnosti dovolání uvedená v ustanovení § 237 o. s. ř. skutečně splněna jsou.

28. Přípustnost dovolání tak nezakládá dovolací námitka, kterou dovolatel fakticky namítá, že mezi stranami nemohlo dojít k dohodě o změně trvání rezervační smlouvy, neboť k ní mělo dojít až po 17. 4. 2020, tedy v době, kdy již rezervační smlouva zanikla.

29. Takovéto tvrzení však pomíjí skutková zjištění soudů nižších stupňů o tom, že v řízení byla prokázána společná vůle stran v jednání pokračovat i po 17. 4. 2020. Soud prvního stupně tento závěr náležitě odůvodnil jednak s poukazem na následné jednání a chování stran po 17. 4. 2020, ale též z e-mailu ze dne 16. 4. 2020, ve kterém druhý žalovaný (zprostředkovatel) i přes sdělení ze strany žalobkyně ze dne 14. 4. 2020, že smlouvu není schopna uzavřít, dává najevo, že má stále zájem v prodeji a v související kontraktaci pokračovat.

30. Dovolací otázka tato skutková zjištění soudů nižších stupňů pomíjí, neboť vychází z konstrukce, že k dohodě stran o prodloužení rezervační smlouvy došlo až po jejím zániku dne 17. 4. 2020. To však neodpovídá skutkovým zjištěním soudů nižších stupňů.

31. Uplatněním způsobilého dovolacího důvodu ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. však není zpochybnění právního posouzení věci, vychází-li z jiného skutkového stavu, než z jakého vyšel při posouzení věci odvolací soud. Samotné hodnocení důkazů odvolacím soudem (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v ustanovení § 132 o. s. ř.) nelze (ani v režimu dovolacího řízení podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013) úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2394/2013](#), uveřejněné pod číslem 4/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

32. Dovolání je však přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky výkladu pojmu novace pro účely požadavku formy podle § 1906 o. z. ve spojení s § 564 o. z., § 1901 o. z. a § 1902 o. z., která v rozhodovací praxi odvolacího soudu nebyla dosud řešena.

IV.

Důvodnost dovolání

Rozhodná právní úprava

33. Podle § 564 o. z. vyžaduje-li zákon pro právní jednání určitou formu, lze obsah právního jednání změnit projevem vůle v téže nebo přísnější formě; vyžaduje-li tuto formu jen ujednání stran, lze obsah právního jednání změnit i v jiné formě, pokud to ujednání stran nevylučuje.

34. Podle § 1758 o. z. dohodnou-li se strany, že pro uzavření užijí určitou formu, má se za to, že nechtějí být vázány, nebude-li tato forma dodržena. To platí i tehdy, projeví-li jedna ze stran vůli, aby smlouva byla uzavřena v písemné formě.

35. Podle § 1901 o. z. je stranám na vůli ujednat si změnu svých práv a povinností.

36. Podle § 1902 o. z. se dohodou o změně obsahu závazku dosavadní závazek ruší a nahrazuje se novým závazkem. Může-li však dosavadní závazek vedle nového závazku obstát, má se za to, že nebyl zrušen.

37. Podle § 1906 o. z. ujednání o novaci nebo o narovnání vyžaduje písemnou formu, byl-li i původní závazek zřízen v písemné formě, nebo činí-li se o právu již promlčeném.

38. Podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 pak dle § 516 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), mohou účastníci dohodou změnit vzájemná práva a povinnosti (odst. 1). Nevyplyvá-li z dohody nepochybně, že sjednáním nového závazku má dosavadní závazek zaniknout, vzniká nový závazek vedle dosavadního závazku, jsou-li pro jeho vznik splněny zákonem požadované náležitosti (odst. 2).

39. Podle § 570 obč. zák. dohodne-li se věřitel s dlužníkem, že dosavadní závazek se nahrazuje závazkem novým, dosavadní závazek zaniká a dlužník je povinen plnit závazek nový (odst. 1). Nahrazuje-li se závazek zřízený písemnou formou, musí být dohoda o zřízení nového závazku uzavřena písemně. Totéž platí, je-li nahrazován promlčený závazek (odst. 2).

Řešená otázka a východiska

40. V projednávané věci dle závěru odvolacího soudu došlo k prodloužení termínu uvedených v rezervační smlouvě prostřednictvím kumulativní novace podle § 1902 věta druhá o. z., kdy původní závazek zůstal nezměněn, jen se posunuly termíny pro splnění povinností vyplývajících ze smlouvy, a tím pádem i termín pro vznik smluvní pokuty.

41. Dovolatel přitom namítá, že v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu nebyla dosud řešena otázka obligatorně písemné formy tzv. kumulativní novace.

42. Pro řešení této otázky je třeba se zabývat zejména vztahem ustanovení § 564, § 1901, § 1902 a § 1906 o. z.

43. Požadavek písemné formy v případě novace (stejně jako narovnání) je podle § 1906 o. z. vyžadován, byl-li původní závazek zřízen v písemné formě, nebo činí-li se o právu již promlčeném.

44. Má-li být za novaci považována jakákoliv dohoda o změně obsahu závazku, je přitom toto pravidlo – jde-li o písemnou formu sjednanou stranami – v rozporu s § 564 o. z., dle kterého lze obsah právního jednání změnit i v jiné než sjednané formě, pokud to ujednání stran nevylučuje.

Jazykový výklad

45. Pravidlo písemné formy § 1906 o. z. odkazuje na novaci a narovnání. Ty občanský zákoník upravuje v § 1902 o. z., resp. § 1904 a § 1905 o. z., aniž by je výslovně definoval. Z § 1902 o. z. věty první však plyne, že za novaci je považována taková dohoda o změně obsahu závazku, kterou se dosavadní závazek ruší a nahrazuje se závazkem novým. Z obsahu použitých výrazů plyne, že nejde o dohodu o změně závazku, ale o dohodu, která směřuje k zániku závazku spolu se vznikem nového závazku. To je také podstatou tzv. privativní novace. Druhá věta § 1902 o. z. potom obsahuje vyvratitelnou domněnku, dle které může-li dosavadní závazek vedle nového obstát, má se za to, že nebyl zrušen. Z použití obratu „dosavadní závazek“ a „nový závazek“ nelze dovozovat, že by vykládané ustanovení § 1902 o. z. upravovalo změnu obsahu závazku dohodou za jeho trvání, nýbrž jde toliko o vyvratitelnou domněnku toho, co privativní novací (jejímž znakem je dle věty první právě zrušení původního závazku) není.

46. Z jazykového vyjádření proto nevyplývá, že by právě druhá věta § 1902 o. z. upravovala změnu obsahu závazku dohodou, kterou by zákon zahrnoval pod pojem novace. Pod pojmem novace ve smyslu § 1902 o. z., tak jak na něj § 1906 o. z. odkazuje, je tak zjevně myšlena toliko novace podle § 1902 o. z., a to novace označovaná jako privativní.

47. Ostatně na nedostatky opačného závěru, tedy že by § 1902 o. z. komplexně upravoval změny v obsahu závazku, upozorňuje např. A. Lokaj. Podle autora takový jazykový výklad vede k neudržitelnému závěru, dle kterého by ke změně obsahu závazku docházelo pouze na základě buď novace privativní, jejímiž účinky jsou zánik původního závazku a vznik závazku nového, anebo novace kumulativní, jejímiž účinky jsou vznik zcela nového závazku bez zániku závazku původního (viz Lokaj, A. Dopady změn předmětu díla na původní smlouvu o dílo. In: Právní rozhledy, 2021, č. 5, s. 153 a násl.).

Systematický výklad

48. Pojetí, které pro účely pravidla zpřísněné formy dle § 1906 o. z. chápe za novaci toliko dohodu o zrušení dosavadního závazku a jeho nahrazení závazkem novým (privativní novace), odpovídá i systematické zařazení těchto pravidel. Ustanovení § 1906 o. z. je zařazeno v občanském zákoníku v části čtvrté, dílu 6. Změny závazku, Oddíl 2. Změny v obsahu závazku (§ 1901-1907 o. z.).

49. Ustanovení § 1906 o. z. je uvozeno jako společné ustanovení pro odkazované instituty, tedy novaci a narovnání.

50. Jejich společným znakem (být se v účelu oba instituty rozcházejí) je to, že novací i narovnáním se dosavadní závazek ruší a nahrazuje se závazkem novým. Při novaci se mění právní důvod plnění nebo hlavní předmět plnění, při narovnání se ruší sporný nebo pochybný závazek a nahrazuje se novým závazkem, který je nesporný a nepochybný (srov. Eliáš, K. Problematická ustanovení nového občanského zákoníku a jejich výklad. Bulletin advokacie, 2013, č. 11, s. 27. a násl.).

51. Zvláštní požadavky formy zařazené v oddíle věnované změně v obsahu právního jednání se vztahují k úpravě těch zde obsažených institutů, tj. (privativní) novace a narovnání, které neregulují právní jednání, jež by – formálně vzato – obsah dosavadního závazku měnilo, ale změna závazku je zde spojena se zánikem závazku původního a jeho nahrazení závazkem novým. Systematicky se tak jedná o zvláštní případy změny závazku.

52. Takovému systematickému zařazení by neodpovídalo pojetí, které by pod pojem novace pro účely § 1906 o. z. zahrnovalo i dohody o změně obsahu závazku za jeho dalšího trvání. Ty předpokládá ustanovení § 1901 o. z., aniž by v tomto oddíle zvláště upravovalo jejich formu. Pro takové dohody (ať již označené jako kumulativní novace, či modifikace) se uplatní obecné pravidlo § 564 o. z.

č. 98

Historický výklad

53. Restriktivnímu výkladu § 1906 o. z., který zde uvedené pravidlo vztahuje pouze na narovnání a privativní novaci, odpovídá i historické pozadí vzniku textace § 1902 o. z. V odborné literatuře jsou předkládány přesvědčivé argumenty pro to, že inspiračním zdrojem úpravy novace dle § 1902 o. z. je zejména úprava zák. č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský (dále též jen o. z. o.) (viz např. Handlar, J. Nový občanský zákoník – nenaplněná východiska. In: Právní rozhledy, 2010, č. 23, s. 844 a násl.; či Lokaj, A. Dopady změn předmětu díla na původní smlouvu o dílo. In: Právní rozhledy, 2021, č. 5, s. 153 a násl.).

54. Tamtéž je poukazováno na skutečnost, že pracovní verze návrhu občanského zákoníku pracovala v § 1750 s úpravou novace, dle které „dohodou o změně právního důvodu závazku nebo o změně předmětu pohledávky se dosavadní závazek ruší a nahrazuje se novým závazkem. Může-li však dosavadní závazek vedle nového závazku obstát, má se za to, že nebyl zrušen“.

55. Zde je zřejmá přímá inspirace v § 1376 o. z. o., jenž normoval, že změna bez přistoupení třetí osoby nastává, když se změní právní důvod nebo hlavní předmět pohledávky; když tedy starý závazek přejde v nový. Dle § 1377 o. z. o. taková změna sluje smlouva o obnovu (novace). Touto smlouvou zaniká dřívější hlavní závazek a zároveň se počíná nový. Dle § 1379 o. z. o. pak zevrubnější podmínky kde, kdy a jak se má splnit závazek, který tu již je, a jinaká vedlejší ustanovení, jimiž co do věci hlavní nebo co do právního důvodu nenastává změna, nesluší pokládati za smlouvu o obnovu, stejně jako pouhé vydání nového dluhopisu nebo jiné sem náležející listiny. Takovou změnou ve vedlejších ustanoveních nelze také vložit nové břímě na třetího, který k ní nebyl přibrán. Vzejde-li pochybnost, nebude starý závazek pokládán za zrušený, pokud ještě může obstát s novým.

56. Jakkoliv o. z. o. neobsahoval pravidlo srovnatelné s § 1906 o. z., je zřejmé, že jeho pojetí novace – tak jak je dnes upravena v § 1902 o. z. – odpovídalo toliko novaci privativní, nikoli změně obsahu závazku za jeho dalšího trvání.

57. To odráží civilistickou teorii, jež se promítla i v úpravě o. z. o. o tom, že dohoda stran o změně obsahu, jež zakládá novou (jinou) kauzu závazku, vede k nahrazení stávajícího závazku závazkem novým, jež odůvodňovala potřebu zvláštního pravidla.

58. Ačkoli platná a účinná úprava § 1902 o. z. již výslovně novaci s konkrétní obsahovou změnou nespojuje (jak tomu činil § 1377 o. z. o., u kterého se jednalo o novaci při změně právního důvodu nebo hlavní předmět pohledávky), přesto je dopad § 1902 o. z. nutné chápat v kontextu jeho inspiračního zdroje tak, že za novaci lze považovat pouze ty „dohody o změně obsahu závazku“, které vedou k jeho zániku a jeho nahrazení závazkem novým, a věcný rozsah pojmu novace nezahrnuje jakékoliv dohody stran o změně v obsahu závazku, zejména ty změny, jež se týkají vedlejších ujednání a nemají za cíl či následek zánik závazku a jeho nahrazení závazkem novým.

Řešení požadavku písemné formy novace v literatuře

59. V literatuře lze vysledovat několik výkladových postupů snažících se možný rozpor zřejmý z jazykového vyjádření § 1906 o. z. a § 564 o. z. řešit.

60. Někteří autoři doporučují od § 1906 o. z. odhlédnout a také režim dohody o novaci (privativní či kumulativní) i narovnání podřídít pravidlu obsaženému v § 564 o. z. (viz Čech, P. Nad několika rekodifikačními nejasnostmi. In: *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 11-12, s. 324 a násl.). Další autoři navrhují požadavek písemné formy uplatnit u novace či u změny promlčeného závazku s tím, že naopak u jiné změny závazku bude vyžadována písemná forma pouze tam, kde si to strany původního „závazku zřízeného písemně“ výslovně vyhradily ve smyslu § 564 o. z. (viz Bříza, P., Pavelka, T. in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2019, § 1906, m. č. 2). Dále bývá v literatuře rozlišováno mezi nenovačními změnami závazku a uvedený rozpor obou ustanovení je považován za zdánlivý, jelikož § 1906 o. z. nedopadá na změny obsahu závazku provedené na základě § 1901 o. z. (Lokaj, A. Forma změn předmětu díla. In: *Právní rozhledy*. 2021, č. 6, s. 198 a násl.). Normu obsaženou v § 1906 o. z. je třeba interpretovat v souladu s obsahem ustanovení § 564 o. z. [viz Dvořák, B. In: Hulmák, M. a kol.: *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, § 1906, m. č. 5]. Popřípadě je argumentováno vztahem speciality § 1906 o. z. k § 564 o. z. (viz Eliáš, K. Eliáš, K. *Problematická ustanovení nového občanského zákoníku a jejich výklad.* Bulletin advokacie, 2013, č. 11, s. 27. a násl.). Konečně aplikace pravidla o písemné formě dle § 1906 o. z. bývá spojována toliko s narovnáním a privativní novaci, jak popsáno výše (srov. Melzer, F. in Melzer, F., Tégl, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Sv. III. § 419–654.* Praha: Leges, 2014, s. 658). Zde jde v zásadě o obdobné stanovisko, prezentované např. J. Handlarem, který za novaci dle občanského zákoníku považuje toliko novaci privativní. Byť J. Handlar argumentuje pro zužující výklad § 1906 o. z. v tom smyslu, že se vztahuje pouze na formu zákonnou, nikoli však na formu smluvní (viz Handlar, J. In: Pražák, Z., Fiala, J., Handlar, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku. Komentář k § 1721–2893 OZ.* Leges, 2017, s. 383).

Účel pravidla

61. Z výše popsaného jazykového i systematického výkladů i argumentů částí literatury, hledající racionální řešení dané nejasností zákonné úpravy, je třeba dospět k závěru, že za novaci pro účely § 1906 o. z. je třeba považovat výhradně dohodu stran, kterou se dosavadní závazek ruší a nahrazuje se novým závazkem. Jinými slovy, z hlediska požadavku písemné formy pravidlo § 1906 o. z. dopadá (kromě narovnání) toliko na novaci privativní ve smyslu § 1902 o. z.

62. Omezení požadavku písemné formy pro privativní novaci ve smyslu § 1902 o. z. odpovídá i účelu, jenž požadavek této formy zakládá. Ustanovení § 1906 o. z. vyžaduje písemnou formu společně pro novaci a narovnání tehdy, byl-li i původní závazek zřízen v písemné formě, nebo činí-li se o právu již promlčeném. Je zde důvod dlužníka před právním jednáním učiněným lehkovážně chránit. Je třeba v této souvislosti připomenout, že sporná nebyla situace, byla-li kvalifikovaná forma stanovena přímo zákonem, neboť v takovém případě vyžaduje § 564 o. z. i pro právní jednání směřující k prosté změně obsahu závazku dodržení této formy. Naopak, je-li forma právního jednání určena ujednáním stran, či výhradou jedné ze stran (§ 1758 o. z.), připouští právní úprava § 564 o. z. změnu obsahu tohoto závazku i v jiné formě, pokud to ujednání stran nevyklučuje. Obdobně zákon nestanoví žádnou zvláštní formu pro ujednání stran o zániku závazku, aniž bude zřízen závazek nový (§ 1981 o. z.).

63. Lze proto uzavřít, že za novaci je možné z hlediska požadavku formy dle § 1906 o. z. považovat ve smyslu § 1902 o. z. jen takovou dohodu o změně obsahu závazku, kterou se dosavadní závazek ruší a nahrazuje se novým závazkem, tj. tzv. privativní novaci. V případě dohody o změně obsahu závazku za jeho trvání se forma takového právního jednání řídí § 564 o. z.

K tzv. kumulativní novaci a ke změnám obsahu závazku podle § 1901 o. z.

64. Rozlišujeme tedy novaci podle § 1902 o. z. (někdy označovanou jako privativní) a změnu závazku ve smyslu § 1901 o. z.

65. Ustanovení § 1901 o. z. představuje samostatnou skutkovou podstatu změny obsahu závazku za jeho trvání.

66. Jde-li o termín „kumulativní novace“, dřívější judikatura k právní úpravě účinné do 31. 12. 2013 jej užívala s tím, že taková novace představovala změnu v obsahu závazku dohodou stran. Na rozdíl od tzv. privativní novace podle § 570 obč. zák., při níž dosavadní závazek zanikal a byl nahrazen novým, se při kumulativní novaci jednalo o změnu za trvání existujícího právního vztahu spočívající v zániku určitých dosavadních vzájemných práv a povinností a v jejich nahrazení nově sjednanými, případně ve vzniku dalších práv a povinností vedle již existujících (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2006, sp. zn. [33 Odo 399/2005](#), či ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. [33 Cdo 1285/2011](#)). Bylo dovozováno, že občanský zákoník z roku 1964 umožňoval účastníkům závazkového vztahu, aby v rámci smluvní volnosti změnili jeho obsah, tj. vzájemná práva a povinnosti z něho vyplývající (§ 516 obč. zák. – tzv. kumulativní novace), případně aby stávající závazkový vztah dohodou zrušili a současně jej nahradili novým (§ 570 obč. zák. – tzv. privativní novace). Pro rozlišení, zda jde o kumulativní či privativní novaci, byla přítom rozhodná vůle jeho účastníků (srov. např.

rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2001, sp. zn. [20 Cdo 2352/99](#), nebo rozsudek velkého senátu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2003, sp. zn. [31 Cdo 528/2001](#)). Obdobně i část rozhodovací praxe dovolacího soudu v poměrech právní úpravy účinné po 1. 1. 2014 označuje dohodu o změně obsahu závazku jako tzv. privativní nebo kumulativní novaci (srov. např. rozsudek ze dne 13. 2. 2018, sp. zn. [21 Cdo 48/2017](#), rozsudek ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. [25 Cdo 1677/2019](#), a rozsudek ze dne 27. 7. 2023, sp. zn. [21 Cdo 1304/2023](#)). Otázka výkladu pojmu novace pro účely požadavku formy podle § 1906 o. z. ve spojení s § 564 o. z., § 1901 o. z. a § 1902 o. z., však dosud v judikatuře dovolacího soudu řešena nebyla.

67. Užívání termínu „kumulativní novace“, aniž by bylo vysvětleno, co je konkrétně jeho obsahem a s jakými právními důsledky se jeho použití váže, bylo přitom již v minulosti předmětem kritiky v nálezkové judikatuře Ústavního soudu. Ústavní soud v nálezu ze dne 12. 1. 2016, sp. zn. [III. ÚS 119/14](#), k obsahu kumulativní novace podle tehdejšího § 516 obč. zák. dovedl, že „tento pojem je součástí dogmatiky soukromého práva (a není tak ani zákonem definován, nyní viz § 1902 nového občanského zákoníku), přičemž není vnímán jednotně ani právní teorií (k tomu blíže Handlar, J. K pojmům privativní a kumulativní novace. Časopis pro právní vědu a praxi č. 2/2006, s. 116 a násl.), ani právní praxí, a to dokonce samotného Nejvyššího soudu. Jen na okraj lze uvést, že např. v rozsudku ze dne 13. 12. 2006, sp. zn. [33 Odo 399/2005](#), se (v souvislosti s prodloužením splatnosti kupní ceny) uvádí, že se „při kumulativní novaci jedná o změnu za trvání existujícího právního vztahu, spočívající v zániku určitých dosavadních vzájemných práv a povinností a v jejich nahrazení nově sjednanými, případně [což nutno zdůraznit] ve vzniku dalších práv a povinností vedle již existujících“. Oproti tomu v rozsudku ze dne 22. 10. 2002, sp. zn. [33 Odo 566/2001](#), v případě, kdy splatnost závazku byla rovněž dohodou stran změněna a povinnost dlužníka podle původního ujednání zanikla, Nejvyšší soud vyvodil, že se jedná o tzv. privativní novaci (§ 570 odst. 1 obč. zák.), obdobně tomu bylo i v rozsudku ze dne 22. 6. 2005, sp. zn. [33 Odo 335/2005](#). V této souvislosti je dlužno dodat, že tento názor byl podroben kritice J. Handlara v publikaci Zánik závazků dohodou v občanském a obchodním právu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 15 a násl., s. 24 a násl.“.

68. Ústavní soud zdůrazňuje, že „stejně jako v jiných případech nehodlá vstupovat do teoretických sporů na tomto poli, jen poukazuje na důsledky, které tato nejednotnost může mít z hlediska požadavků následně kladených na účastníky soudního řízení, resp. právního styku vůbec. Použití daného termínu ze strany Nejvyššího soudu, aniž by bylo vysvětleno, co je konkrétně jeho obsahem a s jakými právními důsledky se jeho použití váže, může být za těchto okolností poněkud zavádějící, resp. vést k nedostatečné srozumitelnosti soudního rozhodnutí, a to s případně negativním dopadem při poskytování práva na soudní ochranu v rámci výkladu toho, co smluvní strany v projednávané věci úpravou svých závazků sledovaly. Použití právního pojmu (*terminus technicus*), jakým je tzv. kumulativní novace (z hlediska hodnocení původní právní skutečnosti, kterou byla úvěrová smlouva a „kumulující se“ právní skutečnosti v podobě dodatků či přesněji v podobě dohody o změně práv a povinností), nemůže nahradit výklad vůle smluvních stran vzhledem k okolnostem, za kterých byl učiněn; to platí zejména v případě, není-li o jeho použití jednota ani v teorii, ani v judikatuře, a je-li vůle stran ke změně závazku zřetelně vyjádřena, přičemž samy strany smlouvy tento pojem nepoužily, natož aby jej definovaly či blíže vymezily“.

69. Ztotožňování jakékoli dohody o změně v obsahu závazku s pojmem novace kumulativní tehdy, pokud s touto změnou nebyl spojen zánik původního závazku, byl tedy předmětem kritiky již za účinnosti předchozí úpravy soukromého práva. Zejména již citovaný J. Handlar proti ztotožnění dohody o změně závazku s pojmem kumulativní novace namítal, že tento pojem nemá v současné civilní teorii žádný teoreticky podložený právní obsah, současné chápání tohoto pojmu je v úplném rozporu s pojetím kumulativní novace, které zformulovala – a na rozdíl od té současné i odůvodnila – předválečná civilistika, jež dospěla k závěru, že kumulativní novace není dohodou působící změnu závazku, ale dohodou, která tento závazek utvrzuje tím, že zakládá novou akcesorickou obligaci (viz Handlar, J. Zánik závazků dohodou v občanském a obchodním právu. Praha: C. H. Beck, 2010, zejm. s. 26 a násl.). Chápání dohody podle § 516 odst. 1 obč. zák. jako kumulativní novace neodpovídá tradičnímu (či přesněji dřívějšímu) chápání pojmu kumulativní novace, které ani v dnešní době neztratilo zcela své opodstatnění (srov. Handlar, J. K pojmům kumulativní a privativní novace. In: Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 2, s. 119 a 120; obdobně dále též autor: K problematice rozlišování dohod působících změnu a zánik závazku. In: Právní rozhledy, 2007, č. 23, s. 841 a násl.; či Dohoda stran jako důvod změny a zániku závazku v občanském a obchodním právu. In: Právní rozhledy, 2006, č. 19, s. 689 a násl.). Dle J. Handlara zákon pojmem novace označuje pouze novaci privativní. Dohoda o změně obsahu závazku za jeho trvání dle § 1901 o. z. není novací a takto lze změnit jakýkoliv prvek obsahu závazku, nikoliv jen prvek vedlejší. Pojmovým znakem novace není sjednání určité konkrétní obsahové změny nového závazku oproti závazku původnímu, stejně tak není změna určité obsahové části závazku kritériem pro odlišení novace od dohody o změně závazku (k tomu dále). Připouští však, že ani touto právní úpravou není dotčeno v civilní teorii obecně přijímané východisko, že k novaci dochází také v případech, kdy je dosavadní závazek nahrazen závazkem založeným na jiné kauze (např. změna závazku zaplatit kupní cenu na závazek ze zápůjčky). Dovozuje, že při novaci musí vůle stran směřovat jednak ke zrušení původního závazku, jednak (a současně) ke zřízení závazku nového, který má původní závazek nahradit (*animus novandi*). Nový závazek je zřizován proto, aby nahradil dosavadní závazek, dosavadní závazek má zaniknout právě tím, že je nahrazen závazkem novým (viz Handlar, J. In: Pražák, Z., Fiala, J., Handlar, J. a kol. Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku. Komentář k § 1721–2893 OZ. Leges, 2017, s. 360 a násl.).

70. Dlužno dodat, že část autorů uvádí, že ke změně závazku dochází toliko na základě novace privativní či kumulativní dle § 1902 o. z.; ustanovení § 1901 o. z. má jen proklamativní význam (viz Brodec, J., Janeček, V. Podstatná změna smlouvy jakožto privativní novace. In: Jurisprudence, 2014, č. 5, s. 3 a násl.).

71. Kriticky k nejednotnosti v této otázce pak Bříza, P., Pavelka, T. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1910 a násl.).

72. Prvorepubliková literatura se termínu kumulativní novace buď vyhýbala (Mayr, R. Soustava občanského práva. Kniha třetí: Právo obligační. 1923, Brno: Barvič a Novotný, 1928, s. 188–191), nebo jej nepřijala (Sedláček uváděl, že „není právě šťastný“; srov. Sedláček, J. Obligační právo. Obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků. 2. vydání. Brno: Akademický spolek „Právník“, 1933, s. 226, č. 563), nebo tvrdila, že se změn obligačního poměru vůbec nedotýká (Krčmář, J. Právo občanské. III. Právo obligační. Praha: Spolek československých právníků „Všehrd“, 1929, s. 120).

73. Novaci jako tzv. privativní, která nahrazuje původní závazek, chápala Osnova připravovaného občanského zákoníku z 30. let 20. století (srov. Kober, J. (ed.). Osnova československého občanského zákoníku. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2021), která v § 1219 navrhovala: „Změní-li se dohodou právní důvod nebo hlavní předmět pohledávky, vznikne obnova (novace) a ruší se zřízením nového závazku závazek dosavadní. Závazky promlčené se k obnově hodí (§ 1188)“.

Posouzení v poměrech projednávané věci a shrnutí

74. Lze tak shrnout, že za novaci je pro účely požadavku formy vyjádřeného v § 1906 o. z. třeba považovat ve smyslu § 1902 o. z. jen takovou dohodu o změně obsahu závazku, kterou se dosavadní závazek ruší a nahrazuje se novým závazkem.

č. 98

75. Rozlišujeme tak novaci podle § 1902 o. z. (někdy označovanou jako privativní) a změnu obsahu závazku podle § 1901 o. z. představující samostatnou skutkovou podstatu změny obsahu závazku za jeho trvání.

76. V případě dohody o změně obsahu závazku za jeho trvání se forma takového právního jednání řídí § 564 o. z.

77. V poměrech projednávané věci soudy nižších stupňů rozhodovaly za situace, kdy bylo prokázáno, že mezi stranami byla dne 26. 2. 2020 uzavřena rezervační smlouva na dobu určitou, a to do 27. 3. 2020. Smlouva byla uzavřena písemně, strany si však neujednaly požadavek písemné formy změny dle § 564 o. z.

78. Ze skutkového zjištění soudů vyplynulo, že se strany dohodly na změně podmínek rezervační smlouvy týkajících se termínu pro uzavření kupní smlouvy, který prodloužily do 7. 5. 2020.

79. Odvolací soud toto ujednání o změně trvání závazku posoudil jako tzv. kumulativní novaci dle § 1902 věta druhá o. z. s tím, že ustanovení § 1906 o. z. je třeba interpretovat v souladu s obsahem ustanovení § 564 o. z. jako závazek, který mohl být sjednán ústně, přičemž pro takovou novaci se písemná forma nevyžaduje.

80. Toto právní posouzení z důvodů shora popsaných nelze považovat za správné, neboť jak výše vysvětleno, ustanovení § 1902 a § 1906 o. z. na posuzovanou věc nedopadají. Přesto však dovolání není důvodné.

81. Výše byl totiž odůvodněn závěr, dle kterého lze ustanovení § 1906 o. z. vztáhnout (mimo narovnání) jen na takové právní jednání, jež vede ke zrušení závazku a jeho nahrazení závazkem novým.

82. Tak tomu v poměrech této věci není, neboť dohoda stran směřovala k prodloužení trvání již existujícího závazku. Bez ohledu na terminologické označení takové dohody odvolacím soudem jako tzv. kumulativní novace, není pochyb o tom, že takováto změna neměla za cíl či výsledek zrušení stávajícího závazku a jeho nahrazení závazkem novým. To ostatně ani stranami v průběhu řízení nebylo tvrzeno či zjištěno soudy nižších stupňů.

83. Takové právní jednání, které směřuje k prodloužení stranami sjednané účinnosti závazkového vztahu za jeho trvání je dohodou o změně obsahu závazku podle § 1901 o. z. Nepředstavuje novaci podle § 1902 o. z. Z hlediska požadavku formy se proto uplatní § 564 o. z., nikoliv § 1906 o. z.

84. Jestliže tak u písemně sjednané smlouvy nebylo prokázáno, že strany si pro její změnu ujednaly výhradu její písemné formy nemohou obstát námitky dovolatele ohledně nedostatku formy posuzovaného právního jednání.

85. Pro úplnost nutno dodat, že zde přijímaný závěr není nijak v rozporu se stanoviskem, jež Nejvyšší soud zaujal v trestní věci v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. [5 Tdo 292/2019](#), na jehož závěry dovolatel odkazuje. V tomto usnesení dovolací soud spojil požadavek písemné formy dle § 1906 o. z. s tzv. privativní novací, neboť (tvrzená) změna závazku měla spočívat v nahrazení fiduciárního závazku o správě finančních prostředků nově vzniklým závazkem z darování. Tedy jde zjevně – na rozdíl od věci zde vedené – o dva různé závazky spočívající na jiné hospodářské kauze.

86. Protože rozhodnutí odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správné, Nejvyšší soud dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 99

Úrok z prodlení z pojistného plnění na náhradu za ztížení společenského uplatnění nelze přiznat za dobu před ustálením zdravotního stavu poškozeného.

Úroky z prodlení, Ztížení společenského uplatnění, Pojištění odpovědnosti za škodu, Náhrady při ublížení na zdraví [Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení (o. z.)]

§ 1970 o. z., § 2958 o. z., § 9 zákona č. 168/1999 Sb.

č. 99

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2024, sp. zn. [25 Cdo 2797/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:25.CDO.2797.2023.1

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 11. 2022, sp. zn. 53 Co 300/2022, ve výroku I, pokud jím byl potvrzen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 21. 4. 2022, sp. zn. 30 C 90/2018, ve vyhovujícím výroku ohledně částky 536 583,83 Kč, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ve výroku I ohledně téže částky a věc v tomto rozsahu vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 1 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 21. 4. 2022, č. j. 30 C 90/2018-321, výrokem I uložil žalované zaplatit žalobci kapitalizovaný úrok z prodlení v částkách 278.339,03 Kč a 817.363,35 Kč, dále výrokem II zamítl návrh žalobce na zaplacení další částky 2.223.312 Kč s příslušenstvím, a výroky III – V rozhodl o náhradě nákladů řízení a o soudním poplatku. Předmětem řízení bylo pojistné plnění na náhradu újmy na zdraví žalobce způsobené při dopravní nehodě dne 28. 2. 2018 řidičem pojištěným pro případ odpovědnosti za škodu u žalované. Ta postupně plnila na náhradu za ztížení společenského uplatnění (dále jen „ZSU“) podle žalobcem předložených dokladů, v průběhu řízení zaplatila na tuto náhradu celkem 3.389.848 Kč podle posudku znalkyně Škodové a 2.505.565 Kč podle posudku znalce Š., žalobce bral proto postupně žalobu zpět a žádal již pouze příslušenství ze žalovanou zaplacených částek a dále doplatit 20% snížení znalecm stanovené základní náhrady ZSU z důvodu věku. Obvodní soud vyšel z provedených znaleckých posudků, jež ohodnotily překážku lepší budoucnosti takřka shodně, avšak soudem ustanovený znalec uplatnil korekci 20 % z důvodu věku žalobce (72 let v době úrazu), přičemž soud prvního stupně s touto moderací souhlasil, neboť žalobcem tvrzené aktivity jsou pro věkové kritérium bez významu.

2. K odvolání žalobce i žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 10. 11. 2022, č. j. 53 Co 300/2022-366, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I a v ostatních výrocích jej zrušil a vrátil obvodnímu soudu k dalšímu řízení. Odvolací soud konstatoval, že rozsudek obvodního soudu je stižen řadou chyb a nesrozumitelností, která činí vlastní rozhodnutí takřka nepřezkoumatelným. Není zřejmé, jaké důkazy byly provedeny, jaké závěry z nich soud vyvodil, proč nebyly provedeny další navržené důkazy, a rozhodnutí obsahuje řadu

početních chyb a nesouvisejících pasáží zjevně zkopírovaných z jiných rozhodnutí. Výroky o náhradě nákladů řízení jsou chybné. Zamítavý výrok a výrok o soudním poplatku nebyly odůvodněny vůbec. K výroku I potvrzujícího kapitalizovaný úrok z prodlení z vyplacené částky náhrady za ZSU odvolací soud uvedl, že výzva k plnění ze dne 19. 7. 2018 vyhovuje všem zákonným požadavkům, že se jedná o jeden z nároků na náhradu nemajetkové újmy a není důvod u něj stanovit jiné datum splatnosti než u obdobných nároků na náhradu škody. Princip plného odškodnění újmy je zdůrazňován judikaturou Ústavního soudu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti potvrzujícímu výroku I rozsudku odvolacího soudu co do kapitalizované částky úroku z prodlení 536.583,83 Kč podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost spatřuje v řešení dovolacím soudem dosud neřešené otázky vzniku nároku na úrok z prodlení pojišťovny při náhradě za ZSU. Podle dovolatelky nelze posunout splatnost dluhu před okamžik ustálení zdravotního stavu, tedy před okamžik vzniku nároku na náhradu za ZSU. Odvolací soud přiznal žalobci úrok z prodlení ode dne 27. 7. 2018, ačkoli k ustálení zdravotního stavu a tím i vzniku nároku na náhradu za ZSU došlo dne 16. 9. 2019, jak určil soud na základě znaleckého posudku. Navrhla proto, aby dovolací soud napadený výrok rozsudku odvolacího soudu změnil tak, že sám stanoví správnou výši kapitalizovaného úroku z prodlení.

č. 99

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud shledal, že dovolání žalované bylo podáno včas, oprávněnou osobou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou fyzickou osobou s právnickým vzděláním ve smyslu § 241 odst. 2 písm. a) a 4 o. s. ř., je přípustné pro řešení otázky vzniku nároku na úrok z prodlení u pojistného plnění na náhradu za ztížení společenského uplatnění, jež dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena, a je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

5. Dovolání žalované směřuje toliko do části výroku rozsudku odvolacího soudu, jíž byl žalobci přiznán kapitalizovaný úrok z prodlení ve výši 9 % ročně z náhrady za ZSU v částce 3.389.848 Kč ode dne 27. 7. 2018 do 24. 6. 2019, tj. 278.339,03 Kč, a v částce 2.505.565 Kč od 27. 7. 2018 do 10. 3. 2022, tj. 817.363,35 Kč.

6. Podle § 1970 o. z. po dlužníkovi, který je v prodlení se splácením peněžitého dluhu, může věřitel, který řádně splnil své smluvní a zákonné povinnosti, požadovat zaplacení úroku z prodlení, ledaže dlužník není za prodlení odpovědný. Výši úroku z prodlení stanoví vláda nařízením; neujednají-li strany výši úroku z prodlení, považuje se za ujednanou výše takto stanovená.

7. Újma na zdraví spočívající ve ztížení společenského uplatnění vzniká až v době, kdy se zdravotní stav poškozeného ustálí natolik, aby bylo zřejmé, jak se nepříznivé následky projeví v jeho dalším životě, resp. jak výraznou a trvalou budou znamenat změnu jeho společenského, kulturního a rodinného uplatnění oproti stavu, jaký byl před úrazem (srov. např. rozsudek

Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2003, sp. zn. [21 Cdo 642/2003](#), uveřejněný v Souboru rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu – dále jen „Soubor“ – pod C 2048, nebo ze dne 7. 7. 2011, sp. zn. [21 Cdo 752/2010](#), publikovaný pod č. 153/2011 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, – dále jen „Sb. rozh. obč.“). Uvedené závěry se vztahují sice k právní úpravě účinné do 31. 12. 2013, avšak jsou nadále použitelné, neboť v tomto směru úprava náhrady nemajetkové újmy na zdraví a pojištění odpovědnosti z provozu vozidel nedoznala přijetím nového občanského zákoníku podstatných změn (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2022, sp. zn. [25 Cdo 1711/2022](#)).

8. Nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích je nutno považovat za nárok majetkové povahy, tj. za peněžitý dluh, byť plynoucí z osobnostních práv. Tím spíše to platí o pojistném plnění pojišťovny na náhradu ZSU. Dostane-li se povinný s plněním dluhu do prodlení, vzniká poškozenému též nárok na úroky z prodlení. Tento nárok přitom podle § 1970 o. z. vzniká u všech peněžitých dluhů, a to bez ohledu na právní důvod, z něhož vzešly (viz nálezný Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. [II. ÚS 2149/17](#)).

9. Ze skutkových zjištění, jejichž správnost dovolací soud není oprávněn přezkoumávat, vyplynulo, že k ustálení zdravotního stavu žalobce umožňujícímu určení výše náhrady za ZSU došlo ke dni 16. 9. 2019 a žalovaná na náhradu ZSU vyplatila dne 25. 6. 2019 částku 3.389.848 Kč, tedy v této části plnila ještě před vznikem nároku a jeho splatností, nemohla se tedy dostat do prodlení. Právní posouzení, jehož důsledkem je přiznání úroku z prodlení z pojistného plnění na náhradu za ZSU i před okamžikem ustálení zdravotního stavu poškozeného neobstojí.

10. Z těchto důvodů shledal Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v napadeném rozsahu částečně nesprávným, a proto aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí v dovoláním dotčeném rozsahu zrušil, a jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil ve stejném rozsahu i toto rozhodnutí a věc vrátil v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.), v němž bude rozhodnuto nejen o této části předmětu řízení, nýbrž i o oné části, jež byla zrušena rozhodnutím odvolacího soudu.

11. Tímto rozhodnutím se řízení nekončí; o náhradě případných nákladů tohoto dovolacího řízení tak bude rozhodnuto v konečném rozhodnutí (§ 243b, § 151 odst. 1 o. s. ř.).

č. 100

Okolnost, že poškozený, který utrpěl újmu na zdraví, uplatnil žalobou u soudu nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění, popřípadě na pojistné plnění na tuto náhradu, krátce poté zemřel a nárok přešel na jeho dědice, není důvodem ke snížení náhrady.

Odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků, Ztížení společenského uplatnění, Nemajetková újma (o. z.), Dědic zákonný

§ 1475 odst. 2 o. z., § 2953 o. z.

č. 100

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2023, sp. zn. [25 Cdo 1630/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:25.CDO.1630.2023.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 1. 2. 2023, sp. zn. 62 Co 403/2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 2. 6. 2022, č. j. 28 C 395/2015-407, výrokem I uložil žalované zaplatit žalobkyni a) částku 4.500.000 Kč s příslušenstvím, výrokem III uložil žalované zaplatit žalobci b) částku 4.500.000 Kč s příslušenstvím a výroky II, IV a V rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky a vůči státu. Předmětem sporu je nárok na pojistné plnění náhrady za ztížení společenského uplatnění (ZSU) a další nemajetkovou újmu původního žalobce J. G., narozeného roku 1972, zemřelého roku 2016, který utrpěl při dopravní nehodě dne 10. 10. 2014 závažné polytrauma s trvalým poraněním míchy. Nehodu zavinil R. F., který řídil vozidlo pojištěné pro případ odpovědnosti za újmu u žalované. Žalobci jsou dětmi přímého poškozeného (v době jeho smrti nezletilými) a jeho zákonnými dědici. Nejprve soud žalobu zamítl, protože podle znaleckého posudku z oboru zdravotnictví nedošlo k ustálení zdravotního stavu poškozeného, který se neustále zhoršoval. Tento rozsudek byl zrušen odvolacím soudem se závazným právním názorem, že je třeba určit, ke kterému okamžiku již bylo postaveno najisto, že se zdravotní stav poškozeného nezlepší a současně byl ustálen do té míry, že je možné určit ZSU. Následně obvodní soud na základě doplněného znaleckého posudku určil okamžik ustálení zdravotního stavu poškozeného nejpozději uplynutím šesti měsíců od úrazu a výši náhrady za ZSU podle § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, (dále jen „o. z.“) v částce 9.240.276 Kč, tedy ve výši přesahující uplatněný nárok. Dále soud konstatoval, že poškozený strávil po nehodě více než 15 měsíců v nemocnici odkázán na trvalou péči jiné osoby, izolován od své rodiny, a proto je dán i nárok na další nemajetkovou újmu.

2. K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 1. 2. 2023, č. j. 62 Co 403/2022-464, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích I a III co do částky

4.350.000 Kč s příslušenstvím, co do částky 150.000 Kč s příslušenstvím v těchto výrocích a v celém rozsahu výroků II, IV a V rozsudek zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud odmítl námitky žalované proti znaleckému posudku doc. MUDr. J. H., CSc., i úvahy o snížení náhrady za krátké období, po které překážka lepší budoucnosti trvala, či nižší společenské zapojení, neboť pro takový postup neshledal důvod. Stejně odmítl snížit odškodné podle § 2953 o. z. z mimořádných důvodů hodných zvláštního zřetele, jež v projednávané věci neshledal. Odmítl jako nepřípadné úvahy o účelovém podání žaloby měsíc před smrtí či o snížení odškodnění z důvodu, že žalobci jsou dědici původního poškozeného, neboť žalobci jsou jako dědici univerzálními právními nástupci poškozeného. Proto odvolací soud potvrdil rozsudek do výše 8.700.000 Kč jako adekvátní odškodnění překážky lepší budoucnosti. Co do částky 300.000 Kč však shledal rozsudek obvodního soudu nepřezkoumatelným a v tomto rozsahu jej zrušil, stejně jako v závislých výrocích o nákladech řízení, jež označil též za nesprávné.

č. 100

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu do potvrzujících částí výroků I a II podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost spatřuje v řešení dovolacím soudem dosud neřešené otázky modifikace náhrady za ZSU poškozeného, který krátce po poškození zdraví zemře. Dovolatelka zpochybňuje okamžik ustálení zdravotního stavu i výši náhrady za ZSU a je toho názoru, že by v případech poškozených zemřelých velmi krátce po ustálení zdravotního stavu mělo dojít ke snížení odškodnění v desítkách procent, dokonce až blížícím se úplnému odepření náhrady v případech úmrtí v řádu dnů po ustálení zdravotního stavu, neboť tzv. překážka lepší budoucnosti u nich netrvá dlouho, a tedy nemůže dojít k naplnění smyslu a účelu náhrady za ZSU kompenzováním míry nepohodlí opatřením jiných požitků. Dle názoru žalované by měla náhrada za ZSU v konkrétním případě zohlednit rozsah poškození, zdravotní stav poškozeného a jeho úmrtí krátce po znalcem určeném okamžiku ustálení zdravotního stavu, a také skutečnost, že přiznaná výše nároku neodpovídá zamýšlené satisfakční funkci dle § 2958 o. z., neboť společenské uplatnění poškozeného bylo ztíženo pouze po několik měsíců, nikoli trvale, a tomuto krátkému období by měla odpovídat přiznaná výše zadostiučinění, za kterou dovolatelka považuje částku 1 milionu Kč. Pro účely snížení náhrady by mohla být analogicky použita modifikace z důvodu věku poškozeného stanovená v Metodice k náhradě nemajetkové újmy na zdraví nebo moderační právo soudu podle § 2953 o. z. Navrhla proto, aby dovolací soud napadený rozsudek změnil tak, že každému ze žalobců přizná částku do 500.000 Kč, případně rozsudek zruší a věc vrátí odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

4. Žalobci ve vyjádření k dovolání uvedli, že přiznané zadostiučinění odpovídá závažnosti poškození zdraví, prostor pro moderaci nároku tak není dán, neboť nehrozí nepřiměřená tvrdost vůči škůdci podle § 2953 o. z. Od 1. 1. 2014 je rozhodnutí o nároku na náhradu za ZSU pouze deklaratorní, a ke vzniku práva otce žalobců v požadované výši tedy došlo již v okamžiku vzniku nároku. Navrhli proto, aby dovolací soud dovolání odmítl, případně zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud shledal, že dovolání žalované bylo podáno včas, oprávněnou osobou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou fyzickou osobou s právníckým vzděláním ve smyslu § 241 odst. 2

písm. a) a 4 o. s. ř., je přípustné pro řešení otázky výše náhrady za ZSU poškozeného, který uplatnil nárok na tuto náhradu žalobou, krátce poté zemřel a v řízení pokračují jeho dědici, jež dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena, není však důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Podle § 1475 odst. 2 o. z. tvoří pozůstalost celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci.

7. Podle § 2958 o. z. při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

8. Podle § 2953 odst. 1 o. z. soud z důvodů zvláštního zřetele hodných náhradu škody přiměřeně sníží. Vezme přitom zřetel zejména na to, jak ke škodě došlo, k osobním a majetkovým poměrům člověka, který škodu způsobil a odpovídá za ni, jakož i k poměrům poškozeného. Náhradu nelze snížit, byla-li škoda způsobena úmyslně.

9. O tom, že na žalobce jako děti a zákonné dědice původního poškozeného přešel ve smyslu § 1475 odst. 2 o. z. nárok na uplatněné peněžité zadostiučinění za utrpěnou újmu na zdraví, jakož i na pojistné plnění na tuto náhradu ve smyslu § 6 odst. 2 a § 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb. ve znění pozdějších předpisů, nebylo mezi stranami sporu a tento závěr odpovídá i ustálené rozhodovací praxi dovolacího soudu. Spornou byla otázka výše nároku na náhradu za ZSU v případě, že tento nárok přejde na dědice poškozeného.

10. Důvodová zpráva k ustanovení § 1475 o. z., byt' může být toliko doplňujícím vodítkem při interpretaci právních norem (rozhodující je výklad textu a účelu zákona), jednoznačně osvětluje záměr zákonodárce, že „posun oproti stávající úpravě je zejména v opuštění široce formulovaného pravidla § 579 obč. zák. o zániku subjektivních práv a povinností vázaných jen na osobu dlužníka nebo věřitele jeho smrtí. Podle § 1475 odst. 2 o. z. spadají do pozůstalosti i subjektivní práva a povinnosti zakládající se pouze na osobních poměrech zůstavitele, pokud byly jako dluh uznány nebo jako pohledávka uplatněny tak, že to vede k určení nebo uspokojení nároku zásahem veřejné moci. Důsledkem toho přejdou do pozůstalosti např. i zůstavitelova práva na bolestné, na satisfakci v penězích apod., byla-li za jeho života uznána nebo zažalována“. Jde zjevně o návrat k poměrům, které v této oblasti panovaly za účinnosti obecného zákoníku občanského z roku 1811 (srov. § 531 a § 1325), popř. k úpravě obsažené v ustanovení § 335 zákona č. 141/1950 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 1951 do 31. 3. 1964, podle něž závazek k náhradě bolestného a k náhradě za zohyždění nezánikal smrtí oprávněného, byl-li nárok již oprávněným uplatněn.

11. Uplatnil-li tedy poškozený za svého života u soudu nároky na pojistné plnění na náhradu nemajetkové újmy na zdraví vyjmenované v § 2958 o. z. (včetně náhrady za ZSU), tvoří tyto nároky v případě jeho smrti pozůstalost a mohou přejít na dědice (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. [25 Cdo 3556/2016](#), uveřejněné pod číslem 133/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, dále jen „Sb. rozh. obč.“).

12. Zákonodárce při přijetí občanského zákoníku účinného od 1. 1. 2014 vycházel z osobní povahy práva na satisfakci, jež zaniká smrtí oprávněné osoby (přímého poškozeného), a to i v případě, že se satisfakce poskytuje v penězích. Avšak vzhledem k tomu, že toto pojetí (důsledně respektované předchozí právní úpravou) vedlo k absurdním důsledkům, kdy byly osoby povinné k náhradě motivovány, aby co možná nejvíce prodlužovaly soudní řízení, případně aby co možná nejdéle mařily výkon rozhodnutí v „naději“ že poškozený zemře, stanovil zákonodárce výjimku, podle které práva poškozeným uplatněná u orgánu veřejné moci přecházejí na dědice (shodně viz Doležal, T. a Melzer, F. in Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. Praha: Leges, 2018, s. 1016, marg. č. 125; Pavelek, O. Přechod nároku na bolestné a náhrady za ztížení společenského uplatnění: aktuální otázky, Ad Notam 4/2017, s. 6). Tytéž argumenty lze obdobně uplatnit i proti požadavku dovolatelky, že v případě smrti poškozeného krátce po poškození zdraví má být peněžité náhrada ZSU podstatně krácena.

č. 100

13. Odvolací soud vzal v úvahu, že poškozený utrpěl úraz ve věku 42 let a byl v rámci svých omezených zdravotních dispozic velmi aktivní při trávení volného času. Odvolací soud proto neshledal žádné důvody pro modifikaci náhrady dle pravidel Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (dále jen „Metodika“). Podle znaleckého posudku znalce H. byla náhrada za ZSU vyčíslena na částku 9.240.276 Kč, tedy žalobci požadovaných 8.700.000 Kč na náhradě ZSU bylo přiznáno v plné výši. Námitky proti takto vysoké náhradě pak odvolací soud odmítl jako námitky zpochybňující odborné závěry znalce, k nimž nejsou žalovaná ani soud oprávněny.

14. Posledně uvedený názor je nutno korigovat v tom smyslu, že soud sice není oprávněn hodnotit a revidovat odborné závěry znalce, avšak nesmí přebírat jeho závěry mechanicky, je oprávněn a povinen i znalecký posudek hodnotit jako jiné důkazy, posuzovat správnost aplikace Metodiky, uplatnit modifikaci hodnocení provedeného znalcem se zřetelem ke konkrétním okolnostem případu, které již nemají medicínskou povahu (osobní poměry poškozeného, jeho zapojení do společenských aktivit před úrazem, míra zavinění a osobní poměry škůdce atd.), při právním posouzení respektovat závěry ustálené judikatury a stanovit konečnou přiměřenou výši náhrady (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2021, sp. zn. [25 Cdo 1361/2021](#), uveřejněný pod č. 90/2022 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. [25 Cdo 2843/2020](#)). Přes tuto dílčí nepřesnost v argumentaci je rozsudek odvolacího soudu z hlediska dovoláním uplatněného důvodu správný a ob stojí i z hlediska požadavků Ústavního soudu na správné používání Metodiky formulovaných v nálezu ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. [I. ÚS 1010/22](#).

15. Lze připustit, že účelem poskytnutí peněžité náhrady nemajetkové újmy na zdraví je opatřit poškozenému náhradní požitky za ty, o které v důsledku poškození zdraví přišel (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2023, sp. zn. [25 Cdo 455/2022](#)) a že tento účel poskytnutím peněžitého plnění dědicům poškozeného již nemůže být naplněn. Zákonodárce však projevil jednoznačnou vůli rozšířit výčet nároků, jež přecházejí na dědice, o nároky vázané na osobu zůstavitele, pokud byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci, a současně nebylo stanoveno žádné omezení rozsahu těchto nároků. Postavení dědiců nároku je tedy zcela totožné s postavením přímého poškozeného a není rozumného důvodu tento nárok snižovat pouze z důvodu smrti přímého poškozeného. Při opačném přístupu by vznikly neospravedlnitelné rozdíly v postavení dědiců poškozeného, který zemřel před skončením řízení o náhradě nemajetkové újmy na zdraví, a poškozeného, který zemřel po skončení takového řízení.

16. Ani námitka, že překážka lepší budoucnosti poškozeného trvala příliš krátce, není v dané věci přílehavá, neboť již podle judikatury ke ztížení společenského uplatnění podle občanského zákoníku účinného do 31. 12. 2013 a vyhlášky č. 440/2001 Sb. náhrada za ZSU je jednorázovým plněním, a proto ji nelze rozpočítávat na předpokládanou dobu života poškozeného a považovat ji za jakousi skrytou doživotní rentu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. [25 Cdo 5223/2009](#)). Stejný závěr platí i pro aktuální právní úpravu.

17. Není namístě ani analogické krácení náhrady podle pravidel obsažených v Metodice. Pokud Metodika doporučuje krácení náhrady z důvodu vyššího věku poškozeného, činí tak proto, že ZSU je zpravidla závažnější u osob mladších, které se s ním budou muset vyrovnávat po delší dobu, než u osob starších, které mnohé aktivity společenského uplatnění během dosavadního života zrealizovaly, jinými slovy nemajetková újma osob mladších je zásadně závažnější než újma osob starších, a proto je i náhrada této újmy vyšší. V případě smrti přímého poškozeného se však jeho újma nijak neumenšuje, a výše jednorázové náhrady nemajetkové újmy na zdraví nemůže tedy být závislá na nahodilé okolnosti, zda se přímý poškozený dožije přiznání a poskytnutí náhrady.

18. Žalovaná rovněž nic neuvádí ke kritériím formulovaným v ustanovení § 2953 o. z., z nichž by měla důvodnost snížení náhrady za ZSU vyplývat, a ani dovolací soud prostor pro užití tohoto ustanovení v projednávané věci nespátřuje. Především je nemajetková újma (na rozdíl od majetkové škody) stěží exaktně kvantifikovatelná, což komplikuje možnost nejprve stanovit správnou výši náhrady, a poté ji moderovat. Kromě toho hlediska významná pro využití moderačního práva se uplatní již při stanovení celkové výše náhrady (odčinění) nemajetkové újmy (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. [25 Cdo 894/2018](#), body 18 – 21, uveřejněný pod č. 85/2019 Sb. rozh. obč.) a tytéž okolnosti nelze při vyčíslení náhrady zohledňovat dvakrát. V neposlední řadě osobnostní práva (tedy i právo na ochranu zdraví) je funkčně vyšší hodnotou než právo na ochranu majetku škůdce (srov. tamtéž, bod 22), a z toho důvodu při odčinění újmy na osobnostních právech zásadně nemohou ohledy na majetkové poměry škůdce vést ke snížení náhrady. Moderace se v případě náhrady (odčinění) nemajetkové újmy může uplatnit jen velmi omezeně (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2020, sp. zn. [25 Cdo 2216/2019](#), uveřejněný pod číslem 83/2020 Sb. rozh. obč.). Tím spíše uvedené závěry platí pro posuzování výše náhrady pojistného plnění vypláceného pojišťovnou.

19. Rozhodnutí o náhradě za ZSU má deklaratorní charakter a právo na náhradu poškozenému vzniklo již splněním podmínek vzniku nároku. Děti poškozeného nabyly toto právo v důsledku dědění v plném rozsahu, a není tedy rozumného důvodu jejich nárok jakkoli krátit či moderovat.

20. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že okolnost, že poškozený, který utrpěl újmu na zdraví, uplatnil žalobou u soudu nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění, popřípadě na pojistné plnění na tuto náhradu, krátce poté zemřel a nárok přešel na jeho dědice, není důvodem ke snížení náhrady.

21. Jelikož dovolací soud neshledal dovolání žalované důvodným, postupoval podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. a dovolání zamítl.

č. 101

Ustanovení § 196 odst. 1 o. z. neomezuje právní osobnost právnické osoby v likvidaci ani neupravuje výjimku ze všeobecného zástupčího oprávnění likvidátora, nýbrž (pouze) ukládá likvidátorovi, aby jeho činnost směřovala výhradně k naplnění účelu likvidace, tj. ke zpeněžení majetku zrušené právnické osoby, k vyrovnání dluhů věřitelům a k vyplacení likvidačního zůstatku osobám oprávněným podle zákona, nestanoví-li zákon jinak. Konkretizuje tak (obecnou) povinnost likvidátora jednat s péčí řádného hospodáře, která je upravena v § 159 odst. 1 o. z.

Právnickou osobu proto zavazuje i takové právní jednání uskutečněné likvidátorem, které nesleduje naplnění účelu likvidace.

č. 101

Likvidace právnické osoby (o. z.), Zastoupení, Jednání za právnickou osobu (o. z.)

§ 164 odst. 1 o. z., § 187 odst. 1 o. z., § 188 o. z., § 191 odst. 2 o. z., § 193 o. z., § 196 odst. 1 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2023, sen. zn. [27 ICdo 65/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:27.ICDO.65.2023.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 12. 2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 25. 4. 2022, č. j. 206 ICm 46/2021-113, ve znění usnesení ze dne 9. 8. 2022, č. j. 206 ICm 46/2021-138, a usnesení ze dne 21. 2. 2023, č. j. 206 ICm 46/2021-165, zamítl žalobu o určení, že pohledávka žalobkyně přihlášená do insolvenčního řízení vedeného u Městského soudu v Praze pod označenou spisovou značkou přihláškou P6 jako dílčí pohledávka P6/1 v celkové výši 11.398.302 Kč a jako dílčí pohledávka P6/2 v celkové výši 11.344.196 Kč je po právu (výrok I.), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.).

2. Soud prvního stupně vyšel (mimo jiné) z toho, že:

1) Žalobkyně jako poskytovatelka a dlužnice jako objednatelka uzavřely dne 30. 5. 2017 rámcovou smlouvu na zajištění šíření reklamy (dále též jen „rámcová smlouva“). Jejím předmětem byl závazek žalobkyně poskytnout dlužnici reklamní služby dle této smlouvy a dle jednotlivých dílčích objednávek a povinnost dlužnice uhradit žalobkyni cenu těchto služeb a náklady s tím spojené v souladu s touto smlouvou. Cena byla splatná na základě daňového dokladu s lhůtou splatnosti 14 dnů od data vystavení.

Rámcová smlouva byla uzavřena na dobu určitou od 1. 6. 2017 do 31. 5. 2022 s opčním právem na dalších 5 let.

2) Od 10. 8. 2017 je žalobkyně v likvidaci.

3) Žalobkyně vyúčtovala dlužnici cenu za vysílání spotů na velkoplošných obrazovkách v měsíci listopadu a prosinci 2017 fakturami č. 1701112 a č. 1701118 ze dne 30. 11. 2017 a ze dne 28. 12. 2017, obě ve výši 7.800.000 Kč bez DPH (4 x 1.950.000 Kč), tj. 9.438.000 Kč včetně DPH ve výši 1.638.000 Kč.

4) Dne 7. 1. 2019 sepsaly žalobkyně jako věřitelka a dlužnice jako dlužnice uznání dluhu a dohodu o splátkách. V čl. I. je uvedeno, že žalobkyně zajistila dlužnici na základě rámcové smlouvy poskytnutí reklamního prostoru na velkoplošných obrazovkách. Žalobkyně za tyto služby vystavila dlužnici faktury č. 1701112 a č. 1701118, obě na částku 9.438.000 Kč. Žádná z těchto faktur nebyla uhrazena. Dlužnice se zavázala splatit dluh v 63 pravidelných splátkách splatných vždy k 15. dni každého měsíce, počínaje dnem 15. 1. 2019 (viz čl. II.).

5) Přihláškou ze dne 30. 9. 2020 přihlásila žalobkyně jako věřitelka č. 6 do insolvenčního řízení dílčí nevykonatelnou pohledávku č. 1 v celkové výši 11.398.302 Kč, sestávající z jistiny ve výši 9.438.000 Kč a z příslušenství v podobě zákonného úroku z prodlení ve výši 8,05 % ročně, tj. 1.960.302 Kč, a dále dílčí nevykonatelnou pohledávku č. 2 v celkové výši 11.344.196 Kč, sestávající z jistiny ve výši 9.438.000 Kč a z příslušenství v podobě zákonného úroku z prodlení ve výši 8,05 % ročně, tj. 1.906.196 Kč. Jako důvod vzniku obou dílčích pohledávek uvedla poskytování služeb v oblasti reklamy na velkoplošných obrazovkách na základě rámcové smlouvy.

6) Žalobkyně doplnila přihlášku podáními ze dne 19. 11. 2020 a ze dne 7. 12. 2020, v nichž uvedla, že pohledávky vznikly „objednáním rezervace času a následným poskytnutím smlouveného času na obrazových nosičích“. Objednávky konkrétních služeb byly sjednány emailovou korespondencí a též ústním jednáním a telefonicky.

7) Na přezkumném jednání konaném dne 8. 12. 2020 žalovaná zcela popřela pravost nevykonatelné pohledávky žalobkyně pod přihláškou P6 v celkové výši 22.742.498 Kč s tím, že „nebyl prokázán vznik nároku“.

3. Na takto ustaveném skutkovém základě dospěl soud prvního stupně k závěru, podle něhož žaloba není důvodná, neboť nebyl prokázán vznik smluvního vztahu mezi žalobkyní a dlužnicí, na jehož základě měla žalobkyně poskytnout dlužnici plnění popsané ve fakturách č. 1701112 a č. 1701118.

4. Soud, odkazuje na judikaturu Nejvyššího soudu, uvedl, že rámcová smlouva je tzv. nepojmenovanou smlouvou, která nezakládá závazkový vztah, a pohledávky a závazky z ní nevznikají. Teprve realizační smlouvou vzniká závazkový vztah obsahující právo věřitele na plnění a odpovídající povinnost dlužníka splnit závazek.

5. Žalobkyně tvrdila, že její pohledávky vznikly na základě rámcové smlouvy, následně „zkorigovala“ své tvrzení tak, že smluvní strany „sjednaly předmětný závazkový vztah ústně

či telefonicky, popřípadě elektronickou poštou“. K tomu však podle soudu „žádné hodnověrné důkazy předloženy nebyly“.

6. Ve vztahu k uznání dluhu ze dne 7. 1. 2019 soud, odkazuje na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. [32 Odo 1173/2004](#), uzavřel, že jej (za dlužnici) podepsala svědkyně JUDr. N. R. (která zastupovala jednatele společnosti HTS C. G. SE, nyní HTS 2020 SE) „na základě pokynu pana H.“, a navíc z něj není zřejmé, z jakého konkrétního závazkového vztahu předmětný dluh vznikl; proto nemá právní důsledek, jaké s ním žalobkyně spojuje.

7. Dále soud doplnil, že pokud by žalobkyně prokázala „vznik vlastních realizačních smluv, které by vyplývaly z rámcové smlouvy“, pak při vzniku těchto závazkových vztahů za žalobkyni „jednal likvidátor, který by tímto překročil meze svého jednatelského oprávnění“ dané ustanovením § 196 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), tudíž by se nemohlo jednat o „platné závazkové vztahy“. Pokud vůbec žalobkyně realizovala pro dlužnici v měsíci listopadu a prosinci 2017 nějaké plnění, stalo se tak na základě dohody bývalého jednatele žalobkyně Ing. R. B. a T. H., který však v druhé polovině roku 2017 za dlužnici „z pozice jednatele jednat nemohl“.

8. Vrchní soud v Praze k odvolání žalobkyně v záhlaví označeným rozsudkem rozhodnutí soudu prvního stupně změnil tak, že určil, že pohledávka žalobkyně přihlášená do insolvenčního řízení přihláškou P6 je po právu (první výrok), a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

9. Při posuzování překročení mezí oprávnění likvidátora soud prvního stupně podle odvolacího soudu pominul závěry ustálené judikatury Nejvyššího soudu, podle nichž právo namítat překročení či úplný nedostatek zástupčího oprávnění svědčí pouze osobě, na jejíž ochranu jsou dotčená pravidla stanovena, tedy tomu, jehož jménem neoprávněný zástupce jednal. V daném případě byla osobou oprávněnou vznést námitku nedostatku zástupčího oprávnění žalobkyně, neboť její likvidátor „mohl při uzavírání dílčích smluv překročit své pravomoci“. Pokud v tomto řízení námitku vznesla žalovaná, nelze k ní přihlížet. Podle odvolacího soudu proto nelze ani dovodit, že „pro překročení zástupčího oprávnění likvidátora by jednotlivé realizační smlouvy byly neplatné“.

10. Odvolací soud, odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. [32 Cdo 170/2010](#), dále uzavřel, že žalobkyně prokázala svá tvrzení o existenci realizační smlouvy a v řízení bylo zároveň prokázáno i písemné uznání dluhu dlužnicí. Naopak žalovaná neunesla své břemeno důkazní k tvrzení o neexistenci dluhu výslovně písemně uznaného.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

11. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), majíc za to, že „v odvolacím řízení byla řešena otázka hmotného práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená otázka posouzena jinak“. Jde o otázky:

- 1) „zda právní jednání likvidátora bylo v souladu s ust. § 196 odst. 1 o. z. ve spojení s ust. § 188 o. z.“,
- 2) „pokud bylo právní jednání likvidátora v rozporu s uvedenými ustanoveními, tak jaké následky jsou s porušením předmětných ustanovení likvidátorem spojeny“,
- 3) „v případě, kdy dovolací soud posoudí jednání likvidátora jako neplatné, zda se jedná o neplatnost absolutní nebo relativní“, a
- 4) „v případě, že dovolací soud posoudí jednání likvidátora jako překročení zástupčího oprávnění dle § 440 o. z., pak zda mohla překročení nebo nedostatek zástupčího oprávnění namítat dovolatelka“.

12. Dovolatelka namítá, že žalobkyně vstoupila ke dni 10. 8. 2017 do likvidace, čímž skončila její aktivní činnost a veškeré činnosti likvidátora měly směřovat výhradně k ukončení činnosti a zániku společnosti. Žalobkyně tedy nemohla „uzavírat žádné nové závazky a na základě nich nemohla poskytovat jakékoli plnění“. Právní jednání žalobkyně spočívající ve sjednání realizační smlouvy, na základě které mělo v měsíci listopadu a prosinci 2017 dojít k poskytnutí reklamních služeb dlužníci, je neplatné pro rozpor se zákonem.

č. 101

13. Odvolacímu soudu dovolatelka vytýká, že se vůbec nezabýval otázkou, zda lze učiněné právní jednání považovat za platné či nikoliv, a především jaké následky jsou spojené s jednáním likvidátora v rozporu s § 196 odst. 1 o. z. To je dle přesvědčení dovolatelky zcela v rozporu se smyslem právní úpravy likvidace.

14. Odkazujíc na závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. [29 Cdo 4747/2014](#), uveřejněného pod číslem 1/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 1/2017“), má dovolatelka za to, že s právním jednáním učiněným v rozporu s účelem likvidace je spojena neplatnost absolutní. Byla-li by následkem porušení § 196 odst. 1 o. z. likvidátorem neplatnost relativní, dovolatelka ji řádně namítla.

15. Dovolatelka rovněž namítá nesprávné právní posouzení odvolacím soudem, jestliže posoudil jednání likvidátora jako překročení zástupčího oprávnění podle § 440 o. z. V takovém případě by právní jednání likvidovanou společnost zavazovalo pouze v případě, kdyby jej schválila. Osobou oprávněnou schválit toto jednání by ovšem byl sám likvidátor, na kterého podle § 193 o. z. přechází působnost statutárního orgánu. Likvidátor se tak podle dovolatelky dostává do „zcela zjevného střetu zájmů“.

16. Dovolatelka je přesvědčena, že i tehdy, nebyla-li by následkem rozporu jednání likvidátora se zákazem stanoveným v § 188 o. z. jeho neplatnost, ale pouze překročení zástupčího oprávnění, byla jako insolvenční správce oprávněna překročení namítnout a soud byl povinen k této námitce přihlídnout. Dovolatelka je „dokonce“ přesvědčena, že smyslu a účelu právní úpravy likvidace odpovídá, aby soud k překročení zástupčího oprávnění likvidátorem musel přihlížet *ex officio* i bez námítky.

17. Podle názoru dovolatelky judikatura, o kterou odvolací soud opřel svůj právní názor, není pro projednávanou věc přílehlavá, neboť v rozhodnutích šlo vždy o případy překročení nebo nedostatku zástupčího oprávnění zaměstnanců společnosti nebo osob jednajících

za společnost na základě zplnomocnění. Judikatura však ani v jednom případě neřeší situaci, kdy za společnost v likvidaci jedná likvidátor. Jednání likvidátora je „zvláštním druhem jednání, kdy likvidátor není statutárním orgánem právnické osoby, není jejím zaměstnancem a nejedná ani na základě plné moci“.

18. Dovolatelka uzavírá, že v důsledku neplatnosti právního jednání likvidátora nelze pravost pohledávky uznáním dluhu „prokázat“, neboť učiněné neplatné právní jednání nelze konvalidovat tím, že následně došlo ze strany dlužnice k uznání závazku vůči žalobkyni.

19. Dovolatelka navrhuje, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

20. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání navrhuje, aby dovolání bylo jako nedůvodné zamítnuto.

č. 101

III.

Přípustnost dovolání

21. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení dovoláním otevřené otázky výkladu § 196 odst. 1 o. z., která nebyla v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dosud vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Podle § 159 o. z. kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky (odstavec 1). Nenahradil-li člen voleného orgánu právnické osobě škodu, kterou jí způsobil porušením povinnosti při výkonu funkce, ačkoli byl povinen škodu nahradit, ručí věřiteli právnické osoby za její dluh v rozsahu, v jakém škodu nenahradil, pokud se věřitel plnění na právnické osobě nemůže domoci (odstavec 3).

23. Podle § 164 odst. 1 o. z. člen statutárního orgánu může zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech.

24. Podle § 187 odst. 1 o. z. účelem likvidace je vypořádat majetek zrušené právnické osoby (likvidační podstatu), vyrovnat dluhy věřitelům a naložit s čistým majetkovým zůstatkem, jenž vyplyne z likvidace (s likvidačním zůstatkem), podle zákona.

25. Podle § 188 o. z. vstoupí-li právnická osoba do likvidace, nesmí za ni nikdo právně jednat mimo rozsah stanovený v § 196 od okamžiku, kdy se o jejím vstupu do likvidace dozvěděl nebo kdy se o něm dozvědět měl a mohl.

26. Podle § 191 odst. 2 o. z. na návrh osoby, která na tom osvědčí právní zájem, soud odvolá likvidátora, který řádně neplní své povinnosti, a jmenuje nového likvidátora.

27. Podle § 193 o. z. likvidátor nabývá působnosti statutárního orgánu okamžikem svého povolání. Za řádný výkon funkce likvidátor odpovídá stejně jako člen statutárního orgánu.

28. Podle § 196 odst. 1 o. z. činnost likvidátora může sledovat jen účel, jaký odpovídá povaze a cíli likvidace.

29. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu plyne, že:

1) Likvidace je zákonem upravený způsob vypořádání majetkových poměrů zrušené právnické osoby, jejíž jmění nepřechází na právního nástupce (universálního sukcesora) a jež má následně – po provedení likvidace – zaniknout. Je-li právnická osoba zrušena a vstoupí-li do likvidace, přestává naplňovat účel, pro který byla založena; její činnost nadále směřuje (musí směřovat) k naplnění cílů likvidace.

2) Likvidaci provádí k tomu určený orgán právnické osoby – likvidátor, na který přechází působnost statutárního orgánu zastupovat právnickou osobu.

3) Tím není vyloučeno, aby za určitých okolností právnickou osobu v likvidaci zastupovali členové statutárního orgánu. Tak tomu bude nejen po dobu, kdy právnická osoba nemá likvidátora (§ 189 odst. 2 o. z.), ale zpravidla i tehdy, nebude-li likvidátor oprávněn právnickou osobu zastoupit pro konflikt zájmů [§ 437 odst. 1 o. z., popř. § 54 a násl. zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)].

4) Jak vyplývá z § 187 odst. 1 o. z., je účelem likvidace vypořádání majetku zrušené právnické osoby (likvidační podstaty), vyrovnání dluhů věřitelům a naložení s čistým majetkovým zůstatkem, jenž vyplyne z likvidace (likvidačním zůstatkem) podle zákona. K tomu směřuje (musí směřovat) účel zrušené právnické osoby. Činnost likvidátora musí být v souladu s tímto účelem, jak vyplývá zejména z § 196 odst. 1, § 199 odst. 1, § 202 odst. 1 a § 205 odst. 1 o. z.

Srovnej zejména [R 1/2017](#), či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. [27 Cdo 2232/2022](#).

30. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se dále podává, že:

1) S účinností od 1. 1. 2014 soukromé právo opustilo rozlišování mezi přímým jednáním právnické osoby (členy statutárního orgánu) a jejím zastoupením; členové statutárního orgánu právnické osoby jsou nadále považováni za její zástupce (srov. výslovné znění § 164 odst. 1 o. z.).

2) Obecně platí, že člen statutárního orgánu je oprávněn zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech; svědčí mu tudíž ničím neomezené zástupčí oprávnění (§ 164 odst. 1 o. z.). Výjimky z tohoto pravidla upravuje zákon, popř. v souladu se zákonem zakladatelské právní jednání.

3) Zastoupení členem statutárního orgánu je zastoupením svého druhu (*sui generis*), na něž nedopadá ani úprava smluvního zastoupení (§ 441 až 456 o. z.), ani úprava zastoupení zákonného (§ 457 až 488 o. z.).

4) Zastupování právnické osoby navenek je jednou ze základních působností statutárního orgánu, již zásadně nelze statutárnímu orgánu odebrat, a to ani ujednáním v zakladatelském právním jednání.

Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. [27 Cdo 4593/2017](#), uveřejněný pod číslem 37/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a na něj navazující judikaturu.

31. Z citovaných zákonných ustanovení a ustálených judikatorních závěrů vyplývá, že likvidátorovi, který svým povoláním nabyl působnosti statutárního orgánu právnické osoby v likvidaci, svědčí všeobecné zástupčí oprávnění.

32. Odborná literatura není jednotná v názoru, jaké důsledky má nedodržení příkazu uvedeného v § 196 odst. 1 o. z.

33. Někteří autoři se domnívají, že vstupem právnické osoby do likvidace dochází k omezení její právní osobnosti, která přetrvává nadále jen v míře potřebné pro dokončení jejího zániku. Právní jednání uskutečněná mimo rámec takto omezené právní osobnosti právnickou osobu nezavazují [např. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku (s přihlédnutím k evropskému právu). 2. díl. § 56-104e. 3. vydání. Praha: Aspi Publishing, 2004, s. 360; Pelikán, R. In: Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol. Právo obchodních korporací. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 266].

34. Jiní autoři hovoří o omezení zástupčího oprávnění likvidátora pouze na právní jednání sledující účel, jaký odpovídá povaze a cíli likvidace [např. Josková, L. Likvidátor a statutární orgán kapitálové společnosti v likvidaci. Obchodněprávní revue, 2017, č. 3, s. 73 a 74; Eichlerová, K. In: Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol. Právo obchodních korporací. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, s. 349; Janošek, V. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, § 188 a § 196].

35. A konečně podle dalšího názoru představuje příkaz uvedený v § 196 odst. 1 o. z. pouze vnitřní omezení působnosti likvidátora nemající účinky vůči třetím osobám (tento názor zastávají Eichlerová, K. Dopady vstupu právnické osoby do likvidace na její právní jednání. Soukromé právo, 2019, č. 12, s. 19; Eichlerová, K. Zastoupení podnikatele. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 280-291; Josková, L. In: Josková, L., Pravdová, M., Zachardová, L. Likvidace obchodních společností. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 76-81).

36. Nejvyšší soud se přiklání k poslednímu z uvedených názorů, neboť sdílí argumentaci uvedenou na jeho podporu, podle které:

1) Má-li účel likvidace hrát roli pro vymezení právních jednání, která mohou být za právnickou osobu po vstupu do likvidace činěna a která nikoli s důsledky pro třetí osoby, měl by být účel likvidace vykládán objektivně, nikoli ve vazbě na likvidovanou právnickou osobu, její vnitřní poměry a konkrétní zvolenou strategii likvidace.

2) Současnému vnímání procesu likvidace odpovídá širší pojetí účelu likvidace, než tomu bylo v poměrech zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění

účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obch. zák.“). Působnosti statutárního orgánu, které likvidátor nabývá, již nejsou omezeny pouze na úkony (dříve) uvedené v § 72 obch. zák. Naplnění účelu likvidace může proběhnout mnoha způsoby (v případě podnikatele – právnické osoby to nemusí být jen prostřednictvím likvidace jeho obchodního závodu, tj. že po ukončení obchodů dojde k rozprodání jednotlivých věcí tvořících jeho obchodní závod, ale i tak, že obchodní závod bude zachován a prodán jako celek; v takovém případě je ukončení obchodů v rozporu s účelem likvidace). Nelze rovněž ztratit ze zřetele, že se způsob řešení likvidace v jejím průběhu může měnit. Způsob řešení likvidace se nezapisuje do veřejného rejstříku a likvidátor není povinen třetí osoby o zvoleném způsobu jakkoli informovat. Není proto správné, aby se riziko nesprávného postupu přenášelo na třetí osoby, které zpravidla nemají možnost posoudit soulad zvoleného způsobu likvidace se zákonem.

3) Jak omezená právní osobnost, tak omezené zástupčí oprávnění všech zástupců právnické osoby v likvidaci, vedou na první pohled k týmž důsledkům, a sice že z právního jednání, které nesměřuje k naplnění účelu likvidace, by právnická osoba nebyla nikdy zavázána. Rozdíl však spočívá v ochraně dobré víry třetích osob, jde-li o likvidaci právnické osoby, která je podnikatelem. Při upřednostnění výkladu směřujícího k omezené právní subjektivitě dobrá víra třetích osob nehraje roli, protože v takovém případě právnická osoba nemůže nabýt práva a povinnosti, které stojí mimo její právní osobnost. Při přijetí druhého předestřené výkladu, podle něhož vstupem právnické osoby do likvidace nedochází k omezení její právní osobnosti, nýbrž jen k omezení zástupčích oprávnění všech zástupců, by bylo významné, zda z pohledu třetí osoby bylo zjevné, že právní jednání zástupce právnické osoby nenaplnuje účel likvidace. Nevěděla-li by třetí osoba a vzhledem k okolnostem případu by ani nemohla vědět, že jednání nenaplnuje účel likvidace, byla by právnická osoba, která je podnikatelem, tímto jednáním podle § 431 o. z. vázána.

4) Toto druhé řešení, byť je uspokojivé s ohledem na bezpečnost obchodního styku a ochranu dobré víry obecně, není zcela uspokojivé s ohledem na právo jako normativní systém. Důvodem je skutečnost, že skrze tzv. nezjevné překročení (takové jednání zástupce, k němuž není oprávněn, třetí osoba však z okolností nepoznala ani nemohla poznat, že u něj zástupčí oprávnění k danému jednání absentuje) by právnická osoba v likvidaci byla zavázána z takových jednání, ke kterým by ji nikdo bez překročení zástupčího oprávnění zavázat nemohl (nikdo k tomu není oprávněn). Takový závěr je jen obtížně přijatelný. Uvažuje-li se totiž o omezení zástupčích oprávnění všech osob, které jsou oprávněny za právnickou osobu v likvidaci jednat, nelze z logiky věci uvažovat o neomezené právní osobnosti právnické osoby. Není-li zde nikoho, kdo by mohl za právnickou osobu v likvidaci jednat nad rámec omezení spočívajícího v naplnění účelu likvidace, pak právnická osoba práva a povinnosti plynoucí z takových jednání vůbec nabýt nemůže.

5) O tom, že smyslem § 188 o. z. ve spojení s § 196 o. z. je jen nastavit pravidla vnitřního vztahu mezi právnickou osobou v likvidaci a jejím zástupcem, svědčí dovětek obsažený v § 188 o. z., podle něhož zákaz jednat ve věcech nenaplnujících účel likvidace je účinný od okamžiku, kdy se o něm jednající osoba dozvěděla nebo kdy se o něm dozvědět měla a mohla. Má-li mít význam, zda jednající osoba věděla nebo vědět měla a mohla

o vstupu do likvidace, nemůže se jednat o omezenou právní osobnost, která má objektivní, nikoli subjektivní, charakter. Rovněž tento dovětek zpochybňuje, že jde o pravidlo vymezující rozsah zástupčího oprávnění, protože pro rozsah zástupčího oprávnění, zvláště je-li vymezen zákonem, není rozhodující vědomost zástupce, ale vědomost zastoupeného, příp. třetí osoby. To platí zejména o výlučných zástupcích podnikatele, u nichž je rozsah jejich zástupčího oprávnění vymezen zákonem jako pevný a neměnný z důvodu bezpečnosti obchodního styku. Dovětek tak spíše svědčí o tom, že jde o vnitřní povinnosti zástupce, které se neprojeví vůči třetí osobě.

Srov. Eichlerová, K. Dopady vstupu právnické osoby do likvidace na její právní jednání, Soukromé právo, 2019, č. 12, s. 19.

č. 101

37. Jak závěr o omezení právní osobnosti právnické osoby v likvidaci, tak i závěr o omezení všeobecného zástupčího oprávnění likvidátora, by ve svých důsledcích znamenaly zásadní zásah do právní sféry právnické osoby v likvidaci i do postavení třetích osob. Z tohoto důvodu by měly ze zákona (vyloženého v souladu s výkladovými pravidly uvedenými v § 2 o. z.) jasně a nezpochybitelně vyplývat. Jazykový, historický ani systematický výklad však k žádnému z těchto závěrů jednoznačně nevedou. Smyslu a účelu příkazu uvedeného v § 196 odst. 1 o. z., jímž je řádné provedení likvidace právnické osoby bez zbytečných průtahů, lze podle přesvědčení Nejvyššího soudu dosáhnout níže uvedenými (ve vztahu k právní sféře právnické osoby v likvidaci a působnosti likvidátora jako jejího orgánu, jakož i ke třetím osobám méně invazivními) prostředky.

38. Nejvyšší soud proto uzavírá, že § 196 odst. 1 o. z. neomezuje právní osobnost právnické osoby v likvidaci ani neupravuje výjimku ze všeobecného zástupčího oprávnění likvidátora, nýbrž (pouze) ukládá likvidátorovi, aby jeho činnost směřovala výhradně k naplnění účelu likvidace, tj. ke zpeněžení majetku zrušené právnické osoby, k vyrovnání dluhů věřitelům a k vyplacení likvidačního zůstatku osobám oprávněným podle zákona, nestanoví-li zákon jinak (srov. např. § 200 o. z.). Konkretizuje tak (obecnou) povinnost likvidátora jednat s péčí řádného hospodáře, která je upravena v § 159 odst. 1 o. z.

39. Poruší-li likvidátor povinnost vykonávat svou funkci s péčí řádného hospodáře právě tím, že jeho činnost nesměřuje k naplnění účelu likvidace, nýbrž k pokračování činnosti právnické osoby (k naplnění účelu, pro který byla založena), odpovídá právnické osobě za škodu tím způsobenou, popř. ručí za její dluhy podle § 159 odst. 3 o. z. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sp. zn. [27 Cdo 59/2022](#), uveřejněný pod číslem 29/2023 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, a v něm citovanou judikaturu). Porušení této povinnosti navíc může vést k odvolání likvidátora buď příslušným orgánem právnické osoby, který jej do funkce povolal, anebo rozhodnutím soudu podle § 191 odst. 2 o. z.

40. Lze proto shrnout, že právnickou osobu zavazuje i takové právní jednání uskutečněné likvidátorem, které nesleduje naplnění účelu likvidace. Závěr odvolacího soudu, podle něhož je žalobkyně jednáním likvidátora vázána, je tak – ve výsledku – správný.

41. Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo a jelikož Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady, k jejichž existenci přihlíží u přípustných dovolání z úřední

povinnosti (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.), dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 101

č. 102

Na běh lhůty k podání žaloby o určení pravosti a výše nevykonatelné pohledávky popřené insolvenčním správcem nemá žádný vliv okamžik zveřejnění protokolu o přezkumném jednání, při kterém insolvenční správce pohledávku popřel, v insolvenčním rejstříku; to platí bez zřetele k tomu, zda jde o třicetidenní lhůtu počítanou od přezkumného jednání, jehož se věřitel popřené pohledávky účastnil, nebo zda jde o patnáctidenní lhůtu počítanou od doručení vyrozumění podle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona věřiteli popřené pohledávky (§ 198 odst. 1 insolvenčního zákona).

Incidenční spory (odporové spory), Lhůty

§ 605 o. z., § 5 písm. a) IZ, § 159 odst. 1 písm. a) IZ, § 160 odst. 1, 4 IZ, § 189 IZ, § 190 odst. 1 IZ, § 192 odst. 2 IZ, § 197 IZ, § 198 odst. 1 IZ, § 421 IZ, § 13 vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 311/2007 Sb.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2023, sen. zn. [29 ICdo 88/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.ICDO.88.2023.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2023.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 27. 1. 2023, č. j. 205 ICm 2520/2022-23, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Odmítl žalobu, kterou se žalobce (T. Z.) domáhal vůči žalovanému (Ing. L. L., Ph.D., jako insolvenčnímu správci dlužníka R. s. r. o.) určení, že jeho pohledávka přihlášená ve výši 1.863.541,65 Kč do insolvenčního řízení vedeného insolvenčním soudem pod označenou spisovou značkou je po právu (bod I. výroku).

[2] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 8.228 Kč (bod II. výroku).

[3] Vrátil žalobci soudní poplatek ve výši Kč 5.000 (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházející z ustanovení § 159 odst. 1 písm. a/, § 160 odst. 1 a 4, § 197 odst. 2 a § 198 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k následujícím závěrům:

3. Přezkumné jednání, při kterém insolvenční správce dlužníka popřel pohledávku žalobce, se konalo dne 3. 8. 2022 a žalobce se jej osobně zúčastnil. O výsledku přezkumného jednání

vyrozuměl žalovaný žalobce písemně podáním datovaným 16. 8. 2022, doručeným žalobci do jeho datové schránky dne 17. 8. 2022.

4. Třicetidenní lhůta počítaná od konání přezkumného jednání (198 odst. 1 insolvenčního zákona) tak uplynula 2. 9. 2022 a patnáctidenní lhůta počítaná od doručení vyrozumění (§ 197 odst. 2 insolvenčního zákona) uplynula 1. 9. 2022. Incidenční žaloba však byla dodána do datové schránky insolvenčního soudu teprve 3. 9. 2022 a jako opožděnou „nezbývá“ než ji odmítnout podle § 160 odst. 4 insolvenčního zákona.

5. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 28. 2. 2023:

[1] Potvrdil usnesení insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

6. Odvolací soud – vycházejí z týchž ustanovení insolvenčního zákona jako insolvenční soud – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

7. Poučení, jak má v insolvenčním řízení postupovat přihlášený věřitel, jehož nevykonatelná pohledávka byla při přezkumném jednání účinně popřena co do pravosti, výše nebo pořadí, se takovému věřiteli v případě, že je při přezkumném jednání přítomen, má dostat již při tomto jednání (zpravidla v jeho závěru a lhostejno, zda od insolvenčního soudu nebo prostřednictvím přítomného insolvenčního správce). Nestane-li se tak, pak písemné vyrozumění ve smyslu § 197 odst. 2 insolvenčního zákona, musí insolvenční správce zaslat nejen těm věřitelům popřené nevykonatelné pohledávky, kteří se přezkumného jednání nezúčastnili, nýbrž i těm věřitelům popřené nevykonatelné pohledávky, kterým se (ač byli přítomni) nedostalo náležitého poučení při přezkumném jednání. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. [29 Cdo 3582/2010](#), uveřejněné pod číslem 97/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 97/2011“) [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

8. V daném případě byl žalobce na přezkumném jednání konaném dne 3. 8. 2022 osobně přítomen a v jeho závěru obdržel od insolvenčního soudu řádné poučení ve smyslu § 197 odst. 2 insolvenčního zákona, pročež již nebylo zapotřebí zasílat mu písemné vyrozumění o popření jeho pohledávek. To, že tak žalovaný (insolvenční správce) přesto učinil, nemění nic na tom, že lhůta pro podání žaloby (počítána podle dní) začala žalobci běžet ve smyslu § 57 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), od přezkumného jednání (nezapočítává se den, kdy došlo ke skutečnosti určující počátek lhůty) a marně uplynula třicátým dnem lhůty (§ 198 odst. 1 insolvenčního zákona), tedy 2. 9. 2022.

9. Kdyby žalobce (věřitel) nebyl přítomen na přezkumném jednání, nebo kdyby se mu od soudu (insolvenčního správce) nedostalo poučení ve smyslu § 197 odst. 2 a 4 § 198 odst. 1 insolvenčního zákona v závěru přezkumného jednání, začala by mu běžet lhůta k podání žaloby od doručení vyrozumění obsahujícího poučení ve smyslu § 198 odst. 1 insolvenčního zákona (nezapočítává se den, kdy došlo ke skutečnosti určující počátek lhůty), která by marně

uplynula 1. 9. 2022 (dříve než lhůta počítaná od přezkumného jednání). Insolvenční soud tedy žalobu správně odmítl jako opožděnou (podle § 160 odst. 4 insolvenčního zákona).

10. Žalobce se mýlí, domnívá-li se, že se mu na přezkumném jednání nedostalo poučení o dalším postupu ve smyslu § 197 odst. 2 insolvenčního zákona (toto jeho tvrzení odporuje protokolu z přezkumného jednání). Srov. k tomu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2021, sen. zn. [29 NSČR 64/2020](#) [jde o usnesení uveřejněné pod číslem 83/2022 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 83/2022“)], z něž se výslovně podává, že poučení „o dalším postupu“ se má dostat „věřiteli, jehož nevykonatelná přihlášená pohledávka byla popřena“. Jinak řečeno, ustanovení § 197 odst. 2 části věty před středníkem insolvenčního zákona předpokládá, že poučení o účincích popření pravosti, výše nebo pořadí nevykonatelné pohledávky (stejně jako poučení o účincích popření pořadí vykonatelné pohledávky) se věřiteli dostane (má dostat) při přezkumném jednání poté, co osoba nadaná popěrným právem takové popření uplatní. Promítnuto do poměrů projednávané věci tak žalobce byl na přezkumném jednání řádně poučen podle ustanovení § 197 odst. 2 věty před středníkem a podle ustanovení § 198 odst. 1 insolvenčního zákona po popření jeho pohledávky insolvenčním správcem; nadto se mu dostalo poučení ještě formou písemného vyzoomění o popření jeho pohledávek žalovaným, pročež nyní nemůže tvrdit, že poučen nebyl, nebo že lhůta k podání dosud nezačala běžet a neuplynula.

11. Další argumentaci žalobce týkající se schůze věřitelů (jejího programu), respektive žalobcova návrhu na přerušování řízení do doby, než soud opraví chyby v protokolu ze schůze věřitelů, má odvolací soud za bezpředmětnou; schůze věřitelů (a její program) je relativně samostatnou fází řízení, jež nemá žádný vliv na zjištění pohledávek popřených na přezkumném jednání konaném dne 3. 8. 2022 a tedy ani na běh lhůty pro podání žaloby ve smyslu § 198 insolvenčního zákona.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky plynutí lhůty k podání žaloby věřitelem, jehož pohledávka byla popřena.

13. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

14. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel soudům vytýká, že vyšly z doslovného znění § 198 odst. 1 insolvenčního zákona, přičemž takový výklad nemůže obstát s ohledem na konkrétní okolnosti případu a na ustanovení článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Míní, že „postupem“ obou soudů mu byla odňata možnost řádně uplatnit svá věřitelská práva incidenční žalobou, uváděje, že důvodem tohoto přesvědčení jsou vážné vady ve zveřejňování klíčových dokumentů v insolvenčním rejstříku insolvenčním soudem.

15. Podle dovolatele je zapotřebí vykládat ustanovení § 198 odst. 1 insolvenčního zákona tak, že tam stanovená třicetidenní lhůta nezačne běžet dříve, než insolvenční soud zveřejní v insolvenčním rejstříku dokumenty podstatné pro zpracování žaloby, zejména protokol o přezkumném jednání a popěrné úkony insolvenčního správce a věřitelů. „Alternativně“ je dovolatel názoru, že i kdyby předmětná lhůta začala běžet, pak analogicky (analogicky s patnáctidenní lhůtou pro podání žaloby počítanou od písemného vyrozumění podle § 197 odst. 2 nebo podle § 410 odst. 2 insolvenčního zákona) neskončí dříve, než uplynutím 15 dnů od takového zveřejnění.

16. Co do prodlev se zveřejňováním dokumentů v insolvenčním rejstříku odkazuje dovolatel na své opakované stížnosti a na zprávu Veřejného ochránce práv ze dne 28. 3. 2023.

17. Veřejný ochránce práv správně poukazuje na to, že zúčastnil-li se věřitel přezkumného jednání a byl-li na něm poučen o dalším postupu, insolvenční správce mu již nemusí zasílat vyrozumění o popření pohledávky. Není-li protokol z jednání včas zveřejněn v insolvenčním rejstříku, věřitel se při přípravě žaloby musí spoléhat na to, co soud zveřejnil před přezkumným jednáním, a dále na to, co si o popření pohledávky z přezkumného jednání sám pamatuje, což může značně ztížit jeho žalobní argumentaci a zatížit žalobu nepřesnostmi a chybami.

18. I v případě, kdy se věřitel jednání nezúčastní a obdrží vyrozumění insolvenčního správce o popření pohledávky, může mít protokol z přezkumného jednání význam pro sepsání žaloby; věřitel si díky němu může ověřit, zda vyrozumění je v souladu s popřením pohledávky, ke kterému došlo na jednání, případně s dalším vývojem na jednání. Jestliže se záznam z přezkumného jednání povinně zveřejňuje v insolvenčním rejstříku, pak jeho zveřejnění před uplynutím lhůty může usnadnit pozici jak věřitelům, tak soudu. Veřejný ochránce práv se proto domnívá (s čímž dovolatel souhlasí), že protokol z přezkumného jednání by měl být zveřejněn v insolvenčním rejstříku ve lhůtě pro podání žaloby proti popření pohledávky, přesto že tato lhůta (rozuměj lhůta ke zveřejnění) není stanovena zákonem ani metodickým pokynem.

19. Žaloba „proti popření“ pohledávky je úkonem, jímž se zahajuje řízení ve věci, a s ohledem na zásadu dispoziční a projednací je legitimní očekávat, že ji žalobce zacílí ve správném rozsahu proti správnému popěrnému úkonu a skutkově a právně se vymezí proti relevantním popěrným argumentům. Takovou žalobu nelze rozumně podat, není-li k dispozici oficiální dokument, z něž by bylo jasně patrné, jaké pohledávky, kdo, proč a v jakém rozsahu popřel. Takovým dokumentem je jedině protokol o přezkumném jednání, neboť bez ohledu na dokumenty doručené soudu dříve (přezkumné listy, seznamy pohledávek), popření na přezkumném jednání může být učiněno „zcela odlišně“, jak co do okruhu pohledávek, tak co do rozsahu popření a uvedených důvodů.

20. Plyne-li z ústavního pořádku právo jednotlivce domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu, je nutno uzavřít, že tato možnost nemůže být pouze formální, ale musí být materiálně realizovatelná.

21. Má-li tedy žalobce podat v určité lhůtě žalobu, která je obsahově závislá na dokumentech povinně zveřejňovaných soudem, je na svém ústavně garantovaném právu krácen, jestliže soud v předmětné lhůtě (nebo lépe pak v rozumné době před jejím vypršením) takové dokumenty nezveřejní. Potud dovolatel poukazuje analogicky na judikaturu Ústavního soudu,

např. na nález ze dne „15. 3. 2022“ (správně 8. 3. 2022), „č. j.“ (správně sp. zn.) [I. ÚS 47/22](#), v němž je řešena otázka plynutí lhůty pro podání stížnosti ve vazební věci [který je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněné níže) dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu].

22. I v této věci lhůta formálně plyne od konání přezkumného jednání, nicméně je porušením práva na přístup k soudu podle článku 36 odst. 1 Listiny a práva na spravedlivý proces zaručeného článkem 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), kdyby měl být dovolatel cestou průtahů ve zveřejnění podstatných dokumentů v insolvenčním rejstříku nucen podávat žalobu „po paměti“ nebo v neuspokojivé kvalitě.

23. I zde je třeba trvat na tom, že věřitel má právo seznámit se před podáním žaloby s písemným vyhotovením protokolu z přezkumného jednání a popěrných úkonů, aby se mohl vymezit proti jejich důvodům a rozsahu.

24. Dovolatel též poukazuje na konstantní pravidlo ústavně konformní interpretace, tedy na to, že ustanovení jednoduchého práva je třeba vykládat tak, aby výkladem byla šetřena jejich podstata, smysl, účel a ústavní pravidla, z nichž vycházejí. Tento výklad má pak přednost před mechanickým jazykovým zněním zákona, uzavírá dovolatel.

III.

Přípustnost dovolání

25. Pro dovolací řízení v této věci je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

26. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

27. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

28. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

29. Pro právní posouzení věci jsou rozhodné především následující skutkové údaje (jak plynou z insolvenčního spisu):

30. Usnesením ze dne 7. 1. 2022, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne, ve znění (opravného) usnesení ze dne 8. 2. 2022, zveřejněného v insolvenčním rejstříku dne 10. 2. 2022, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka [na základě insolvenčního návrhu dlužníka a označených věřitelů, včetně společnosti O. (dále jen „věřitel O“)] a insolvenčním správcem dlužníka ustanovil žalovaného.

31. K odvolání věřitele O (jež směřovalo proti výroku o ustanovení insolvenčního správce dlužníka) Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 16. 6. 2022, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 22. 6. 2022, potvrdil usnesení insolvenčního soudu ve výroku o ustanovení insolvenčního správce dlužníka.

32. Žalobce podáním datovaným 1. 9. 2021, doručeným insolvenčnímu soudu téhož dne (P3-1), přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka nevykonatelnou dílčí pohledávku č. 1 v celkové výši 820.697 Kč, sestávající z jistiny ve výši 820.000 Kč [představující ušlý zisk (ztrátu na výděлку) ve výši 10.000 Kč denně za dobu od skončení pracovního poměru žalobce u věřitele O pro škodnou událost dlužníka (pomluvu)] a ze zákonného úroku z prodlení ve výši 697 Kč. Dále tamtéž přihlásil (jako podmíněnou) dílčí pohledávku č. 2 v celkové výši 200.000 Kč. Podáním datovaným 7. 3. 2022, doručeným insolvenčnímu soudu téhož dne (P3-2), přihlásil žalobce nevykonatelnou dílčí pohledávku č. 3 v celkové výši 842.844,65 Kč, odůvodňuje její vznik stejně jako u dílčí pohledávky č. 1, pouze s tím rozdílem, že jistina dílčí pohledávky č. 3 ve výši 820.000 Kč představuje ušlý zisk (ztrátu na výděлку) ve výši 10.000 Kč denně za jiné období (za dobu od září 2021 do prosince 2021) zbývajících 22.844,65 Kč tvoří zákonný úrok z prodlení za dobu od 1. 10. 2021 do 31. 12. 2021. Celkem tak žalobce přihlásil pohledávky ve výši 1.863.541,65 Kč. Podáním datovaným 16. 3. 2022, doručeným insolvenčnímu soudu téhož dne (P3-3), pak žalobce doplnil důvody vzniku dílčí pohledávky č. 2.

33. Seznam přihlášených pohledávek, datovaný 29. 3. 2022 (dále jen „seznam z 29. 3. 2022“) a zahrnující i (doplněnou) přihlášku pohledávky žalobce, zveřejnil insolvenční soud v insolvenčním rejstříku dne 30. 3. 2022 (B-1).

34. V přezkumném listu připojeném k seznamu z 29. 3. 2022 je ohledně dílčí pohledávky č. 1 (820.697 Kč) zaznamenáno, že ji insolvenční správce popírá co do pravosti a co do výše (s tím, že skutečná výše pohledávky činí 100 Kč). Takto zaznamenaný popěrný úkon odůvodňuje insolvenční správce dlužníka tamtéž následovně:

„Insolvenční správce popírá pohledávku ve výši 820.697 Kč co do pravosti (pohledávka neexistuje, nárok nevznikl), *in eventum*, pro případ, že pravost pohledávky bude zjištěna, insolvenční správce popírá pohledávku co do výše 820.597 Kč a tvrdí, že správná a skutečná výše pohledávky činí 100 Kč.

Věřitel přihláškou uplatňuje pohledávku, jejímž titulem má být ušlý zisk (ztráta na výděлку) 10.000 Kč denně od skončení pracovního poměru věřitele u zaměstnavatele (u věřitele O) z důvodu údajné škodné události dlužníka, a to pomluvy.

Věřitel však neprokázal naplnění podmínek pro vznik nároku na náhradu škody. Věřitel neprokázal vznik škody v jím tvrzené výši ani protiprávní jednání dlužníka. Věřitel rovněž neprokázal existenci příčinné souvislosti mezi tvrzeným jednáním dlužníka a věřitelem tvrzenou škodou (ušlým ziskem), která mu měla takovýmto věřitelem označovaným jednáním vzniknout. Dle insolvenčního správce pak není prokázáno ani zavinění na straně dlužníka.

Vzhledem ke všem výše popsaným skutečnostem tak nemá insolvenční správce za prokázané, že by věřiteli svědčil jím uplatněný nárok a že by jím uplatněná pohledávka existovala. Z tohoto důvodu tak nezbylo insolvenčnímu správci nic jiného než pohledávku věřitele popřít co do pravosti.

In eventum, pro případ, že pravost pohledávky bude zjištěna, insolvenční správce popírá pohledávku co do výše 820.597 Kč a tvrdí, že správná a skutečná výše pohledávky činí 100 Kč.“

35. Také ohledně dílčí pohledávky č. 3 (842.844,65 Kč) je v přezkumném listu připojeném k seznamu z 29. 3. 2022 zaznamenáno, že ji insolvenční správce popírá co do pravosti a co do výše (s tím, že skutečná výše pohledávky činí 100 Kč). Takto zaznamenaný popěrný úkon je (ve vztahu k částce 842.844,65 Kč) odůvodněn stejnými slovy, jako jsou ta, jež se týkala dílčí pohledávky č. 1, s doplněním, že potud věřitel uplatňuje uvedenou částku za období, za které tento nárok neuplatnil jako dílčí pohledávku č. 1.

36. Ohledně dílčí pohledávky č. 2 (200.000 Kč) je v přezkumném listu připojeném k seznamu z 29. 3. 2022 zaznamenáno, že ji insolvenční správce popírá co do pravosti a co do výše (s tím, že skutečná výše pohledávky opět činí 100 Kč). Takto zaznamenaný popěrný úkon je odůvodněn následovně:

„Insolvenční správce popírá pohledávku ve výši 200.000 Kč co do pravosti (pohledávka neexistuje, nárok nevznikl), *in eventum*, pro případ, že pravost pohledávky bude zjištěna, insolvenční správce popírá pohledávku co do výše 199.900 Kč a tvrdí, že správná a skutečná výše pohledávky činí 100 Kč.

Věřitel přihláškou uplatňuje podmíněnou pohledávku, která má odpovídat náhradě za nemajetkovou újmu pro neposkytnutí tzv. zadostiučinění v podobě omluvy zveřejněné v insolvenčním rejstříku vedeném ohledně dlužníka, v jednom celostátním periodiku a na internetových stránkách dlužníka. Podmínkou vzniku této pohledávky je neposkytnutí popsaného zadostiučinění.

Věřitel však dle insolvenčního správce neprokázal vznik nároku na přiměřené zadostiučinění v podobě jím specifikované. Dle insolvenčního správce tak ani nikdy nemůže dojít k naplnění věřitelem specifikované podmínky, tj. vzniku nároku na náhradu za neposkytnutí věřitelem popsaného zadostiučinění.

Vzhledem k popsanému tak nemá insolvenční správce za prokázané, že by věřiteli svědčil jím uplatněný nárok a že by jím uplatněná podmíněná pohledávka mohla kdykoliv v budoucnu vzniknout. Z tohoto důvodu tak nezbylo insolvenčnímu správci nic jiného než pohledávku věřitele popřít co do pravosti.

In eventum, pro případ, že pravost pohledávky bude zjištěna, insolvenční správce tvrdí, že správná a skutečná výše pohledávky činí 100 Kč.“

37. V protokolu o přezkumném jednání, jež se konalo dne 3. 8. 2022, zveřejněném v insolvenčním rejstříku 7. 9. 2022 (B-70), je úvodem zaznamenáno, že předmětem přezkumného jednání je přezkoumání pohledávek věřitelů uvedených v seznamu ze dne

29. 3. 2022 (B-1), který je přílohou protokolu, a v němž jsou vyznačena stanoviska insolvenčního správce k jednotlivým přezkoumávaným pohledávkám. Tamtéž je uvedeno, že věřitelé byli poučeni o možnosti nahlédnout do seznamu přihlášených pohledávek zpracovaného insolvenčním správcem a do dokladů, na jejichž základě byl sestaven, že jednotlivé pohledávky věřitelů budou přezkoumány dle seznamu přihlášených pohledávek, výsledek přezkumného jednání bude zapsán do tohoto seznamu insolvenčním správcem a upravený seznam bude nedílnou součástí tohoto protokolu a rovněž bude zveřejněn v insolvenčním rejstříku, s tím, že věřitelé mohou požádat soud o výpis z uvedeného seznamu.

38. Protokol o přezkumném jednání sepsala podle diktátu soudce přítomná zapisovatelka a proti protokolaci nebyly podle protokolu vzneseny námitky. Popěrný úkon, jímž insolvenční správce dlužníka popřel (mimo jiné) dílčí pohledávky žalobce, je v protokolu o přezkumném jednání zaznamenán následovně:

„Insolvenční správce popírá pohledávky (...) věřitele č. 3 zcela pro pravost a výši, s tím, že případná výše činí 100 Kč (u každé dílčí pohledávky)“.

č. 102

39. Žalobce se přezkumného jednání zúčastnil osobně; srov. prezenční listinu zveřejněnou v insolvenčním rejstříku 7. 9. 2022 (B-72).

40. Podle protokolu o přezkumném jednání insolvenční soud poté, co shrnul výsledek přezkumného jednání tak, že zcela sporné zůstaly pohledávky věřitelů č. 1 až 3, č. 6 a č. 8 a 9, zaznamenal následující poučení:

„Soud poučuje v souladu s ustanovením § 197 odst. 2 insolvenčního zákona a ustanovením § 13 vyhlášky č. 311/2007 Sb. přítomné věřitele o popření jejich pohledávek a dalším postupu.“

Věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena insolvenčním správcem, mohou uplatnit své právo žalobou na určení u insolvenčního soudu do 30 dnů od přezkumného jednání. Žalobu podávají vždy proti insolvenčnímu správcem. Nedojde-li žaloba ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu, k pohledávce popřené co do pravosti se nepřihlíží; pohledávka popřená co do výše nebo pořadí je v takovém případě zjištěna ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření. V žalobě může žalobce uplatnit jako důvod vzniku této pohledávky pouze skutečnosti, které jako důvod vzniku této pohledávky uplatnil nejpozději do skončení přezkumného jednání.“

41. V přezkumných listech připojených k upravenému seznamu přihlášených pohledávek z 8. 8. 2022 (dále jen „upravený seznam z 8. 8. 2022“), zveřejněnému v insolvenčním rejstříku 7. 9. 2022 (B-77), je důvod a rozsah popření pravosti a výše dílčích pohledávek dovolatele č. 1 až 3 zaznamenán stejně jako v přezkumných listech připojených k seznamu z 29. 3. 2022.

42. Podáním datovaným 16. 8. 2022, doručeným dovolateli (do datové schránky) 17. 8. 2022 (B-84), vyrozuměl insolvenční správce dlužníka dovolatele o tom, že při přezkumném jednání popřel dovolatelem přihlášené dílčí pohledávky č. 1 až 3 co do pravosti a (*in eventum*) co do výše (tak, že správná výše každé z dílčích pohledávek činí 100 Kč). Důvod a rozsah popření každé z dílčích pohledávek formuloval insolvenční správce ve vyrozumění stejně, jako

v přezkumných listech připojených k seznamu z 29. 3. 2022 i jako v přezkumných listech připojených k upravenému seznamu z 8. 8. 2022.

43. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“) [ve znění, jež nedoznalo změn od rozhodnutí o úpadku dlužníka]:

§ 5 (insolvenčního zákona)
Zásady insolvenčního řízení

Insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách:

a/ insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů;

(...)

§ 159 (insolvenčního zákona)

(1) Incidenčními spory jsou

a/ spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek,

(...)

§ 160 (insolvenčního zákona)

(1) Incidenční spor se projedná a rozhodne na návrh oprávněné osoby, podaný v rámci insolvenčního řízení u insolvenčního soudu; tento návrh má povahu žaloby.

(...)

(4) Žalobu podanou podle odstavce 1 opožděně nebo osobou, která k tomu nebyla oprávněna, insolvenční soud odmítne. Stejně postupuje, má-li žaloba nedostatky, které se nepodařilo odstranit a které mu brání v řízení o ní pokračovat.

(...)

§ 189 (insolvenčního zákona)
Seznam přihlášených pohledávek

(1) Insolvenční správce sestaví seznam přihlášených pohledávek; u pohledávek, které popírá, to výslovně uvede. Do seznamu se nezařazují pohledávky, ke kterým se nepřihlíží, pohledávky vyloučené z uspokojení a další pohledávky, u kterých to stanoví zákon. Zajištění věřitelé se v seznamu uvádějí zvlášť. U každého věřitele musí být uvedeny údaje potřebné k jeho identifikaci a údaje pro posouzení důvodu vzniku, výše

a pořadí jeho pohledávky; u zajištěných věřitelů se navíc uvádí důvod a způsob zajištění. V seznamu se zvláště vyznačí pohledávky vykonatelné a pohledávky přihlášené jako podmíněné osobami, od kterých může věřitel požadovat plnění podle § 183 odst. 1 a 2. V seznamu se vyznačí návrh na rozhodnutí o hlasovacím právu u pohledávek, které zatím nejsou přezkoumány, a údaj o existenci propojení podle § 53 odst. 1, 3 a 5, je-li insolvenčnímu správci známa.

(2) Seznam přihlášených pohledávek insolvenční správce sestavuje a doplňuje tak, aby jej mohl uzavřít neprodleně po skončení lhůty k podání přihlášek pohledávek a v dostatečném předstihu před termínem konání přezkumného jednání. Účastníci jsou oprávněni u insolvenčního správce nahlédnout do seznamu přihlášených pohledávek a do dokladů, na jejichž základě byl sestaven.

(3) Seznam přihlášených pohledávek zveřejní insolvenční soud v insolvenčním rejstříku nejpozději 15 dnů přede dnem, kdy se o nich má konat přezkumné jednání, a má-li se přezkumné jednání konat do 30 dnů po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, nejpozději 10 dnů přede dnem, kdy se o nich má konat přezkumné jednání. Je-li způsobem řešení úpadku oddlužení, zveřejní insolvenční soud v insolvenčním rejstříku seznam přihlášených pohledávek spolu se zprávou o přezkumu. Insolvenční soud dále bez zbytečného odkladu zveřejní v insolvenčním rejstříku každou změnu seznamu přihlášených pohledávek a zprávy o přezkumu.

č. 102

(...)

§ 190 (insolvenčního zákona) Přezkumné jednání

(1) Přezkoumání přihlášených pohledávek se děje, není-li způsobem řešení úpadku oddlužení, na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem.

(...)

§ 192 (insolvenčního zákona) Popření přihlášených pohledávek

(...)

(2) Insolvenční správce může při přezkumném jednání změnit stanovisko, které zaujal k jednotlivým pohledávkám v seznamu přihlášených pohledávek.

(...)

§ 197 (insolvenčního zákona)

(1) Výsledek přezkumného jednání zapíše insolvenční správce do seznamu přihlášených pohledávek; takto upravený seznam tvoří součást zápisu o přezkumném jednání. Věřitelům, kteří o to požádají, vydá insolvenční soud z tohoto seznamu výpis.

(2) Věřitele, jehož nevykonatelná přihlášená pohledávka byla popřena při přezkumném jednání, poučí insolvenční správce nebo insolvenční soud při přezkumném jednání o dalším postupu; věřitele, který se přezkumného jednání nezúčastnil, o tom insolvenční správce písemně vyrozumí, a to i tehdy, je-li popření uvedeno v upraveném seznamu přihlášených pohledávek.

§ 198 (insolvenčního zákona)

Popření nevykonatelné pohledávky insolvenčním správcem

(1) Věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena insolvenčním správcem, mohou uplatnit své právo žalobou na určení u insolvenčního soudu do 30 dnů od přezkumného jednání nebo od právní moci rozhodnutí o schválení zprávy o přezkumu podle § 410 odst. 3 písm. a); tato lhůta však neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyrozumění podle § 197 odst. 2 nebo § 410 odst. 2. Žalobu podávají vždy proti insolvenčnímu správci. Nedojde-li žaloba ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu, k pohledávce popřené co do pravosti se nepřihlíží; pohledávka popřená co do výše nebo pořadí je v takovém případě zjištěna ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření.

(...)

§ 421 (insolvenčního zákona)

(1) V insolvenčním rejstříku insolvenční soud zveřejňuje chronologicky s uvedením okamžiku vložení tyto písemnosti a informace:

a/ rozhodnutí insolvenčního soudu vydaná v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech,

b/ veškerá podání, která se vkládají do soudního spisu vedeného insolvenčním soudem ohledně dlužníka, nestanoví-li tento zákon jinak,

c/ další informace, o kterých tak stanoví tento zákon nebo insolvenční soud.

(2) Podání došla insolvenčnímu soudu v elektronické podobě a písemnosti pořizované insolvenčním soudem se do insolvenčního rejstříku vkládají pomocí elektronického přenosu dat. Ostatní písemnosti a podání se vkládají přenesením jejich obrazové podoby do insolvenčního rejstříku.

§ 13 (jednacího řádu pro insolvenční řízení)

Vyrozumění o popření pohledávky insolvenčním správcem

(1) Písemné vyrozumění o popření nevykonatelné pohledávky obsahuje označení insolvenčního soudu včetně spisové značky, pod kterou je insolvenční řízení vedeno, označení dlužníka a označení věřitele, jemuž je toto vyrozumění určeno, údaje umožňující identifikaci popřené nevykonatelné pohledávky, informaci o tom, zda tato pohledávka byla popřena co do pravosti, výše nebo pořadí, stanovisko dlužníka, datum a podpis insolvenčního správce. U pohledávky popřené co do výše se ve vyrozumění

uvede, v jaké výši byla insolvenčním správcem popřena, u pohledávky popřené co do pořadí se ve vyzoomění uvede, v jakém pořadí má být pohledávka podle insolvenčního správce uspokojena.

(2) Vyzoomění dále obsahuje poučení, že pokud nepodá věřitel, jehož nevykonatelná pohledávka byla popřena, proti insolvenčnímu správci u insolvenčního soudu žalobu na určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky, nebude k pohledávce popřené co do pravosti nadále v insolvenčním řízení přihlíženo a pohledávka popřená co do výše nebo pořadí se bude pokládat za zjištěnou ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření insolvenčním správcem. Ve vyzoomění se uvede i poučení, že věřitel, jehož nevykonatelná pohledávka byla popřena, se v podané žalobě může jako důvodu vzniku pohledávky dovolávat jen skutečností uvedených v přihlášce nebo při přezkumném jednání a dále skutečností, o kterých se věřitel dozvěděl později proto, že mu kupující ze smlouvy o prodeji podniku nebo jeho části podle obchodního zákoníku neoznámil včas převzetí dlužníkovu závazku. Vyzoomění dále obsahuje poučení o tom, že lhůta k podání žaloby činí 30 dnů od přezkumného jednání a že tato lhůta neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyzoomění.

č. 102

§ 605 (o. z.)

(1) Lhůta nebo doba určená podle dnů počíná dnem, který následuje po skutečnosti rozhodné pro její počátek.

(2) Konec lhůty nebo doby určené podle týdnů, měsíců nebo let připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá skutečnost, od níž se lhůta nebo doba počítá. Není-li takový den v posledním měsíci, připadne konec lhůty nebo doby na poslední den měsíce.

44. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

45. Úvodem Nejvyšší soud pokládá za žádoucí připomenout řešení otázek souvisejících s během a koncem lhůt určených přihlášenému věřiteli k podání žaloby o určení pravosti a výše jeho nevykonatelné pohledávky při jejím popření (na přezkumném jednání) insolvenčním správcem dlužníka (§ 198 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona ve spojení s § 190 odst. 1 insolvenčního zákona). K tomu lze uvést, že úprava obsažená v insolvenčním zákoně se již od přijetí insolvenčního zákona snaží předejít zbytečným debatám na téma, zda určitá lhůta je (podle své povahy) lhůtou hmotněprávní, tím, že v těch případech, v nichž se nemá uplatnit procesní pravidlo o počítání lhůt, formuluje pravidlo, z něž plyne, že lhůta je zachována, dojde-li příslušné podání (zde žaloba) nejpozději posledního dne lhůty soudu. Srov. shodně (právě ve vazbě na ustanovení § 198 odst. 1 insolvenčního zákona) např. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2021, sen. zn. [29 ICdo 154/2020](#), uveřejněného pod číslem 40/2022 Sb. rozh. obč. Nicméně, k povaze lhůty k podání žaloby podle § 198 odst. 1 insolvenčního zákona se Nejvyšší soud vyjádřil v usnesení ze dne 9. 8. 2017, sen. zn. [29 ICdo 115/2017](#), podle kterého i v poměrech upravených insolvenčním zákonem platí, že lhůta k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí nevykonatelné pohledávky není lhůtou procesní, pro jejíž zachování by postačoval postup dle § 57 odst. 3 o. s. ř., nýbrž lhůtou hmotněprávní, k jejímuž zachování je nezbytné, aby žaloba nejpozději posledního dne lhůty

došla soudu, a jejíž zmeškání nelze prominout. Tamtéž Nejvyšší soud dodal, že nedojde-li žaloba o určení pravosti, výše nebo pořadí nevykonatelné pohledávky insolvenčnímu soudu ve lhůtě stanovené v § 198 odst. 1 insolvenčního zákona, insolvenční soud ji jako opožděnou odmítne (§ 160 odst. 4 věta první insolvenčního zákona).

46. V poměrech dané věci pak s přihlédnutím k § 605 odst. 1 o. z. platí, že třicetidenní lhůta k podání incidenční žaloby o určení pravosti a výše pohledávek začala dovolateli (jenž se účastnil přezkumného jednání konaného ve středu 3. 8. 2022) běžet ve čtvrtek 4. 8. 2022 (první den lhůty) a skončila v pátek 2. 9. 2022 (poslední, třicátý, den lhůty). Patnáctidenní lhůta k podání incidenční žaloby o určení pravosti a výše pohledávek (počítáno od středy 17. 8. 2022, kdy insolvenční správce dlužníka doručil dovolateli vyrozumění z 16. 8. 2022) začala běžet ve čtvrtek 18. 8. 2022 (první den lhůty) a skončila ve čtvrtek 1. 9. 2022 (poslední, patnáctý, den lhůty), tedy dříve, než třicetidenní lhůta počítaná ode dne konání přezkumného jednání. Protokol o přezkumném jednání pak obsahuje náležité poučení věřitelů, jejichž pohledávky byly popřeny (srov. k tomu důvody [R 97/2011](#), jakož i důvody [R 83/2022](#)). Také vyrozumění o popření pohledávky z 16. 8. 2022 obsahuje všechny předepsané náležitosti (srov. k tomu i § 13 jednacího řádu pro insolvenční řízení). Poměřováno těmito závěry pak hmotněprávní lhůta k podání žaloby dovolateli uplynula nejpozději v pátek 2. 9. 2022 (poslední den třicetidenní lhůty počítané od konání přezkumného jednání), takže žaloba, kterou dovolatel doručil insolvenčnímu soudu prostřednictvím datové schránky v sobotu 3. 9. 2022 v 10.53 hodin (srov. č. I. 1), je podána po uplynutí této lhůty. Ostatně, podle data, jímž je opatřena (3. 9. 2022, srov. č. I. 2), byla žaloba po uplynutí uvedené lhůty také vyhotovena.

47. Zbývá proto určit, zda na závěru, že žaloba byla podána opožděně, může něco změnit poukaz dovolatele na to, že protokol o přezkumném jednání z 3. 8. 2022 byl zveřejněn v insolvenčním rejstříku až po uplynutí lhůty k podání žaloby (až 7. 9. 2022).

48. Protokol o přezkumném jednání patří mezi písemnosti, které se v souladu s ustanovením § 421 odst. 1 písm. b/, odst. 2 insolvenčního zákona zveřejňují v insolvenčním rejstříku. Z požadavku označeného ustanovení, aby se zveřejňování dělo chronologicky, je zjevné, že ke zveřejnění by v zásadě mělo dojít tak, aby pozdější podání nepředcházela zveřejněním podání dřívější. Obecně se požadavek „rychlého postupu“ insolvenčního soudu v insolvenčním řízení prosazuje též prostřednictvím základní zásady insolvenčního řízení formulované v § 5 písm. a/ insolvenčního zákona. Z řečeného plyne, že zveřejňování podání v insolvenčním rejstříku by se mělo dít (byť to pro účely zveřejnění podání v insolvenčním rejstříku v insolvenčním zákoně není řečeno výslovně) bez zbytečného odkladu, tedy v časovém období (lhůtě) stanoveném nikoli fixně (pevně), nýbrž plynoucím z povahy věci; k významu slovního spojení „bez zbytečného odkladu“ v procesním (insolvenčním) právu srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2023, sp. zn. [29 Cdo 1573/2021](#). S dovolatelem pak lze souhlasit v tom, že povinnosti zveřejnit protokol o přezkumném jednání z 3. 8. 2022 a upravený seznam z 8. 8. 2022 v insolvenčním rejstříku bez zbytečného odkladu insolvenční soud nedostál (porušil ji), což platí tím více, že protokol sepsaný zapisovatelkou byl způsobilý zveřejnění (bez potřeby přepisu) bezprostředně po skončení přezkumného jednání.

49. Při respektu k zásadám, jež zkoumání smyslu a účelu zákona nastavil Ústavní soud (pojmenováním podmínek priority výkladu *e ratione legis*) např. již ve stanovisku svého pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st.-1/96](#), uveřejněném pod číslem 9/1997 Sbírkou nálezů

a usnesení Ústavního soudu, však Nejvyšší soud poukazuje i na to, že text insolvenčního zákona ani dokumenty doprovázející jeho přijetí (důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu a k jeho novelizacím) nenasvědčují úmyslu zákonodárce propojit účinky poučení poskytnutého přihlášenému věřiteli, jehož nevykonatelnou pohledávku popřel při přezkumném jednání insolvenční správce dlužníka (včetně těch účinků, jež mají vliv na běh lhůty k podání incidenční žaloby) se zveřejněním protokolu o takovém přezkumném jednání. Důvod přijmout takový závěr Nejvyšší soud nemá ani za použití teleologického výkladu (výkladu *e ratione legis*). Srov. k tomu např. též ustanovení § 40 odst. 6, § 114c odst. 3 písm. b/ a § 118a odst. 4 o. s. ř., která rovněž nepředpokládají, že by účinnost poučení poskytnutých účastníkům řízení soudem do protokolu při přípravném jednání nebo při soudním jednání byla navázána až na okamžik vyhotovení nebo zveřejnění protokolu o takovém jednání (nebo dokonce na jeho doručení dotčenému účastníkovi řízení).

50. Jinak řečeno, na běh lhůty k podání žaloby o určení pravosti a výše nevykonatelné pohledávky popřené insolvenčním správcem nemá žádný vliv okamžik zveřejnění protokolu o přezkumném jednání, při kterém insolvenční správce pohledávku popřel, v insolvenčním rejstříku; to platí bez zřetele k tomu, zda jde o třicetidenní lhůtu počítanou od přezkumného jednání, jehož se věřitel popřené pohledávky účastnil, nebo zda jde o patnáctidenní lhůtu počítanou od doručení vyznění podle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona věřiteli popřené pohledávky (§ 198 odst. 1 insolvenčního zákona).

51. K zodpovězení pak zůstává, zda bez zřetele k závěru formulovanému v předchozím odstavci insolvenční soud svým nesprávným postupem spočívajícím v tom, že protokol o přezkumném jednání z 3. 8. 2022 a upravený seznam z 8. 8. 2022 zveřejnil v insolvenčním rejstříku 7. 9. 2022, tedy až po skončení lhůty k podání žaloby počítané podle § 198 odst. 1 insolvenčního zákona (po 2. 9. 2022), zasáhl do práv přihlášeného věřitele popřené pohledávky takovým způsobem, že je vyloučeno pokládat jeho incidenční žalobu podanou sice po skončení lhůty k jejímu podání, avšak ještě před zveřejněním uvedených písemností v insolvenčním rejstříku (3. 9. 2022), za opožděnou (jelikož v návaznosti na základní zásadu insolvenčního řízení vyjádřenou v § 5 písm. a/ insolvenčního zákona by šlo o nespravedlivé poškození přihlášeného věřitele).

52. K účinkům poučení formulovaného nepřesně nebo postiženého jiným nesprávným postupem soudu (jiného procesního subjektu) lze obecně uvést, že případné nedostatky poučení neznamenají (nemusí znamenat), že jde o poučení, které nevyvolalo požadované procesní následky. Vždy je zapotřebí přihlédnout ke smyslu a účelu konkrétní poučovací povinnosti a ke konkrétním okolnostem dané věci, tedy k tomu, zda poskytnuté poučení přesto umožní účastníkovi řízení realizovat potřebná procesní práva nebo povinnosti. Srov. opět (obdobně) důvody [R 83/2022](#) nebo důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2022, sen. zn. [29 ICdo 68/2020](#).

53. Pro poměry této věci řečeno, jestliže přihlášený věřitel popřené nevykonatelné pohledávky mohl na základě poučení, které mu bylo poskytnuto při přezkumném jednání a ve vyznění o popření jeho pohledávky podle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona, odpovídajícím způsobem uplatnit svá procesní práva, popřípadě vykonat své procesní povinnosti (podat incidenční žalobu podle § 198 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona), pak není z hlediska zachování práva na spravedlivý proces podstatné, že případně šlo o poučení, které není zcela bez vad, nebo

že protokol o přezkumném jednání, při kterém insolvenční správce pohledávky tohoto věřitele popřel, byl zveřejněn v insolvenčním rejstříku až po uplynutí lhůty, jejíž počátek byl navázán na poučení při přezkumném jednání a (také) na doručení vyrozumění o popření pohledávky podle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona.

54. Již v [R 97/2011](#), jež příležitostně citoval odvolací soud (srov. reprodukci napadeného usnesení v odstavci 7. shora), Nejvyšší soud ozřejmil, že náprava nedostatků, jež se v návaznosti na poskytnutá poučení vyskytly v činnosti insolvenčního soudu nebo insolvenčního správce dlužníka při přezkoumání nevykonatelné pohledávky při přezkumném jednání, jehož se osobně zúčastnil věřitel pohledávky, se má dít prostřednictvím písemného vyrozumění o popření pohledávky ve smyslu § 197 odst. 2 insolvenčního zákona.

55. S přihlédnutím k náležitostem vyrozumění o popření pohledávky podle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona předepsaným ustanovením § 13 jednacího řádu je zjevné, že ve vztahu k povinnosti podat podle § 198 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona v určené lhůtě žalobu o určení pravosti a výše popřené nevykonatelné pohledávky nemůže přihlášený věřitel takové pohledávky, jemuž bylo předepsané vyrozumění řádně doručeno, utrpět žádnou procesní újmu tím, že insolvenční soud zveřejnil protokol o přezkumném jednání, při kterém insolvenční správce popřel jeho pohledávku, v insolvenčním rejstříku až po skončení lhůty k podání incidenční žaloby.

56. Obsahuje-li vyrozumění o popření pohledávky podle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona ty důvody popření, které zazněly na přezkumném jednání, pak věřitel popřené pohledávky má k dispozici všechny informace rozhodné pro přípravu a podání incidenční žaloby bez zřetele k tomu, kdy insolvenční soud zveřejnil protokol o přezkumném jednání v insolvenčním rejstříku.

57. Úkolem Nejvyššího soudu též není (nebylo) spekulovat o tom, jaké komplikace by teoreticky mohly nastat v poměrech věřitele popřené přihlášené pohledávky v souvislosti s pozdním zveřejněním protokolu o přezkumném jednání v insolvenčním rejstříku, nýbrž posoudit, zda takové komplikace nastaly v poměrech dovolatele v této věci.

58. K tomu Nejvyšší soud především poznamenává, že smysl úpravy obsažené v § 189 odst. 1 insolvenčního zákona, jež v první větě části věty za středníkem ukládá insolvenčnímu správci, aby v seznamu přihlášených pohledávek sestavenému před přezkumným jednáním výslovně uvedl, které pohledávky popírá, tkví v tom, aby se ostatní procesní subjekty, včetně přihlášeného věřitele takové pohledávky, mohly řádně připravit na přezkumné jednání (potažmo na zahájení incidenčního sporu). Poměřováno skutkovými reáliemi dané věci obsah insolvenčním správcem ohlášeného popěrného úkonu se ve vztahu k dovolatelovým pohledávkám nezměnil od vyhotovení seznamu z 29. 3. 2022, dostupného (nejen) dovolateli od 30. 3. 2022, kdy byl zveřejněn v insolvenčním rejstříku.

59. Pro posouzení vlivu skutečnosti, že insolvenční soud zveřejnil protokol o přezkumném jednání v insolvenčním rejstříku opožděně, na procesní práva a povinnosti dovolatele pak není významné, že by insolvenční správce mohl popřít pohledávku (v souladu s § 192 odst. 2 insolvenčního zákona) jinak než zamýšlel (než ohlásil v seznamu z 29. 3. 2022) [srov. dovolací argumentaci reprodukovanou v odstavci 19. shora], nýbrž to, zda se tak v dané věci stalo. Podle v protokolu zaznamenaného průběhu přezkumného jednání z 3. 8. 2022 dovolatel,

který se jednání osobně účastnil, nemohl mít (neměl mít) žádné pochybnosti o tom, že insolvenční správce dlužníka stanovisko, které zaujal k dovolatelovým pohledávkám v seznamu z 29. 3. 2022, nezměnil.

60. Přítomnému dovolateli se v souladu s § 189 odst. 2 insolvenčního zákona dostalo při přezkumném jednání též poučení o možnosti žádat (bez zřetele k době zveřejnění takové písemnosti v insolvenčním rejstříku) o výpis z následně (podle zaznamenaného výsledku přezkumu) vyhotoveného upraveného seznamu přihlášených pohledávek; své pochybnosti o důvodech popření mohl takto též rozptýlit. Tím, že insolvenční soud nezveřejnil protokol o přezkumném jednání (pořízený zapisovatelkou a dostupný tak již od skončení přezkumného jednání) v insolvenčním rejstříku, též nikterak nezbavil dovolatele práva nahlížet do insolvenčního spisu (s výjimkou protokolu o hlasování), a činit si z něho výpisy a opisy (srov. § 44 odst. 1 o. s. ř.). Možnost seznámit se (tímto způsobem) v případě potřeby s obsahem protokolu o přezkumném jednání, tedy dovolatel měl.

61. Zbývá dodat, že dovoláním tvrzené skutečnosti (z nichž dovolatel usuzuje na existenci vážných překážek při uskutečnění svého práva podat v předepsané lhůtě incidenční žalobu) dovolateli zjevně nebránily v podání incidenční žaloby v této věci (pracující s detailní znalostí vyrozumění o popření pohledávky z 16. 8. 2022) ještě před zveřejněním protokolu o přezkumném jednání v insolvenčním rejstříku (a bez jakékoli zmínky o tom, že nezveřejněním protokolu o přezkumném jednání byl jakkoli omezen nebo zkrácen ve svých procesních právech); srov. obsah žaloby, č. l. 2 až 4 spisu.

62. Dovolání tedy není opodstatněné, když v poměrech dané věci k žádnému zkrácení procesních práv dovolatele v možnosti podat včas a informovaně (ve vazbě na důvody popření pravosti a výše pohledávek) incidenční žalobu nedošlo; rozpor s článkem 36 odst. 1 Listiny ani s článkem 6 odst. 1 Úmluvy dán není, stejně jako nejde (podle § 5 písm. a/ insolvenčního zákona) o nespravedlivé poškození přihlášeného věřitele. V posouzení žaloby jako opožděné a v závěru o nutnosti jejího odmítnutí (podle § 160 odst. 1 a 4 insolvenčního zákona ve spojení s § 159 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona) soudy nepochybily. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

č. 103

Pro účely posouzení, zda dlužník není povinen vydat ke zpeněžení své „obydlí“ (§ 398 odst. 6 insolvenčního zákona), se v případě, že jde o zpeněžení ideálního podílu k věci (o zpeněžení nehmotné věci v právním smyslu), který dlužníku zajišťuje bydlení „ve věci“, v „části věci“ nebo „v součásti věci“ („věci“ coby hmotné věci v právním smyslu), určí výsledná hodnota potřebná k zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti tak, že se stanoví v rozsahu daném velikostí ideálního podílu k věci, který má být zpeněžen.

Oddlužení (povolení, schválení), Zpeněžování, Spoluvlastnictví

čl. 78 Ústavy, čl. 79 odst. 3 Ústavy, § 1 IZ, § 5 IZ, § 398 IZ, § 431 písm. h) IZ, § 1 nařízení vlády č. 189/2019 Sb., § 2 nařízení vlády č. 189/2019 Sb., § 3 odst. 1 nařízení č. 189/2019 Sb., § 3 odst. 2 nařízení vlády č. 189/2019 Sb., § 9 nařízení vlády č. 189/2019 Sb., § 489 o. z., § 496 o. z., § 505 o. z., § 506 odst. 1 o. z., § 1121 o. z., § 1122 o. z.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2023, sen. zn. [29 NSČR 190/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.NSCR.190.2022.3

Nejvyšší soud zamítl dovolání dlužnice proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 6. 2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 31. 3. 2022 Krajský soud v Brně (dále jen „insolvenční soud“) mimo jiné:

[1] Schválil zprávu o přezkumu (bod I. výroku).

[2] Schválil oddlužení dlužnice (M. T.) plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (bod II. výroku).

[3] Uložil dlužnici, aby insolvenčnímu správci [1. Insolvenční v. o. s. (dále též jen „veřejná obchodní společnost“)] vydala ke zpeněžení spoluvlastnický podíl ve výši jedné ideální poloviny na nemovitostech zapsaných u Katastrálního úřadu pro Zlínský kraj, Katastrální pracoviště Z., na listu vlastnictví č. 1, v katastrálním území N., konkrétně na:

- 1) pozemku parc. č. 2, jehož součástí je stavba č. p. 3, rodinný dům,
- 2) pozemku parc. č. 4, zahrada, a
- 3) pozemku parc. č. 5, zahrada (bod IV. písm. a/ výroku).

2. Bod IV. výroku usnesení odůvodnil insolvenční soud poukazem na ustanovení § 406 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), uváděje dále, že podle § 398 odst. 6 insolvenčního zákona uložil dlužnici vydat ke zpeněžení nemovitý majetek (obydlí dlužnice), neboť jeho hodnota přesahuje hodnotu určenou podle prováděcího právního předpisu násobkem částky na zajištění obydlí v bydlišti dlužnice.

3. K odvolání dlužnice Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 23. 6. 2022 potvrdil usnesení insolvenčního soudu v (odvoláním napadeném) bodu IV. písm. a/ výroku.

4. Odvolací soud vyšel ve skutkové rovině z toho, že:

[1] Insolvenčním návrhem spojeným s návrhem na povolení oddlužení, datovaným 29. 6. 2021 (doručeným insolvenčnímu soudu 30. 6. 2021, A-1), se dlužnice domáhala rozhodnutí o úpadku a povolení oddlužení, navrhuje (jako způsob oddlužení) oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty a uvádějí (v rubrice VI.), že nikoho nevyživuje.

[2] Usnesením ze dne 12. 8. 2021 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne) insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužnice, povolil jí oddlužení a insolvenčním správcem dlužnice ustanovil veřejnou obchodní společnost.

[3] Ve zprávě pro oddlužení a o přezkumu ze dne 21. 1. 2022, zveřejněné v insolvenčním rejstříku dne 25. 1. 2022 (B-16), se uvádí, že dlužnice nemá žádné vyživovací povinnosti [rubrika C1. (Vyživovací povinnost dlužníka)], že obydlí dlužnice není předmětem zajištění a je sepsáno v majetkové podstatě dlužnice jako položka č. 101, přičemž hodnota obydlí činí dle prováděcího právního předpisu 1.246 429,50 Kč a podle znaleckého posudku 1.933.000 Kč a insolvenční správce dlužnice navrhuje vydat obydlí ke zpeněžení [rubrika C5. (Povinnost dlužníka vydat obydlí ke zpeněžení)].

[4] Podle znaleckého posudku Z. společnosti s. r. o. (dále jen „společnost Z“) ze dne 17. 1. 2022, číslo ZP-22225, připojeného ke zprávě pro oddlužení a o přezkumu, činí obvyklá cena podílu dlužnice na rodinném domě 1.933.000 Kč.

[5] Podle určení hodnoty obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení, vypracovaného společností Z (ze dne 20. 1. 2022, číslo 2/2022), připojeného ke zprávě pro oddlužení a o přezkumu, činí hodnota celého obydlí (rodinného domu dlužnice) 2.492.859 Kč, a to za použití koeficientu zohledňovaných osob pro dvě osoby (koeficientu 1,00).

[6] Vyhláškou ze dne 1. 3. 2022, zveřejněnou v insolvenčním rejstříku téhož dne, vyznamenal insolvenční soud účastníky insolvenčního řízení o zveřejnění zprávy pro oddlužení a zprávy o přezkumu v insolvenčním rejstříku a poučil je o možnosti uplatnit ve stanovené lhůtě námitky.

5. Na výše uvedeném základě odvolací soud – vycházející z ustanovení § 7 a § 398 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona, z ustanovení § 910 a § 911 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), a z ustanovení § 3 odst. 1 a § 9 odst. 3 nařízení vlády č. 189/2019 Sb., o způsobu určení hodnoty obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení (dále jen

„nařízení vlády“) – dospěl po přezkoumání odvoláním napadeného (výroku) rozhodnutí k následujícím závěrům:

6. Z ustanovení § 398 insolvenčního zákona a z ustanovení § 3 odst. 1 a § 9 odst. 3 nařízení vlády vyplývá, že ochrany nepožívá každé dlužníkově obydlí, ale pouze takové, jehož hodnota (tj. výtěžek zpeněžení, jehož dosažení je výsledkem očekávaného zpeněžení věci, která slouží jako dlužníkově obydlí) podle zprávy pro oddlužení nepřesahuje hodnotu určenou podle prováděcího právního předpisu (nařízení vlády) násobkem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti. Zohledňovanou osobou pro určení koeficientu je osoba, která s dlužníkem žije ve společné domácnosti a které je zároveň dlužník povinen poskytovat výživné.

7. Dlužnice vlastní pouze polovinu nemovitostí, takže hodnota obydlí, které podle výpočtu společnosti Z není povinna vydat ke zpeněžení, činí 1.246.429,50 Kč.

8. Společnost Z použila koeficient zohledňovaných osob podle § 9 odst. 3 písm. b/ nařízení vlády pro 1 až 3 zohledňované osoby; za zohledňovanou osobu pro účely určení hodnoty obydlí tak považovala rovněž vnučku dlužnice, ačkoliv ze spisu nevyplývá vyživovací povinnost dlužnice podle ustanovení § 910 a § 911 o. z.

9. Kdyby vnučka dlužnice nebyla považována za zohledňovanou osobu, činil by koeficient podle ustanovení § 9 odst. 3 písm. a/ nařízení vlády 0,70 a hodnota obydlí, které dlužnice není povinna vydat ke zpeněžení, by činila pouze 872.500,65 Kč, takže obvyklá cena podílu dlužnice by převyšovala hodnotu obydlí výrazněji. Odvolací soud proto považuje za nadbytečné provádět dokazování k otázce, zda vnučka dlužnice je zohledňovanou osobou. I kdyby šlo o zohledňovanou osobu, ze zprávy pro oddlužení vyplývá, že obvyklá cena obydlí dlužnice (výtěžek zpeněžení, jehož dosažení je výsledkem zpeněžení věci, které slouží jako dlužníkově obydlí, a tento výsledek insolvenční správce očekává) určená částkou 1.933.000 Kč přesahuje hodnotu obydlí, které dlužnice není povinna vydat ke zpeněžení; tu určila společnost Z (podle nařízení vlády) pro „celou nemovitost“ částkou 2.492.859 Kč, z čehož polovina činí 1.246.429,50 Kč.

10. Odvolací soud uzavírá – vycházejí z ustanovení „§ 398 odst. 4“ insolvenčního zákona – že zákon přesně vymezuje kritéria, ke kterým lze přihlížet při rozhodování o (ne)vydání obydlí dlužníka ke zpeněžení; proto se nezabýval důvodností dalších odvolacích námitek dlužnice.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

11. Proti usnesení odvolacího soudu podala dlužnice dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, případně na vyřešení právní otázky, která v rozhodování Nejvyššího soudu dosud nebyla vyřešena.

12. Dovolatelka namítá (poměřováno obsahem dovolání), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje,

aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů v rozsahu bodu IV. písm. a/ výroku usnesení insolvenčního soudu a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

13. V mezích uplatněného dovolacího důvodu má dovolatelka především za to, že z žádného ustanovení insolvenčního zákona nebo nařízení vlády nevyplývá, že by se určená hodnota chráněného obydlí měla přizpůsobit velikosti jejího podílu na nemovitostech. K tomu poukazuje na to, že vlastní obydlí, jehož obvyklá hodnota činí podle znaleckého posudku 1.932.667 Kč. Chráněné obydlí, jež není nutno vydat ke zpeněžení, „má mít v daném případě“ hodnotu do 2.492.859 Kč (tedy hodnotu vyšší).

14. Napadené rozhodnutí odporuje ustanovení § 157 odst. 2 o. s. ř., jelikož z něj neplyne, o jaké ustanovení opírá odvolací soud postup spočívající v dělení určené hodnoty chráněného obydlí, ani z něj není patrný myšlenkový proces, který vede k takovému závěru. Je možné, že onen postup se odvíjí od úvahy, že kdyby dlužnice vlastnila celou „nemovitou věc“, činila by hodnota jejího obydlí 3.865.334 Kč, což je částka vyšší, než určená hodnota chráněného obydlí. Kdyby ovšem zákonodárce chtěl, aby takto bylo postupováno, promítl by uvedený postup do právní úpravy (a „půlení by pak činil znalec“).

15. Kromě toho dovolatelka uvádí, že „spoluvlastník prostě vlastní pouze hodnotu ve výši jeho podílu“ (jeho obydlí tak má cenu jeho podílu). Tato skutečnost má pro něj negativní dopad spočívající v tom, že za určitých okolností může využívat jen část věci dle dohody spoluvlastníků, případně je za určitých okolností povinen kompenzovat druhému spoluvlastníku užívání věci celé. Též proto není na místě „půlit“ stanovenou hodnotu chráněného obydlí.

16. Odvolací soud tedy pochybil jednak tím, že nevysvětlil, jak k danému postupu („půlení“ hodnoty chráněného obydlí) došel a o jaké konkrétní ustanovení právního předpisu se jeho postup opírá [srov. opět ustanovení § 157 odst. 2 o. s. ř. a „nález Ústavního soudu III. ÚS 3606/10“ (správně jde o nález Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2011, sp. zn. [III. ÚS 3606/10](#), uveřejněný pod číslem 57/2011 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, který je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu], jednak tím, že jeho postup odporuje právní úpravě.

17. Dále dovolatelka vytýká odvolacímu soudu, že jeho úvaha o možném uplatnění koeficientu 0,70 není podložena dokazováním.

18. Z ustanovení § 398 odst. 4 insolvenčního zákona (na které potud odkazuje odvolací soud) též není patrné, proč se odvolací soud odmítl zabývat dalšími odvolacími námitkami dlužnice; srov. opět ustanovení § 157 odst. 2 o. s. ř. a nález Ústavního soudu sp. zn. [III. ÚS 3606/10](#). Odvolací soud se potud nevypořádal se všemi odvolacími důvody, ani (alespoň) neosvědčil, co jej opravňuje se s nimi nevypořádat; takový postup je v rozporu s právem na spravedlivý proces dle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), s judikaturou Ústavního soudu a s judikaturou Nejvyššího soudu představovanou „rozhodnutím“ sp. zn. 30 Cdo 875/2015 [správně jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2015, sp. zn. [30 Cdo 875/2015](#), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu].

19. Dovolatelka míní, že stejnými vadami trpí (ve vyšší míře) i usnesení insolvenčního soudu, které otázku vydání obydlí dlužníka řešilo v zásadě jedinou větou v odstavci 12. odůvodnění.

III.

Přípustnost dovolání

20. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

21. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním otevřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Nejvyšší soud se zabýval nejprve tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

23. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

24. Při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. správné, vychází dovolací soud ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněného pod číslem 19/2006 Sb. rozh. obč., a rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3881/2009](#), uveřejněného pod číslem 10/2014 Sb. rozh. obč. Pro tyto účely se též nezabývá námitkami, jež dovolatel ke skutkovému stavu věci, z něž vyšel odvolací soud, případně uplatní prostřednictvím tvrzení o vadách řízení ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř.

25. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), občanského soudního řádu, insolvenčního zákona, nařízení vlády a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku:

článek 78 (Ústavy)

K provedení zákona a v jeho mezích je vláda oprávněna vydávat nařízení. Nařízení podepisuje předseda vlády a příslušný člen vlády.

článek 79 (Ústavy)

(...)

(3) Ministerstva, jiné správní úřady a orgány územní samosprávy mohou na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.

§ 157 (o. s. ř.)

(...)

(2) Není-li dále stanoveno jinak, soud v odůvodnění rozsudku uvede, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhal a z jakých důvodů a jak se ve věci vyjádřil žalovaný (jiný účastník řízení), stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce; není přípustné ze spisu opisovat skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy. Soud dbá o to, aby odůvodnění rozsudku bylo přesvědčivé. Odůvodnění uvedené v písemném vyhotovení rozsudku musí být v souladu s vyhlášeným odůvodněním.

(...)

§ 169 (o. s. ř.)

(...)

(4) Pro odůvodnění usnesení, jímž se rozhoduje ve věci samé, platí obdobně § 157 odst. 2 a 4.

§ 1 (insolvenčního zákona)
Předmět úpravy

Tento zákon upravuje

a/ řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužnickým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužnických věřitelů,

b/ oddlužení dlužníka.

§ 5 (insolvenčního zákona)
Zásady insolvenčního řízení

Insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách:

a/ insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů;

b/ věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti;

c/ nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce;

d/ věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

§ 398 (insolvenčního zákona)
Způsoby oddlužení

(1) Oddlužení lze provést zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

(2) Při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a zpeněžení majetkové podstaty při oddlužení má tytéž účinky jako zpeněžení majetkové podstaty v konkursu. Není-li dále stanoveno jinak, při tomto způsobu oddlužení do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyt v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení. Zajištění věřitelé se uspokojují jen z výtěžku zpeněžení zajištění.

(3) Při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je dlužník povinen vydat insolvenčnímu správci majetek náležející do majetkové podstaty ke zpeněžení postupem obdobným podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a dále do doby podání zprávy o splnění oddlužení měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky.

(4) Nestačí-li částka podle odstavce 3 k uspokojení všech pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim postavených na roveň, uspokojí se nejdříve odměna a hotové výdaje insolvenčního správce, poté pohledávky věřitelů na výživném ze zákona, jestliže vznikly po rozhodnutí o úpadku, poté pohledávka podle § 390a odst. 5 poté záloha na úhradu odměny a hotových výdajů insolvenčního správce, poté ostatní pohledávky věřitelů na výživném ze zákona, poté pohledávky státu za náhradní výživné podle jiného zákona a poté náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty. Ostatní pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené na roveň se uspokojí poměrně. Po uspokojení těchto pohledávek rozvrhne dlužník prostřednictvím insolvenčního správce částku podle odstavce 3 mezi nezajištěné věřitele podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení. Zajištění věřitelé se uspokojí jen z výtěžku zpeněžení zajištění; při tomto zpeněžení se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu.

(...)

(6) Dlužník není povinen vydat majetek ke zpeněžení podle odstavce 3, vyplývá-li ze zprávy pro oddlužení, že by se zpeněžením tohoto majetku nedosáhlo uspokojení věřitelů. Dlužník také není povinen vydat ke zpeněžení své obydlí, ledaže ze zprávy

pro oddlužení vyplývá, že jeho hodnota přesahuje hodnotu určenou podle prováděcího právního předpisu násobkem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti. Není-li dále stanoveno jinak, pro účely zpeněžení podle odstavce 3 do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení. Ustanovení § 409 odst. 4 není dotčeno.

(...)

§ 431 (insolvenčního zákona)
Zmocňovací ustanovení

Ministerstvo stanoví vyhláškou

(...)

h/ způsob určení hodnoty obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení.

č. 103

§ 1 (nařízení vlády)

(1) Jako obydlí dlužníka v insolvenčním řízení, které není povinen vydat ke zpeněžení při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, může sloužit

a/ každá věc užívaná k zajištění bytových potřeb dlužníka a jeho rodiny, zejména dům, jednotka nebo družstevní podíl v bytovém družstvu, nebo

b/ část věci užívaná k témuž účelu, jestliže je bytem.

(2) Hodnota dlužníkovy obydlí se určí jako výtěžek zpeněžení obydlí, jehož dosažení je výsledkem zpeněžení věci, která slouží jako dlužníkovy obydlí, a tento výsledek insolvenční správce očekává.

(3) Platí, že obydlí se nachází v místě dlužníkovy bydliště, v němž se převážně zdržuje.

§ 2 (nařízení vlády)

(1) Jestliže je stavba, která plní účel obydlí, součástí pozemku nebo práva stavby, považuje se za obydlí tato stavba.

(2) Za součást obydlí se považuje také pozemek nezbytný k řádnému užívání obydlí a tvořící s ním funkční celek; takovým pozemkem může být zejména pozemek, na němž se obydlí nachází, pozemek zajišťující přístup k obydlí a související společně užívaný pozemek, zpravidla pod společným oplocením.

§ 3 (nařízení vlády)

(1) Hodnota obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení, se určí jako součin částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti a koeficientu zohledňovaných osob. Zohledňovanou osobou je osoba, která s dlužníkem žije ve společné domácnosti a které je zároveň dlužník povinen poskytovat výživné. Zjištěná hodnota se zaokrouhlí na celé koruny směrem nahoru.

(2) Částka na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti se určí jako součin statistické hodnoty a koeficientu růstu cen. Zjištěná částka se zaokrouhlí na celé koruny směrem nahoru.

(...)

§ 9 (nařízení vlády)
Koeficient zohledňovaných osob

(1) Jestliže je dlužníkovým obydlím dům, použije se koeficient zohledňovaných osob pro dům. V ostatních případech se použije koeficient zohledňovaných osob pro byt.

(...)

(3) Koeficient zohledňovaných osob pro dům činí

a/ 0,70 v případě, že žádná zohledňovaná osoba není,

b/ 1,00 v případě 1 až 3 zohledňovaných osob, nebo

c/ 1,15 v případě 4 a více zohledňovaných osob.

§ 489 (o. z.)

Věc v právním smyslu (dále jen „věc“) je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.

§ 496 (o. z.)
Věci hmotné a nehmotné

(1) Hmotná věc je ovladatelná část vnějšího světa, která má povahu samostatného předmětu.

(2) Nehmotné věci jsou práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty.

Součást věci
§ 505 (o. z.)

Součást věci je vše, co k ní podle její povahy náleží a co nemůže být od věci odděleno, aniž se tím věc znehodnotí.

§ 506 (o. z.)

(1) Součástí pozemku je prostor nad povrchem i pod povrchem, stavby zřízené na pozemku a jiná zařízení (dále jen „stavba“) s výjimkou staveb dočasných, včetně toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech.

(...)

§ 1121 (o. z.)

Každý ze spoluvlastníků je úplným vlastníkem svého podílu.

§ 1122 (o. z.)

(1) Podíl vyjadřuje míru účasti každého spoluvlastníka na vytváření společné vůle a na právech a povinnostech vyplývajících ze spoluvlastnictví věci.

(2) Velikost podílu vyplývá z právní skutečnosti, na níž se zakládá spoluvlastnictví nebo účast spoluvlastníka ve spoluvlastnictví. To spoluvlastníkům nebrání, aby si velikost podílů ujednali jinak; takové ujednání musí splňovat náležitosti stanovené pro převod podílu.

(3) Má se za to, že podíly jsou stejné.

26. Ve výše ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

[1] K nepřezkoumatelnosti rozhodnutí

27. Dovolatelka má (v rámci uplatněného dovolacího důvodu) rozhodnutí obou soudů za nepřezkoumatelná proto, že v nich postrádá odůvodnění myšlenkového postupu spočívajícího v dělení hodnoty chráněného obydlí určené podle nařízení vlády. Takto formulovanou výhradou vystihuje z obsahového hlediska tzv. jinou vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. K takovým vadám přitom Nejvyšší soud přihlíží u přípustného dovolání z úřední povinnosti (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.). V situaci, kdy další vady řízení se ze spisu nepodávají, se Nejvyšší soud vypořádal nejprve s existencí dovolatelkou označené vady řízení.

28. V rozsudku ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), uveřejněném pod číslem 100/2013 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 100/2013“), Nejvyšší soud vysvětlil, že měřítkem toho, zda rozhodnutí soudu prvního stupně je či není přezkoumatelné, nejsou požadavky odvolacího soudu na náležitosti odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, ale především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě použít v odvolání proti tomuto rozhodnutí odvolací důvody. I když rozhodnutí soudu prvního stupně nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu odvolání – na újmu uplatnění práv odvolatele. Obdobně platí, že i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění,

není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu dovolání – na újmu uplatnění práv dovolatele.

29. Poměřováno těmito závěry zkoumaná rozhodnutí nepřezkoumatelná nejsou. I když insolvenční soud ani odvolací soud v důvodech svých rozhodnutí výslovně nerozebírají, proč bylo nutné „půlit“ (snížit o polovinu) [na částku 1.246.429,50 Kč] znalcem určenou hodnotu celého obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení (2.492.859 Kč), před jejím poměřením se znalcem stanovenou obvyklou cenou podílu dlužnice na rodinném domě (1.933.000 Kč), je zjevné (z textu rozhodnutí odvoditelné), že se tak stalo právě proto, že dlužnice vlastní (oceněný) podíl na nemovitostech v rozsahu jedné ideální poloviny nemovitostí (jak ostatně v dovolání předpokládá sama dovolatelka). Takový úsudek je přezkoumatelný.

č. 103

30. K tomu lze dodat, že z ustanovení § 157 odst. 2 o. s. ř. [které upravuje náležitosti odůvodnění písemného vyhotovení rozsudku, platí obdobně pro odůvodnění usnesení, jímž se rozhoduje ve věci samé (§ 169 odst. 4 o. s. ř.) a přiměřeně se prosazuje i pro odůvodnění rozhodnutí vydaných odvolacím soudem (§ 211 o. s. ř.) v insolvenčním řízení (§ 7 insolvenčního zákona)] ani z práva na spravedlivý proces nelze dovozovat povinnost soudů vypořádat se s každou jednotlivou námitkou účastníka řízení.

31. Jak opakovaně vysvětlil Ústavní soud, není porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. [III. ÚS 989/08](#), uveřejněný pod č. 26/2009 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu).

32. V intencích závěrů plynoucích z [R 100/2013](#) Nejvyšší soud neshledává napadené rozhodnutí nepřezkoumatelným ani proto, že odvolací soud odkázal při pojmenování zákonných kritérií, ke kterým lze přihlížet při rozhodování o (ne)vydání obydlí dlužníka ke zpeněžení, na ustanovení „§ 398 odst. 4“ insolvenčního zákona (jak namítá dovolatelka) [srov. reprodukci napadeného usnesení v odstavci 10. shora a odstavec 12. odůvodnění napadeného usnesení]. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí jako celku je patrné, že odvolací soud vycházel při formulaci svých závěrů ohledně obydlí dlužnice vydávaného ke zpeněžení z textu ustanovení § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona (která tuto materii upravují); srov. i reprodukci napadeného rozhodnutí v odstavci 6. shora a odstavce 6. až 9. odůvodnění napadeného usnesení. V kontextu těchto skutečností Nejvyšší soud uvádí, že odkaz na „§ 398 odst. 4“ insolvenčního zákona má za prostou (neopravenou) chybu v psaní (překlep), která ale sama o sobě neovlivňuje smysl napadeného rozhodnutí, z něž je i tak seznatelné (v návaznosti na předchozí text odůvodnění, v jehož rámci odvolací soud § 398 odst. 4 insolvenčního zákona ani necituje), že (správně) mělo jít o odkaz na § 398 odst. 6 insolvenčního zákona.

[2] Ke koeficientu zohledňovaných osob

33. Potud dovolatelka vytýká odvolacímu soudu, že jeho úvaha o možném použití koeficientu 0,70 (jde o koeficient zohledňovaných osob podle § 9 odst. 3 písm. a/ nařízení vlády) není podložena dokazováním.

34. Z napadeného rozhodnutí je nicméně zřejmé, že odvolací soud neprováděl dokazování k prověření otázky, zda vnučka dlužnice měla být považována za zohledňovanou osobu pro nadbytečnost, jelikož i s vnučkou dlužnice jako zohledňovanou osobou, přesahuje určená hodnota obydlí dlužnice (1.933.000 Kč) hodnotu obydlí, které dlužnice není povinna vydat ke zpeněžení určenou společností Z (podle nařízení vlády) pro „celou nemovitost“ částkou 2.492.859 Kč (z čehož polovina činí 1.246.429,50 Kč). Srov. reprodukci napadeného rozhodnutí v odstavci 9. shora i odstavec 11. odůvodnění napadeného rozhodnutí. Dovolání proto potud není opodstatněné [tato dovolací námitka není (nemůže být) samostatným důvodem pro zrušení napadeného rozhodnutí].

[3] K hodnotě obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení

35. Zbývá určit, zda je správná (dovolatelkou kritizovaná) úvaha odvolacího soudu, že znalcem určená hodnota celého obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení (2.492.859 Kč), má být před jejím poměřením se znalcem stanovenou obvyklou cenou podílu dlužnice na rodinném domě (1.933.000 Kč) snížena o polovinu (na částku 1.246.429,50 Kč).

č. 103

36. Při respektu k zásadám, jež zkoumání smyslu a účelu zákona nastavil Ústavní soud (pojmenováním podmínek priority výkladu *e ratione legis*) např. již ve stanovisku svého pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st.-1/96](#), uveřejněném pod číslem 9/1997 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu, Nejvyšší soud úvodem uvádí, že úprava týkající se hodnoty obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení, se stala součástí insolvenčního zákona s účinností od 1. 6. 2019, po novele insolvenčního zákona provedené zákonem č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

37. Vládní návrh pozdějšího zákona č. 31/2019 Sb. projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 8. volebním období (2017-2021) jako tisk č. 71, přičemž změny ustanovení § 398 insolvenčního zákona v něm byly obsaženy pod body 18 až 23 článku I. Ve zvláštní části důvodové zprávy k tomuto vládnímu návrhu [K bodům 7, 11, 17, 18, 19, 20, 21, 23 až 33, 34, 35, 37, 38, 39 a 40 (ustanovení § 391 odst. 2, § 394a, § 398 odst. 1, 3, 4, 5 a 6, § 399, § 400, § 401, § 402, § 406, § 407, § 409, § 412)] se (mimo jiné) uvádí, že:

„(...) Další základní odlišností je skutečnost, že oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty zásadně vylučuje možnost nezajištěných věřitelů uspokojovat se ze zpeněžení obydlí dlužníka (ustanovení § 398 odst. 6 věta druhá). Zájem věřitelů na co možná nejvyšším uspokojení pohledávek je zde vyvážen zájmem dlužníka i společnosti na navrácení dlužníka do běžných socioekonomických vztahů. Důsledek takové úvahy ústí v záměr zachovat dlužníkovi během oddlužení určité materiální zázemí – buď přijde dlužník o své obydlí a bude nucen obstarat si náhradní obydlí, anebo dojde k dlouhodobému postihování příjmů. Dispozice vlastní

nemovitostí (obydlím) snižuje fixní měsíční náklady na udržení minimální životní úrovně, přičemž příjmy dlužníka nad tyto náklady mohou být distribuovány mezi nezajištěné věřitele.

Výjimku z výše uvedeného navrhovaného pravidla představuje případ, v němž hodnota obydlí dlužníka přesahuje hodnotu určenou podle prováděcího právního předpisu (vyhlášky provádějící insolvenční zákon) násobkem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti. Ani v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty tak není ochrana obydlí dlužníka absolutní.“

38. Nejvyšší soud uvádí, že ve věcech, v nichž se úpadek dlužníka řeší oddlužením a způsobem oddlužení je oddlužení „plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty“ (§ 398 odst. 1 insolvenčního zákona), patří úprava týkající se zpeněžení dlužníkovy obydlí (§ 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona) v insolvenčním zákoně (na vrub zákonodárce) k těm málo zdařilým, což dokládá i míra její kritiky v literatuře; srov. např. komentář k § 398 insolvenčního zákona v díle Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol.: Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023 (dále jen „Komentář č. 1“). To se projevilo i tím, že způsob určení hodnoty obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení, nakonec nebyl upraven „prováděcím“ právním předpisem (vyhláškou provádějící insolvenční zákon) předjímaným jak citovanou pasáží důvodové zprávy, tak textem § 431 písm. h/ insolvenčního zákona. Ostatně, úprava „prováděcím“ právním předpisem by byla problematická právě proto, že insolvenční zákon nevymezuje (pro účely dlužníku poskytované ochrany) pojem „obydlí dlužníka“ a ustanovení § 431 písm. h/ insolvenčního zákona postrádá (v návaznosti na článek 79 odst. 3 Ústavy) řádné zmocnění k vymezení druhů chráněného obydlí vyhláškou.

39. Skutečnost, že danou problematiku upravuje nařízení vlády, akceptoval Nejvyšší soud (jako ústavně konformní) již v důvodech usnesení ze dne 31. 8. 2021, sen. zn. [29 NSČR 42/2021](#), uveřejněného pod číslem 93/2022 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 93/2022“).

40. V [R 93/2022](#) Nejvyšší soud rovněž uzavřel, že pro rozhodnutí o povinnosti dlužníka (ne)vydat obydlí ke zpeněžení insolvenčnímu správci při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je rozhodné prosté porovnání hodnoty dlužníkovy obydlí (předpokládaného výtěžku zpeněžení tohoto obydlí) a hodnoty obydlí stanovené (pro tento účel) prováděcím právním předpisem (nařízením vlády). Insolvenční zákon (ani jiné právní předpisy) žádná další kritéria pro uplatnění výjimky z obecné povinnosti dlužníka vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení veškerý svůj majetek při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty neupravuje, přičemž ani dle nařízení vlády se nepřihlíží k jiným faktorům než těm, které jsou v něm uvedeny. Z těchto závěrů (jako ustálených) Nejvyšší soud dále vyšel např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sen. zn. [29 NSČR 28/2020](#), uveřejněném pod číslem 91/2022 Sb. rozh. obč., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sen. zn. [29 NSČR 35/2021](#), a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2023, sen. zn. [29 NSČR 44/2021](#).

41. Jinak řečeno, byť lze úpravu obsaženou v § 398 odst. 6 větě druhé insolvenčního zákona vnímat (jak naznačuje i výše citovaná pasáž důvodové zprávy) samu o sobě zčásti jako pravidlo („Dlužník také není povinen vydat ke zpeněžení své obydlí,“) a zčásti jako výjimku z tohoto pravidla („ledaže ze zprávy pro oddlužení vyplývá, že jeho hodnota přesahuje hodnotu

určenou podle prováděcího právního předpisu násobkem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti“), Nejvyšší soud v [R 93/2022](#) vysvětlil (v odstavcích 28. a 29.), proč je úprava chránící při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty před zpeněžením obydlí dlužníka, sama (jako celek) „výjimkou“ z obecné povinnosti dlužníka (z obecného „pravidla“) vydat ke zpeněžení veškerý svůj majetek, a tedy úpravou, kterou je nutno vykládat restriktivně.

42. Dovolatelka zakládá své přesvědčení, že odvolací soud postupoval nesprávně při určení výsledné hodnoty obydlí, kterou dlužník není povinen vydat ke zpeněžení, na textu nařízení vlády (na tom, že nařízení vlády takový postup neupravuje). Úkolem Nejvyššího soudu tedy je prověřit, jaká omezení klade postupu odvolacího soudu nařízení vlády.

43. K limitům nastaveným vládě při vydávání nařízení podle článku 78 Ústavy Ústavní soud již v nálezu svého pléna ze dne 25. 10. 1995, sp. zn. [Pl. ÚS 17/95](#), uveřejněném pod číslem 271/1995 Sb., vysvětlil, že k vydání nařízení k provedení zákona a v jeho mezích nepotřebuje vláda výslovnou delegaci v příslušném zákoně, nařízení však nemůže vybočit ze zákonných mezí (nemůže být *praeter legem*). Jinak řečeno, musí se držet v mezích zákona, které jsou buď vymezeny výslovně anebo vyplývají ze smyslu a účelu zákona. Tamtéž Ústavní soud uvedl, že obecně lze říci, že zcela volnou úvahu exekutiva nikdy nemá, neboť vždy je omezena Ústavou, mezinárodními smlouvami a obecnými právními principy. K těmto závěrům se Ústavní soud přihlásil např. též v nálezu pléna ze dne 29. 4. 1998, sp. zn. [Pl. ÚS 43/97](#), uveřejněném pod číslem 119/1998 Sb., v nálezu pléna ze dne 14. 2. 2001, sp. zn. [Pl. ÚS 45/2000](#), uveřejněném pod číslem 96/2001 Sb., jakož i v nálezu pléna ze dne 9. 5. 2023, sp. zn. [Pl. ÚS 22/22](#), uveřejněném pod číslem 160/2023 Sb.

44. V nálezu pléna sp. zn. [Pl. ÚS 45/2000](#) Ústavní soud doplnil, že:

„Z teoretického hlediska je na nařízení kladen požadavek, aby bylo obecné a dopadalo tedy na neurčitou skupinu adresátů, neboť Ústava zmocňuje k právní úpravě, nikoli k vydání individuálního správního aktu. Před excesy moci výkonné pak ochraňuje bariéra věcí vyhrazených k regulaci toliko zákonům (tzv. výhrada zákona).

Lze tedy shrnout, že ústavní vymezení odvozené normotvorby exekutivy spočívá na následujících zásadách:

- nařízení musí být vydáno oprávněným subjektem,
- nařízení nemůže zasahovat do věcí vyhrazených zákonu (nemůže tedy stanovit primární práva a povinnosti),
- musí být zřejmá vůle zákonodárce k úpravě nad zákonný standard (musí být tedy otevřen prostor pro sféru nařízení).“

45. V takto ustaveném (metodologickém) rámci je nezbytné položit si především otázku, zda při absenci vlastní definice tohoto pojmu vytváří slovní spojení „obydlí dlužníka“ v § 398 odst. 6 insolvenčního zákona limity úpravě obsažené ve zkoumaném nařízení vlády.

K tomu Nejvyšší soud na vysvětlenou dodává, že nepřehlédl, že v textu posledně označeného ustanovení se technicky vzato sousloví „obydlí dlužníka“ nenachází, ve slovním spojení „dlužník také není povinen vydat ke zpeněžení své obydlí,“ je však významově obsaženo.

46. Ani při zkoumání smyslu ustanovení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona nelze pominout účel insolvenčního zákona. Ten je vymezen (při absenci výslovné úpravy) zejména předmětem úpravy, jímž je řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů (§ 1 písm. a/ insolvenčního zákona) a oddlužení dlužníka (§ 1 písm. b/ insolvenčního zákona). Při posouzení účelu insolvenčního zákona je dále nutné respektovat i základní zásady insolvenčního řízení promítnuté především v § 5 insolvenčního zákona. K účelu insolvenčního řízení srov. dále i důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS 14/10](#), ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění pozdějších předpisů, uveřejněného pod číslem 241/2010 Sb. (srov. zejména odstavec 52. nálezu). V kontextu s výše řečeným lze především uzavřít, že úprava obsažená v § 398 odst. 6 insolvenčního zákona cílí jen na takové „obydlí dlužníka“, které lze zpeněžit.

47. Literatura se pokouší o vymezení obsahu daného pojmu výčtem situací, na které lze danou úpravu použít [srov. opět komentář k § 398 insolvenčního zákona v Komentáři č. 1, nebo komentář k § 398 insolvenčního zákona v díle Moravec, T., Kotoučová, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021 (dále jen „Komentář. č. 2“)]. Stejnou cestou se vydalo i nařízení vlády; to stanoví v § 1 odst. 1, že jako „obydlí“ dlužníka v insolvenčním řízení může sloužit „každá věc užívaná k zajištění bytových potřeb dlužníka a jeho rodiny“, zejména „dům, jednotka nebo družstevní podíl v bytovém družstvu“ (písmeno a/), respektive „část věci užívaná k témuž účelu“, jestliže je „bytem“ (písmeno b/).

48. Z nařízení vlády (z příkladného výčtu obsaženého v § 1 odst. 1 písm. a/), je (tak) patrné, že jako celou „věc užívanou k zajištění bytových potřeb dlužníka a jeho rodiny“ pojmenovává z věcí v právním smyslu (§ 489 o. z.) nejen věci hmotné (§ 496 odst. 1 o. z.), konkrétně „dům“ nebo „jednotku“, nýbrž i věc nehmotnou, konkrétně (ideální) „podíl v bytovém družstvu“, který je ve smyslu § 496 odst. 2 o. z., ve spojení s § 1122 odst. 1 o. z. „právem, jehož povaha to připouští“.

49. Otázka, zda za „obydlí dlužníka“ lze pokládat „podíl v bytovém družstvu“, byla v literatuře sporná [srov. nesouhlasně např. Grygar, J.: Chráněné obydlí a jeho (ústavněprávní) limity, in: Bulletin advokacie, číslo 9, ročníku 2019, str. 32 a k tomu dále (opět) komentář k § 398 insolvenčního zákona v Komentáři č. 1 i v Komentáři č. 2, jakož i dílo: Kozák, J., Brož, J., Dadam, A., Stanislav, A., Strnad, Z., Zrůst, L., Žižlavský, M.: Insolvenční zákon. Komentář. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, str. 1413]. Nejvyšší soud nicméně [též v návaznosti na ustanovení § 610 písm. i/ zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění účinném od 1. 1. 2021] v usnesení sen. zn. [29 NSČR 44/2021](#) přitakal závěru, že ve smyslu ustanovení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona lze považovat za obydlí, které (případně) dlužník nemusí být povinen vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení, rovněž družstevní byt, respektive družstevní podíl (v bytovém družstvu). Tamtéž dodal, že to však platí pouze za předpokladu, že s družstevním podílem je spojeno

právo nájmu družstevního bytu, když uvedený závěr odpovídá též specifické povaze bytového družstva, jakož i smyslu a účelu, který takové (bytové) družstvo plní.

50. „Část věci“ užívanou k zajištění bytových potřeb dlužníka a jeho rodiny definuje nařízení vlády pouze jako „část věci hmotné“ (nikoli tedy jako právo představované ve smyslu § 1122 odst. 1 o. z. ideálním podílem na věci). To se zřetelně podává z podmínky, aby „část věci“ byla (zároveň) „bytem“ (§ 1 odst. 1 písm. b/ nařízení vlády).

51. Jinak řečeno, pomineme-li specifickou povahu „podílu v bytovém družstvu“, nařízení vlády nepočítá s tím, že by za „obydlí dlužníka“ sloužící „k zajištění bytových potřeb dlužníka a jeho rodiny“ měl být považován (ideální) podíl dlužníka na hmotné věci, která sama je způsobilá tyto bytové potřeby zajistit (dům, jednotka). To plyne i ze způsobu, jakým nařízení vlády pracuje se stavbou způsobilou zajistit bytové potřeby dlužníka a jeho rodiny, není-li tato stavba sama samostatnou věcí v právním smyslu [je-li se zřetelem k zásadě „*superficies solo cedit*“ („povrch ustupuje půdě“), promítnuté v textu § 506 odst. 1 o. z., stavba součástí pozemku nebo součástí práva stavby]. Srov. § 2 nařízení vlády, jež pro tento případ považuje za „obydlí dlužníka“ stavbu, tedy (slovy § 496 odst. 1 o. z.) „ovladatelnou část vnějšího světa“ (ve které lze bydlet).

52. Dovolatelka se tudíž mýlí v předpokladu, že kdyby zákonodárce chtěl, aby bylo postupováno způsobem, který zvolily soudy v její věci, promítl by uvedený postup do právní úpravy (do nařízení vlády) [srov. reprodukci dovolání v odstavci 14. odůvodnění shora]. Podstatné je, že (vyjma podílu v bytovém družstvu, o který nejde, a bez ohledu na to, zda bude použit výklad jazykový nebo výklad *e ratione legis*) nařízení vlády vůbec nedefinuje jako „obydlí dlužníka“ ideální podíl dlužníka (coby věc nehmotnou) na hmotné věci (ve které lze bydlet).

53. Text nařízení vlády tedy dovolací argumentaci nepodporuje. Nařízení vlády totiž pro účely určení „obydlí dlužníka“ terminologicky hovoří o (celém) pozemku, jehož součástí je stavba (užívaná k zajištění bytových potřeb dlužníka a jeho rodiny), která sama není samostatnou věcí v právním smyslu (§ 2 odst. 1 nařízení vlády), nebo o (celé) stavbě (užívané k zajištění bytových potřeb dlužníka a jeho rodiny), která sama je samostatnou věcí v právním smyslu (§ 1 odst. 1 písm. a/ nařízení vlády), anebo o reálné části stavby („věci“), je-li bytem (§ 1 odst. 1 písm. b/ nařízení vlády); „ideální podíl dlužníka“ k takovému pozemku, nebo k takové stavbě jako obydlí neřeší [o ideálním podílu dlužníka k reálné části stavby („věci“), je-li bytem, pojmově hovořit nelze].

54. Spoluvlastník pozemku, jehož součástí je stavba (ve které lze bydlet), která sama není věcí v právním smyslu, je „úplným vlastníkem“ (§ 1121 o. z.) nehmotné věci v právním smyslu, konkrétně „úplným vlastníkem“ spoluvlastnického podílu k pozemku (a až pozemek sám je hmotnou věcí v právním smyslu; srov. i § 1122 odst. 1 o. z.). Ke slovnímu spojení „úplný vlastník“ srov. v literatuře např. dílo např. dílo Spáčil, J. a kol.: Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, komentář k § 1121 o. z., nebo dílo Spáčil J. a kol.: Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, str. 132 a poznámka pod čarou č. 335. Pro takového spoluvlastníka (coby insolvenčního dlužníka) neobsahuje nařízení vlády žádnou konstrukci obdobnou té, jež byla použita pro výlučného vlastníka pozemku, jehož součástí je stavba (ve které lze bydlet), která sama není věcí v právním smyslu, v § 2 nařízení vlády.

55. Zbývá proto určit, zda taková ochrana plyne (může plynout) přímo z insolvenčního zákona. K tomu Nejvyšší soud především uvádí, že při absenci obecné definice pojmu „obydlí dlužníka“ v insolvenčním zákoně lze pro případy jdoucí mimo rámec definovaný textem nařízení vlády pracovat jen s vymezením daného pojmu plynoucím v návaznosti na účel poskytované insolvenční ochrany (k němu srov. odstavec 46. odůvodnění shora) z obecných právních institutů. Nelze si proto vypůjčovat fikce nebo nevyvratitelné domněnky vytvářené pro tam pojmenované situace v nařízení vlády. V tomto duchu pak Nejvyšší soud v návaznosti na dikci § 489 o. z. uzavírá, že „obydlím dlužníka“ ve smyslu ustanovení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona se rozumí taková věc v právním smyslu (taková majetková hodnota), jejímž zpeněžením přichází dlužník o právo bydlení spojené s jejím vlastnictvím, tedy o právo využít vlastnictví dané věci v právním smyslu (dané majetkové hodnoty) k uspokojení bytových potřeb svých a své rodiny.

č. 103

56. Přitom je zjevné (i skutkové reálie dané věci dokládají), že i jen vlastnictví spoluvlastnického podílu k věci, může dlužníku zajišťovat bydlení „ve věci“, v „části věci“ nebo „v součásti věci“ nad míru danou velikostí jeho spoluvlastnického podílu. I v takovém případě má užívání věci (k bydlení) spoluvlastníkem primárně původ ve vlastnictví spoluvlastnického podílu k věci, takže lze očekávat, že zpeněžením takového podílu přijde dlužník o své „obydlí“.

57. Lze tudíž shrnout, že bez zřetele k tomu, že nařízení vlády takovou možnost neupravuje, se úprava obsažená v § 398 odst. 6 insolvenčního zákona uplatní také tehdy, je-li dlužník pouze „úplným vlastníkem“ spoluvlastnického podílu k věci (k hmotné věci v právním smyslu), na jehož základě užívá jako své obydlí celou „věc“ (např. dům nebo jednotku jako hmotnou věc v právním smyslu), „část věci“ (např. byt v domě jako hmotné věci v právním smyslu) nebo „součást věci“ (např. dům jako stavbu, která je součástí pozemku). Užívání věci, části věci nebo součásti věci k bydlení nad míru danou velikostí spoluvlastnického podílu se přitom nepromítá v očekávané hodnotě spoluvlastnického podílu pro účely jeho zpeněžení (obydlí dlužníka).

58. Je-li ovšem ve výše uvedeném smyslu (zpeněžitelným) obydlím dlužníka i spoluvlastnický podíl dlužníka k věci, pak v témže duchu je obydlím, které si dlužník může zajistit ve svém bydlišti, opět jen spoluvlastnický podíl dlužníka k věci v dlužníkově bydlišti. Spoluvlastnický podíl k věci, s nímž nařízení vlády nepočítá jako s obydlím dlužníka, totiž buď není „obydlím dlužníka“ vůbec, nebo jím musí být ve smyslu § 398 odst. 6 insolvenčního zákona pro účely poměření daných pojmů (zpeněžitelného obydlí dlužníka na straně jedné a obydlí, které si dlužník může zajistit ve svém bydlišti) na obou stranách „rovnice“.

59. Jinak řečeno (shrnutě), pro účely posouzení, zda dlužník není povinen vydat ke zpeněžení své „obydlí“ (§ 398 odst. 6 insolvenčního zákona), se v případě, že jde o zpeněžení ideálního podílu k věci (o zpeněžení nehmotné věci v právním smyslu), který dlužníku zajišťuje bydlení „ve věci“, v „části věci“ nebo „v součásti věci“ („věci“ coby hmotné věci v právním smyslu), určí výsledná hodnota potřebná k zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti tak, že se stanoví v rozsahu daném velikostí ideálního podílu k věci, který má být zpeněžen.

60. Dovolatelce se tudíž prostřednictvím podaného dovolání nepodařilo zpochybnit správnost právního posouzení věci odvolacím soudem. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).